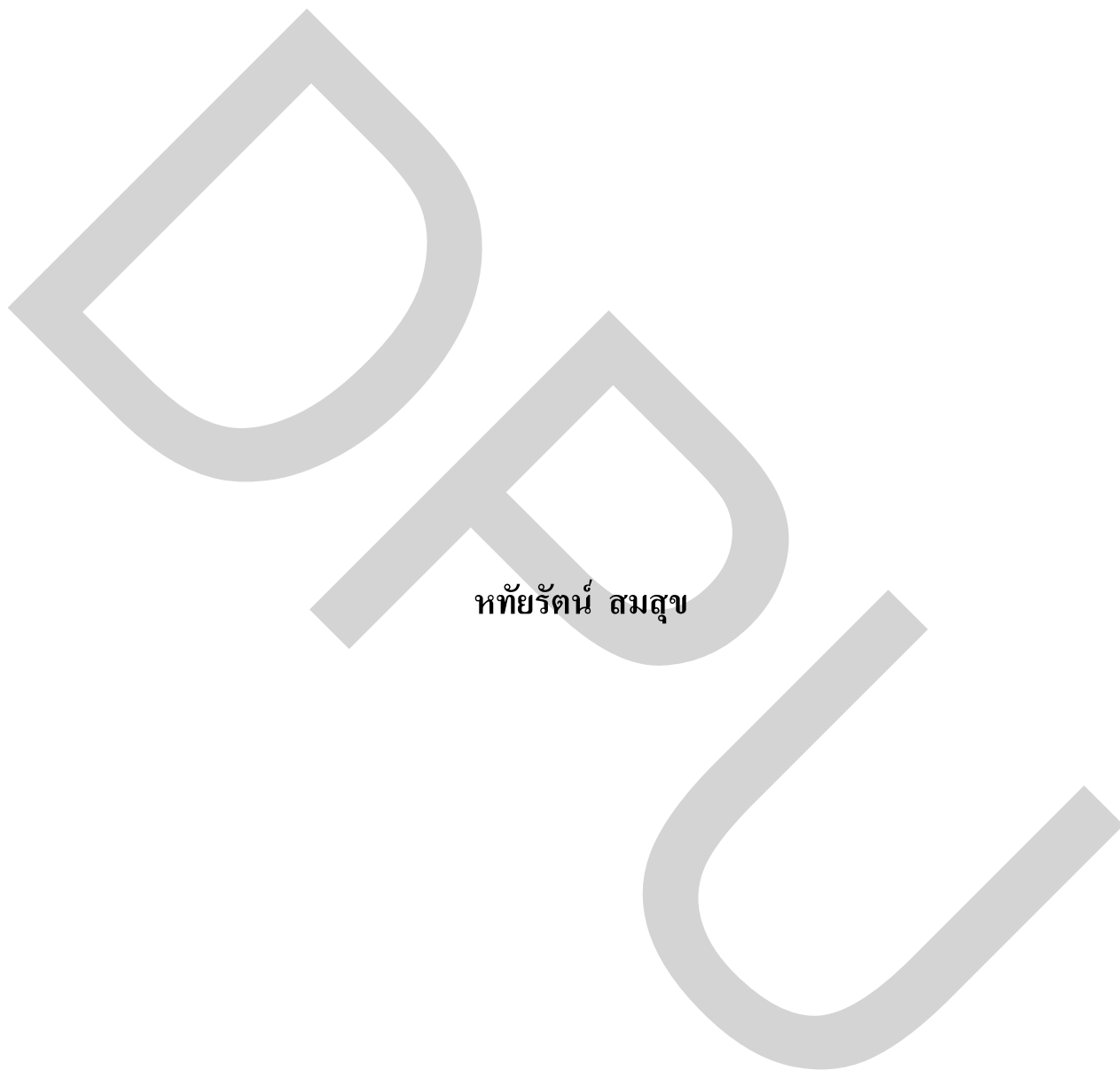

ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็ก
ที่เป็นห้วนยางและขวดนม

หัตถ์รัตน์ สมสุข

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

พ.ศ. 2554

**Legal issues associated with Products for Children with
Rubber teats and bottles**

HATHAIRART SOMSUK

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Laws**

Department of Law

Graduate School, Dhurakij Pundit University

2011

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาและความอนุเคราะห์อย่างดียิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ดร.กัลยา ตันศิริ ที่ได้กรุณาได้รับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ของผู้เขียน ซึ่งได้ให้ คำแนะนำ ข้อคิดเห็นต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ในการทำวิทยานิพนธ์แก่ผู้เขียนมาโดยตลอด ผู้เขียน ขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์เป็นอย่างสูงมา ณ ที่นี้

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร.ธีระ ศรีธรรมรักษ์ ที่ได้กรุณาได้รับเป็น ประธานกรรมการ ท่านรองศาสตราจารย์ ดร.ภูมิ โชคเหมาะ ท่านอาจารย์ธีรวัฒน์ จันทรมบูรณ์ ที่ได้กรุณาได้รับเป็นกรรมการในการสอบวิทยานิพนธ์ และชี้แนะข้อบกพร่องต่างๆ ผู้เขียนขอกราบ ขอบพระคุณมา ณ ที่นี้ด้วย

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ และครอบครัวตลอดจนเพื่อนๆ ทุกคน ที่คอยให้กำลังใจ ให้คำปรึกษา ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ศึกษาด้วยดีตลอดมาจนสำเร็จการศึกษา

ท้ายที่สุดนี้ หากว่าวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีคุณค่าและประโยชน์ต่อการศึกษาแล้ว ผู้เขียน ขอมอบความดีทั้งหมดให้แก่ผู้มีพระคุณและบูรพาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ ให้แก่ผู้ศึกษา อนึ่งหากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีข้อบกพร่องไม่ว่าจะด้วยประการใดๆ ผู้เขียนขอน้อมรับ ไว้แต่เพียงผู้เดียว

หทัยรัตน์ สมสุข

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ฅ
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ช
บทที่	
1. บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	4
1.3 สมมติฐานของการศึกษา.....	4
1.4 ขอบเขตของการศึกษา.....	5
1.5 วิธีดำเนินการศึกษา.....	5
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
2. ความเป็นมา แนวคิดและทฤษฎีในการคุ้มครองผู้บริโภคเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ ของใช้สำหรับเด็กที่เป็นห้วนมยางและขวดนม.....	7
2.1 แนวคิดและทฤษฎีในการคุ้มครองผู้บริโภค	7
2.1.1 ความเป็นมาและแนวคิดในการคุ้มครองผู้บริโภค.....	8
2.1.2 วิวัฒนาการทางกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค	9
2.1.2.1 วิวัฒนาการทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภคใน ต่างประเทศ	10
2.1.2.2 วิวัฒนาการทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภคใน ประเทศไทย	13
2.2 แนวคิดและทฤษฎีในการคุ้มครองผู้บริโภคที่เป็นเด็ก	15
2.2.1 แนวคิดและความเป็นมาในการคุ้มครองสิทธิเด็กตามหลักสากล.....	15
2.2.2 แนวคิดและความเป็นมาในการคุ้มครองสิทธิเด็กในประเทศไทย.....	18
2.3 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความรับผิดชอบของผู้ประกอบการต่อผู้บริโภค	20
2.3.1 ความรับผิดชอบในทางแพ่ง	20
2.3.1.1 หลักความรับผิดโดยเด็ดขาด	20
2.3.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับความรับผิดในผลิตภัณฑ์	22

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
2.3.2 ความรับผิดทางอาญา.....	24
2.3.3 มาตรการในการเรียกคืนสินค้าที่ไม่ปลอดภัยจากผู้บริโภค	25
2.4 หลักการดำเนินคดีเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิของผู้บริโภค.....	25
2.4.1 หลักกฎหมายในระบบลายลักษณ์อักษร (Civil Law).....	26
2.4.1.1 หลักความรับผิดตามสัญญา.....	26
2.4.1.2 หลักความรับผิดทางละเมิด	26
2.4.2 หลักกฎหมายในระบบจารีตประเพณี (Common Law).....	26
2.4.2.1 ทฤษฎีละเมิดโดยประมาทเลินเล่อ (Negligence).....	27
2.4.2.2 ทฤษฎีความรับผิดตามหลักการรับประกัน (Warranty)	27
2.4.2.3 ทฤษฎีความรับผิดเด็ดขาด (Strict liability theory).....	27
2.5 สิทธิผู้บริโภคในการรับรู้.....	28
2.6 หลักการชดเชยเยียวยาความเสียหาย.....	28
2.6.1 หลักความรับผิดทางสัญญา.....	29
2.6.2 หลักความรับผิดทางละเมิด	30
2.7 การกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษแก่ผู้กระทำความผิด	31
2.8 แนวคิดเกี่ยวกับกองทุนคุ้มครองผู้บริโภค	32
3. มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็กที่เป็นห้วนมยาง	
 และขวดนมในประเทศไทยและในต่างประเทศ	35
3.1 มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภคเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ของใช้	
สำหรับเด็กในประเทศไทย.....	35
3.1.1 ความหมายของผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็กที่เป็นห้วนมยางและ	
ขวดนม.....	36
3.1.1.1 ห้วนมยาง	36
1) ห้วนมยางสำหรับขวดนม.....	36
2) ห้วนมยางสำหรับดูดเล่น	36
3.1.1.2 ขวดนม	37

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3.1.2 การคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคที่เป็นเด็ก	37
3.1.2.1 การคุ้มครองสิทธิเด็ก.....	37
3.1.2.2 การคุ้มครองสิทธิผู้บริโภค	38
3.1.3 ผู้บริโภคผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็กที่เป็นห้วนมยางและขวดนม	38
3.1.4 ผู้ประกอบธุรกิจผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็กที่เป็นห้วนมยางและ ขวดนม.....	39
3.1.5 หน่วยงานที่รับผิดชอบในผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็กที่เป็นห้วนม ยางและขวดนม	40
3.1.5.1 สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม	40
3.1.5.2 สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา.....	43
3.1.5.3 สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค	43
3.1.6 อำนาจหน้าที่ในการควบคุมผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็ก	44
3.1.6.1 คณะกรรมการมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมตาม พระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม พ.ศ. 2511	44
3.1.6.2 คณะกรรมการอาหารและยาตามพระราชบัญญัติอาหาร และยา พ.ศ. 2511	48
3.1.6.3 คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคตามพระราชบัญญัติ คุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522	48
3.2 หลักการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดี.....	50
3.2.1 หลักการดำเนินคดีแพ่ง.....	51
3.2.1.1 ผู้มีสิทธิเสนอกฎคดีต่อศาล.....	51
3.2.1.2 การระงับการพิสูจน์	52
3.2.2 หลักการดำเนินคดีอาญา.....	52
3.2.2.1 ผู้มีสิทธิเสนอกฎคดีต่อศาล.....	53
3.2.2.2 การระงับการพิสูจน์	53

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3.3 ความรับผิดชอบของผู้ประกอบธุรกิจที่มีต่อผู้บริโภคในผลิตภัณฑ์ของใช้ สำหรับเด็กที่เป็นห้วนมยางและขวดนม.....	54
3.3.1 ความรับผิดชอบตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์	54
3.3.1.1 หลักเกณฑ์ความรับผิดเพื่อละเมิด.....	54
3.3.1.2 ค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิด.....	55
3.3.1.3 อายุความคดีละเมิด.....	56
3.3.2 ความรับผิดชอบตามประมวลกฎหมายอาญา.....	56
3.3.2.1 ความผิดฐานปลอมปนอาหาร ยา หรือเครื่องอุปโภค บริโภค.....	57
3.3.2.2 ความผิดฐานขายสินค้าโดยหลอกลวง	57
3.3.2.3 ความผิดฐานฉ้อโกง	58
3.3.3 ความรับผิดชอบพระราชกฤษฎีกาความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจาก สินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551	58
3.3.3.1 ภาระการพิสูจน์ความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ ปลอดภัย.....	59
3.3.3.2 เหตุอันทำให้หลุดพ้นความรับผิดของผู้ประกอบการ	59
3.3.3.3 ความเสียหายอย่างอื่นนอกจากค่าสินไหมทดแทนเพื่อการ ละเมิด.....	59
3.3.3.4 อายุความ	60
3.3.4 ความรับผิดชอบพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551.....	61
3.3.4.1 สาระสำคัญเกี่ยวกับคดีผู้บริโภค	61
3.3.4.2 กำหนดอายุความสิทธิเรียกร้อง	62
3.3.4.3 ภาระการพิสูจน์	62
3.3.4.4 อำนาจศาลในการสั่งให้ผู้ประกอบธุรกิจจ่ายค่าเสียหายเพื่อ การลงโทษเพิ่มขึ้น.....	62
3.4 มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภคในผลิตภัณฑ์ของใช้ สำหรับเด็กในต่างประเทศ.....	63

สารบัญญ (ต่อ)

	หน้า
3.4.1 กฎหมายระหว่างประเทศ.....	63
3.4.1.1 แนวปฏิบัติว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภคของ สหประชาชาติ ค.ศ. 1985	63
3.4.1.2 อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ.1990.....	65
3.4.2 มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภคผลิตภัณฑ์ของใช้ สำหรับเด็กในประเทศสหรัฐอเมริกา	66
3.4.2.1 The Consumer Product Safety Act of 1972 (CPSA)	67
3.4.2.2 The Restatement (Third) of Tort.....	76
3.4.3 มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภคผลิตภัณฑ์ของใช้ สำหรับเด็กในประเทศอังกฤษ.....	79
3.4.4 มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภคผลิตภัณฑ์ของใช้ สำหรับเด็กในประเทศญี่ปุ่น.....	83
3.4.4.1 The Consumer Protection Fundamental Act, 1968.....	84
3.4.4.2 The Product Liability Law (Law NO.85, 1994)	87
4. ปัญหาและวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็ก ที่เป็นห้วนมยางและขวดนม	91
4.1 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมในทางแพ่ง.....	91
4.1.1 ปัญหาความรับผิดชอบของผู้ประกอบการตามหลักการการพิสูจน์.....	92
4.1.2 ปัญหาการใช้ดุลพินิจของศาลในการกำหนดค่าเสียหาย.....	97
4.1.3 ปัญหาการชดเชยเยียวยาความเสียหายแก่ผู้บริโภค.....	104
4.2 ปัญหาประมวลกฎหมายอาญาที่ใช้ในการลงโทษผู้ผลิตและผู้จำหน่าย ผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็กที่เป็นห้วนมยางและขวดนม.....	108
4.3 ปัญหาของข้อจำกัดในอำนาจและหน้าที่ของคณะกรรมการคุ้มครอง ผู้บริโภค	110
4.4 ปัญหาในการเรียกคืนผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็กที่เป็นห้วนมยางและ ขวดนมที่เป็นอันตราย	113

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ	116
5.1 บทสรุป	116
5.2 ข้อเสนอแนะ	119
บรรณานุกรม	121
ประวัติผู้เขียน	126

หัวข้อวิทยานิพนธ์	ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็กที่เป็น ห้วนมยางและขวดนม
ชื่อผู้เขียน	หทัยรัตน์ สมสุข
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร.กัลยา ตันศิริ
สาขาวิชา	นิติศาสตร์
ปีการศึกษา	2553

บทคัดย่อ

ในปัจจุบันตามท้องตลาดทั่วไปได้มีผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็กออกจำหน่ายกันอย่างแพร่หลาย สิ่งที่มีความจำเป็นสำหรับเด็กทุกคน ได้แก่ ห้วนมยางและขวดนมซึ่งผลิตภัณฑ์ดังกล่าวเหล่านี้เองถือว่าเป็นสิ่งที่ใกล้ตัวเด็กมากที่สุด เนื่องจากในการใช้ผลิตภัณฑ์นั้นจะต้องมีการสัมผัสกับตัวเด็กโดยตรง ปัจจัยที่จะนำมาพิจารณาในการตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์สำหรับเด็กที่สำคัญที่สุดที่ต้องคำนึงถึงก็คือ ความปลอดภัยของเด็ก จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการกฎหมายเข้ามาควบคุม หรือคุ้มครองผู้บริโภคที่เป็นเด็กซึ่งได้รับผลกระทบหรือความเสียหายจากการใช้ผลิตภัณฑ์ดังกล่าว

สำหรับกฎหมายของประเทศไทยที่เกี่ยวข้องในการคุ้มครองผู้บริโภคที่เป็นเด็ก และ ความรับผิดชอบในผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็กที่เป็นห้วนมยางและขวดนม ได้แก่ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ประมวลกฎหมายอาญา พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม พ.ศ. 2511 พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 แต่ปัญหาคือกฎหมายที่มีอยู่ดังกล่าวนี้ยังมีข้อบกพร่อง กล่าวคือ ไม่มีมาตรการในการคุ้มครองผู้บริโภคที่เป็นเด็ก และความรับผิดชอบในผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็กอย่างเพียงพอ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงได้ศึกษาเพื่อให้ทราบปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็กที่เป็นห้วนมยางและขวดนม และเพื่อจะหาแนวทางแก้ไขปัญหาและมาตรการในการคุ้มครองผู้บริโภค และความรับผิดชอบในผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็ก จากการศึกษาพบว่าปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็กมีหลายประการที่ทำให้ไม่สามารถคุ้มครองผู้บริโภคอย่างเพียงพอ ได้แก่ ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมในคดีแพ่ง ไม่ว่าจะเป็นปัญหาความรับผิดชอบของผู้ประกอบการตามหลักการการพิสูจน์ ปัญหาการใช้ดุลพินิจของศาลในการ

กำหนดค่าเสียหาย ปัญหาการชดใช้เยียวยาความเสียหายแก่ผู้บริโภคร และนอกจากนี้ยังมีปัญหาตามประมวลกฎหมายอาญาที่ใช้ในการลงโทษผู้ผลิตและผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็กที่เป็นห้วนมยางและขวดนม ปัญหาของข้อจำกัดในอำนาจและหน้าที่ของคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค และปัญหาในการเรียกคืนผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็กที่เป็นห้วนมยางและขวดนมที่เป็นอันตราย

จากการศึกษาในครั้งนี้ผู้เขียนจึงได้เสนอแนวทางแก้ไขปัญหาวางประการเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้น คือ ควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติในพระราชบัญญัติความรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ทั้งในเรื่องความรับผิดชอบของผู้ประกอบการตามหลักการการพิสูจน์ ในเรื่องการใช้ดุลพินิจของศาลในการกำหนดค่าเสียหายให้ชัดเจนขึ้น เพื่อให้มีความเหมาะสมและมาตรฐานที่ชัดเจนและเป็นไปในทางเดียวกันในปัญหาเรื่องการชดใช้เยียวยาความเสียหายแก่ผู้บริโภคร โดยกำหนดให้มีการจัดตั้งกองทุนเพื่อเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายซึ่งได้รับความเสียหายจากผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็กที่เป็นห้วนมยางและขวดนมที่ไม่ปลอดภัย ในปัญหามาตรการทางอาญาควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมอัตราโทษตามบทมาตราที่เกี่ยวข้องให้สูงขึ้นเพื่อให้เหมาะสมแก่สภาพสังคมและเศรษฐกิจในปัจจุบันและเพื่อให้มีประสิทธิภาพในการลงโทษผู้ประกอบการที่มีฐานะเป็นนิติบุคคล ในเรื่องอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคนั้น ควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ให้คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคมีอำนาจหน้าที่ในการไต่ถาม ประนีประนอมข้อพิพาท และสุดท้ายในเรื่องการเรียกคืนผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็กที่เป็นห้วนมยางและขวดนมที่เป็นอันตรายควรมีอำนาจให้คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคมีอำนาจออกคำสั่งในเรื่องการจับกุมและเรียกคืนผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็กที่เป็นห้วนมยางและขวดนมที่เป็นอันตราย และเป็นสินค้าที่ไม่อยู่ในความควบคุมของหน่วยงานใด ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องเจตนารมณ์ที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ซึ่งถือเป็นกฎหมายหลักในการคุ้มครองผู้บริโภคที่ได้ให้ความสำคัญในการคุ้มครองผู้บริโภคมากที่สุด

Thesis Title	Legal issues associated with Protection for Children with Rubber teats and Bottles
Author	Hathairart Somsuk
Thesis Advisor	Assoc. Prof. Dr.Kalaya Tansiri
Department	Law
Academic Year	2010

ABSTRACT

The object of this thesis is to study cases involving '**Legal issues associated with Protection for Children with Rubber teats and Bottles**'. Recently, various types of products for babies can be found easily in markets, especially rubber teats and bottles which are necessary for babies and directly contact to them. Consequently, the most concerning factor used in making decision to buy these products is safety of the babies. Thus, legal measures shall be taken in to account in order to control and directly protect to the consumers who are babies and affected or injured from using these products.

In Thailand, there are several laws and regulations related to consumer protection for children and liabilities on using rubber teats and bottles products for children, including; Civil and Commercial Code; Criminal Code; Food act, B.E.2522; Industrial Product Standards Act, B.E.2511; Child Protection Act, B.E.2546; Consumer Protection Act, B.E.2522; Consumer Case Procedure Act, B.E.2551 and Act on Liability for Damage Arising from Unsafe Goods, B.E.2551. In spite of this, defects can be found under application of these laws, due to legal provisions under the aforementioned regulations fail to provide adequate protection on child consumer and lack of proper measure for liability on unsafe products.

Regarding on the previous paragraphs, this thesis was written in order to study about legal problems involving rubber teats and bottles products for children and find out measures and solutions to protect consumers and liability for damages occurred from misuse of the products for children.

In connection with the study, legal problems relating to products for children can be taken place in various situations by reason of inadequate of effective measures to solve these

problems. The troubles mentioned earlier consist of operational difficulties and obstructs on civil procedures, including; obligations of the manufacturers under principle of burden of proof; discretion of the court in the light of determination for damages; indemnification and remedy for injury of the consumers. Moreover, problems are also deriving from some provisions determined under criminal code about punishment for manufacturers and sellers of the products for children which are rubbers teats and bottles. Apart from problems on civil and criminal provisions, limitations on exercising power by and responsibilities of the Committee on Consumer Protection (CCP) are also considered as one of the main problems. Finally, troubles have been found on the repetition of harmed rubber teats and bottles products.

Consequently, the writer may suggest resolutions to figure out the aforementioned issues. First of all, the Act on Liability for Damage Arising from Unsafe Goods, B.E.2551 shall be amended in many respects, including; liability under the principle of burden of proof for the manufacturer; the use of discretion of the court for the damages shall be applied in the proper direction and have the same standard. Also, problems on indemnity for injury shall be solved by establishment of indemnity fund for injured persons who sustain damage from harmed rubber teats and bottles products for children. Furthermore, penalties shall also be considered and adjusted in accordance with the social and economical circumstances in order to provide the appropriate penalties to the manufacturers who are mostly legal persons.

Issue on the subject of power and responsibilities of the CCP, the Consumer Protection Act, B.E.2522 shall be paid more attention on entitling the CCP to be able to conduct mediation and conciliation. Finally, according to the main principle of Constitution of the Kingdom of Thailand which emphasises on provision under principles of consumer protection, the consumers shall be allowed to exercise his power to issue the order and commit the repetition of harmed products for children, not being regulated under any other regulations, in order to conform to the idea lying behind the Constitution of the Kingdom of Thailand, B.E.2550.

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันตามท้องตลาดทั่วไปได้มีผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็กออกจำหน่ายกันอย่างแพร่หลาย สิ่งที่มีความจำเป็นและใช้กันแทบทุกบ้าน ได้แก่ หุ่นมยาง ขวดนม เป็นต้น ผลิตภัณฑ์ดังกล่าวเหล่านี้เองถือว่าเป็นสิ่งที่ใกล้ตัวเด็กมากที่สุด เนื่องจากในการใช้ผลิตภัณฑ์นั้นจะต้องมีการสัมผัสกับตัวเด็กโดยตรง ดังนั้น ปัจจัยที่จะนำมาพิจารณาในการตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็กที่เป็นหุ่นมยางและขวดนมดังกล่าวนั้นนอกจากจะต้องมีความทนทาน ความสวยงาม ความเหมาะสมกับอายุของเด็กแล้ว สิ่งที่สำคัญที่สุดที่บิดา มารดา หรือผู้ปกครองต้องคำนึงถึงก็คือความปลอดภัยของเด็ก ดังที่นานาประเทศได้ยอมรับว่าความปลอดภัยเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นก็คือ บิดา มารดา ผู้ปกครองรวมทั้งตัวเด็กซึ่งเป็นผู้บริโภคผลิตภัณฑ์ดังกล่าวไม่อาจทราบได้ว่า ผลิตภัณฑ์สำหรับเด็กใดบ้างที่มีความปลอดภัย หรือผลิตภัณฑ์สำหรับเด็กใดบ้างที่ไม่ปลอดภัย ดังนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการมีกฎหมายเข้ามาควบคุมหรือคุ้มครองผู้บริโภคที่ได้รับผลกระทบหรือความเสียหายจากการใช้ผลิตภัณฑ์ดังกล่าว

การศึกษาปัญหากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเด็กและความรับผิดชอบในผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็ก จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ผู้เขียนจึงทำการศึกษาผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็กที่มีความสำคัญและใกล้ตัวเด็กมากที่สุด ดังนี้ คือ

1) หุ่นมยาง มีสองประเภท ได้แก่ หุ่นมยางสำหรับขวดนมซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ที่ถือว่าจำเป็นสำหรับเด็กที่กินนมผสม และหุ่นมยางสำหรับดูดเล่น หากคุณภาพของหุ่นมยางไม่ได้มาตรฐานหรือคุณภาพไม่ดีพออาจมีผลต่อสุขภาพและชีวิตของเด็ก ดังนั้นในการเลือกใช้นอกจากจะต้องคำนึงถึงความทนทาน ความสะดวก และความเหมาะสมกับการใช้งานสิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือความปลอดภัย ในปัจจุบันหุ่นมยางที่มีจำหน่ายอยู่ในท้องตลาดนั้น บางส่วนทำจากโรงงานภายในประเทศ และบางส่วนมีการนำเข้าจากต่างประเทศซึ่งมีคุณภาพที่แตกต่างกัน แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นก็คือได้มีการตรวจพบว่าในหุ่นมยางที่มีสารไนโตรซามีนเกินมาตรฐานความปลอดภัย คือมีปริมาณสารไนโตรซามีนเกิน 0.01 มิลลิกรัมต่อกิโลกรัม ตามกฎหมายที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา และสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมได้กำหนดไว้ ซึ่งจะเป็นอันตรายต่อผู้บริโภค

2) ขวดนมที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบันตรวจพบว่าพลาสติกที่ใช้มีสารเคมีที่เป็นพิษ ซึ่งมีรายงานของ Environment California Research and Policy Center ซึ่งชี้ให้เห็นว่า ขวดนมพลาสติกที่ใช้กันอยู่ทุกวันนี้มีพิษจากสารเคมีที่เป็นภัยต่อฮอร์โมนการเจริญเติบโต ระบบประสาทและระบบสืบพันธุ์ ที่เรียกว่า “BPA” (Bisphenol A) โดยพบว่าขวดนมเด็กที่ทำมาจากพลาสติกโพลีคาร์บอเนตนั้นจะปล่อยสารพิษ Bisphenol A มากกว่าถึง 55 เท่าตัวเมื่อนำมาล้างหรือต้มในน้ำเดือด

สำหรับกฎหมายของประเทศไทยที่เกี่ยวข้องในการคุ้มครองผู้บริโภคที่เป็นเด็ก และ ความรับผิดชอบในผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็กที่เป็นห้วนมยางและขวดนม ได้แก่ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ประมวลกฎหมายอาญา พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม พ.ศ. 2511 พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 แต่จะเห็นได้ว่ากฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบันนี้มีมาตรการควบคุมและให้ความคุ้มครองผู้บริโภคที่เป็นเด็ก และ ความรับผิดชอบในผลิตภัณฑ์สำหรับเด็กในระดับหนึ่งที่ยังไม่เพียงพอต่อการคุ้มครองผู้บริโภค ทำให้ การศึกษาเกี่ยวกับปัญหากฎหมายในผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็กที่เป็นห้วนมยางและขวดนมมีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยมีประเด็นปัญหาทางกฎหมายดังต่อไปนี้

1.1.1 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมในคดีแพ่ง สามารถแยก รายละเอียดได้ดังนี้

1) ปัญหาความรับผิดชอบของผู้ประกอบการตามหลักการการพิสูจน์ ทั้งนี้ เนื่องจากตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งนั้นมีหลักสำคัญอยู่ว่า “ผู้ใดกล่าวอ้างข้อเท็จจริงใด ผู้นั้นมีหน้าที่นำสืบข้อเท็จจริงนั้น” ดังนั้นจึงทำให้เกิดอุปสรรคแก่ผู้บริโภคที่จะต้องมีการแสวงหา พยานหลักฐานมาเพื่อพิสูจน์ความเสียหายซึ่งอาจทำได้ยากลำบาก เนื่องจากข้อเท็จจริงส่วนใหญ่จะ อยู่ในความรู้เห็นของฝ่ายผู้ผลิตแต่ฝ่ายเดียวและผู้บริโภคไม่อาจทราบได้และแม้ว่าปัจจุบันจะมี พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ที่มีบทบัญญัติให้ภาระการพิสูจน์ข้อเท็จจริงที่ เกี่ยวกับการผลิต การประกอบ การออกแบบหรือส่วนผสมของผลิตภัณฑ์ที่ศาลเห็นว่าอยู่ในความรู้ เห็นของผู้ผลิต ตกอยู่แก่ฝ่ายผู้ผลิต และพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจาก สินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ที่ให้ภาระการพิสูจน์เป็นหน้าที่ของผู้ประกอบการ แต่ก็ยังมีการ กำหนดข้อยกเว้นความรับผิดไว้เช่นกันซึ่งมีขอบเขตที่ค่อนข้างกว้างทำให้กฎหมายดังกล่าวก็ยังมี ข้อจำกัดอยู่หลายประการที่ยังไม่สามารถคุ้มครองผู้บริโภคได้อย่างแท้จริง

2) ละเมิด ผู้บริโภคซึ่งได้รับอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย อนามัย มีสิทธิเรียกร้องค่าเสียหาย โดยที่ศาลจะใช้ดุลพินิจในการกำหนดค่าสินไหมทดแทนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 438 ที่ให้ศาลวินิจฉัยตามควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด ศาลจึงมักจะ กำหนดค่าสินไหมทดแทนไปตามความเสียหายที่แท้จริง แม้ว่าปัจจุบันจะมีพระราชบัญญัติวิธี พิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ที่มีบทบัญญัติให้อำนาจศาลในการกำหนดค่าเสียหายในเชิงลงโทษ มากขึ้น แต่ก็ยังขาดความชัดเจนจึงทำให้ศาลยังคงใช้อำนาจในการกำหนดค่าเสียหายในเชิงลงโทษ ก่อนข้างจำกัด ผู้ผลิตจึงไม่มีความเกรงกลัวและยังคงผลิตสินค้าดังกล่าวต่อไป เพราะเมื่อ เปรียบเทียบผลกำไรที่ได้รับย่อมคุ้มค่ากว่าค่าสินไหมทดแทนที่จะต้องจ่ายให้แก่ผู้บริโภค

3) ปัญหาการชดเชยเยียวยาความเสียหายแก่ผู้บริโภค เนื่องจากความมุ่งหมายสำคัญของ กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคจากความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้น คือการให้ผู้เสียหาย ได้รับการเยียวยาอย่างครบถ้วนและรวดเร็ว แต่จากการศึกษาขั้นตอนในการเรียกร้องค่าเสียหายตาม กฎหมายไทยนั้นต้องใช้ระยะเวลาในการดำเนินคดีประกอบกับเนื่องจากตามพระราชบัญญัติ ความรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 นั้น ได้กำหนดช้อยกเว้น เกี่ยวกับความรับผิดชอบของผู้ประกอบการไว้ด้วย ซึ่งหากสามารถพิสูจน์ได้ผู้ประกอบการก็ไม่ต้องรับ ผิด จึงอาจทำให้ความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นได้รับการเยียวยาที่ล่าช้าหรืออาจไม่ได้รับการชดเชย เยียวยาเลยก็ได้

1.1.2 ปัญหาประมวลกฎหมายอาญาที่ใช้ในการลงโทษผู้ผลิตและผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์ของใช้ สำหรับเด็กที่เป็นห้วนมยางและขวดนม กล่าวคือ บทบัญญัติตามประมวลกฎหมายอาญาที่กำหนด โทษแก่ผู้ผลิตและผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่คุณภาพบกพร่องนั้นยังมีไม่เพียงพอและบทบัญญัติที่มีอยู่ ได้แก่ มาตรา 236 และมาตรา 271 ก็ได้กำหนดโทษแก่ผู้กระทำความผิดไว้ให้จำคุกไม่เกิน 3 ปีหรือ ปรับไม่เกิน 6,000 บาทหรือทั้งจำทั้งปรับ ซึ่งเป็นโทษที่น้อยและตายตัวทำให้ผู้กระทำความผิดไม่รู้สึกเจ็บ หนาบ โดยเฉพาะผู้กระทำความผิดที่เป็นนิติบุคคลเพราะว่าโดยสภาพแล้วย่อมไม่อาจถูกลงโทษจำคุกได้ จึงไม่เกรงกลัวต่อกฎหมายทำให้ไม่สามารถคุ้มครองผู้บริโภคได้อย่างแท้จริง

1.1.3 ปัญหาของข้อจำกัดในอำนาจและหน้าที่ของคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค ตาม พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 มาตรา 10 (1) กำหนดให้มีอำนาจหน้าที่จำกัดเพียง พิจารณาเรื่องราวร้องทุกข์จากผู้บริโภคที่ได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายอันเนื่องมาจากการ กระทำของผู้ประกอบธุรกิจเท่านั้น แต่ไม่มีการให้อำนาจและหน้าที่แก่คณะกรรมการในการไต่ถาม เกลี่ยหรือประนีประนอมข้อพิพาทเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภคไว้อย่างชัดเจน

1.1.4 ปัญหาในการเรียกคืนผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็กที่เป็นห้วนมยางและขวดนมที่เป็นอันตราย ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 มาตรา 36 ได้กำหนดให้คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคมีอำนาจแต่เพียงออกคำสั่งห้ามผู้ประกอบการธุรกิจขายสินค้าที่อาจเป็นอันตรายแก่ผู้บริโภคและไม้อาจป้องกันอันตรายที่เกิดจากสินค้านั้น ได้ด้วยการแสดงฉลาก การออกคำสั่งให้ทำลายสินค้าอันตราย และการออกคำสั่งห้ามจำหน่ายสินค้าที่น่าเชื่อว่าเป็นอันตรายไว้ชั่วคราว แต่ไม่มีการบัญญัติให้อำนาจคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคในการออกคำสั่งให้ผู้ประกอบการธุรกิจเรียกคืนสินค้านั้นที่วางขายอยู่ในท้องตลาดได้

จากประเด็นปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็กที่เป็นห้วนมยางและขวดนมดังกล่าวข้างต้น ทำให้ต้องมีการศึกษาปัญหานี้โดยการเปรียบเทียบกฎหมายของประเทศต่างๆกับกฎหมายของประเทศไทย ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็กที่เป็นห้วนมยางและขวดนมมีมาตรการที่ดีขึ้นเพื่อให้ผู้บริโภคได้รับการคุ้มครองอย่างมีประสิทธิภาพสมกับเจตนารมณ์ของกฎหมายอย่างแท้จริง

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.2.1 เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา แนวคิด ทฤษฎีในการคุ้มครองผู้บริโภค และความรับผิดชอบในผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็กที่เป็นห้วนมยางและขวดนม

1.2.2 เพื่อศึกษากฎหมายระหว่างประเทศ กฎหมายต่างๆ ของประเทศไทย และกฎหมายต่างประเทศที่เกี่ยวข้องในการคุ้มครองผู้บริโภค และความรับผิดชอบในผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็กที่เป็นห้วนมยางและขวดนม

1.2.3 เพื่อวิเคราะห์ปัญหากฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภค และความรับผิดชอบในผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็กที่เป็นห้วนมยางและขวดนม

1.2.4 เพื่อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาและมาตรการในการคุ้มครองผู้บริโภค และความรับผิดชอบในผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็กที่เป็นห้วนมยางและขวดนม

1.3 สมมติฐานของการศึกษา

ในปัจจุบันผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็กหลายอย่างไม่ได้มาตรฐานและมีผลกระทบต่อสุขภาพ ร่างกาย อนามัยของเด็กซึ่งเป็นผู้บริโภคอย่างมาก แต่ยังมีกรวางขายอยู่ทั่วไปในท้องตลาด กฎหมายที่บังคับใช้ในการคุ้มครองผู้บริโภคที่เป็นเด็กจากผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็กที่เป็นห้วนมยางและขวดนม ได้แก่ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ประมวลกฎหมายอาญา พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม พ.ศ. 2511 พระราชบัญญัติ

คุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 และประกาศกระทรวงสาธารณสุขที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามความในพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 มีมาตรการในการควบคุม และแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ในระดับหนึ่งยังไม่เพียงพอต่อการคุ้มครองผู้บริโภคอย่างแท้จริง จึงจำเป็นต้องมีการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติม พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 และพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 เพื่อให้มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภคมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และสามารถอำนวยความสะดวกธรรมสมดังเจตนารมณ์ของกฎหมายอย่างแท้จริง

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งศึกษาถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้บริโภคและความรับผิดชอบในผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็กไม่ว่าจะเป็นกฎหมายระหว่างประเทศ กฎหมายของประเทศ ไทยและกฎหมายต่างประเทศ โดยทำการศึกษาผลิตภัณฑ์ที่ถือว่ามี ความจำเป็นกับเด็กทุกคนมากที่สุด ซึ่งได้แก่ หุ่นมยางและขวดนม และนำมาวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดจากบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าว และเสนอแนะมาตรการในการคุ้มครองผู้บริโภค และความรับผิดชอบในผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็กที่เป็นหุ่นมยางและขวดนม เพื่อให้การคุ้มครองผู้บริโภคเกิดความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากที่สุด

1.5 วิธีดำเนินการศึกษา

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นแบบการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ทั้งข้อมูลภายในประเทศและต่างประเทศ ค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลการศึกษาจากตัวบทกฎหมาย คำพิพากษาศาลฎีกา บทความทางวิชาการ และบทความอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตแล้วนำข้อมูลดังกล่าวมาประกอบการศึกษาและวิเคราะห์ห้อย่างเป็นระบบเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจต่อไป

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 ทำให้ทราบถึงประวัติความเป็นมา แนวคิด ทฤษฎีในการคุ้มครองผู้บริโภค และความรับผิดชอบในผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็กที่เป็นห้วนมยางและขวดนม

1.6.2 ทำให้ทราบถึงกฎหมายระหว่างประเทศ กฎหมายต่างๆ ของประเทศไทย และกฎหมายต่างประเทศที่เกี่ยวข้องในการคุ้มครองผู้บริโภค และความรับผิดชอบในผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็กที่เป็นห้วนมยางและขวดนม

1.6.3 ทำให้ทราบถึงการวิเคราะห์ปัญหากฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภคและความรับผิดชอบในผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็กที่เป็นห้วนมยางและขวดนม

1.6.4 ทำให้ทราบถึงแนวทางแก้ไขปัญหาและมาตรการในการคุ้มครองผู้บริโภค และความรับผิดชอบในผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็กที่เป็นห้วนมยางและขวดนม

บทที่ 2

ความเป็นมา แนวคิดและทฤษฎีในการคุ้มครองผู้บริโภคเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ ของใช้สำหรับเด็กที่เป็นหัตถ์และขวดนม

เนื่องด้วยในปัจจุบันนานาประเทศต่างให้ความสำคัญแก่สภาพความเป็นอยู่ของเด็ก รวมถึงการคุ้มครองสิทธิของเด็กมากขึ้น โดยต่างให้ความยอมรับถึงหลักการที่ว่า เด็กทุกคนเกิดมาพร้อมด้วยสิทธิต่างๆ อันมนุษย์ทุกคนพึงมี ซึ่งรวมถึงสิทธิในการได้รับการดูแลอย่างเหมาะสมทั้งในด้านสุขภาพและความปลอดภัย หลักสำคัญข้อนี้ย่อมส่งผลให้บรรดาบิดามารดา ผู้ปกครอง องค์กรภาคเอกชนรวมถึงภาครัฐต่างต้องให้ความสำคัญแก่คุณภาพของผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็กอย่างเต็มที่ โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์หัตถ์และขวดนม เพราะถือเป็นเครื่องใช้สำหรับเด็กที่จำเป็น และต้องสัมผัสกับตัวเด็กโดยตรง การควบคุมมาตรฐานในการผลิตและคุณภาพของสินค้าจำพวกดังกล่าวจึงควรได้รับความสนใจเป็นพิเศษ ทั้งนี้เพื่อเป็นการคุ้มครองถึงสิทธิของเด็กซึ่งถือเป็นหนึ่งในฐานะผู้บริโภคด้วยเช่นกัน ดังนั้นเพื่อเป็นพื้นฐานในการกำหนดมาตรการหรือการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมเหล่าบรรดาผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็กจำพวกดังกล่าวให้มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากขึ้น ในบทนี้ ผู้เขียนจึงจะได้ทำการศึกษาถึงแนวคิดและทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิเด็กในฐานะที่เป็นผู้บริโภค รวมถึงแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความรับผิดชอบของผู้ผลิตและผู้ประกอบการ และมาตรการต่างๆ ในการควบคุมมาตรฐานการผลิตและคุณภาพของสินค้า ดังต่อไปนี้

2.1 แนวคิดและทฤษฎีในการคุ้มครองผู้บริโภค

การคุ้มครองผู้บริโภคนั้นมีแนวคิดมาตั้งแต่อดีต ซึ่งการบริโภคโดยทั่วไปมักมุ่งไปที่การบริโภคอาหาร น้ำ และยารักษาโรค แต่ในสังคมปัจจุบันมนุษย์มีการบริโภคมากขึ้น เกิดความเปลี่ยนแปลงการดำเนินชีวิตในสังคมทำให้มีการเปลี่ยนแปลงแนวคิดในการคุ้มครองผู้บริโภคไปตามความเหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงในการบริโภค

2.1.1 ความเป็นมาและแนวคิดในการคุ้มครองผู้บริโภค

การเกิดขึ้นของสังคมมนุษย์นั้นมีพื้นฐานสำคัญมาจากการติดต่อสัมพันธ์กันระหว่างมนุษย์แต่ละคน เนื่องด้วยมนุษย์ไม่สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้โดยลำพัง แต่จำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยระหว่างกันและกัน โดยเริ่มต้นจากความสัมพันธ์ในลักษณะถ้อยที่ถ้อยอาศัยพึ่งพากันจนกระทั่งเมื่อสังคมมีการพัฒนา ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ในสังคมย่อมมีความสลับซับซ้อนมากขึ้น ระบบการแลกเปลี่ยนสิ่งของอุปโภคบริโภคระหว่างกันก็พัฒนามาเป็นการซื้อขายด้วยเงิน และพัฒนามาเป็นระบบธุรกิจที่มุ่งหวังถึงผลกำไรในการประกอบธุรกิจเป็นสำคัญ

การค้าขายในระยะเริ่มแรกนั้นการผลิตสินค้าโดยทั่วไปยังไม่มีการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยหรือซับซ้อนมากนัก จนกระทั่งเมื่อมีการปฏิวัติอุตสาหกรรม (The Industrial Revolution) ในยุโรปในปี 1760 จากการปฏิวัติดังกล่าวนี้ก่อให้เกิดแนวคิดในเรื่องระบบการค้าเสรี ซึ่งมีแนวคิดพื้นฐานที่ว่า มนุษย์ทุกคนมีสิทธิเสรีภาพและความสามารถเท่าเทียมกัน และมีความอิสระในการประกอบอาชีพหรือการตัดสินใจในการเลือกบริโภคสินค้าเท่าเทียมกัน และถือว่ารัฐควรมีหน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองเท่านั้น รัฐไม่ควรเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการค้าหรือการออกข้อกำหนดต่างๆ ในการประกอบอาชีพของประชาชน ซึ่งระบบการค้าเสรีนี้เองที่ก่อให้เกิดหลักกฎหมายสำคัญหลายประการ ได้แก่ หลักเสรีภาพในการทำสัญญา ทฤษฎีความรับผิดชอบคู่สัญญา หรือหลักผู้ซื้อต้องระวังที่ถือว่าหากมีความบกพร่องหรือความเสียหายในสินค้าที่ซื้อขายกันอย่างไร ก็เป็นเรื่องที่ผู้ซื้อจะต้องรับภาระในความเสียหายนั่นเอง¹

ในขณะเดียวกันผลพวงอีกประการหนึ่งของการปฏิวัติอุตสาหกรรมดังกล่าว ส่งผลให้ระบบการค้าขายมีการเปลี่ยนแปลงไปด้วยเช่นกัน โดยเริ่มมีกระบวนการผลิตที่ทันสมัยและซับซ้อนมากขึ้น ประกอบกับการแข่งขันทางการค้าที่มากขึ้นภายใต้ระบบการค้าแบบเสรี บรรดาผู้ผลิตต่างพยายามหาวิธีการเพื่อให้สามารถแข่งขันกับผู้ผลิตรายอื่น โดยการใช้เทคโนโลยีการผลิตที่สลับซับซ้อน ใช้วัตถุดิบที่มีราคาต่ำและผลิตให้ได้ในปริมาณมาก เพื่อลดต้นทุนการผลิต รวมถึงการพยายามจำหน่ายสินค้าให้ได้ปริมาณมาก จนก่อให้เกิดความบกพร่องหรือขาดความละเอียดรอบคอบ และคุณภาพของสินค้าลดหย่อนลง อันอาจส่งผลให้ผู้บริโภคที่ซื้อสินค้าไปนั้นได้รับอันตรายหรือความเสียหายจากสินค้าที่ไม่มีคุณภาพนั้นด้วย

ต่อเมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นแก่ผู้บริโภค การเรียกร้องค่าเสียหายนั้นสามารถกระทำได้โดยอาศัยหลักกฎหมายในเรื่องสัญญาหรือกฎหมายว่าด้วยละเมิด แต่การเรียกร้องค่าเสียหายโดยอาศัยหลักกฎหมายดังกล่าวนี้เป็นเรื่องที่ยาก เนื่องจากกระบวนการผลิตและการจำหน่ายสินค้ามี

¹ สุขุม สุภนิศย์ ก (2540). คำอธิบายกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค. หน้า 2.

การใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยและมีความสลับซับซ้อน จนไม่สามารถทำให้ผู้บริโภคใช้ความรู้ธรรมดาเข้าใจได้ว่าสินค้านั้นมีความบกพร่องในการผลิตขั้นตอนใด หรือเกิดจากสาเหตุใด จากปัญหาดังกล่าวจึงแสดงให้เห็นว่า ระบบการค้าแบบเสรีนั้นไม่ได้ก่อให้เกิดความเท่าเทียมกันอย่างแท้จริง เพราะในสภาพสังคมดังกล่าวประชาชนผู้บริโภคย่อมมีอำนาจในการต่อรองน้อยกว่าผู้ประกอบการธุรกิจ² แนวโน้มในการเกิดภาวะในตลาดแบบผูกขาดเริ่มปรากฏชัดขึ้น ดังนั้น จากหลักเดิมที่ต้องอาศัยความรู้ความสามารถเฉพาะตัวของผู้ซื้อที่จะต้องตรวจสอบระมัดระวังในการซื้อสินค้า จึงไม่อาจให้ความเป็นธรรมต่อผู้บริโภคได้

จนกระทั่งในปี 1930 ประเทศในโลกระวันตกเริ่มตระหนักถึงปัญหาดังกล่าวประกอบกับแนวคิดเกี่ยวกับเรื่องสวัสดิการสังคมเริ่มได้รับการยอมรับมากขึ้น ประเทศต่างๆ ในทวีปยุโรป สหรัฐอเมริกา และออสเตรเลียเองก็ยอมรับว่าการแข่งขันอย่างเสรีโดยไม่มีการควบคุมนั้นอาจก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมขึ้นได้ และเห็นว่ารัฐเองมีหน้าที่ต้องคุ้มครองประชาชน จึงเริ่มมีการออกกฎหมายมาควบคุมการประกอบธุรกิจต่างๆ อาทิเช่น กฎหมายควบคุมกิจการธนาคาร กิจการประกันภัย และกิจการอื่นๆ ที่กระทบถึงความเป็นอยู่ของประชาชน ซึ่งเท่ากับเป็นการยอมรับให้ภายใต้ระบบการค้าแบบเสรีนั้น รัฐมีอำนาจเข้ามาแทรกแซงการประกอบธุรกิจของเอกชนได้ตามสมควร เพื่อควบคุมให้เกิดการแข่งขันอย่างเป็นธรรม รวมทั้งนานาประเทศได้หันมาให้ความสำคัญถึงสิทธิของผู้บริโภคที่ควรให้ความคุ้มครองนอกเหนือไปจากสิทธิที่จะได้รับค่าเสียหายตามสัญญา หรือสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายในทางละเมิดตามกฎหมายเดิม โดยการเปลี่ยนแปลงมาตรการทางกฎหมายให้เป็นประโยชน์ต่อการชดใช้ความเสียหายที่เกิดจากการบริโภคสินค้าหรือบริการให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ดังนั้น แนวความคิดในการคุ้มครองผู้บริโภคจึงได้ก่อตั้งขึ้น โดยมีลักษณะที่เป็นไปในทางตรงกันข้ามกับแนวความคิดของระบบการค้าแบบเสรี และไม่อาจนำหลักความศักดิ์สิทธิ์แห่งการแสดงเจตนามาใช้ได้อย่างสมบูรณ์นั่นเอง

2.1.2 วิวัฒนาการทางกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค

วิวัฒนาการทางกฎหมายนับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายใด แนวคิดของกฎหมายย่อมได้รับอิทธิพลมาจากทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองในแต่ละยุคแต่ละสมัย ส่วนการนำมาใช้ขึ้นอยู่กับระบบกฎหมายของแต่ละประเทศ วิวัฒนาการทางกฎหมายในการให้ความคุ้มครองผู้บริโภคในแต่ละประเทศจึงมีวิวัฒนาการไปพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง

² ธนาวัฒน์ สังข์ทอง. (2542). การเรียกคืนสินค้าที่อาจเป็นอันตรายต่อผู้บริโภค. หน้า 18.

2.1.2.1 วิวัฒนาการทางกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคในต่างประเทศ

เดิมในกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร (Civil Law) หลักเกณฑ์ต่างๆ ในการให้ความคุ้มครองผู้บริโภคอาศัยความเชื่อทางศาสนาซึ่งยังไม่เพียงพอที่จะให้ความคุ้มครองผู้บริโภคได้ ต่อมาจึงได้มีการออกกฎหมายมาเพื่อให้ความคุ้มครองผู้บริโภคนับตั้งแต่สมัยกลาง เช่น กฎหมายด้านความสะอาด หรือความปลอดภัยของขนมปัง ค.ศ. 1372 กฎหมายควบคุมเกี่ยวกับการหลอกลวงผู้บริโภค ค.ศ. 1481 เป็นต้น³

จนกระทั่งในคริสต์ศตวรรษที่ 18 เป็นยุคที่มีการปฏิวัติครั้งใหญ่ในประเทศฝรั่งเศส ทำให้เกิดแนวความคิดที่ว่า สิ่งใดที่ประชาชนทำได้หรือเป็นเรื่องระหว่างเอกชนแล้ว รัฐไม่ควรเข้าไปแทรกแซง เพราะเป็นเรื่องระหว่างเอกชนกับเอกชนซึ่งมีฐานะที่เท่าเทียมกัน การทำสัญญาจึงต้องเคารพหลักความศักดิ์สิทธิ์ในการแสดงเจตนาของคู่สัญญา และผู้บริโภคในฐานะคู่สัญญาต้องปกป้องและรักษาประโยชน์ของตน หลักการดังกล่าวจึงเป็นที่มาของหลักกฎหมายที่ว่า “ผู้ซื้อต้องระวัง” ซึ่งได้มีการบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายฝรั่งเศสที่เรียกว่า “Code Napoleon” อันเป็นที่มาของกฎหมายในหลายประเทศ

ต่อมาในคริสต์ศตวรรษที่ 19 มีแนวความคิดในระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมได้ก่อให้เกิดปัญหาอย่างมากในยุโรป โดยเฉพาะในฝรั่งเศส หลังจากมีการยกเลิกกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคก่อนหน้านั้นทำให้ประชาชนผู้บริโภคไม่ได้รับความปลอดภัยและถูกหลอกลวงจากการใช้สินค้าและบริการจนกระทั่งในประเทศที่ใช้กฎหมายในระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร (Civil Law) เห็นว่าประชาชนได้รับความเดือดร้อน จึงจำเป็นต้องกลับมาออกกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคอีกครั้ง โดยในประเทศเยอรมันได้มีการออกกฎหมายควบคุมการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรมขึ้นใน ค.ศ. 1909 กฎหมายนี้เรียกย่อว่า “UWG” อันเป็นกฎหมายกลางสำหรับห้ามการกระทำอันขัดต่อการปฏิบัติอันสุจริตในทางการค้า

สำหรับประเทศที่ใช้กฎหมายในระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law) นับตั้งแต่สมัยโบราณจนถึงสมัยกลางยังไม่มีกฎหมายหรือแนวคิดที่จะใช้กฎหมายเพื่อคุ้มครองผู้บริโภค จนมาถึงศตวรรษที่ 17 ประเทศต่างๆ ในยุโรปเริ่มมีการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ จนกระทั่งมีการปฏิวัติใหญ่ทางอุตสาหกรรมในคริสต์ศตวรรษที่ 19 แนวความคิดทางกฎหมายต่างได้รับอิทธิพลของระบบเศรษฐกิจแบบเสรี (Laissez Faire) การเปลี่ยนแปลงในช่วงนี้ทำให้ผู้บริโภคเริ่มได้รับผลกระทบจากผู้ประกอบธุรกิจทั้งในด้านโฆษณาขายสินค้า และความปลอดภัยในการซื้อสินค้าหรือใช้บริการ เมื่อยังไม่มีกฎหมายที่จะให้คุ้มครองผู้บริโภคโดยตรง ศาลในระบบกฎหมาย

³ ขวัญชัย สันตสว่าง. (2545). วิวัฒนาการของกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค. สรุปคำบรรยายวิชา กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค.

ลายลักษณ์อักษร (Civil Law) จึงอาศัยการตีความขยายหลักกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในขณะนั้นได้แก่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยเรื่องสัญญาและละเมิด เพื่อคุ้มครองผู้บริโภค จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2536 ประเทศอังกฤษมีการเสนอร่างกฎหมายในรูปแบบของกฎหมายลายลักษณ์อักษรที่เป็นประมวลกฎหมายด้วย และได้มีการยกร่างกฎหมายชื่อว่า The Sale of Good Act กฎหมายฉบับนี้ได้กำหนดหลักการในการคุ้มครองผู้บริโภคว่า การขายสินค้าซึ่งผู้ขายได้มีการโฆษณาสินค้าหรือบริการของตนไว้เป็นอย่างดีแล้ว ผู้ขายมีความผูกพันและต้องรับผิดชอบในคุณสมบัติของสินค้าหรือบริการตามที่ตนได้ให้คำรับรองนั้น

ในประเทศสหรัฐอเมริกา การเริ่มต้นอย่างเป็นทางการของการคุ้มครองผู้บริโภคเกิดขึ้นจากคำประกาศสิทธิพื้นฐานของผู้บริโภค (Consumer Bill of Rights) โดยประธานาธิบดี John F. Kennedy ในปี 1962 ซึ่งได้กลายมาเป็นพื้นฐานสำคัญที่องค์กรต่างๆ ของรัฐได้นำมาใช้ในการกำหนดนโยบายสิทธิขั้นพื้นฐานของผู้บริโภค 4 ประการ กล่าวคือ⁴

1) สิทธิที่จะได้รับความปลอดภัย (The Right to Safety) เป็นสิทธิประการสำคัญที่ถือว่าผู้บริโภคมีสิทธิที่จะได้รับความปลอดภัยในร่างกาย ชีวิต และทรัพย์สิน บุคคลอื่นจะมาลวงละเมิดหรือทำให้เสียหายมิได้ ดังนั้น สินค้าหรือบริการควรจะมาตรฐานความปลอดภัยและมีมาตรฐานเหมาะสมแก่ผู้บริโภคที่จะไม่ก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย ชีวิตและทรัพย์สินของผู้บริโภค และสิทธิที่ผู้บริโภคได้รับการคุ้มครองนี้ครอบคลุมถึงอันตรายทั้งหมดที่เกิดจากการบริโภคสินค้าหรือบริการโดยตรงหรือทางอ้อม

2) สิทธิที่จะได้รับข่าวสาร (The Right to be Informed) ซึ่งมีหลักการอยู่ว่าผู้สร้างสรรค์งานบริโภคต้องมีสิทธิที่เพียงพอในการรับทราบข่าวสารเกี่ยวกับสินค้าและบริการ เพื่อเป็นข้อมูลในการตัดสินใจซื้อสินค้า หรือบริการนั้น โดยมีให้ผู้ประกอบกิจการหลอกลวงผู้บริโภค ทั้งผู้บริโภคจะได้สินค้าหรือบริการที่ถูกต้องตรงตามความต้องการ

3) สิทธิที่จะเลือกสินค้าหรือบริการ (The Right to Choose) ซึ่งมุ่งคุ้มครองความเป็นอิสระในการแสดงเจตนาที่จะซื้อหรือได้รับการของผู้บริโภค อันเป็นส่วนหนึ่งของสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ที่จะมีเสรีภาพในการตัดสินใจกระทำการสิ่งใด โดยปราศจากการควบคุม บังคับ ข่มขู่หรือชักจูง โดยไม่เป็นธรรมไม่ได้ เพื่อเป็นการป้องกันการเอาเปรียบจากผู้ประกอบธุรกิจ

4) สิทธิที่จะได้รับการรับฟัง (The Right to be Heard) ซึ่งกล่าวถึงการที่ผู้บริโภคที่ถูกละเมิดสิทธิดังกล่าวมาแล้วข้างต้น สามารถร้องเรียนสิทธิของตน รวมถึงการบังคับให้ผู้ประกอบธุรกิจจ่ายค่าชดเชยความเสียหายจากการบริโภคสินค้าหรือบริการได้

⁴ ทศนิยม วีระกานต์. (2541). การดำเนินการคุ้มครองผู้บริโภค: ศึกษาเฉพาะกรณีศูนย์รับเรื่องราวร้องทุกข์มูลนิธิเพื่อผู้บริโภค. หน้า 10-11.

สืบเนื่องจากคำปราศรัยดังกล่าว ทำให้ประเทศที่พัฒนาแล้วหลายประเทศได้ออกกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภคมาบังคับใช้ เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคให้เป็นรูปธรรมมากขึ้น รวมทั้งได้มีการรวมตัวกันเพื่อจัดตั้ง “สหพันธ์คุ้มครองผู้บริโภคสากล” (Consumer International: CI) หรือชื่อเดิมที่รู้จักกันทั่วไปในนาม International Organization of Consumers Unions (IOCU) ซึ่งมีสาระสำคัญเกี่ยวกับสิทธิของผู้บริโภคสากลดังนี้⁵

- 1) สิทธิที่จะได้รับสินค้าและบริการที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต อันได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่พักอาศัย การดูแลสุขภาพ การศึกษา และสุขภาพิบาล
- 2) สิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองจากการโฆษณาสินค้า หรือบริการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพและชีวิต
- 3) สิทธิที่จะได้รับทราบข้อเท็จจริงและข้อมูลที่จำเป็นต่อการตัดสินใจอย่างชาญฉลาด
- 4) สิทธิที่จะเลือกสินค้าและบริการที่พอใจในราคาที่แข่งขันและมีการประกันคุณภาพ
- 5) สิทธิที่จะแสดงความคิดเห็นในฐานะตัวแทนผู้บริโภคเพื่อได้รับผลประโยชน์ที่พึงได้ในการตั้งกฎเกณฑ์และการบริการจัดการตามนโยบายของรัฐ
- 6) สิทธิที่จะได้รับค่าชดเชยในกรณีที่ถูกละเมิดให้ได้รับสินค้า หรือบริการที่ไม่มีคุณภาพสิทธิที่จะได้มาซึ่งความรู้และไหวพริบอันจำเป็นต่อการเป็นผู้บริโภคที่รอบรู้
- 7) สิทธิที่จะดำรงชีวิตและดำเนินกิจกรรมอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี และสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างปลอดภัย

นอกจากนี้สมาคมคุ้มครองผู้บริโภคของประเทศต่างๆ ยังได้รวมตัวกันเป็น “สหพันธ์ผู้บริโภคระหว่างประเทศ” และได้บัญญัติสิทธิของผู้บริโภค ซึ่งหมายถึงประชาชนทั่วโลก ที่ควรจะได้รับ ความคุ้มครอง 7 ประการ กล่าวคือ สิทธิที่จะได้รับความปลอดภัย สิทธิที่จะได้รับความรู้ในข้อมูลและข่าวสารอย่างถูกต้องและเพียงพอ สิทธิที่จะซื้อเครื่องอุปโภคและบริโภคด้วยราคายุติธรรม สิทธิที่จะร้องเรียนเพื่อความเป็นธรรม สิทธิที่จะได้รับการชดใช้ความเสียหาย สิทธิที่จะได้อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่สะอาด และสิทธิที่จะได้รับบริโภคการศึกษา⁶ ซึ่งเป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคในลักษณะที่กว้างขวางและครอบคลุมกว่า

⁵ แหล่งเดิม.

⁶ ละเมียด ทรยุทธพิพัฒน์. (2546). *สุขภาพผู้บริโภค*. หน้า 17-19

2.1.2.2 วิวัฒนาการทางกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคในประเทศไทย

วิวัฒนาการทางกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคในประเทศไทยเริ่มขึ้นตั้งแต่ในสมัยรัชกาลที่ 7 โดยในรัฐสภาสมัยนั้นได้ออกกฎหมายเพื่อคุ้มครองความเสียหายอันเกิดจากการบริโภคหรือนำนมขึ้นเป็นฉบับแรก⁷ กล่าวคือ พระราชบัญญัติหรือน้ำนม พ.ศ. 2470 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 25 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2470 ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากแนวความคิดและหลักกฎหมายจากซีกโลกตะวันตก เป็นการนำเอาแนวคิดและทฤษฎีของระบบเศรษฐกิจแบบเสรีมาใช้ แต่ยังไม่สามารถคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคได้อย่างแท้จริง หลังจากนั้นต่อมาได้มีการใช้บังคับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยซื้อขาย หรือประมวลกฎหมายอาญาเกี่ยวกับความผิดทางการค้าและความผิดเกี่ยวกับการก่อให้เกิดภัยอันตรายต่อประชาชน อันถือได้ว่ากฎหมายดังกล่าวมีบทบาทสำคัญในการคุ้มครองผู้บริโภคชัดเจนยิ่งขึ้น แต่ก็มีได้บัญญัติไว้เป็นการเฉพาะเรื่อง นอกจากนี้ยังได้มีการออกกฎหมายที่มีผลในการคุ้มครองผู้บริโภคอีกหลายฉบับที่เกี่ยวกับความปลอดภัยในด้านการบริการและความปลอดภัยในสินค้าอุปโภคบริโภคเช่น พระราชบัญญัติป้องกันภัยอันตรายแก่การเล่นมหรสพ พ.ศ. 2464 พระราชบัญญัติควบคุมการประกอบโรคศิลปะ พ.ศ. 2479 พระราชบัญญัติควบคุมขายยา พ.ศ. 2479 พระราชบัญญัติสาธารณสุข พ.ศ. 2484 พระราชบัญญัติควบคุมอาหาร พ.ศ. 2484 พระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหาร พ.ศ. 2507 พระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ. 2517 เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม การบัญญัติกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคในสมัยนั้น แม้จะมีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองผู้บริโภคให้มีความปลอดภัยในการใช้สินค้าและบริการ แต่ลักษณะของการบัญญัติกฎหมายนั้น เพียงแต่ให้อำนาจรัฐหรือองค์กรของรัฐเข้าไปควบคุมกำกับให้ผู้ประกอบการธุรกิจเครื่องอุปโภคบริโภคปฏิบัติตามกฎหมายที่ได้กำหนดไว้ หากฝ่าฝืนต้องรับโทษทางอาญาแต่ไม่มีบทบัญญัติถึงการให้อำนาจแก่องค์กรของรัฐใช้อำนาจหน้าที่ในการควบคุมกำกับดูแลผู้ประกอบการธุรกิจไม่ให้อาเปรียบผู้บริโภคให้เหมาะสมกับสภาพของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป รวมทั้งไม่มีบทบัญญัติถึงการเยียวยาชดเชยค่าเสียหายแก่ผู้บริโภคที่ต้องเสียหายจากการบริโภคสินค้าหรือบริการ ดังนั้นเมื่อเกิดความเสียหายขึ้นจึงต้องใช้หลักกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในเรื่องสัญญาหรือละเมิดมาใช้บังคับอยู่เช่นเดิม

ต่อมาในปี พ.ศ. 2512 ได้มีเจ้าหน้าที่ของสหพันธ์องค์การผู้บริโภคระหว่างประเทศ (International Organization of Consumer Unions) หรือที่เรียกว่า “IOCU” ซึ่งเป็นองค์กรอิสระที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเมือง จัดตั้งโดยสมาคมผู้บริโภคของประเทศต่างๆ รวมตัวกัน

⁷ หรือน้ำนม หมายถึง น้ำนมผสมน้ำซึ่งมีคุณค่าทางอาหารไม่เพียงพอที่จะใช้เลี้ยงเด็กทารก

มีสำนักงานในกรุงเทพฯ ประเทศเนเธอร์แลนด์ ได้เข้ามาชักชวนองค์กรเอกชนในประเทศไทยให้มีการจัดตั้งสมาคมผู้บริโภคร่วมกับประเทศอื่น แต่ก็ไม่ประสบผลสำเร็จเนื่องจากองค์กรเอกชนของประเทศไทยในขณะนั้นยังไม่มีความพร้อม แต่อย่างไรก็ตามสหพันธ์องค์การผู้บริโภคระหว่างประเทศก็ได้ขอร้องให้ส่งเจ้าหน้าที่เข้ามาชักชวน จนได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อศึกษาปัญหาของผู้บริโภคที่มีชื่อว่า “กรรมการศึกษาและส่งเสริมผู้บริโภค” ในปี พ.ศ. 2514 และได้มีวิวัฒนาการเรื่อยมาจนกระทั่งในปี พ.ศ. 2519 รัฐบาลสมัย ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นนายกรัฐมนตรี และพลตรีประภาส อธิเรกสาร เป็นประธานกรรมการ แต่คณะกรรมการชุดดังกล่าวได้สลายตัวไปพร้อมกับรัฐบาลในยุคนั้นตามวิถีทางการเมือง

ต่อมาในสมัยรัฐบาลพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ เป็นนายกรัฐมนตรี ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 และจัดให้มีสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคขึ้นโดยสังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี และได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคขึ้นอีกครั้งให้เป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายดังกล่าว รวมทั้งให้มีอำนาจดำเนินคดีแพ่งและคดีอาญาแทนผู้บริโภคที่ถูกละเมิดสิทธิ ทั้งให้ภาคเอกชน เช่น สมาคมผู้บริโภคใช้อำนาจดำเนินคดีแทนผู้บริโภคได้ ต่อมาได้มีการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายดังกล่าวให้เหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบันยิ่งขึ้น โดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 และมีผลใช้บังคับจนกระทั่งปัจจุบันนี้ โดยมีเหตุผลในการประกาศใช้ เนื่องจากปัจจุบันการเสนอขายสินค้าและบริการต่างๆ ต่อประชาชนนับจะเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ผู้ประกอบธุรกิจการค้าและผู้ประกอบธุรกิจโฆษณาได้วิชาการทางการตลาดและการโฆษณามาใช้ในการส่งเสริมการขายสินค้าและบริการซึ่งผู้บริโภคก็จะตกอยู่ในฐานะที่เสียเปรียบ เพราะไม่อยู่ในฐานะที่จะทราบภาวะการณ์ตลาดและความจริงที่เกี่ยวกับคุณภาพและราคาของสินค้าต่างๆ ได้อย่างถูกต้องและทันทั่วถึง ซึ่งในบางกรณีแม้จะมีกฎหมายให้การคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคโดยกำหนดคุณภาพ ราคาสินค้าหรือผู้ประกอบการธุรกิจโฆษณา หากมีการละเมิดสิทธิของผู้บริโภคย่อมจะเสียเวลาและค่าใช้จ่าย จึงสมควรที่จะมีกฎหมายให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคเป็นการทั่วไป โดยกำหนดหลักการค้าและผู้ประกอบธุรกิจโฆษณาต่อผู้บริโภคเพื่อให้ความเป็นธรรมต่อผู้บริโภค

นอกจากนี้ การรับรองสิทธิของผู้บริโภคและการคุ้มครองผู้บริโภคให้ได้รับความเป็นธรรมยังได้รับการพัฒนาขึ้นเป็นลำดับ และในปัจจุบันก็ได้มีการบัญญัติรับรองสิทธิของผู้บริโภคไว้ในรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศ ดังปรากฏตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 61 ที่บัญญัติว่า “สิทธิของบุคคลซึ่งเป็นผู้บริโภคย่อมได้รับความคุ้มครองในการได้รับข้อมูลที่เป็นความจริง และมีสิทธิร้องเรียนเพื่อให้ได้รับการแก้ไขเยียวยาความเสียหาย รวมทั้งมีสิทธิรวมตัวกันเพื่อพิทักษ์สิทธิของผู้บริโภค” อัน

ถือได้ว่ารัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้ให้ความสำคัญในการคุ้มครองผู้บริโภคนับอย่างยิ่งและถือเป็นกฎหมายหลักในการคุ้มครองผู้บริโภคที่สำคัญอีกด้วย

2.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคที่เป็นเด็ก

ในประเทศที่พัฒนาแล้วต่างให้ความสำคัญในการคุ้มครองสิทธิของเด็กในด้านต่างๆ และได้รับการดูแลอย่างเหมาะสม เด็กทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการปกป้องคุ้มครองให้ปลอดภัย รัฐจึงมีหน้าที่สำคัญในการให้ความคุ้มครองผู้บริโภคที่เป็นเด็ก

2.2.1 แนวคิดและทฤษฎีในการคุ้มครองสิทธิเด็กตามหลักสากล

เนื่องจากในปัจจุบันนานาประเทศต่างให้ความสำคัญเกี่ยวกับสิทธิเด็กมากขึ้นแนวคิดเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองและการรักษาผลประโยชน์ของเด็กจึงได้รับความสนใจและถูกยอมรับให้เป็นสิ่งที่พึงปฏิบัติให้สูงกว่ามาตรฐานของบุคคลทั่วไป แนวคิดหรือทฤษฎีในการคุ้มครองสิทธิเด็กนั้นได้ปรากฏอย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรมมากขึ้น เมื่อมีความร่วมมือของบรรดาอารยประเทศในการบัญญัติอนุสัญญาสิทธิเด็กขึ้นมาเป็น “อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก” (Convention on the Rights of the Child) ซึ่งบังคับใช้เมื่อ 2 กันยายน 1990

แม้ครอบครัวจะถือได้ว่าเป็นสถาบันพื้นฐานที่สำคัญของสังคมและมีส่วนสำคัญในการเจริญเติบโตและความเป็นอยู่ของเด็ก แต่ภายใต้อนุสัญญาดังกล่าวรัฐเองก็ยังมีหน้าที่ในการให้ความช่วยเหลือต่อบิดามารดา โดยมีหน้าที่ในการดูแลและให้คำแนะนำเกี่ยวกับเด็กรวมถึงการให้ความรู้และสนับสนุนโครงการที่ช่วยเหลือในด้านนี้ด้วย นอกจากนี้ตามอนุสัญญาดังกล่าวยังได้กล่าวให้รัฐบาลมีความรับผิดชอบต่อประชาชนรวมทั้งมาตรฐานที่ทุกคนจะต้องปฏิบัติไม่ว่าบิดามารดา สมาชิกในครอบครัว และชุมชน ไม่ว่าจะอาชีพใดๆ แม้แต่การทำงานในโรงเรียนของรัฐหรือสถาบันเอกชนในการให้บริการสำหรับเด็ก บุคคลทุกคนไม่ว่าบทบาทใดควรเคารพต่อมาตรฐานการคุ้มครองนี้รวมถึงรัฐจำเป็นต้องให้ความสำคัญต่อสิทธิมนุษยชนสำหรับเด็กและการพิจารณากฎหมายและนโยบายเกี่ยวกับเด็กอย่างเหมาะสม อนุสัญญานี้จึงถือได้ว่าเป็นการช่วยเติมเต็มให้แก่สิทธิมนุษยชนของเด็กให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ในคริสต์ศักราช 1989 บรรดาผู้นำโลกต่างลงความเห็นว่อนุสัญญาสิทธิเด็กนั้นเป็นสิ่งสำคัญเพราะบุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี ต้องการความดูแลและคุ้มครองมากเป็นพิเศษ และผู้นำทั่วโลกต่างต้องการความยอมรับจากนานาประเทศว่าสิทธิเด็กต้องได้รับการคุ้มครองอนุสัญญานี้ได้กำหนดสิทธิไว้ 54 มาตรา สิทธิทุกข้อที่ได้บัญญัติเป็นไปเพื่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และการพัฒนาเด็ก อันสามารถสรุปใจความสำคัญของอนุสัญญาดังกล่าวได้ดังต่อไปนี้

- 1) เด็กจะต้องได้รับการเยียวยาโดยไม่เลือกการปฏิบัติเพราะความแตกต่างทางการแข่งขัน สปีผิว เพศ ภาษา ศาสนา หรือสถานะอื่นๆ (มาตรา 2)
- 2) การกระทำทุกอย่างต่อเด็กจะต้องได้รับการพิจารณาเป็นอันดับแรกว่าดีที่สุดใน (มาตรา 3)
- 3) รัฐจะต้องให้ความสำคัญและเคารพสิทธิของบิดามารดาที่มีต่อบุตรที่ทั้งบิดาและมารดามีภาระหน้าที่สำหรับการเลี้ยงดูและอบรมสั่งสอนบุตร (มาตรา 5 และมาตรา 18)
- 4) เด็กมีสิทธิดำรงชีวิต สิทธิดำรงเชื้อสาย และการพัฒนาชีวิต (มาตรา 6)
- 5) เด็กมีสิทธิที่จะได้รับการยุติบัตรทันทีหลังจากคลอด และมีสิทธิที่จะใช้ชื่อและสัญชาติ และการคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของพวกเขา (มาตรา 7 และมาตรา 8)
- 6) เด็กจะต้องไม่ถูกแยกจากบิดามารดาหรือครอบครัวของพวกเขา และจะต้องได้รับความยินยอมจากครอบครัวหากจะต้องถูกพาไปยังต่างประเทศ (มาตรา 9 และมาตรา 10)
- 7) เด็กมีสิทธิที่จะดำเนินชีวิตในรูปแบบของตนเอง เช่น การเล่นเกมและมีสิทธิแสดงความคิดเห็นและมีอิสรภาพของความคิดที่เหมาะสม การรับรู้รับผิดชอบ รวมทั้งการนับถือศาสนา (มาตรา 12 และมาตรา 24)
- 8) เด็กไม่อาจถูกแทรกแซงตามอำเภอใจหรือโดยผิดกฎหมายหรือความเป็นส่วนตัว และมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองต่อการรบกวนหรือต่อการถูกทำร้าย (มาตรา 16)
- 9) เด็กจะต้องถูกปกป้องจากความรุนแรง การถูกทำร้ายหรือการละเมิดทางเพศในขณะที่อยู่ในความดูแลของผู้ปกครองหรือคนอื่นๆ (มาตรา 19)
- 10) รัฐจะต้องดูแลเด็กกำพร้า โดยต้องเอาใจใส่ให้ดีที่สุด (มาตรา 20 และมาตรา 21)
- 11) เด็กซึ่งเป็นผู้อพยพหรือซึ่งเป็นผู้ลี้ภัย จะได้รับความคุ้มครองอย่างเหมาะสมและได้รับความช่วยเหลืออย่างมีมนุษยธรรม (มาตรา 22)
- 12) รัฐจะต้องเอาใจต่อเด็กซึ่งเป็นผู้พิการ ให้ความดูแลที่เหมาะสมโดยคำนึงถึงการใช้ชีวิตที่มีความสุขและมีศักดิ์ศรี (มาตรา 23)
- 13) เด็กมีสิทธิเข้าถึงการดูแลด้านสุขภาพที่มีมาตรฐานรวมถึงการดูแลสุขภาพด้านโภชนาการ อาหารและน้ำดื่มที่สะอาด (มาตรา 24)
- 14) เด็กทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับมาตรฐานการครองชีพที่เหมาะสมทั้งทางกายภาพทางจิตใจ ศิลธรรม และการพัฒนาด้านสังคม รัฐควรส่งเสริมความร่วมมือหรือข้อตกลงระหว่างประเทศด้วย (มาตรา 27)
- 15) รัฐจะต้องส่งเสริมการศึกษาที่เหมาะสม รวมทั้งการพัฒนาทางการศึกษา ส่งเสริมความสามารถของเด็กไม่ว่าด้านร่างกายหรือจิตใจ (มาตรา 28 และมาตรา 29)

16) เด็กมีสิทธิอาศัยในชุมชนและเรียนรู้ภาษาของชุมชนของเขา และมีความสุขในชุมชนของเขาไม่ว่าจะเป็นด้านวัฒนธรรม ศาสนา หรือภาษา (มาตรา 30)

17) รัฐต้องให้ความสำคัญสิทธิในการเล่นของเด็กในเวลาพักหรือเวลาว่าง และสนับสนุนกิจกรรมบันเทิงให้เหมาะสมตามวัยของเด็ก (มาตรา 31)

18) เด็กต้องถูกปกป้องจากการหาผลประโยชน์ทางธุรกิจจากการทำงานหนัก หรือจากการกระทำในรูปแบบอื่นๆ ในการหาผลประโยชน์ทางธุรกิจ (มาตรา 32 และมาตรา 36)

19) รัฐจะต้องปกป้องเด็กจากสิ่งผิดกฎหมาย ยาเสพติด ไม่ว่าจะเป็นการผลิตหรือการติดต่อกับสิ่งผิดกฎหมาย (มาตรา 33)

20) รัฐจะต้องปกป้องเด็กจากการแสวงหาผลประโยชน์ทางเพศหรือการล่วงละเมิดทางเพศ (มาตรา 34)

21) รัฐจะต้องป้องกันการเครื่องจำหน่ายหรือพาเด็กไปไม่ว่าเพื่อจุดประสงค์ใดๆ ที่มีชอบ (มาตรา 35)

22) เด็กจะต้องไม่ถูกกระทำทารุณหรือการกระทำที่โหดร้าย หรือทำให้เกิดความสูญเสียอิสรภาพที่ผิดกฎหมาย (มาตรา 37)

23) เด็กที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรม ต้องได้รับการพิจารณาคดีที่เหมาะสมโดยคำนึงถึงความไร้เดียงสา อายุ และต้องได้รับความช่วยเหลือทุกระบวนการ (มาตรา 40)

24) รัฐต้องเผยแพร่หลักการให้เป็นที่รู้ทั่วไปอย่างกว้างขวางถึงสิทธิของเด็กและการปฏิบัติต่อเด็ก (มาตรา 42)

25) เพื่อความแน่ใจรัฐควรจะต้องคณะกรรมการสิทธิเด็กเพื่อติดต่อกับองค์กรระหว่างประเทศไม่ว่าจะเป็น UNICEF หรือองค์กรอื่นๆ ของ UN (มาตรา 43 ถึงมาตรา 45)

จากที่ได้กล่าวมานั้น สามารถสรุปหลักการพื้นฐานเกี่ยวกับสิทธิเด็กได้ 4 ประการได้ดังนี้

1) การห้ามเลือกปฏิบัติต่อเด็ก และการให้ความสำคัญแก่เด็กทุกคนเท่าเทียมกันโดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างของเด็ก ในเรื่องเชื้อชาติ สีผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมือง ชาติพันธุ์ หรือสังคม ทรัพย์สิน ความทุพพลภาพ การเกิด หรือสถานะอื่นๆ ของเด็ก หรือบิดามารดา หรือผู้ปกครองทางกฎหมาย ทั้งนี้ เพื่อให้เด็กมีโอกาสดูที่เท่าเทียมกัน

2) การกระทำหรือการดำเนินการทั้งหลายต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นอันดับแรก

3) สิทธิในการมีชีวิต การอยู่รอด และการพัฒนาทางด้านจิตใจ อารมณ์ สังคม

4) สิทธิในการแสดงความคิดเห็นของเด็ก และการให้ความสำคัญกับความคิดเหล่านั้น

โดยประเทศไทยเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาฉบับนี้โดยการภาคยานุวัติ เมื่อวันที่ 27 มีนาคม พ.ศ. 2535 และมีผลใช้บังคับกับประเทศไทยเมื่อวันที่ 26 เมษายน พ.ศ. 2535⁸

2.2.2 แนวคิดและทฤษฎีในการคุ้มครองสิทธิเด็กในประเทศไทย

การตื่นตัวที่สำคัญในการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคที่เป็นเด็กในประเทศไทยนั้น ปรากฏเห็นได้จากการประชุมเนื่องในวันคุ้มครองผู้บริโภคสากล วันที่ 17 มีนาคม พ.ศ. 2551 ณ ศูนย์ประชุมสหประชาชาติ เรื่อง “สิทธิเด็กและเยาวชนที่เป็นผู้บริโภคในธรรมนูญสุขภาพแห่งชาติ” ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ทุกส่วนของสังคมหันมาสนใจในเรื่องการพิทักษ์สิทธิเด็กและเยาวชนที่เป็นผู้บริโภคมากขึ้น โดยมีการคำนึงถึงสิทธิเด็กที่จะต้องได้รับความคุ้มครองเป็นพิเศษ นอกเหนือจากผู้บริโภคทั่วไป และให้มีการผลักดันข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อปกป้องสิทธิเด็กและเยาวชนเพื่อบรรจุไว้เป็นส่วนหนึ่งของธรรมนูญว่าด้วยสุขภาพแห่งชาติ ตามมาตรา 47 (8) พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 การคุ้มครองสิทธิเด็กซึ่งเป็นผู้บริโภคเริ่มตั้งแต่วัยในครรภ์มารดา การคุ้มครองระหว่างผู้บริโภคกับประโยชน์ของผู้ประกอบธุรกิจจะต้องมีความสมดุลกัน เพราะโดยทั่วไปผู้บริโภคจะมีอำนาจต่อรองน้อยกว่าจึงถูกเอาเปรียบได้ง่าย สิทธิเด็กซึ่งเป็นผู้บริโภคควรคำนึงถึงเป็นพิเศษมากกว่าสิทธิของผู้ใหญ่ เนื่องจากเด็กมีภาวะวุฒิทางอารมณ์ ความคิด ความรู้ และประสบการณ์ที่อ่อนด้อยกว่าผู้ใหญ่ ไม่สามารถวินิจฉัยข้อมูลได้อย่างรอบคอบ และสามารถถูกชักจูงได้ง่ายจากการได้รับข้อมูลข่าวสารหรือการโฆษณาประชาสัมพันธ์ของผู้ประกอบธุรกิจ การรับข้อมูลข่าวสารที่เป็นโทษตามสื่อต่างๆ โดยเฉพาะทางโทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต เกมออนไลน์ รวมถึงกรณีเด็กและเยาวชนที่ได้รับผลกระทบทางสุขภาพจากการบริโภคสินค้าหรือบริการที่ไม่ปลอดภัย เช่น กรณีน้ำดื่มในตู้เย็นมีสารตะกั่วปนเปื้อน ของเล่นเด็กที่ไม่ปลอดภัย ของเล่นในซองขนม เครื่องเล่นในสวนสนุก และอันตรายจากการใช้ยานาโพรมีโซรียปโดยที่ประชุมได้ร่วมกันจัดทำข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสิทธิเด็กและเยาวชนในฐานะผู้บริโภค 4 ด้านได้แก่

- 1) สิทธิในการรับรู้ข่าวสารที่มีคุณภาพ
- 2) สิทธิที่จะได้รับการปกป้องจากข้อมูลข่าวสารที่อาจเป็นโทษ
- 3) สิทธิที่จะได้รับความปลอดภัยจากการใช้สินค้าหรือบริการ
- 4) สิทธิที่จะได้รับค่าชดเชยจากความเสียหาย⁹

⁸ พันธกรณีระหว่างประเทศ. สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. สืบค้นเมื่อ 2 กันยายน 2553, จาก http://www.nhrc.or.th/menu_content.php?doc_id=29

⁹ บทสรุปผลการจัดสัมมนาเนื่องในวันคุ้มครองผู้บริโภคสากล. (2551). สิทธิเด็กและเยาวชนในธรรมนูญสุขภาพแห่งชาติ.

นอกจากนี้ในประเทศไทยยังมีการคุ้มครองความปลอดภัยของเด็กจากโดยกฎหมายในประเทศคือ พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ซึ่งได้ถูกจัดทำขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 52 และมาตรา 80 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก โดยได้ปรับปรุงประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 132 และฉบับที่ 294 พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 เป็นเครื่องมือที่สำคัญอันจะนำไปสู่การรวบรวมสรรพกำลังของภาครัฐ เอกชน และองค์กรอิสระในค้นหากลุ่มเสี่ยง และแก้ปัญหาให้กับเด็กที่ต้องอยู่ในภาวะเสี่ยงต่างๆ รวมทั้งการช่วยเหลือและพัฒนาสถาบันครอบครัว ในพระราชบัญญัตินี้ได้แบ่งเด็กที่ต้องได้รับการช่วยเหลือเป็นกลุ่มเด็กที่ต้องได้รับการสงเคราะห์และกลุ่มเด็กที่ต้องได้รับการคุ้มครอง เด็กที่ต้องได้รับการสงเคราะห์ได้แก่เด็กที่ถูกเลี้ยงดูต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน เด็กที่ถูกละเลย เด็กที่ถูกใช้ วาน ชักจูงอันเสี่ยงต่อการเกิดอันตราย เช่น เด็กขายพวงมาลัย เด็กชกมวย สำหรับเด็กที่ต้องได้รับการคุ้มครองได้แก่กลุ่มเด็กที่มีพฤติกรรมเสี่ยง เช่น เมมาแล้วขับ เทียวยามวิกาล เล่นการพนัน เร่ร่อน ก่อความรุนแรง หรือทำผิดกฎหมายอื่นๆ เป็นต้น¹⁰

ในพระราชบัญญัตินี้ได้กำหนดให้ครอบครัว ชุมชน และสังคมมีบทบาทร่วมกันในการจัดการความเสี่ยงต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับเด็กทั้งสองกลุ่ม ในระดับครอบครัวได้กำหนดให้ผู้ดูแลเด็กมีหน้าที่ต้องจัดการดูแลเด็กให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำ และมีหน้าที่ในการดูแล สั่งสอน ควบคุมเด็กที่มีพฤติกรรมเสี่ยง พระราชบัญญัติได้กำหนดบทลงโทษสำหรับครอบครัวที่ละเลยต่อการจัดการดูแลหรือละเลยต่อการควบคุม สั่งสอนเด็กที่มีพฤติกรรมเสี่ยง อย่างไรก็ตามสำหรับครอบครัวที่ไม่มีศักยภาพเพียงพอที่จะจัดการดูแลให้บรรลุเกณฑ์ที่กำหนด พระราชบัญญัติได้กำหนดให้เป็นบทบาทของชุมชนและสังคมอันประกอบด้วยผู้ปกครองชุมชน องค์กรท้องถิ่น หรือเจ้าหน้าที่รัฐในหน่วยงานต่างๆ ที่จะต้องมีความรับผิดชอบในการจัดการสงเคราะห์และคุ้มครองเด็กแทนครอบครัว

การกำหนดให้มีการรวมตัวของผู้ปฏิบัติงานด้านเด็กแบบบูรณาการร่วมกับการกำหนดบทบาทหน้าที่ที่ชัดเจนของครอบครัว ชุมชน องค์กรท้องถิ่นและหน่วยงานรัฐต่างๆ โดยพระราชบัญญัตินี้จะนำไปสู่การจัดการชุมชนให้เกิดระบบการดูแลเด็กและครอบครัว ระบบสวัสดิการ และการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการส่งเสริมพัฒนาการเด็กและความเข้มแข็งของสถาบันครอบครัว ซึ่งโดยวิธีการนี้จะเป็นหนทางในการแก้รากเหง้าแห่งปัญหาการตายจากอุบัติเหตุและการบาดเจ็บ

¹⁰ อติศักดิ์ ผลิตผลการพิมพ์. (2550). โลกที่เหมาะสมสำหรับเด็ก: เด็กกับความปลอดภัย. หน้า 2-4.

กฎหมายฉบับนี้มีทั้งสิ้น 9 หมวด 1 บทเฉพาะกาล รวมทั้งสิ้น 88 มาตรา ในเนื้อหา กล่าวถึงการจัดตั้งคณะกรรมการคุ้มครองเด็ก การปฏิบัติต่อเด็ก การสงเคราะห์เด็กที่ได้รับการดูแล ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน การคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กทั้งที่ต้องตกอยู่ในภาวะเสี่ยง สถานรับสงเคราะห์ สถานคุ้มครองสวัสดิภาพ สถานพัฒนาฟื้นฟูเด็ก การส่งเสริมความประพฤตินักเรียนและนักศึกษา และกองทุนคุ้มครองเด็ก¹¹

2.3 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความรับผิดของผู้ประกอบการต่อผู้บริโภค

ในประเทศไทยได้มีการนำหลักกฎหมายความรับผิดในผลิตภัณฑ์ Product Liability (PL Law) มาใช้โดยมีพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ซึ่งบัญญัติให้ผู้ประกอบธุรกิจมีหน้าที่นำสืบ ซึ่งในต่างประเทศได้บังคับใช้กันมานานซึ่งในประเทศไทยคุ้มครองผู้บริโภคไม่ลึกซึ้งเหมือนในต่างประเทศ

2.3.1 ความรับผิดในทางแพ่ง

ความรับผิดในทางแพ่งนำหลักการในเรื่องละเมิดเป็นสำคัญ โดยเฉพาะหลักในเรื่อง ความรับผิดโดยเด็ดขาดเพื่อมาใช้ในการเยียวยาความเสียหายในทางแพ่ง เนื่องจากภาระการพิสูจน์ที่มีความยุ่งยากจึงทำให้เกิดความเป็นธรรมกับผู้บริโภคอย่างมาก

2.3.1.1 หลักความรับผิดโดยเด็ดขาดหรือหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability)

การดำเนินคดีเพื่อเรียกร้องค่าเสียหายจากผู้ประกอบการหรือผู้ผลิตสินค้าโดยอาศัยหลักความรับผิดในทางแพ่งนั้นต้องอาศัยหลักกฎหมายว่าด้วยละเมิดเป็นสำคัญ อันเป็นวิธีหนึ่งที่จะช่วยเหลือผู้บริโภคที่มีข้อสงสัยเกี่ยวกับผู้ประกอบการ แต่ในการดำเนินคดีดังกล่าวนี้ โดยทั่วไปผู้ประกอบการ ผู้ผลิต หรือจำหน่ายสินค้าหรือบริการจะต้องรับผิดในความเสียหายก็ต่อเมื่อได้กระทำการด้วยความประมาทเลินเล่อ ไม่ใช้ความระมัดระวังในการผลิตหรือจำหน่ายสินค้าตามสมควรที่จะพึงกระทำจนเป็นเหตุให้เกิดความชำรุดบกพร่องในตัวสินค้าหรือบริการ จึงเป็นการไม่เพียงพอที่จะให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคได้

เนื่องจากความบกพร่องนี้เอง ทำให้นักนิติศาสตร์พยายามสร้างหลักเกณฑ์ทางกฎหมายขึ้นมาปรับใช้ให้เหมาะสมและเกิดความยุติธรรมแก่ผู้เสียหายมากยิ่งขึ้น สหรัฐอเมริกาถือได้ว่าเป็นต้นแบบแนวความคิดในเรื่องนี้ โดยสร้างหลักเกณฑ์ขึ้นมาว่า ผู้ผลิต หรือผู้จำหน่ายจะต้อง

¹¹ แหล่งเดิม.

รับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ชำรุดบกพร่องและเป็นอันตรายโดยไม่คำนึงถึงการกระทำ ความผิดของผู้ผลิตหรือผู้จำหน่าย และไม่คำนึงถึงนิติสัมพันธ์ระหว่างผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายกับผู้บริโภคแต่อย่างใด และเป็นที่ยอมรับกันว่าบุคคลใดก็ตามที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น บุคคลนั้นต้องรับผิดชอบ หลักการนี้จึงเน้นผลประโยชน์ของประชาชนเป็นสำคัญ โดยการสนับสนุนให้มีการออกกฎหมายเพื่อส่งเสริมความสุขของคนส่วนใหญ่ในสังคม และมีความมุ่งหมายที่จะควบคุมผลประโยชน์ของส่วนรวม อันเป็นการวางหลักกฎหมายที่กำหนดความรับผิดทางละเมิดเพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ แม้จะเป็นการตัดสิทธิเสรีภาพของเอกชนผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำละเมิดในบางกรณี ในลักษณะที่เป็นการปิดปากมิให้ปฏิเสธความรับผิด ซึ่งต่อมาเป็นที่รู้จักและยอมรับกันในหลักที่เรียกว่า “หลักความรับผิดโดยเคร่งครัด” (Strict Liability)¹²

เหตุผลของการนำเอาทฤษฎีความรับผิดเด็ดขาดในทางละเมิดมาปรับใช้กับคดีที่ฟ้องให้ชดเชยความเสียหายที่เกิดจากการบริโภคก็เพราะว่าความเสียหายที่เกิดจากการบริโภค ไม่ว่าจะจากผู้ผลิต ผู้ประกอบการ หรือผู้จำหน่ายนั้น เป็นเรื่องที่ยากแก่การพิสูจน์ว่าความบกพร่องเกิดขึ้นในช่วงเวลาใดหรือในขั้นตอนใด การนำเอาหลักดังกล่าวมาปรับใช้จึงเป็นการเหมาะสมที่จะคุ้มครองผู้บริโภคให้ได้รับความเป็นธรรมมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตามการนำเอาหลักความรับผิดโดยเคร่งครัดมาใช้อย่างสมบูรณ์โดยไม่มีการปรับเปลี่ยนกฎเกณฑ์ให้เหมาะสม หรือกำหนดเงื่อนไขยกเว้นความรับผิดไว้ย่อมไม่เป็นธรรมแก่ผู้ผลิต ดังนั้นจึงได้มีการกำหนดเงื่อนไขในการยกเว้นความรับผิดของผู้ผลิตไว้ด้วย โดยการเปิดโอกาสให้ผู้ผลิต ผู้จำหน่ายหรือผู้ประกอบการสามารถพิสูจน์ได้ในกรณีที่ผู้บริโภคใช้สินค้านั้นโดยไม่ถูกวิธีเพราะมีคำอธิบายและคำเตือนไว้แล้ว โดยการพิสูจน์ว่าความเสียหายเกิดขึ้นจากความประมาทเลินเล่อหรือเกิดจากการใช้สินค้าโดยผิดวิธีหรือความชำรุดบกพร่องมิได้มีอยู่ในขณะที่ผู้บริโภคซื้อสินค้าแต่เกิดจากการกระทำของบุคคลอื่นที่ผู้บริโภคไม่ต้องรับผิดชอบ¹³

กล่าวโดยสรุปก็คือ ความรับผิดทางแพ่งนี้ได้นำหลักการมาจากเรื่องละเมิดเป็นสำคัญโดยเฉพาะในเรื่องของความรับผิดเด็ดขาดหรือความรับผิดโดยปราศจากความผิด ซึ่งเป็นนโยบายทางกฎหมายที่ประสงค์ให้มีการเยียวยาความเสียหายโดยไม่คำนึงว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้น เกิดจากการจงใจหรือความประมาทเลินเล่อของผู้กระทำหรือไม่ แต่ถือว่าเมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นก็ต้องมีการเยียวยาความเสียหายเสมอ ทั้งนี้โดยมีพื้นฐานมาจากแนวคิดพื้นฐานในการคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลไม่ให้ถูกละเมิด ดังนั้นทฤษฎีดังกล่าวจึงไม่ได้พิจารณาถึงองค์ประกอบทางด้านจิตใจของผู้กระทำว่าจะจงใจหรือประมาทเลินเล่อ หากเพียงแต่พิสูจน์ความเสียหายว่ามี

¹² คัมภีร์ แก้วเจริญ. (2527, มกราคม). “ละเมิดกับสังคม.” วารสารอัยการนิเทศ, 46, 1. หน้า 100-101.

¹³ สุขุม สุภนิตย์ ก เล่มเดิม. หน้า 11.

ต้นเหตุอันใดก็เพียงพอแล้วเพราะถือว่าความคิดของมนุษย์เป็นเรื่องของจิตใจไม่อาจหยั่งรู้ได้ ทฤษฎีนี้จึงมุ่งคุ้มครองความเสียหายในร่างกาย ชีวิต ทรัพย์สินของบุคคลมากกว่าจะเป็นความผิดของผู้ก่อให้เกิดความเสียหาย¹⁴

2.3.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability)

ความรับผิดในผลิตภัณฑ์เป็นความรับผิดที่เกิดจากความเสียหายอันเกิดจากการบริโภคผลิตภัณฑ์ เนื่องผลิตภัณฑ์นั้นเป็นต้นเหตุอันเกิดจากความชำรุดบกพร่องในการผลิตหรือเกิดความผิดปกติอย่างใดอย่างหนึ่งในกระบวนการผลิต รวมทั้งที่เกิดขึ้นจากผลข้างเคียงของการใช้ผลิตภัณฑ์นั้น ความเสียหายข้างต้นแตกต่างจากความชำรุดบกพร่องของผลิตภัณฑ์ที่เห็นประจักษ์หรือที่ผู้ขายได้ปกปิดไว้ซึ่งได้มีการบัญญัติความรับผิดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะซื้อขาย ความเสียหายที่เกิดจากการบริโภคผลิตภัณฑ์นี้เป็นเรื่องที่ยากต่อการพิสูจน์ถึงเหตุของความเสียหาย แต่เป็นที่ยอมรับกันว่าต้องมีผู้รับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้น ความรับผิดที่เกิดขึ้นเป็นความรับผิดที่แตกต่างไปจากความรับผิดตามสัญญาและความรับผิดในทางละเมิด เนื่องจากหลักกฎหมายสัญญาและละเมิดต่างเกิดขึ้น โดยอาศัยปัจจัยทางสังคมในอดีตทำให้เกิดข้อจำกัดในการนำตัวบทกฎหมายมาปรับใช้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำเรื่องสิทธิเรียกร้องตามสัญญาซึ่งจำกัดเฉพาะคู่สัญญาเท่านั้นและการนำสืบถึงเหตุแห่งความเสียหายในทางละเมิด ข้อจำกัดของหลักกฎหมายทั้งสองที่เกิดขึ้นกลายเป็นปัญหาที่ทำให้ผู้บริโภคไม่ได้รับความเป็นธรรม กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคเป็นสมมติฐานที่ดีว่า บุคคลมีความไม่เท่ากันทั้งทางเศรษฐกิจและอำนาจการต่อรอง รัฐจึงต้องเข้าไปแทรกแซงกับภาคเอกชนเพื่อทำให้เกิดความเป็นธรรมประกอบกับให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคอย่างเต็มที่

แต่เดิมในสมัยศตวรรษที่ 19 แนวคิดที่ใช้กันอย่างแพร่หลายในการประกอบธุรกิจการค้า ก็คือ ระบบเศรษฐกิจการค้าเสรี (Laissez Fair) โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานที่ว่ารัฐควรปล่อยให้เอกชนเป็นผู้ดำเนินการแข่งขันทางธุรกิจกันเอง รัฐจะต้องไม่เข้าไปแทรกแซงธุรกิจเป็นอันขาด จุดมุ่งหมายที่สำคัญจึงอยู่ที่การแข่งขัน โดยระบบเศรษฐกิจการค้าแบบเสรีมีพื้นฐานว่า การแข่งขันจะทำให้เกิดศักยภาพและประโยชน์สูงสุดต่อผู้ผลิตและผู้บริโภค นอกจากนั้นหลักเสรีภาพในการทำสัญญา (Freedom of Contract) เป็นหลักที่เสริมกับหลักเศรษฐกิจดังกล่าว ดังนั้น ในการซื้อขายสินค้าสมัยก่อนจึงไม่มีความซับซ้อนมากนัก ส่วนใหญ่จะเป็นสินค้าเกษตรและการดำเนินการทางการตลาดอย่างตรงไปตรงมาสามารถตรวจสอบกันได้ด้วยตาเปล่า จึงทำให้เมื่อเกิดความบกพร่องในสินค้า ต้องถือว่าผู้ซื้อนั้นต้องเป็นฝ่ายรับภาระในความเสียหาย เนื่องจากผู้ซื้อเป็นผู้เลือกสินค้า

¹⁴ สุขุม สุภนิษฐ์ ข (2537). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด. หน้า 7-9.

นั่นเอง¹⁵ ซึ่งเป็นหลักทั่วไปในสัญญาซื้อขาย เรียกว่า หลักผู้ซื้อต้องระวัง (Caveat Emptor) หรือ (Let the buyer beware) ซึ่งหลักนี้ตั้งอยู่บนพื้นฐานที่ว่า มนุษย์ทุกคนมีความรู้ความสามารถเท่าเทียมกัน จึงควรเคารพในความศักดิ์สิทธิ์ในการแสดงเจตนา ดังนั้นมนุษย์จึงมีอิสระที่จะก่อนิติสัมพันธ์อย่างใดก็ได้ แต่ปัจจุบันระบบธุรกิจการค้าขายมีการเปลี่ยนแปลงไปมีความเจริญก้าวหน้าขึ้น ขั้นตอนของการผลิตมีวิวัฒนาการที่ซับซ้อนและมีการนำเทคโนโลยีใหม่ๆ มาใช้ ความเข้าใจที่ว่า มนุษย์มีความรู้เกี่ยวกับสินค้านั้นย่อมเป็นการไม่เพียงพอแล้ว

นอกจากหลักความรับผิดชอบตามสัญญาแล้วหลักความรับผิดชอบในทางละเมิดเองก็มีข้อจำกัดอยู่ไม่น้อย เนื่องจากภาระการพิสูจน์ที่ตกอยู่กับผู้บริโภคซึ่งเป็นผู้กล่าวอ้าง จึงเป็นการยากยิ่งหากผู้บริโภคจะต้องเป็นผู้พิสูจน์ถึงความจงใจหรือประมาทเลินเล่อ เนื่องจากความรู้ผู้บริโภคในยุคปัจจุบันถูกโฆษณาชวนเชื่อจากผู้ผลิต (Supplier) เพื่อสร้างอุปสงค์ (Demand) และผู้บริโภคมักประสบกับปัญหาเกี่ยวกับสินค้าที่คุณภาพไม่ตรงตามที่ตกลงกันหรือตามที่ได้มีการโฆษณาไว้ ซึ่งในยุคปัจจุบันความเจริญทางด้านวิทยาศาสตร์และอุตสาหกรรมเจริญอย่างเต็มที่ทำให้ระบบค้าขายเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ระบบตลาดและการจัดจำหน่ายมีคนเข้ามาเกี่ยวข้องมากขึ้น เช่น ผู้นำเข้า ผู้ขนส่ง ผู้ขายปลีก ทำให้กระบวนการผลิตซับซ้อนมากขึ้น การผลิตสินค้าโดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยขึ้นทำให้ความรู้ของผู้บริโภคไม่เพียงพอต่อสภาพสังคมปัจจุบัน¹⁶ นับวันภารกิจด้านการคุ้มครองผู้บริโภคยิ่งเพิ่มมากขึ้น ตามอัตราการเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจและยังมีการแข่งขันกัน ในเชิงธุรกิจมากเท่าใด ย่อมมีผู้ฉวยโอกาสแสวงหากำไรหรือหาเงินจากการเอาเปรียบผู้บริโภค การผลิต การปลักภาระการพิสูจน์ให้ผู้บริโภคโดยอาศัยทฤษฎีความผิด (Fault Theory) เป็นพื้นฐานที่ทำให้เกิดความไม่เป็นธรรม จึงมีการออกกฎหมายพิเศษโดยการแก้ไขข้อบกพร่องของหลักกฎหมายทั้งสอง กล่าวคือ ในส่วนของหลักความรับผิดชอบทางสัญญาที่ต้องขยายขอบเขตความรับผิดชอบที่ต้องทำให้กว้างกว่าคำว่า “คู่สัญญา” จึงควรรวมไปถึงผู้เสียหายตามความเป็นจริงซึ่งไม่จำเป็นต้องเป็นคู่สัญญาเสมอไป ซึ่งเท่ากับเป็นข้อยกเว้นของหลักสัญญาจะมีผลผูกพันเฉพาะคู่สัญญา (Privity of contract) นอกจากนั้นยังอาจต้องนำเอาหลักความรับผิดชอบเด็ดขาด (Strict Liability) หรือนำเอาทฤษฎีอื่นๆ ที่เหมาะสมเพื่อให้เกิดแนวทางที่มุ่งคุ้มครองผู้บริโภค ลดภาระในการเรียกค่าเสียหาย ดังนั้น หลักความรับผิดชอบเด็ดขาดก็สามารถแบ่งเบาภาระการพิสูจน์ความเสียหายได้บางส่วน เนื่องจากเป็นหลักที่สันนิษฐานว่า ผู้ที่ก่อให้เกิดความเสียหายย่อมเป็นผู้ที่รับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดผลที่ตามมา คือภาระการพิสูจน์จึงต้องตกเป็นของผู้ประกอบธุรกิจจะต้องทำการพิสูจน์ว่าตนไม่ได้จงใจหรือประมาทเลินเล่อทำให้เกิดความเสียหาย ถือว่ามีความเป็นธรรมต่อ

¹⁵ ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนสานต์. (2543). กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค. หน้า 13.

¹⁶ สุขุม สุภนิตย์ ค. (2544). คำอธิบายกฎหมายความรับผิดชอบในผลิตภัณฑ์. หน้า 1-2.

ผู้บริโภค เพราะการที่ผู้ผลิตสินค้าอย่างหนึ่งอย่างใดออกมาขายในตลาดก็เท่ากับว่าสินค้านั้นมีความปลอดภัยในการทำไปบริโภค หากทำให้ผู้บริโภคเสียหายผู้ผลิตจึงต้องเป็นฝ่ายตอบหรือพิสูจน์ว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังเป็นอย่างดีแล้ว

จากหลักผู้ซื้อต้องระวังผู้ซื้อที่มีอำนาจต่อรองที่น้อยกว่าและหากผู้ที่บริโภคนำสินค้ามาใช้แล้วเกิดความเสียหายโดยที่มิได้เป็นผู้ทำให้เกิดความเสียหาย หากได้พิจารณาจากหลักเดิมความเสียหายย่อมต่อเป็นภัยแก่ผู้ซื้อ ผู้ซื้อในฐานะผู้บริโภคเป็นฝ่ายเสียเปรียบ เมื่อสังคมมีการเปลี่ยนแปลงไปกฎหมายก็ต้องเปลี่ยนแปลงไปตาม ความเท่าเทียมในการทำสัญญาตามหลักอิสระในการทำสัญญา (Freedom of Contract) จึงไม่มีความเหมาะสมต่อสังคมปัจจุบัน เป็นเหตุที่ทำให้มีแนวคิดในการคุ้มครองผู้บริโภคอันเป็นที่มาของหลักความรับผิดชอบในผลิตภัณฑ์ของบรรดาผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการนั่นเอง

2.3.2 ความรับผิดชอบทางอาญา

กฎหมายอาญาเป็นกฎหมายมหาชนที่มีความสำคัญเนื่องจากเป็นกฎหมายที่กำหนดถึงความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับเอกชน ในฐานะที่รัฐมีอำนาจเหนือเอกชนเพื่อคุ้มครองสังคมให้เป็นปกติสุข รัฐจึงต้องกำหนดให้การกระทำที่กระทบต่อการอยู่ร่วมกันของส่วนรวมเป็นความผิดและต้องถูกลงโทษโดยรัฐเท่านั้น กฎหมายอาญาจึงมีผลกระทบต่อสิทธิในชีวิต ร่างกายของบุคคลเพราะมีบทลงโทษที่รุนแรง ดังนั้น หากมีการกระทำผิดทางอาญาเกิดขึ้น ย่อมต้องมีหลักเกณฑ์สำหรับการวินิจฉัยเรื่องความรับผิดทางอาญา สำหรับแนวทางความรับผิดทางอาญา หากพิจารณาตามประมวลกฎหมายอาญาในภาคหนึ่งซึ่งเป็นบทบัญญัติทั่วไป ตามมาตรา 59 วรรคแรก ได้บัญญัติไว้เป็นหลักฐานทั่วไปว่า “บุคคลจะต้องรับผิดในทางอาญาก็ต่อเมื่อได้กระทำโดยเจตนา เว้นแต่จะได้กระทำโดยประมาท ในกรณีที่กฎหมายบัญญัติให้ต้องรับผิดเมื่อได้กระทำโดยประมาทหรือเว้นแต่ในกรณีที่กฎหมายบัญญัติไว้โดยแจ้งชัดให้ต้องรับผิดแม้ได้กระทำโดยไม่มีเจตนา” แต่การพิจารณาถึงความรับผิดทางอาญาตามมาตรา 59 ดังกล่าวยังไม่เพียงพอแก่การวินิจฉัยความรับผิดทางอาญา จึงควรพิจารณาถึงลำดับการวินิจฉัยความผิดทางอาญาซึ่งมีบุคคลดังต่อไปนี้ได้กำหนดโครงสร้างความรับผิดอาญาไว้แตกต่างกันดังนี้คือ

รองศาสตราจารย์ ดร.เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์ ได้กำหนดโครงสร้างความรับผิดในทางอาญาไว้เป็นลำดับว่าบุคคลจะต้องรับผิดในทางอาญาเมื่อมีการกระทำครบองค์ประกอบความผิดที่กฎหมายบัญญัติซึ่งจะต้องมีการกระทำ

การกระทำ คือ การเคลื่อนไหวร่างกายหรือการไม่เคลื่อนไหวร่างกายโดยรู้สำนึก ซึ่งคำว่า “รู้สำนึก” หมายความว่า อยู่ภายใต้บังคับของจิตใจซึ่งศาสตราจารย์ ดร.หยุด แสงอุทัย ได้อธิบายว่าที่ถือว่ารู้สำนึกหรืออยู่ภายใต้บังคับของจิตใจนั้นหมายความว่ามีความคิดที่จะกระทำ มีการตกลงใจที่จะกระทำตามที่คิดและได้กระทำไปตามที่ตกลงในอันสืบเนื่องมาจากความคิด

การกระทำนั้นครบองค์ประกอบภายนอก การกระทำนั้นครบองค์ประกอบภายในของ ความผิดในเรื่องนั้นและผลของการกระทำสัมพันธ์กับการกระทำตามหลักในเรื่องความสัมพันธ์ ระหว่างการกระทำและผลของการกระทำไม่มีกฎหมายยกเว้นความผิดและการกระทำไม่มีกฎหมาย ยกเว้นโทษ

ศาสตราจารย์ ดร.คณิต ณ นคร ได้กำหนดโครงสร้างความรับผิดในทางอาญาไว้เป็น ลำดับว่าเป็นการกระทำที่ครบองค์ประกอบที่กฎหมายบัญญัติหรือไม่ (องค์ประกอบ) เป็นการ กระทำที่มีความผิดกฎหมายหรือไม่ (ความผิด) และเป็นการกระทำที่มีความชั่วหรือไม่ (ความชั่ว)

2.3.3 มาตรการในการเรียกคืนสินค้าที่ไม่ปลอดภัยจากผู้บริโภคและตลาด

การเรียกคืนสินค้าที่ไม่ปลอดภัยจากผู้บริโภคและตลาดนั้นเป็นการแสดงออกถึงความ รับผิดชอบต่อสังคมของบรรดาผู้ผลิต ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อคุ้มครองความปลอดภัยของผู้บริโภคจาก การใช้สินค้าที่ไม่ปลอดภัย อันอาจก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้บริโภคเพื่อจำกัดหรือลดความเสี่ยงใน อันตรายที่เกิดจากสินค้านั้น เพราะหากปล่อยให้ผู้บริโภคได้รับความเสียหายแล้วย่อมไม่บรรลุ วัตถุประสงค์ในการคุ้มครองผู้บริโภคอย่างสำคัญ การดำเนินการดังกล่าวเป็นการให้รัฐเข้าไปใช้อำนาจบังคับให้ผู้ผลิตเรียกคืนสินค้าของตน โดยเหตุผลที่ว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย การใช้อำนาจของรัฐดังกล่าวจึงมีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงและก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิทธิและ หน้าที่ของเอกชนซึ่งเป็นผู้ผลิตในการประกอบอาชีพ ไม่ว่าจะเป็นผลประโยชน์ในทางธุรกิจ หรือ ชื่อเสียงในทางธุรกิจและส่งผลเป็นการบังคับให้ผู้ผลิตต้องดำเนินการจัดการกับสินค้าของตนที่ไม่ ปลอดภัยอันอาจเป็นอันตรายต่อผู้บริโภค เพื่อซ่อมแซมสินค้าให้เกิดความปลอดภัยหรือหาสินค้า ประเภทเดียวกันที่มีความปลอดภัยหรือชดเชยราคาของสินค้าให้แก่ผู้บริโภคแทน

2.4 หลักการดำเนินคดีเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิของผู้บริโภค

เนื่องจากการผลิตสินค้าและการให้บริการได้มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว มีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการผลิต โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศระบบอิเล็กทรอนิกส์ใน การจำหน่ายสินค้าไปทั่วโลก ซึ่งอาจมีการละเมิดสิทธิผู้บริโภคกันทั่วโลกจึงนำหลักการดำเนินคดี เกี่ยวกับการละเมิดสิทธิของผู้บริโภค ทั้งตามระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร (Civil Law) และระบบ กฎหมายจารีตประเพณี (Common Law) มาศึกษาดังนี้

2.4.1 หลักกฎหมายในระบบลายลักษณ์อักษร (Civil Law)

ในหลายประเทศ เช่น ประเทศเยอรมัน ไม่ได้นำหลักกฎหมายความรับผิดอันเกิดจากความชำรุดบกพร่องของสินค้าบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะ แต่อาศัยหลักกฎหมายทั่วไปที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันว่าด้วยความรับผิดทางสัญญาและละเมิด โดยอาศัยหลักดังต่อไปนี้

2.4.1.1 หลักความรับผิดตามสัญญา (Contractual Liability)

กล่าวคือ ได้บัญญัติความรับผิดตามสัญญาไว้ตามหลักการรับประกันสินค้าโดยผู้ขายรับประกันว่าสินค้าที่ขายปราศจากความชำรุดหรือความบกพร่อง อันอาจทำให้เสื่อมราคาหรือเสื่อมความเหมาะสมในการใช้ประโยชน์ ถ้าสินค้าชำรุดบกพร่องให้สิทธิผู้ซื้อเลิกสัญญาและสินค้าแก่ผู้ขายรวมทั้งให้สิทธิเรียกเงินคืนหรืออาจใช้สิทธิให้ลดราคาลง หรือเปลี่ยนสินค้าใหม่แทนสินค้าเดิมได้

ตามกฎหมายเยอรมันผู้ขายไม่ต้องรับผิดในความเสียหายที่ผลสืบเนื่อง เว้นแต่ผู้ซื้อสามารถพิสูจน์ได้ว่าความเสียหายเกิดขึ้นเพราะความผิดของผู้ขาย หรือผู้ขายได้ให้การรับประกันไว้โดยชัดแจ้ง¹⁷

2.4.1.2 หลักความรับผิดทางละเมิด

กล่าวคือ ได้บัญญัติความรับผิดโดยนำหลักความรับผิดเด็ดขาด (Strict Liability) มาใช้บังคับในกฎหมายเฉพาะ เช่น พระราชบัญญัติผลิตภัณฑ์ยา ค.ศ. 1976 โดยนำเอาหลักการการพิสูจน์ให้เป็นหน้าที่ฝ่ายจำเลย หรือฝ่ายผู้ผลิตเป็นผู้พิสูจน์ถึงเหตุอันไม่ต้องรับผิดของตน กรณีเกิดการละเมิดสิทธิของผู้บริโภคขึ้น ทั้งนี้แตกต่างกับการดำเนินคดีทางแพ่งโดยทั่วไป ซึ่งตามปกติเป็นภาระของโจทก์ที่ต้องพิสูจน์ความรับผิดของจำเลย แต่อาศัยหลักการการพิสูจน์ของผู้ผลิตดังกล่าวก็หาเป็นการเพียงพอในการคุ้มครองผู้บริโภคในทุกกรณีไม่ยังต้องอาศัยหลักกฎหมายอื่นๆ รวมทั้งนโยบายแห่งรัฐมาบังคับใช้ประกอบกันเพื่อให้การคุ้มครองผู้บริโภคบรรลุเป้าหมายตามความประสงค์

2.4.2 หลักกฎหมายในระบบจารีตประเพณี (Common Law)

ในหลายประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา รวมทั้งมลรัฐต่างๆ ได้มีการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคจากการซื้อสินค้าและบริการ บางมลรัฐมีความแตกต่างกันออกไปโดยอาศัยหลักกฎหมายที่สำคัญ ดังนี้

¹⁷ สมชาย อดิกรจุฑาศิริ. (2542). ปัญหากฎหมายในการดำเนินคดีที่เกี่ยวกับการละเมิดสิทธิของผู้บริโภค พ.ศ. 2522. หน้า 18-19.

2.4.2.1 ทฤษฎีละเมิดโดยประมาทเลินเล่อ (Negligence)

โดยวางหลักว่าผู้ผลิตและผู้จำหน่ายสินค้าไม่ต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดจากสินค้าเว้นแต่มีความสัมพันธ์กันทางสัญญา แต่ต่อมาศตวรรษที่ 20 แนวความคิดด้านเศรษฐกิจ สังคมและกฎหมายได้เปลี่ยนแปลงไป โดยยอมรับว่าผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายสินค้าจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายต่อผู้บริโภคคนสุดท้าย (Ultimate Consumer) หากคาดหมายว่าสินค้านั้นจะไปสู่ผู้อื่น และสินค้ามีความชำรุดบกพร่องอันอาจเป็นอันตรายต่อบุคคลดังกล่าวได้ หลักกฎหมายดังกล่าวถือเป็นหลักการว่า ผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายสินค้าจำเป็นต้องรับผิดชอบในความประมาทเลินเล่อในกระบวนการผลิตหรือการจำหน่ายสินค้า ซึ่งคาดเห็นได้ว่า อาจก่อให้เกิดความเสียหายจากการใช้หรือบริโภคสินค้า รวมทั้งผู้ใช้สินค้านั้นดังกล่าว

2.4.2.2 ทฤษฎีความรับผิดตามหลักการรับประกัน (Warranty)

ทฤษฎีดังกล่าวนี้มีหลักการสำคัญว่า ผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายสัญญาว่าจะรับผิด หรือรับประกันว่าจะรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าหรือบริการของตน โดยแบ่งการรับประกันเป็นสองประเภท กล่าวคือ การรับประกันโดยชัดแจ้ง (Express warranty) และการรับประกันโดยปริยาย (Implied warranty) ทั้งนี้การรับประกันโดยชัดแจ้ง ผู้ผลิตยืนยันว่าสินค้าของตนมีคุณภาพดี และตกลงจะรับผิดชอบหากเกิดความเสียหายอย่างใดขึ้นเกี่ยวกับสินค้านั้น ส่วนการรับประกันโดยปริยายผู้ผลิตมิได้ให้คำรับรองเกี่ยวกับคุณภาพสินค้าโดยตรง แต่เป็นการรับรองที่กำหนดขึ้นโดยกฎหมายเมื่อมีการโอนกรรมสิทธิ์สินค้า เว้นแต่มีข้อยกเว้นหรือข้อจำกัดไว้โดยชัดแจ้ง

2.4.2.3 ทฤษฎีความรับผิดเด็ดขาด (Strict Liability Theory)

ตามหลักทฤษฎีดังกล่าวนี้ นำเอาหลักความรับผิดเด็ดขาดมาใช้ในทางละเมิดเพื่อเรียกให้ผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายสินค้าชดเชยความเสียหายให้แก่ผู้บริโภคที่ถูกละเมิดสิทธิ สืบเนื่องจากสินค้าชำรุดบกพร่อง โดยมีแนวความคิดว่าการพิสูจน์ความเสียหายจากการซื้อสินค้าและบริการ ผู้บริโภคพิสูจน์ได้ยาก จึงวางหลักว่าผู้ผลิตและผู้จำหน่ายจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากความชำรุดบกพร่องของสินค้า เว้นแต่ ผู้ผลิตจะพิสูจน์ได้ว่าตนไม่ต้องรับผิดชอบในความชำรุดบกพร่องนั้น ทั้งนี้หลักดังกล่าวเป็นหลักประกันให้เกิดความปลอดภัยเกี่ยวกับสินค้ายิ่งขึ้น และผู้ผลิตมีหน้าที่ป้องกันอันตรายหรือภัยพิบัติจากสินค้าได้ดีที่สุด โจทก์ในคดีละเมิดสิทธิของผู้บริโภคตามทฤษฎีดังกล่าวจึงได้รับการคุ้มครองยิ่งขึ้น¹⁸

¹⁸ รุนยศ ศิรินารถ. (2548). ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีแพ่งในศาลยุติธรรม ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522. หน้า 22-24.

2.5 สิทธิผู้บริโภคในการรับรู้

แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิของผู้บริโภคที่จะรับรู้ ตั้งอยู่บนพื้นฐานที่ว่าผู้บริโภคมีสิทธิที่จะรับรู้ข้อมูลหรือข้อเท็จจริงใดๆ ที่ผู้บริโภคเข้าใจว่าสำคัญเกี่ยวกับสินค้าก่อนที่จะตัดสินใจซื้อหรือโภคสินค้า¹⁹ ทั้งนี้การติดฉลากบนผลิตภัณฑ์ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้บริโภคได้รับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับตัวผลิตภัณฑ์นั้นๆ และสามารถตัดสินใจเลือกได้เองตามความต้องการของผู้บริโภค ผู้บริโภคเหล่านี้ย่อมต้องการทราบว่าผลิตภัณฑ์ที่ตนเลือกใช้มีส่วนประกอบที่ใช้ในการผลิตอย่างไรบ้าง เพราะเนื่องจากมีผลต่อความปลอดภัยของผู้บริโภคในระยะยาว ดังนั้นผู้บริโภคก็มีสิทธิที่จะรับรู้ถึงสิ่งที่กำลังบริโภคนั้นเป็นอันตรายหรือไม่ เนื่องจากเหตุผลดังกล่าวนี้เองทำให้ผู้บริโภคเรียกร้องสิทธิในการที่จะรับรู้ข้อมูลโดยการติดฉลาก เพื่อให้ผู้บริโภคสามารถหลีกเลี่ยง หรือมีส่วนช่วยในการตัดสินใจของผู้บริโภคในการที่จะเลือกบริโภค รวมถึงปัจจุบันความตื่นตัวเกี่ยวกับเรื่องการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคมีมากขึ้น ฉลากจึงถือได้ว่าเป็นแหล่งข้อมูลหนึ่งที่ผู้บริโภคสามารถเข้าถึงได้ง่าย

ประเทศต่างๆ ที่มีการกำหนดให้ติดฉลากโดยบังคับนั้นอ้างเหตุผลหลักในกฎหมายของตนก็เพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคที่จะรับรู้ ซึ่งสิทธิของผู้บริโภคที่จะรับรู้ขึ้นอยู่กับพื้นฐานสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรมของประเทศที่แตกต่างกันออกไป โดยสิทธิดังกล่าวนี้ไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะกรณีเกี่ยวกับความปลอดภัย หรือเหตุผลทางวิทยาศาสตร์ ตัวอย่างเช่น กรณีที่สหภาพยุโรป ออกกฎหมายบังคับให้ต้องมีการติดฉลากโดยอ้างสิทธิในการรับรู้ของผู้บริโภค โดยที่ยังไม่มีหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ที่แน่ชัดเกี่ยวกับความปลอดภัย นอกจากนี้กลุ่มผู้บริโภคยังอ้างสิทธิที่จะได้รับข้อมูลเพื่อการตัดสินใจเลือกผลิตภัณฑ์ที่มีความปลอดภัย²⁰

2.6 หลักการชดเชยเยียวยาความเสียหาย

การชดเชยเยียวยาความเสียหายเป็นการคุ้มครองผู้บริโภคถึงผลสุดท้ายอันเนื่องมาจากการบริโภคสินค้าและบริการ หลักการทางกฎหมายของระบบกฎหมายต่างประเทศที่เกี่ยวกับความรับผิดชอบในทางแพ่งของผู้ประกอบธุรกิจ เพื่อการชดเชยเยียวยาความเสียหายแก่ผู้บริโภคดังกล่าว ได้มีการพัฒนามาเป็นลำดับตามสภาพของสังคมและเศรษฐกิจมีการเปลี่ยนแปลงไป โดยอาศัยทฤษฎีทางกฎหมายที่ว่าด้วยความรับผิดชอบทั้งหลักความรับผิดชอบในทางสัญญาและหลักความรับผิดชอบในทางละเมิดซึ่ง Steven Emanuel ได้อธิบายถึงทฤษฎีดังกล่าวต่อไปนี้

¹⁹ สุขุม สุภนิตย์ ค เล่มเดิม. หน้า 22.

²⁰ รัตนา ขวัญบัว. (2549). ปัญหากฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภคด้านฉลาก: กรณีศึกษาอาหารดัดแปลงพันธุกรรม (GMOs). หน้า 19-21.

2.6.1 หลักความรับผิดทางสัญญา

เป็นหลักที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักกฎหมาย 2 ประการประกอบกันได้แก่ หลักความรับผิดในคำรับประกัน (Warranty) กับหลักว่าด้วยความสัมพันธ์ในทางสัญญา (Privity of Contract)

1) หลักความรับผิดในคำรับประกัน (Warranty)

กฎหมายสัญญาต่างประเทศได้ให้ความหมายของคำว่า Warranty หมายถึงข้อความใดๆ ซึ่งแสดงถึงการรับรองข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสินค้าว่าจะปฏิบัติตามข้อความที่ระบุไว้ และยืนยันว่าตนยินยอมจะรับผิดหากมิได้เป็นไปตามนั้น ฉะนั้น Warranty จึงเป็นข้อสัญญาว่าจะรับผิดหรือการรับประกัน ซึ่งอาจเป็นการรับประกันโดยชัดแจ้ง (Express Warranty) หรือการรับประกันโดยปริยาย (Implied Warranty) ก็ได้

(1.1) การรับประกันโดยชัดแจ้ง (Express Warranty) หมายถึง คำรับรองที่ผู้ผลิตหรือผู้ขายแสดงออกโดยชัดแจ้งว่า ไม่ว่าด้วยวิธีการใดๆ ว่าหากสินค้ามิได้เป็นไปตามคำรับรองจนเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ซื้อสินค้านั้น ผู้ซื้อย่อมมีสิทธิฟ้องเรียกค่าเสียหายได้โดยตรงจากผู้ที่ทำให้คำรับรอง หรือรับประกันนั้น

(1.2) การรับประกันโดยปริยาย (Implied Warranty) การรับประกันโดยปริยายเป็นผลของกฎหมายที่ถือว่า ผู้ขายได้ให้คำรับประกันไว้เช่นนั้น แม้ว่าตามความเป็นจริงแล้วผู้ขายอาจมิได้มีการให้การรับรองหรือรับประกันไว้เช่นนั้นเลยก็ตาม เช่น การรับประกันเรื่องกรรมสิทธิ์ (Warranty of Title) การรับประกันเรื่องภาระติดพัน (Warranty Against Encumbrances)

2) หลักความสัมพันธ์ทางสัญญา (Privity of Contract)

คู่กรณีที่มีความสัมพันธ์ทางสัญญาต่อกันเท่านั้นที่จะมีสิทธิเรียกร้องให้รับผิดชอบต่อกันได้ ซึ่งถือเป็นหลักเกณฑ์อันสำคัญของหลักความรับผิดชอบทางสัญญา บุคคลที่มีไม่ใช่คู่สัญญาไม่อาจใช้สิทธิเรียกร้องให้รับผิดชอบโดยอาศัยมูลเหตุแห่งสัญญาได้ แต่ในสภาพความเป็นจริงในปัจจุบัน ผู้บริโภคมักไม่ใช่คู่สัญญากับผู้ประกอบการโดยตรง เมื่อเกิดความเสียหายจึงตกอยู่ในฐานะที่เสียเปรียบซึ่งถือว่าเป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้ผู้บริโภคไม่สามารถเรียกร้องความเสียหายจากผู้ประกอบการได้ เนื่องจากมีไม่ใช่คู่สัญญาแต่หลักดังกล่าวได้มีการผ่อนคลายลง โดยยอมให้บุคคลที่อยู่ในครัวเรือนหรือแขกของผู้ซื้อ หรือบุคคลที่คาดหมายจะใช้หรือได้รับผลจากสินค้านั้น ให้สามารถเรียกร้องค่าเสียหายจากผู้ประกอบการได้ แต่ก็มีข้อจำกัดเฉพาะความเสียหายที่มีผลต่อร่างกายเท่านั้น

2.6.2 หลักความรับผิดทางละเมิด (Tortious Liability)

หลักความรับผิดทางละเมิดเป็นหลักสำคัญที่สุดหลักหนึ่ง ที่อาศัยเป็นฐานในการเรียกร้องให้มีการชดเชยเยียวยาความเสียหายที่เกิดจากการบริโภคสินค้าหรือบริการ มีหลักการที่สำคัญๆ ดังนี้

1) ทฤษฎีรับภัย (Theory of Risk) ทฤษฎีนี้เป็นแนวคิดเกี่ยวกับความรับผิดในทางละเมิดตามระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ (Common Law) ที่มีมาก่อนคริสต์ศตวรรษที่ 19 ที่มุ่งหมายคุ้มครองความปลอดภัย และชดเชยความเสียหายที่เกิดแก่ชีวิตและทรัพย์สินของผู้เสียหายโดยไม่ได้คำนึงถึงองค์ประกอบภายในด้านจิตใจของผู้ก่อให้เกิดความเสียหายว่า ได้กระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อหรือไม่ แต่คำนึงโดยถือหลักว่า เมื่อมีผู้เสียหายต้องมีผู้ชดเชยความเสียหายหรือ “ผู้ใดก่อให้เกิดความเสียหายผู้นั้นต้องจ่าย” (He Who Breaks must Pay) เพราะถือว่า เมื่อมนุษย์เราได้กระทำการใดๆ ขึ้นแล้ว ต้องรับผลจากการกระทำของตน ความเสียหายเกิดขึ้นแก่บุคคลใดๆ บุคคลผู้กระทำต้องรับผิดชอบจากความเสียหายนั้นด้วย ทฤษฎีนี้ต่อมาได้พัฒนาเป็นทฤษฎีความรับผิดเด็ดขาด (Strict Liability)

2) ทฤษฎีความรับผิด (Fault Theory) ทฤษฎีความรับผิดได้รับการพัฒนาต่อเนื่องมาจากทฤษฎีรับภัย ที่ได้รับการยอมรับมาตั้งแต่ต้นศตวรรษที่ 19 ที่เน้นแต่การหาผู้ก่อให้เกิดความเสียหายมารับผิดเป็นสำคัญ ทฤษฎีดังกล่าวได้ใช้มาจนปลายศตวรรษที่ 19 ซึ่งในยุคนั้นศาสนาได้เข้ามามีอิทธิพลเป็นอย่างมาก เพราะถือว่าผู้ละเมิดที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นนั้นเป็นผู้ประพฤตินิสิตธรรมไปโดยปริยายประกอบกับอิทธิพลจากระบบเศรษฐกิจการค้าแบบเสรีที่ให้ความสำคัญในความเท่าเทียมกันแห่งสิทธิของบุคคลจนทำให้ระบบอุตสาหกรรมพัฒนาไปอย่างมาก ผลจากหลักในทฤษฎีรับภัยที่ว่า ผู้กระทำการต้องรับผิดแม้ปราศจากความผิด จึงไม่เป็นธรรมต่อผู้ประกอบการและเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาอุตสาหกรรม เพราะผู้ประกอบการจะไม่กล้าลงทุนดำเนินกิจการในด้านอุตสาหกรรม ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศได้

แนวคิดของทฤษฎีความผิดถือหลักว่า ผู้ประกอบการจะต้องรับผิดในความเสียหายอันเกิดจากการบริโภคสินค้าหรือบริการ ต่อเมื่อมีส่วนผิดในการผลิตหรือจำหน่ายสินค้าหรือบริการ โดยจงใจกระทำหรือกระทำโดยประมาทเลินเล่อ (Liability Based on Fault) และถือว่าผู้ประกอบการมีหน้าที่ต้องระมัดระวัง (Duty to Take Care) ในการผลิตจำหน่ายสินค้าและให้บริการที่ได้มาตรฐาน รวมทั้งในบางกรณีที่เป็นสินค้าที่อาจก่อให้เกิดอันตราย ผู้ประกอบการยังต้องมีหน้าที่ให้คำแนะนำในการใช้สินค้าตลอดจนมีค่าเตือนให้ผู้บริโภคได้ทราบถึงอันตรายที่อาจเกิดขึ้นจากการใช้สินค้าหรือบริการนั้นๆ

3) ทฤษฎีความรับผิดเด็ดขาด (Strict Liability Theory) เนื่องจากทฤษฎีความรับผิดไม่สามารถให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคได้อย่างเต็มที่ ทำให้นักนิติศาสตร์พยายามสร้างหลักเกณฑ์ทางกฎหมายเพื่อนำมาใช้ให้เหมาะสมและเกิดความยุติธรรมแก่ผู้เสียหายมากยิ่งขึ้น ประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นต้นแบบแนวคิดในเรื่องนี้โดยสร้างหลักเกณฑ์ขึ้นมาว่า “ผู้ผลิตหรือผู้จำหน่าย ต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ชำรุดบกพร่องและเป็นอันตราย โดยไม่คำนึงถึงความผิดในส่วนของผู้ผลิตหรือผู้จำหน่าย และไม่คำนึงถึงนิติสัมพันธ์ระหว่างผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายกับผู้บริโภคแต่อย่างใด” และเป็นที่ยอมรับกันว่าบุคคลใดๆ ก็ตามที่เกี่ยวข้องให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น บุคคลนั้นต้องรับผิดชอบ (He who Breakers must Pay) หลักการนี้ได้รับอิทธิพลจาก “แนวความคิดนโยบายสาธารณะ (Public Policy)” ซึ่งมีหลักการให้รัฐดำเนินการปกครองประเทศโดยเน้นผลประโยชน์ของประชาชนเป็นสำคัญ โดยการสนับสนุนให้มีการออกกฎหมายเพื่อส่งเสริมความสุขของคนส่วนใหญ่ในสังคม และมีความมุ่งหมายที่จะควบคุมผลประโยชน์ส่วนบุคคลเพื่อผลประโยชน์ของส่วนรวม อันเป็นการวางหลักกฎหมายที่กำหนดความรับผิดทางละเมิดเพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ แม้จะเป็นการตัดสิทธิเสรีภาพของเอกชนผู้ถูกกล่าวหาว่าละเมิดในบางกรณีในลักษณะที่เป็นการปิดปากมิให้ปฏิเสธความรับผิด ซึ่งต่อมาเป็นที่รู้จักและยอมรับกันในหลักความผิดเด็ดขาด (Strict Liability)

2.7 การกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษแก่ผู้กระทำความผิด

เป็นที่ทราบกันว่าวัตถุประสงค์ของกฎหมายอาญากับกฎหมายแพ่งมีความแตกต่างกัน เนื่องจากกฎหมายอาญานั้นเป็นกฎหมายมหาชน จึงมีวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองความปลอดภัยของสังคมมนุษย์ ผู้ใดที่กระทำความผิดทางอาญาจึงได้ชื่อว่าเป็นผู้ร้าย เป็นผู้ที่เป็นปฏิปักษ์ต่อสังคม ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องจัดการปราบปรามและป้องกันเพื่อความสันติสุขของประชาชน โดยนำผู้กระทำความผิดมาลงโทษให้มีความเจ็บทรมานและเป็นเยี่ยงอย่างมิให้ผู้ใดในสังคมปฏิบัติตาม ส่วนกฎหมายแพ่งเป็นกฎหมายเอกชนจึงมีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองป้องกันสิทธิของเอกชนซึ่งมีต่อกันหากผู้ใดล่วงล้ำสิทธิของผู้อื่น ผลแห่งความรับผิดจะเรียกว่าเป็นโทษหรืออาญาไม่ได้เป็นแต่เพียงบังคับให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเท่านั้น เนื่องจากเอกชนธรรมดาไม่สามารถจะลงโทษเอกชนด้วยกันได้ ดังนั้น เอกชนใดได้รับความเสียหายเอกชนนั้นก็มิสิทธิแต่เพียงเรียกร้องให้ทรัพย์สินของตนกลับคืนมาสู่สภาพเดิมได้เท่านั้น

ค่าเสียหายเชิงลงโทษเป็นการกำหนดจำนวนเงินที่จำเลยต้องรับภาระชำระให้แก่โจทก์ด้วยเหตุที่จำเลยได้กระทำละเมิดโดยมีพฤติกรรมที่ชั่วร้าย ค่าเสียหายเชิงลงโทษจึงมีลักษณะที่คล้ายเป็นโทษปรับตามกฎหมายอาญา ในประเด็นนี้จึงเกิดข้อถกเถียงขึ้นว่าในเมื่อจำเลยต้องรับภาระใน

การเสียค่าปรับตามกฎหมายอาญาก็น่าจะถือว่าจำเลยได้รับการลงโทษแล้ว และถ้าจำเลยต้องมาถูกเรียกหรือให้รับผิดชอบในค่าเสียหายเชิงลงโทษอีก จะขัดกับหลักห้ามลงโทษจำเลยซ้ำซ้อนในความผิดเดียวกัน (Double Jeopardy) ซึ่งเป็นมาตรการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพของจำเลยในคดีอาญาหรือไม่ อีกทั้งในเมื่อค่าปรับกับค่าเสียหายเชิงลงโทษได้ทำหน้าที่อย่างเดียวกันจึงไม่ควรมีการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษอีก

ข้อถกเถียงในประเด็นนี้ แม้จะถูกหยิบยกขึ้นมาเพื่อทำลายคุณค่าเสียหายเชิงลงโทษแต่นักกฎหมายบางท่านมีความเห็นว่า โดยทั่วไปการดำเนินคดีอาญาจะถูกควบคุมโดยรัฐแต่สำหรับการดำเนินคดีแพ่งนั้นจะถูกควบคุมโดยคู่กรณีซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับความเสียหาย ดังนั้น ในการดำเนินคดีอาญาและกำหนดค่าปรับเพื่อลงโทษจำเลยนั้นผู้เสียหายอาจจะไม่ได้รับความพอใจเพราะค่าปรับมิได้ตกเป็นของผู้เสียหายแต่ตกเป็นของรัฐ แต่การลงโทษในรูปแบบของค่าเสียหายนั้นจะตกไปเป็นของผู้เสียหาย ซึ่งจะทำให้ผู้เสียหายได้รับความพึงพอใจมากกว่า

ปัจจุบันศาลสูงสุดของสหรัฐอเมริกาได้ให้ค่าเสียหายเชิงลงโทษเป็นค่าเสียหายเพียงหนึ่งเดียวที่มีจุดประสงค์ในสองทางคู่กัน คือ การลงโทษและการป้องปรามซึ่งทั้งสองจุดประสงค์นี้ต่างก็มีความเกี่ยวข้องกับกฎหมายอาญาด้วยกันทั้งสิ้น นักกฎหมายที่สนับสนุนค่าเสียหายเชิงลงโทษมีความเห็นว่า ค่าเสียหายเชิงลงโทษเป็นสิ่งที่มีความสำคัญเพราะจำเลยที่มีความประพฤติชั่วร้ายและน่าตำหนิ อาจจะสามารถไม่ต้องรับโทษผ่านกฎหมายอาญาไปได้ เพราะการกระทำละเมิดบางอย่างไม่ถือเป็นความผิดในทางอาญาเนื่องจากหลักเกณฑ์ในความรับผิดชอบทางแพ่งจะเกิดขึ้นง่ายกว่าหลักเกณฑ์ความรับผิดทางอาญาหรือเป็นที่ทราบกันดีว่าในกฎหมายต่างประเทศโดยเฉพาะสหรัฐอเมริกามีหลักคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของจำเลยในคดีอาญาที่แข็งแกร่งกว่ามาก จึงอาจทำให้จำเลยที่กระทำความผิดทางอาญาไม่ได้รับการลงโทษได้ดังนั้นค่าเสียหายเชิงลงโทษจึงเปรียบเสมือนส่วนที่มาเสริมกฎหมายอาญาให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยที่ไม่มีผู้ใดที่มีความประพฤติที่สมควรได้รับการลงโทษรอดพ้นจากการได้โทษตอบแทนแม้จะไม่ได้รับการลงโทษทางกฎหมายอาญาก็ยังได้รับการลงโทษผ่านทางกฎหมายแพ่ง

2.8 แนวคิดเกี่ยวกับกองทุนคุ้มครองผู้บริโภค

ในปัจจุบันสังคมไทยมีการกระตุ้นให้เกิดความสนใจต่อการเรียนรู้เรื่องการคุ้มครองผู้บริโภคมากขึ้น อาจเป็นมีข่าวผู้บริโภคที่ประสบปัญหาจากการบริโภคมากขึ้นไม่ว่าจากการซื้อบ้าน รถ สินค้าและบริการที่ไม่เป็นไปตามที่คาดหวังไว้ ความเสียหายจากบางเหตุการณ์นั้นยาวนานโดยปัญหาดังกล่าวจะแก้ไขได้ก็ต่อเมื่อสังคมมองว่าเป็นทุกข์ที่เกิดจากระบบ และช่วยกันปฏิรูปเพื่อแสวงหาผลลดีที่จะทำให้ระบบคุ้มครองผู้บริโภคไทยมีประสิทธิภาพมากขึ้น ต้องเร่งสร้างหรือใช้

กลไกที่มีอยู่เพื่อตอบสนองผู้บริโภคที่ได้รับผลกระทบสูงโดยการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาที่เหมาะสมในต่างประเทศเช่น เดนมาร์ก และนิวซีแลนด์ มีการจัดตั้งกองทุนเพื่อเยียวยาผู้ประสบปัญหาทันทีที่เกิดเหตุการณ์เบื้องต้น ซึ่งกองทุนลักษณะดังกล่าวมีผลดีต่อประชาชนและผู้ให้บริการ

การแก้ปัญหาระบบคุ้มครองผู้บริโภคที่ตรงเร่งทำให้ทันทั่วถึง คือ การหากกลไกเยียวยาและกองทุนที่มาเยียวยาซึ่งทำให้ทุกระดับ ทั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่น ให้มีกองทุนชดเชยเยียวยาความเสียหาย เมื่อประชาชนได้รับความเสียหายจากสินค้าบริการที่ไม่ปลอดภัย ถ้าเรียกค่าเสียหายเบื้องต้นจากใครไม่ได้ ให้มารับค่าชดเชยเยียวยาที่กองทุนนี้ โดยกำหนดกรอบวงเงินเพื่อช่วยเหลือผู้บริโภคไว้จำนวนหนึ่ง จากนั้นกองทุนจึงไปเรียกค่าเสียหายจากผู้ประกอบการ ทั้งนี้เพื่อเป็นการตัดภาระของผู้บริโภค รัฐบาลต้องเป็นผู้ลงนามในกองทุนนี้ เพราะเกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตของประชาชน และควรพิจารณาให้ผู้ประกอบการที่จะนำสินค้าออกสู่ตลาดมีหน้าที่สมทบเงินเข้ากองทุน

มีข้อถกเถียงกันว่าฝ่ายใดควรจะเป็นผู้รับภาระในความเสี่ยงนี้ เนื่องจากผู้ประกอบการไม่ต้องการเพิ่มภาระในความรับผิดชอบต่อความเสี่ยงภัยนี้ ในภาคธุรกิจการเพิ่มลดต้นทุนหมายถึงความอยู่รอดในองค์กรธุรกิจนั้นๆ การหาวิธีในการลดต้นทุนจึงเป็นเป้าหมายหลักของแต่ละองค์กร หากผู้ประกอบการต้องมีภาระในการจัดการความเสี่ยงอันเกิดจากความรับผิดชอบที่มากเกินไป หมายถึง การทำให้การประกอบธุรกิจมีต้นทุนที่สูงขึ้น ในบางครั้งการนำเอาหลักความรับผิดชอบโดยเด็ดขาดในทางละเมิดมาใช้ อาจทำให้ผู้ประกอบการประสบปัญหาขาดทุนจนต้องล้มละลายก็เป็นได้ ในส่วนของผู้บริโภคก็ย่อมต้องการใช้สินค้าอย่างปลอดภัยไร้ซึ่งปัญหาหรือความเสียหายใดๆ หากเกิดความเสียหายพวกเขาก็ควรจะได้รับเยียวยาความเสียหายนั้นด้วย

ดังนั้น ในบางประเทศซึ่งนำเอาทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการหาหลักประกันเพื่อส่วนรวมหรือระบบกองทุนประกันความเสียหาย ปรับใช้กับความเสียหายที่เกิดจากการบริโภคและอุบัติเหตุที่เกิดจากการบริโภคสินค้าบางจำพวก เช่น รถยนต์ ยารักษาโรค เครื่องใช้ไฟฟ้า โดยประเทศที่นำมาใช้ คือ ประเทศแถบสแกนดิเนเวีย ได้แก่ประเทศ เดนมาร์ก นอร์เวย์ และฟินแลนด์ โดยนำเอาหลักการประกันเพื่อความเสียหายจากการบริโภคและการรักษาพยาบาล รวมทั้งความเสียหายไว้เป็นกรณีเฉพาะ ซึ่งผู้เสียหายก็จะได้รับสิทธิในการได้รับค่าชดเชยจากกองทุนประกันความเสียหายที่กองทุนจะนำมาจ่ายก็ได้จากเงินที่ภาครัฐจัดสรรประกอบกับเงินที่เก็บจากผู้ประกอบการเองก็สามารถกำหนดต้นทุนที่สูงขึ้นและเป็นภาระแก่ผู้ประกอบการก็ตาม แต่ก็ไม่ได้รับภาระที่สูงและเสี่ยงมากเกินไปรัฐจะต้องช่วยเหลือในกองทุนนี้ด้วย จึงมิใช่ภาระที่yakต่อการดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการอีกต่อไป ส่วนผู้บริโภคก็จะได้รับประโยชน์อย่างมากเพราะความเสียหายที่เกิดขึ้น ผู้บริโภคก็สามารถได้รับความเสียหายในทันที หากแต่ความรับผิดชอบตามสัญญาหลักความรับผิดชอบ

เพื่อละเมิด หรือแม้กระทั่งหลักความรับผิดชอบ โดยเด็ดขาด ต่างก็มีอุปสรรคที่ทำให้ผู้บริโภคไม่สามารถได้รับการเยียวยาความเสียหายได้อย่างทันท่วงที มีปัญหาอยู่ที่การพิสูจน์ความเสียหายที่เกิดจากการใช้สินค้าที่ต้องใช้เวลาพอสมควร ดังนั้น การจัดตั้งกองทุนประกันความเสียหายจะช่วยให้ความเสียหายที่เกิดขึ้นได้รับการใช้การเยียวยาที่รวดเร็วและสะดวกขึ้น เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง

การพิจารณาความเสียหายว่าเป็น “อุบัติเหตุ” หรือไม่ และควรจะมีการช่วยเหลือตามความเหมาะสมด้วยระบบกองทุนประกันความเสียหายนี้จะสามารถลดปัญหาในการพิจารณาเรื่องว่าบุคคลใดจะเป็นผู้รับผิดชอบเมื่อความเสียหายเกิดขึ้น ซึ่งระบบการเยียวยาโดยอาศัยกองทุนดังกล่าวอาจจะต้องกำหนดจำนวนสูงสุดที่จะเรียกได้จากกองทุน ในจุดนี้ถือว่าเป็นข้อดีของระบบกองทุนประกันความเสียหาย เนื่องจากความเสียหายในบางครั้งอาจมีมูลค่าสูงกว่าวงเงินที่ถูกจำกัดนี้ การฟ้องร้องที่ศาลยอมได้รับ โอกาสชดใช้ค่าเสียหายที่สูงกว่า ระบบกองทุนนี้อาจจะมาจากภาครัฐเป็นผู้ริเริ่มโดยอาจให้มีการจัดเก็บเอาประกันจากผู้บริโภค ผู้ผลิต และผู้ประกอบการด้านประกันภัย ซึ่งรูปแบบที่เกิดขึ้นน่าจะเป็นที่นิยมในอนาคตอันใกล้

บทที่ 3

มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็กที่เป็นห้วนมยางและ ขวดนมในประเทศไทยและในต่างประเทศ

ในปัจจุบันตามท้องตลาดทั่วไปได้มีผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็กออกจำหน่ายกันอย่างแพร่หลาย สิ่งที่มีความจำเป็นและใช้กันแทบทุกบ้าน ได้แก่ ห้วนมยางและขวดนม ซึ่งผลิตภัณฑ์ดังกล่าวเหล่านี้ถือว่าเป็นสิ่งที่ใกล้ตัวเด็กเป็นอย่างมาก สิ่งที่สำคัญที่สุดที่บิดา มารดา หรือผู้ปกครองต้องนำมาเป็นปัจจัยในการตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์สำหรับเด็กดังกล่าวต้องคำนึงถึงก็คือ ความปลอดภัยของเด็ก เพราะหากเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ที่ไม่เหมาะกับวัยของเด็กหรือผลิตภัณฑ์ที่ไม่ได้มาตรฐานแล้วก็จะเป็อันตรายต่อผู้บริโภคที่เป็นเด็ก

ในบทนี้จึงได้ทำการศึกษาลักษณะและกฎหมายของประเทศไทยที่เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค และความรับผิดชอบในผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็กที่เป็นห้วนมยางและขวดนม ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ประมวลกฎหมายอาญา พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม พ.ศ. 2511 พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 พระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม พ.ศ. 2511 ประกาศกระทรวงสาธารณสุข ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม และศึกษากฎหมายระหว่างประเทศ ซึ่งได้แก่ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ.1990 และกฎหมายต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษ สหภาพยุโรป และประเทศญี่ปุ่น

3.1 มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็กที่เป็นห้วนมยางและขวดนมในประเทศไทย

กฎหมายของประเทศไทยที่เกี่ยวข้องในการคุ้มครองเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็กหลายฉบับ ซึ่งแต่ละฉบับได้มีการแบ่งยังไม่สามารถคุ้มครองผู้บริโภคได้เท่าที่ควรซึ่งในผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็กบางชนิดในต่างประเทศถือว่าเป็นสินค้าที่มีอันตรายสำหรับเด็กโดยมีการควบคุมเป็นพิเศษหรือได้มีการยกเลิกการใช้ ดังนั้น เพื่อให้การคุ้มครองผู้บริโภคที่เป็นเด็กต้อง

ให้มีการบังคับใช้กฎหมายที่มีประสิทธิภาพและครอบคลุมสินค้าผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็กทุกชนิด โดยนำไปศึกษาจากบทบัญญัติของกฎหมายในต่างประเทศที่มีประสิทธิภาพมากกว่า เพื่อนำมาปรับใช้ให้ได้ประโยชน์อย่างสูงสุดแท้จริง

3.1.1 ความหมายของผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็กที่เป็นห้วนมยางและขวดนม

ผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็กเป็นผลิตภัณฑ์ที่ใช้ในชีวิตประจำวันของเด็กซึ่งมีอยู่มากมาย สิ่งของใช้แต่ละอย่างมีความจำเป็นควบคู่ไปกับความอันตรายที่แฝงอยู่เป็นภัยมีผลผลกระทบต่อสุขภาพของเด็กในฐานะผู้บริโภคอย่างร้ายแรง เพราะจะมีผลต่อสุขภาพ การเจริญเติบโต พัฒนาการ สติปัญญาและความสามารถของเด็กในอนาคต ย่อมส่งผลโดยตรงต่อสังคมมีผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศอย่างแน่นอน เพราะถือว่าเด็กเป็นรากฐานหลักของสังคม ที่จะเติบโตไปพร้อมๆ กันกับเด็ก ซึ่งพ่อแม่ของเด็กนั่นเองที่เป็นคนหยิบยื่นอันตรายดังกล่าวให้เด็ก หากไม่ให้ความสำคัญในการบริโภคผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็ก ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของทั้งภาครัฐและภาคเอกชนร่วมมือกันเพื่อหามาตรการในการคุ้มครองผู้บริโภค

ผลิตภัณฑ์ที่ถือว่าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญกับเด็กทุกคนหลายอย่างอาจมีจำนวนสารพิษที่มีผลกระทบต่อสุขภาพเป็นอันตรายสำหรับเด็ก โดยการสัมผัสระหว่างขั้นตอนที่สำคัญของการพัฒนา ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ที่สัมผัสกับเด็กโดยตรง และควรให้ความสำคัญ ผู้เขียนจึงขอทำการศึกษาผลิตภัณฑ์ของใช้ดังกล่าวซึ่งได้แก่

3.1.1.1 ห้วนมยาง เป็นผลิตภัณฑ์ที่ทำการลำเลียงน้ำนม นม ของเหลว เข้าสู่ตัวลูกน้อย โดยทางปาก เป็นผลิตภัณฑ์อันดับแรกที่ได้สัมผัสกับเด็ก ซึ่งห้วนมยางแบ่งออกเป็น 2 ประเภทได้แก่

1) ห้วนมยางสำหรับขวดนม ได้มีกฎหมายออกมาควบคุมเกี่ยวกับคุณภาพของห้วนมยางไว้ 2 ฉบับซึ่งได้แก่ ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม ฉบับที่ 1605 (พ.ศ. 2533) ออกตามความในพระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม พ.ศ. 2511 เรื่องกำหนดมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมห้วนมยางสำหรับขวดนม หมายถึง ผลิตภัณฑ์ที่ใช้ประกอบกับขวดนมสำหรับให้ของเหลว เช่น นม น้ำ อาหารเหลว แก่ทารก

และประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 117 (พ.ศ. 2532) เรื่องขวดนมได้กำหนดคุณภาพหรือมาตรฐานของห้วนมยางและฝาครอบห้วนมยางไว้

2) ห้วนมยางสำหรับดูดเล่น (Pacifier) ในประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม ฉบับที่ 2189 (พ.ศ. 2539) ออกตามความในพระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม พ.ศ. 2511 เรื่องแก้ไขมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมห้วนมยางดูดเล่น (แก้ไขครั้งที่ 1) ได้กำหนด

ไว้ว่า ห้วนมยางคุณเล่น หมายถึง ผลิตภัณฑ์ที่ประกอบด้วยห้วนมยางที่ทำจากยางธรรมชาติหรือยางสังเคราะห์ กับส่วนประกอบอื่น เช่น ห่วง เต้ายึดห่วง เป็น ปุ่มจับ ใช้สำหรับเด็กเล็กๆ คุณหรือักัดเล่น แต่ไม่ใช่สำหรับให้อาหาร แบ่งตามวัสดุที่ทำให้ทำห้วนมยางเป็น 2 ประเภท คือ ห้วนมยางทำจากยางธรรมชาติ และห้วนมยางทำจากยางสังเคราะห์ และแบ่งออกเป็น 2 แบบ แบบแรกคือ แบบห่วง ซึ่งแบบห่วงนั้นก็ได้ออกเป็น ชนิดห่วงยึดกับเต้ายึดห่วง และชนิดห่วงยึดกับเป็น ส่วนแบบที่สอง คือ แบบปุ่มจับ

3.1.1.2 ขวดนม ขวดนมเป็นบรรจุภัณฑ์ที่ใช้บรรจุนมหรือน้ำสำหรับเด็ก มีการสัมผัสกับนมและน้ำเพื่อให้เด็กบริโภคเป็นผลิตภัณฑ์ของใช้ที่มีความจำเป็นสำหรับเด็ก หากสารเคมีอันตรายปะปนออกมาจากขวดนมปนเปื้อนเข้าไปสะสมในร่างกายของเด็กอาจทำให้เด็กได้รับอันตรายถึงแก่ชีวิตได้ ซึ่งได้มีประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 117 (พ.ศ.) เรื่องขวดนม ได้กำหนดคุณภาพหรือมาตรฐานของขวดนมที่ใช้สำหรับทารกและเด็ก โดยให้คำนิยามไว้ว่า “ขวดนม” หมายความว่า ภาชนะที่ใช้เฉพาะสำหรับการบรรจุนมหรือของเหลวเพื่อการบริโภคของทารกและเด็ก ซึ่งประกอบด้วย ขวด ฝา ห้วนมยาง และฝาครอบห้วนมยาง และให้หมายความรวมถึงภาชนะรูปแบบอื่นๆ ที่ทำขึ้นโดยมีเจตนาที่ใช้ทำนองเดียวกับขวดนมด้วย

3.1.2 การคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคที่เป็นเด็ก

ในนานาอารยประเทศให้ความสำคัญในเรื่องสิทธิเด็ก ซึ่งถือว่าสิทธิเด็กเป็นส่วนหนึ่งของสิทธิมนุษยชน โดยเด็กนั้นถือว่าเป็นทรัพยากรที่ควรให้การปกป้องคุ้มครองมากกว่าผู้ใหญ่เสียด้วยซ้ำ ซึ่งในประเทศไทยได้มีมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภคในผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็กซึ่งได้มีการบัญญัติกฎหมายไว้หลายฉบับ โดยนำพื้นฐานมาจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ซึ่งเป็นกฎหมายหลักที่มีบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็ก ดังนี้คือ

3.1.2.1 การคุ้มครองสิทธิของเด็ก

เด็กเป็นผู้ที่มีวุฒิภาวะยังน้อย ไม่มีความรู้ความสามารถเพียงพอ รัฐจึงต้องมิบบทบาทเข้ามาดูแลให้ความปลอดภัยแก่เด็กเพื่อให้เด็กมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีพัฒนาการที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจและสติปัญญา ภายใต้สังคมหรือสภาวะแวดล้อมที่ปลอดภัย รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 52 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “เด็กและเยาวชนมีสิทธิในการอยู่รอดและได้รับพัฒนาทางด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญาตามศักยภาพในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมโดยคำนึงการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนเป็นสำคัญ”

3.1.2.2 การคุ้มครองสิทธิผู้บริโภค

สิทธิของทารกและเด็กซึ่งเป็นผู้บริโภคย่อมสมบูรณ์ตามกฎหมาย ตั้งแต่เมื่อคลอดแล้วอยู่รอดเป็นทารก ซึ่งการใช้สิทธิของทารกและเด็กในฐานะผู้บริโภคผลิตภัณฑ์สำหรับเด็กจึงอยู่ภายใต้การรับรองและความคุ้มครองดูแลจากรัฐ โดยมีบทบัญญัติรับรองสิทธิของผู้บริโภคไว้ในรัฐธรรมนูญ ดังปรากฏตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 61 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “สิทธิของบุคคลซึ่งเป็นผู้บริโภคได้รับความคุ้มครองในการได้รับข้อมูลที่เป็นความจริงและมีสิทธิร้องเรียนเพื่อให้ได้รับการเยียวยาความเสียหายรวมทั้งมีสิทธิรวมตัวกันเพื่อพิทักษ์สิทธิของผู้บริโภค” กล่าวได้ว่า รัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้ให้ความสำคัญในการคุ้มครองผู้บริโภคเป็นอย่างยิ่งและถือเป็นกฎหมายหลักในการคุ้มครองผู้บริโภคโดยแท้ แต่อย่างไรก็ตามการคุ้มครองผู้บริโภคมิให้ถูกละเมิดสิทธิในประเทศไทยก็ยังคงมีอยู่เรื่อยมาและยังคงมีมากขึ้นในปัจจุบัน

3.1.3 ผู้บริโภคผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็กที่เป็นห้วนมยางและขวดนม

ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ได้ให้คำนิยามของคำว่า “ผู้บริโภค” หมายความว่า ผู้บริโภคตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภค และให้หมายความรวมถึงผู้เสียหายตามกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยด้วย²¹

และ “ผู้บริโภค” ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 หมายความว่า ผู้ซื้อหรือผู้ได้รับบริการจากผู้ประกอบธุรกิจหรือผู้ซึ่งได้รับการเสนอหรือการชักชวนจากผู้ประกอบธุรกิจเพื่อให้ซื้อสินค้าหรือรับบริการ และหมายความรวมถึงผู้ใช้สินค้าหรือผู้ได้รับบริการจากผู้ประกอบธุรกิจโดยชอบ แม้มิได้เป็นผู้เสียค่าตอบแทนก็ตาม²²

พระราชบัญญัติความรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ได้ให้คำนิยามของคำว่า “ผู้เสียหาย” หมายความว่า ผู้ได้รับความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย²³

ดังนั้น “ผู้บริโภคผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็กที่เป็นห้วนมยางและขวดนม” จึงหมายความว่า ผู้ซื้อหรือผู้ซึ่งได้รับการเสนอหรือการชักชวนจากผู้ประกอบธุรกิจเพื่อให้ซื้อผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็กที่เป็นห้วนมยางและขวดนม และหมายความถึงผู้ใช้ผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็กที่เป็นห้วนมยางและขวดนม โดยชอบ แม้มิได้เป็นผู้เสียค่าตอบแทนก็ตาม นอกจากนี้ยัง

²¹ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551. มาตรา 3.

²² พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551. มาตรา 3.

²³ พระราชบัญญัติความรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551. มาตรา 3.

หมายความรวมถึง ผู้ได้รับความเสียหายอันเกิดจากผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็กที่เป็นห้วนมยาง และขวดนมที่ไม่ปลอดภัยอีกด้วย

3.1.4 ผู้ประกอบธุรกิจผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็กที่เป็นห้วนมยางและขวดนม

ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ได้ให้คำนิยามของคำว่า “ผู้ประกอบธุรกิจ” หมายความว่า ผู้ประกอบธุรกิจตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภคและให้หมายความรวมถึงผู้ประกอบการตามกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยด้วย²⁴

และ “ผู้ประกอบธุรกิจ” ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 หมายความว่า ผู้ขาย ผู้ผลิตเพื่อขาย ผู้ส่งหรือนำเข้ามาในราชอาณาจักรเพื่อขายหรือผู้ซื้อเพื่อขายต่อซึ่งสินค้า หรือ ผู้ให้บริการ และหมายความรวมถึงผู้ประกอบการโฆษณาด้วย²⁵

พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ได้ให้คำนิยามของคำว่า “ผู้ประกอบการ” หมายความว่า ผู้ผลิต หรือผู้ว่าจ้างให้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ขาย สินค้าที่ไม่สามารถระบุตัวผู้ผลิต ผู้ว่าจ้างให้ผลิต หรือผู้นำเข้าได้ ผู้ซึ่งใช้ชื่อ ชื่อทางการค้า เครื่องหมายการค้า เครื่องหมาย ข้อความหรือแสดงด้วยวิธีใดๆ อันมีลักษณะที่จะทำให้เกิดความเข้าใจได้ว่าเป็นผู้ผลิต ผู้ว่าจ้างให้ผลิต หรือผู้นำเข้า²⁶

คำว่า “สินค้า” หมายถึง สิ่งของที่ผลิตหรือมีไว้เพื่อขาย²⁷

ดังนั้นเนื่องจากผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็กที่เป็นห้วนมยางและขวดนมซึ่งถือว่าเป็นสินค้าชนิดหนึ่งเมื่อนำมาประมวลความหมายกับคำว่าผู้ประกอบธุรกิจ ดังนั้นจึงพอจะให้คำนิยามของคำว่า “ผู้ประกอบธุรกิจผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็กที่เป็นห้วนมยางและขวดนม” ว่า หมายความถึง บุคคลผู้ซึ่งขาย ผู้ผลิตเพื่อขายหรือผู้ว่าจ้างให้ผลิต ผู้ส่งหรือนำเข้ามาหรือผู้ซื้อต่อเพื่อขายต่อสินค้าซึ่งผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็กที่เป็นห้วนมยางและขวดนม

²⁴ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551. มาตรา 3.

²⁵ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522. มาตรา 3.

²⁶ พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551. มาตรา 3.

²⁷ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522. มาตรา 3.

3.1.5 หน่วยงานที่รับผิดชอบในผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็กที่เป็นห้วนมยางและขวดนม

หน่วยงานของรัฐที่ดูแลในเรื่องของการคุ้มครองผู้บริโภคในภาพรวมทั้งหมด คือ สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค (สคบ.) ซึ่งอยู่ในสังกัดสำนักงานเลขาธิการนายกรัฐมนตรีและในส่วนภูมิภาค 76 จังหวัด ดำเนินงานด้านการคุ้มครองผู้บริโภคในภาพรวมของประเทศ มีกฎหมายที่ใช้บังคับ คือ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522

ส่วนการคุ้มครองผู้บริโภคด้านผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับสุขภาพ หน่วยงานที่กำกับดูแล คือ สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา สังกัดกระทรวงสาธารณสุขและกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ (รวมถึงศูนย์วิทยาศาสตร์การแพทย์) เป็นองค์กรที่รับผิดชอบหลัก ทำหน้าที่ในส่วนที่ได้ดำเนินการเอง ประสานการดำเนินงาน และเป็นผู้กำกับดูแลและประสานงานในส่วนภูมิภาค

3.1.5.1 สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม

สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.) มีหน้าที่ในการกำหนดมาตรฐานและกำกับดูแลคุณภาพสินค้าและบริการให้เป็นไปตามข้อกำหนด ซึ่งได้กำหนดมาตรฐานของใช้สำหรับเด็กไว้ ได้แก่ ห้วนมยางสำหรับขวดนม ห้วนมยางสำหรับดูดเล่น ขวดนมโดยได้มีประกาศกระทรวงอุตสาหกรรมแต่ละฉบับมากำกับดูแลดังนี้

ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรมฉบับที่ 1605 (พ.ศ. 2533) ออกตามความในพระราชบัญญัติมาตรฐานอุตสาหกรรม พ.ศ. 2511 เรื่องกำหนดมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมห้วนมยางสำหรับขวดนม โดยได้ให้ความหมายไว้ว่า ห้วนมยางสำหรับขวดนม นั้นหมายถึงผลิตภัณฑ์ที่ใช้ประกอบกับขวดนมสำหรับให้ของเหลว เช่น นม น้ำ อาหารเหลว แก่ทารก ทำจากยางธรรมชาติ ยางสังเคราะห์ หรือส่วนผสมของยางธรรมชาติและยางสังเคราะห์ โดยได้กำหนดมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม คุณลักษณะโดยทั่วไป คุณลักษณะด้านความปลอดภัยของเนื้อยาง และด้านความปลอดภัยเกี่ยวกับการละลายของสารเคมีที่ละลายออกมาต้องไม่เกินที่กำหนดไว้ การบรรจุต้องบรรจุในภาชนะที่ป้องกันความเสียหายและความสกปรกอันเกิดขึ้นในระหว่างการส่งและการเก็บรักษา เครื่องหมายและ ฉลาก การชักตัวอย่างและเกณฑ์ตัดสิน และการทดสอบห้วนมยางสำหรับขวดนม แต่ไม่ครอบคลุมห้วนมยางสำหรับทารกเกิดก่อนกำหนด²⁸

ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรมฉบับที่ 2189 (พ.ศ. 2539) ออกตามความในพระราชบัญญัติมาตรฐานอุตสาหกรรม พ.ศ. 2511 เรื่องแก้ไขมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมห้วนมยางดูดเล่น (แก้ไขครั้งที่ 1) ได้กำหนดขอบข่ายมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม ประเภทแบบและชนิด ขนาด คุณลักษณะที่ต้องการ การบรรจุเครื่องหมายและฉลาก การชักตัวอย่างและ

²⁸ ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม ฉบับที่ 1605 (พ.ศ. 2511) เรื่อง กำหนดมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมห้วนมยางสำหรับขวดนม.

เกณฑ์การตัดสิน และการทดสอบห้วนมยางสำหรับคุณเล่น โดยกำหนดความหมายไว้ว่า ห้วนมยาง คุณเล่น หรือ ห้วนม หมายถึง ผลิตภัณฑ์ที่ประกอบด้วยห้วนมยางที่ทำจากยางธรรมชาติหรือยางสังเคราะห์ กับส่วนประกอบอื่น เช่น ห่วง เต้ายึดห่วง แป้น ปุ่มจับ ใช้สำหรับให้เด็กเล็กๆ คุณหรือก๊าดเล่น แต่ไม่ใช่สำหรับอาหาร

โดยมีการแบ่งห้วนมออกเป็น 2 ประเภท ตามวัสดุที่ใช้ทำห้วนมยาง คือ ประเภทห้วนมยางทำจากยางธรรมชาติและประเภทห้วนมยางสำหรับทำจากยางสังเคราะห์และได้กำหนดคุณลักษณะทั่วไป ห้วนมต้องมีผิวเรียบ ขอบมน และไม่ปรากฏลักษณะบกพร่อง เช่น ส่วนที่แหลมคมที่อาจเป็นอันตรายขณะใช้งาน การเหนียวเหนอะ รอยถลอก รอยแตก รอยฉีกขาด รอยเปื้อน รอยด่าง สิ่งเจือปนในเนื้อยางที่มองเห็นได้ ฟองอากาศ หรือข้อบกพร่องอื่นๆ ที่อาจเป็นผลเสียหายต่อการใช้งาน การทดสอบให้ทำโดยการตรวจพินิจที่ระยะ 25 เซนติเมตร ส่วนภายในของห้วนมยางต้องไม่มีวัตถุใดๆ บรรจุอยู่ และส่วนที่อยู่หน้าเป็นต้องไม่มีรูให้ของเหลวไหลผ่านได้ เต้ายึดห่วง (ถ้ามี) ต้องมีลักษณะที่ทำให้ห้วนมยางหรือแป้นเสียหายขณะประกอบชิ้นส่วนหรือขณะที่ใช้งาน ห้วนมแบบห่วง ห่วงต้องมีความยืดหยุ่นหรือสามารถพับไปมาได้ง่าย และสามารถพับให้ทำมุมกับแกนหลักแต่ละด้านได้ไม่น้อยกว่า 80 องศา

ความทนทานต่อแรงกดคั่นทนทานต่อการกัดเมื่อได้มีการทดสอบตามที่มาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมกำหนดไว้ต้องไม่ฉีกหรือขาด เป็น เต้ายึดห่วง (ถ้ามี) และห่วงหรือปุ่มจับต้องไม่แตกหรือร้าว ยกเว้นความเสียหายที่เกิดขึ้นจากอุปกรณ์จับยึด และต้องไม่เสียรูปอย่างถาวรจนไม่สามารถนำไปใช้งานได้หรือไม่ปลอดภัยต่อการนำไปใช้งาน คุณลักษณะด้านความปลอดภัยของเนื้อยาง ปริมาณไนโตรซามีนในเนื้อยางต้องไม่เกิน 0.01 มิลลิกรัมต่อกิโลกรัม การทดสอบให้ปฏิบัติตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม ห้วนมยางสำหรับขูดนม มาตรฐานเลขที่ มอก. 969 ส่วนในการบรรจุต้องมีการบรรจุในภาชนะที่สะอาดและป้องกันความเสียหายอันเกิดขึ้นในระหว่างการขนส่งและการเก็บรักษา

เครื่องหมายและฉลากของห้วนมยางทุกอัน อย่างน้อยต้องมีเลข อักษรหรือเครื่องหมายรายละเอียดของชื่อผู้ทำหรือโรงงานที่ทำ หรือเครื่องหมายการค้าที่จดทะเบียนให้เห็นได้ง่าย ชัดเจน ในภาชนะบรรจุห้วนมทุกหน่วย อย่างน้อยต้องมีตัวเลข อักษร หรือเครื่องหมายแจ้งรายละเอียดต่อไปนี้ให้เห็นได้ง่าย ชัดเจน

- (1) ชื่อผลิตภัณฑ์
- (2) ประเภท แบบ และชนิด
- (3) จำนวนบรรจุ
- (4) เดือน ปีที่ทำ และรหัสรุ่นที่ทำ

(5) ชื่อผู้ทำหรือโรงงานที่ทำ หรือเครื่องหมายการค้าที่จดทะเบียน

(6) ข้อเสนอแนะในการใช้และการเก็บรักษา

1) ไม่ควรผูกสายใดๆ กับหัวนม และห้ามคล้องหัวนมไว้บนคอเด็ก เพราะอาจรัดคอเด็ก หรือเกิดอันตรายอื่นๆ

2) ก่อนการใช้ทุกครั้ง ควรต้มหัวนมในน้ำเดือดเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 5 นาที หรือทำความสะอาดหัวนมด้วยน้ำยาทำความสะอาดโดยเฉพาะ

3) ไม่ควรจุ่มหัวนมในของหวานใดๆ เนื่องจากอาจเป็นสาเหตุให้ฟันผุ

4) ไม่ควรแยกชิ้นส่วนของหัวนมออกจากกัน

5) ใช้เมื่อจำเป็น และควรเลิกใช้เมื่อหัวนมชำรุด เสียหาย

ในกรณีที่ใช้ภาษาต่างประเทศ ต้องมีความหมายตรงกับภาษาไทยที่กำหนดไว้ข้างต้น ผู้ทำผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมที่เป็นไปตามมาตรฐานนี้ จะแสดงเครื่องหมายมาตรฐานกับผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมนั้นได้ ต่อเมื่อได้รับใบอนุญาตจากคณะกรรมการมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมแล้ว²⁹

จึงถือว่าผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็กที่เป็นหัวนมยางและขวดนมมีความจำเป็นในชีวิตประจำวันของทารกที่กินนมผสม หากคุณภาพของขวดนม หัวนมยางไม่ได้มาตรฐานหรือคุณภาพไม่ดีอาจมีผลต่อสุขภาพและชีวิตของเด็ก ดังนั้นการเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ต้องคำนึงถึงความปลอดภัย นอกเหนือจากความทนทาน ความสะดวกและความเหมาะสมกับการใช้งาน ขณะที่หัวนมยางส่วนหนึ่งทำจากโรงงานที่อยู่ในประเทศและส่งไปจำหน่ายยังต่างประเทศ อีกส่วนหนึ่งนำเข้าจากต่างประเทศหลายประเทศ ซึ่งมีคุณภาพต่างๆ กัน ดังนั้นเพื่อความปลอดภัยของผู้ใช้และเพื่อเป็นการส่งเสริมอุตสาหกรรมภายในประเทศ ซึ่งกำหนดมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมหัวนมยางสำหรับขวดนมขึ้น เพื่อป้องกันอันตรายที่เกิดขึ้นกับเด็กทารก มีการกำหนดมาตรฐานการผลิตให้มีคุณภาพ โดยเป็นการลดอันตรายที่จะเกิดกับเด็กทารก แต่ไม่ครอบคลุมผลิตภัณฑ์หลายอย่างที่มีอันตรายต่อเด็กทารกเช่นกัน โดยผู้เขียนได้ทำการศึกษาจากกฎหมายหลายประเทศมีการให้ความสำคัญต่อสินค้าของใช้สำหรับเด็กอย่างมาก

²⁹ ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม ฉบับที่ 2189 (พ.ศ. 2539) ออกตามความในพระราชบัญญัติผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม พ.ศ. 2511. เรื่อง แก้ไขมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมหัวนมยางสำหรับดูดเล่น (แก้ไขครั้งที่ 1).

3.1.5.2 สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา

สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยามีหน้าที่ในการปกป้องและคุ้มครองสุขภาพประชาชนจากการบริโภคผลิตภัณฑ์สุขภาพ โดยผลิตภัณฑ์สุขภาพเหล่านั้นต้องมีคุณภาพมาตรฐานและปลอดภัย มีการส่งเสริมพฤติกรรมการบริโภคที่ถูกต้องด้วยข้อมูลวิชาการที่มีหลักฐานเชื่อถือได้และมีความเหมาะสม เพื่อให้ประชาชนได้บริโภคผลิตภัณฑ์สุขภาพที่ปลอดภัยและสมประโยชน์ โดยได้ออกประกาศหลายฉบับเพื่อควบคุมผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็กที่เป็นห่วงใย และขบวนการกำหนดมาตรฐานการผลิตและการนำเข้าไว้

ตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 117 (พ.ศ. 2532) เรื่องขบวนการกำหนดคุณภาพหรือมาตรฐานของขบวนการที่ใช้สำหรับทารกและเด็กว่า ขบวนการ หมายความว่า ภาชนะที่ใช้เฉพาะสำหรับการบรรจุหรือของเหลวอื่น เพื่อการบริโภคของทารกและเด็ก ซึ่งประกอบด้วยขวด ฝา ห้วนมยาง และฝาครอบห้วนมยาง และให้หมายความถึงภาชนะรูปแบบอื่นๆ ที่ทำขึ้นโดยมีเจตนาที่จะใช้ทำนองเดียวกับขบวนการด้วย โดยกำหนดให้สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยากำหนดมาตรฐานขวดและภาชนะในรูปแบบอื่นๆ นั้นต้องทำจากพลาสติกที่ได้กำหนดไว้ในประกาศและในกรณีที่ทำด้วยพลาสติกชนิดอื่นหรือวัสดุอื่น รวมทั้งรูปแบบต้องได้รับความเห็นชอบจากสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา นอกจากนี้ประกาศฉบับนี้ยังได้กำหนดคุณภาพหรือมาตรฐานของห้วนมยางและฝาครอบห้วนมยาง³⁰

ประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ 295) พ.ศ. 2548 เรื่องกำหนดคุณภาพหรือมาตรฐานของภาชนะบรรจุที่ทำจากพลาสติก ได้กำหนดให้ภาชนะบรรจุที่ทำจากพลาสติกซึ่งใช้บรรจุนมหรือผลิตภัณฑ์นม ต้องเป็นพลาสติกชนิดพอลิเอทิลีน เอทิลีน 1-แอลคิล โคลพอลิเมอร์ ไรซด์เรซิน พอลิพรอพิลีน พอลิสไตรีน หรือพอลิเอทิลีนเทเรพทาเลต ต้องมีคุณภาพหรือมาตรฐานของเนื้อพลาสติกตามที่ประกาศกำหนด และมีการตรวจวิเคราะห์คุณภาพหรือมาตรฐานการแพร่กระจายของภาชนะบรรจุที่ทำจากพลาสติกโดยวิธีตามที่กำหนดโดยสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา³¹

3.1.5.3 สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค

สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค (สคบ.) ซึ่งมีหน้าที่และความรับผิดชอบในการคุ้มครองผู้บริโภค และรับร้องเรียนในความไม่เป็นธรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับผู้บริโภค นับเป็นอีกหน่วยงานหนึ่งที่สามารถกำหนดมาตรการจัดการสินค้าที่มีอันตรายต่อผู้บริโภคได้

³⁰ ประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 117 (พ.ศ. 2532). เรื่องขบวนการ.

³¹ ประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ 295) พ.ศ. 2548. เรื่องกำหนดคุณภาพหรือมาตรฐานของภาชนะบรรจุที่ทำจากพลาสติก.

งานที่ผ่านมาของสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์ที่เป็นอันตรายต่อผู้บริโภคมีไม่มากนัก มาตรการที่สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคเคยนำมาใช้กรณีนี้ เช่น คำสั่งคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค จึงได้มีคำสั่งที่ 1/2549 ห้ามการจำหน่ายสินค้าลวดคัดฟันแพชั่นเป็นการชั่วคราว เนื่องจากสินค้าดังกล่าวมีสารปนเปื้อน เช่น ตะกั่ว พลวง ซีลีเนียม โครเมียม และสารหนู ซึ่งมีอันตรายต่อสุขภาพ และหากวัสดุไม่ได้มาตรฐาน เมื่อนำมาคลึงฟันวัสดุอาจจะหลุดลอก ทำให้เป็นอันตรายต่อผู้ใช้ได้ สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค เป็นองค์กรของรัฐที่มีหน้าที่ตรวจตรา กำกับดูแลและประสานงานการปฏิบัติงานของส่วนราชการต่างๆ ในการคุ้มครองผู้บริโภค เพื่อมิให้มีการละเมิดสิทธิของผู้บริโภค ซึ่งปัจจุบันนี้มีผู้บริโภคจำนวนมากที่ยังไม่ได้รับการคุ้มครองสิทธิตามที่กฎหมายเฉพาะว่าด้วยการนั้นๆ บัญญัติไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนยังมีผู้บริโภคจำนวนมากที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมจากการได้บริโภคสินค้าและบริการ

3.1.6 อำนาจหน้าที่ในการควบคุมผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็กที่เป็นห้วนมยางและขวดนม

สำหรับในประเทศไทยนั้นอำนาจหน้าที่ในการควบคุมผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็กมีหน่วยงานที่รับผิดชอบอยู่สองหน่วยงาน คือ สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมซึ่งทำหน้าที่ตรวจสอบการอนุญาตให้ผลิต ตรวจสอบกระบวนการผลิต และให้การรับรองมาตรฐานสินค้า และคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคซึ่งมีหน้าที่ในการตรวจสอบสินค้าซึ่งอยู่ในท้องตลาดทั่วไป

3.1.6.1 คณะกรรมการมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมตามพระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม พ.ศ. 2511

สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.) มีหน้าที่ในการดำเนินการกำหนดมาตรฐานผลิตภัณฑ์ โดยมีคณะกรรมการมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม(กมอ.) ซึ่งประกอบด้วยบุคคลทั้งสามฝ่าย ได้แก่ ผู้ผลิต ผู้ใช้ และนักวิชาการ มาร่วมกันกำหนดมาตรฐานนี้ เพื่อให้มาตรฐานแต่ละเรื่องมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของทั้งผู้ผลิตและผู้ใช้ ตลอดจนมีความถูกต้องทางวิชาการซึ่งสามารถนำไปใช้อ้างอิงได้ “มาตรฐาน” ตามความหมายของพจนานุกรม หมายถึง สิ่งที่เกี่ยวข้องเป็นหลักสำหรับเทียบกำหนดสิ่งที่ทุกคนยอมรับและเข้าใจตรงกัน เมื่อนำมาใช้กับอุตสาหกรรมจะใช้คำว่า “มาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม” หรือ มอก. หมายถึง สิ่งหรือเกณฑ์ทางเทคนิคที่กำหนดขึ้นสำหรับผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม เกณฑ์ทางเทคนิคนี้จะระบุลักษณะที่สำคัญของผลิตภัณฑ์ ประสิทธิภาพของการนำไปใช้งาน คุณภาพของวัตถุดิบที่นำมาผลิต ซึ่งจะรวมถึงวิธีการทดสอบด้วย เมื่อใช้เป็นเครื่องตัดสินว่าคุณภาพผลิตภัณฑ์นั้นๆ เป็นไปตามมาตรฐานหรือไม่ ผลิตภัณฑ์ที่แสดงเครื่องหมายมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมได้นั้น ต้องได้รับการตรวจสอบจากสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมแล้วมีคุณภาพเป็นไปตามที่กำหนด

ซึ่งการตรวจสอบทั้งระบบการผลิตและระบบการควบคุมคุณภาพโรงงานว่าผ่านเกณฑ์หรือไม่ ถ้าผ่านสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมจะออกใบอนุญาตให้ผู้ผลิตแสดงเครื่องหมายมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมที่ผลิตกันมาได้โดยต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขที่สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมกำหนดด้วยและจะมีการติดตามผลโดยการตรวจสอบระบบควบคุมคุณภาพโรงงานและสุ่มตัวอย่างผลิตภัณฑ์ทั้งจากโรงงาน สถานที่นำเข้า และสถานที่จำหน่าย มาตรวจสอบอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้แน่ใจได้ว่าผลิตภัณฑ์ที่แสดงเครื่องหมายมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมจะมีคุณภาพตามมาตรฐานและโรงงานยังสามารถรักษาคุณภาพไว้ได้ตามที่กำหนด เครื่องหมายมาตรฐานหรือเครื่องหมายมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมที่สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมอนุญาตให้แสดงกับผลิตภัณฑ์มี 2 แบบ คือ เครื่องหมายมาตรฐานทั่วไป เป็นเครื่องหมายที่แสดงกับผลิตภัณฑ์ที่เป็นมาตรฐานไม่บังคับ ผู้ผลิตสามารถยื่นขอใบอนุญาตแสดงเครื่องหมายมาตรฐานได้ด้วยความสมัครใจ ซึ่งเป็นมาตรฐานที่กำหนดออกมามากที่สุด โดยปัจจุบันมีกว่า 20,000 รายการ และเครื่องหมายมาตรฐานบังคับ³² เป็นเครื่องหมายที่แสดงบนผลิตภัณฑ์ที่มีกฎหมายกำหนดให้ต้องเป็นไปตามมาตรฐานเพื่อคุ้มครองความปลอดภัยให้แก่ผู้บริโภค และป้องกันความเสียหายที่จะเกิดขึ้นแก่เศรษฐกิจของประเทศ ผู้ผลิต ผู้นำเข้า และผู้จำหน่าย จะต้องผลิต นำเข้าและจำหน่ายเฉพาะผลิตภัณฑ์ที่ต้องเป็นไปตามมาตรฐานเท่านั้น ปัจจุบันมีมากกว่า 69 รายการเครื่องหมายมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมนั้นแสดงถึงคุณภาพที่ได้รับการรับรองมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ต่างๆ รวมทั้งของใช้สำหรับเด็ก ซึ่งมีส่วนสำคัญในการช่วยให้การตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์นั้นๆ ว่าผู้บริโภคจะได้รับการคุ้มครองในด้านความปลอดภัย รวมทั้งได้รับความเป็นธรรมจากการบริโภคผลิตภัณฑ์ดังกล่าว มาตรฐานทั่วไปกับผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็กได้มีการกำหนดให้มีมาตรฐาน ซึ่งเป็นมาตรฐานทั่วไปไม่มีการบังคับคือจะมีหรือไม่มีก็ได้ แต่ถ้าได้รับเครื่องหมาย ก็จะแสดงถึงคุณภาพที่ได้มาตรฐานของผลิตภัณฑ์นั้นๆ

ผลิตภัณฑ์ที่จะอนุญาตให้ใช้เครื่องหมายมาตรฐานนั้นต้องเป็นผลิตภัณฑ์ที่เป็นไปตามที่มาตรฐานกำหนด และมีการควบคุมผลิตภัณฑ์เป็นไปตามมาตรฐานอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งการตรวจสอบการผลิตนั้น สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมจะมีการตรวจสอบการผลิตผลิตภัณฑ์ของผู้ผลิตทั้งในและต่างประเทศ หรือตรวจสอบระบบควบคุมคุณภาพผลิตภัณฑ์ของผู้นำเข้าคือ

1) โรงงานที่ผลิต มีการประเมินระบบควบคุมคุณภาพผลิตภัณฑ์ของโรงงาน คือ มีการควบคุมตั้งแต่วัตถุดิบควบคุมระหว่างการผลิต ควบคุมผลิตภัณฑ์สำเร็จรูป ควบคุมผลิตภัณฑ์ที่

³² สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม. (2552). สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม. สืบค้นเมื่อ 3 มิถุนายน 2553. จาก <http://www.tisi.go.th/thai/tisi.html>.

ไม่เป็นไปตามข้อกำหนด การบ่งชี้และสอบกลับได้ การเก็บรักษาผลิตภัณฑ์ เครื่องจักรที่ใช้ในการผลิตและการบำรุงรักษา การควบคุมเครื่องตรวจ เครื่องวัด เครื่องทดสอบ การฝึกอบรม (ทักษะและความรู้ความสามารถ) โดยผลการตรวจสอบจากหน่วยงานที่สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมแต่งตั้งหรือให้การยอมรับตามหลักเกณฑ์ หรืออาจกระทำโดยผู้ขออนุญาต หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายจากสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม

2) ผู้นำเข้า การประเมินระบบควบคุมคุณภาพผลิตภัณฑ์ได้แก่ การจัดซื้อ การควบคุมผลิตภัณฑ์ที่ไม่เป็นไปตามข้อกำหนด การบ่งชี้และการสอบกลับได้ การเก็บรักษาผลิตภัณฑ์ การควบคุมเครื่องตรวจ เครื่องวัดและเครื่องทดสอบ การฝึกอบรม (ทักษะและความรู้ความสามารถ) การควบคุมบันทึกคุณภาพ ซึ่งในการตรวจสอบแต่ละรายการอาจทำให้ผู้ขอรับอนุญาตหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายและต้องมีเครื่องมือเพื่อส่งไปยังห้องทดลองที่สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมให้การยอมรับ

ซึ่งในการตรวจสอบผลิตภัณฑ์ สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม จะทำการตรวจสอบผลิตภัณฑ์เพื่อการอนุญาตตามข้อกำหนดไว้ในมาตรฐานทุกรายการ การเก็บตัวอย่างตรวจสอบจะทำโดยเจ้าหน้าที่เป็นผู้เก็บตัวอย่างเพื่อทำการตรวจสอบ โดยการยอมรับผลการทดสอบ สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมจะทำการประเมินผลิตภัณฑ์ตามเกณฑ์ที่กำหนดในมาตรฐาน โดยพิจารณาตามความเหมาะสมจากผลการทดสอบจากห้องปฏิบัติการทดสอบที่ได้รับการแต่งตั้งหรือที่สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมให้การยอมรับ และการออกรับใบอนุญาต สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมจะออกโดยระบุประเภทและแบบไว้

การตรวจติดตามภายหลังการอนุญาตเพื่อให้มีความมั่นใจว่าผู้รับใบอนุญาตจะยังรักษาคุณภาพของผลิตภัณฑ์ให้เป็นไปตามมาตรฐานที่สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมกำหนดอย่างสม่ำเสมอ โดยสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมจะตรวจติดตามภายหลังการอนุญาตโดยทำการตรวจสอบคือการอนุญาตให้ทำผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม ซึ่งการตรวจสอบการทำผลิตภัณฑ์โดยการประเมินระบบควบคุมคุณภาพ ณ โรงงานที่ทำการผลิต 1 ครั้งต่อปี หากผลการตรวจแสดงว่าผู้รับใบอนุญาตสามารถรักษาคุณภาพให้เป็นไปตามมาตรฐานได้อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง โดยสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมอาจมีการปรับลดจำนวนครั้งในการตรวจสอบ ซึ่งหากปรากฏผลว่าไม่สามารถรักษาคุณภาพให้เป็นไปตามมาตรฐานได้ สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมอาจพิจารณาปรับเพิ่มจำนวนครั้งในการตรวจสอบตามความเหมาะสมและมีการซื้อตัวอย่างผลิตภัณฑ์จากสถานที่จำหน่ายเพื่อการตรวจสอบตามความเหมาะสม

การอนุญาตให้นำเข้าผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมจะมีการตรวจสอบการทำผลิตภัณฑ์โดยการประเมินระบบควบคุมคุณภาพผลิตภัณฑ์ ณ โรงงานที่ผลิต หรือตรวจประเมินระบบควบคุมคุณภาพผลิตภัณฑ์ของผู้นำเข้า 1 ครั้งต่อปี การเก็บตัวอย่างผลิตภัณฑ์จากผู้รับใบอนุญาตทุกครั้งที่น่าเข้าเพื่อตรวจสอบและหากมีเหตุอันควรเชื่อว่าผลิตภัณฑ์ที่น่าเข้าไม่เป็นไปตามมาตรฐานจะตรวจปล่อยผลิตภัณฑ์ต่อเมื่อปรากฏผลว่าเป็นไปตามมาตรฐานแล้ว และมีการซื้อตัวอย่างผลิตภัณฑ์จากสถานที่จำหน่ายเพื่อตรวจสอบตามความเหมาะสม

สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมจะมีการกำหนดเงื่อนไขให้ผู้รับใบอนุญาตต้องปฏิบัติตามวิธีการควบคุมผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมเพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐาน ผู้รับใบอนุญาตต้องได้รับการตรวจติดตามภายหลังการอนุญาตตามที่กำหนดและจัดให้มีการควบคุมคุณภาพ ได้แก่ ต้องมีการควบคุมคุณภาพตามข้อกำหนดกิจกรรมในระบบควบคุมผลิตภัณฑ์ตามหลักเกณฑ์การรับรองผลิตภัณฑ์ ต้องมีการควบคุม ตรวจสอบ ทดสอบ ทุกรายการตามที่มาตรฐานกำหนดซึ่งอาจจะทำโดยผู้รับใบอนุญาตหรือผู้อื่นที่ได้รับมอบหมายก็ได้

กรณีการตรวจสอบการทำผลิตภัณฑ์ของผู้ทำทั้งในและต่างประเทศ โรงงานต้องมีเครื่องมือทดสอบรายการตามข้อกำหนดในหลักเกณฑ์เฉพาะในการรับรองผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องเป็นอย่างน้อย และต้องทำการทดสอบเป็นประจำที่โรงงาน ส่วนกรณีการตรวจประเมินระบบควบคุมคุณภาพผลิตภัณฑ์ของผู้นำเข้าต้องมีการทดสอบรายการตามที่กำหนดในหลักเกณฑ์เฉพาะในการรับรอง โดยผู้เข้าเข้านั้นต้องมีเครื่องมือทดสอบรายการตามข้อกำหนดในหลักเกณฑ์เฉพาะในการรับรองผลิตภัณฑ์ และต้องทดสอบเป็นประจำ ณ สถานที่ของผู้รับใบอนุญาต หรือผู้นำเข้าต้องส่งผลิตภัณฑ์ที่ได้รับใบอนุญาตเพื่อทำการทดสอบรายการตามข้อกำหนดในหลักเกณฑ์เฉพาะในการรับรองผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้อง ณ ห้องปฏิบัติการทดสอบที่สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมยอมรับ ต้องมีการแจ้งให้สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมทราบทุกครั้งเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงข้อมูลใดๆ ไปจากที่เคยแจ้งไว้ซึ่งอาจมีผลต่อคุณภาพที่ได้รับอนุญาต และต้องแจ้งปริมาณในการผลิตผลิตภัณฑ์ที่ได้รับใบอนุญาตต่อสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมทุกครึ่งปีปฏิทินโดยต้องแจ้งภายใน 30 วันนับแต่วันที่ครบกำหนด ส่วนกรณีผู้นำเข้าใบอนุญาตต้องแจ้งการนำเข้าและปริมาณผลิตภัณฑ์ก่อนการนำเข้าต่อสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมทุกครั้ง หากมีข้อร้องเรียนที่เกี่ยวกับคุณภาพผลิตภัณฑ์ต้องทำการบันทึกและจัดเก็บข้อมูลดังกล่าวรวมทั้งบันทึกการแก้ไขและส่งสำเนาให้สำนักงานมาตรฐาน

ผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม เมื่อได้รับการร้องขอและผู้รับใบอนุญาตมีหน้าที่ต้องชำระค่าใช้จ่ายในการตรวจสอบผลิตภัณฑ์ภายใน 15 วันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งให้ทำการชำระ³³

3.1.6.2 คณะกรรมการอาหารและยาตามพระราชบัญญัติอาหารและยา พ.ศ. 2511

สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยามีหน้าที่ควบคุมดูแลผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับยา วัตถุเสพติด อาหาร เครื่องสำอาง เครื่องมือแพทย์ และวัตถุอันตราย โดยดำเนินการตามกฎหมายในการกำกับดูแล พัฒนาระบบและกลไกเพื่อให้มีการดำเนินการบังคับใช้กฎหมาย เฝ้าระวังกำกับและทำการตรวจสอบคุณภาพมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ตลอดจนติดตามหรือเฝ้าระวังเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารผลิตภัณฑ์สุขภาพจากภายในและภายนอกประเทศ สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาได้ดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมายจำนวน 8 ฉบับได้แก่

- 1) พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522
- 2) พระราชบัญญัติยา พ.ศ. 2510 และแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2518) ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2522) ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2528) และฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2530)
- 3) พระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ. 2535
- 4) พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535
- 5) พระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ. 2518 และแก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2528) ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2535) และฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2543)
- 6) พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 และแก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2528) ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2530) และฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2543)
- 7) พระราชบัญญัติเครื่องมือแพทย์ พ.ศ. 2531
- 8) พระราชกำหนดป้องกันการใช้สารระเหย พ.ศ. 2533 และแก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2543)

3.1.6.3 คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522

คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 และแก้ไขเพิ่มเติม โดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 ได้บัญญัติให้การดำเนินการคุ้มครองผู้บริโภคในรูปของคณะกรรมการ ประกอบด้วยนายกรัฐมนตรีเป็นประธานกรรมการ เลขาธิการนายกรัฐมนตรี ปลัดกระทรวงพาณิชย์ ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม

³³ ประกาศสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม เรื่อง หลักเกณฑ์เฉพาะในการรับรองผลิตภัณฑ์ของเล่นมาตรฐานเลขที่ มอก.685-2540.

ปลัดกระทรวงคมนาคม เลขานุการคณะกรรมการอาหารและยา และผู้ทรงคุณวุฒิอีกไม่เกิน 8 คนซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการและเลขานุการคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคเป็นกรรมการและเลขานุการ

สำหรับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 10 ให้คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคมีอำนาจและหน้าที่ดังต่อไปนี้

- 1) พิจารณาเรื่องราวร้องทุกข์จากผู้บริโภคที่ได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายอันเนื่องมาจากการกระทำของผู้ประกอบธุรกิจ
- 2) ดำเนินการเกี่ยวกับสินค้าที่อาจเป็นอันตรายแก่ผู้บริโภคตาม มาตรา 36
- 3) แจ้งหรือโฆษณาข่าวสารเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายหรือเสื่อมเสียแก่สิทธิของผู้บริโภคในกรณีนี้อาจระบุชื่อสินค้าหรือบริการ หรือชื่อของผู้ประกอบธุรกิจด้วยก็ได้
- 4) ให้คำปรึกษาและแนะนำแก่คณะกรรมการเฉพาะเรื่อง และพิจารณาวินิจฉัยการอุทธรณ์คำสั่งของคณะกรรมการเฉพาะเรื่อง
- 5) วางระเบียบเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการเฉพาะเรื่องและคณะอนุกรรมการ
- 6) สอดส่องเร่งรัดพนักงานเจ้าหน้าที่ ส่วนราชการ หรือหน่วยงานอื่นของรัฐให้ปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ที่กฎหมายกำหนด ตลอดจนเร่งรัดพนักงานเจ้าหน้าที่ให้ดำเนินคดีในความผิดเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิของผู้บริโภค
- 7) ดำเนินคดีเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิของผู้บริโภคที่คณะกรรมการเห็นสมควร หรือมีผู้ร้องขอตามมาตรา 39
- 8) รับรองสมาคม มาตรา 40
- 9) เสนอความเห็นต่อคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับนโยบายและมาตรการในการคุ้มครองผู้บริโภค และพิจารณาให้ความเห็นในเรื่องใดๆ ที่เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคตามที่คณะรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีมอบหมาย
- 10) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ

ในการปฏิบัติหน้าที่นี้ คณะกรรมการอาจมอบหมายให้สำนักคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคเป็นผู้ปฏิบัติการ หรือเตรียมพร้อมข้อเสนอไปยังคณะกรรมการเพื่อพิจารณาดำเนินการต่อไปได้

และนอกจากกรณีดังกล่าวข้างต้น พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ได้ให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคในเรื่องของสินค้าที่อาจเป็นอันตรายแก่ผู้บริโภค โดยได้กำหนดไว้ในมาตรา 36 ให้อำนาจแก่คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคดำเนินการเกี่ยวกับสินค้าที่อาจเป็นอันตราย ดังนี้

1) เมื่อกรณีมีเหตุอันควรสงสัยว่า สินค้าใดอาจเป็นอันตรายต่อผู้บริโภค คณะกรรมการอาจสั่งให้ผู้ประกอบธุรกิจดำเนินการทดสอบหรือทำการพิสูจน์สินค้านั้นได้ ถ้าไม่ดำเนินการตามที่คณะกรรมการสั่งหรือดำเนินการล่าช้าโดยไม่มีเหตุอันควร คณะกรรมการจะจัดให้มีการพิสูจน์โดยผู้ประกอบธุรกิจเป็นผู้เสียค่าใช้จ่าย

2) ถ้าผลการทดสอบหรือพิสูจน์ปรากฏว่าสินค้านั้นเป็นอันตรายแก่ผู้บริโภค และไม่อาจป้องกันอันตรายที่เกิดจากสินค้านั้นได้โดยการกำหนดฉลากตามมาตรา 30 หรือตามกฎหมายอื่น ให้คณะกรรมการสั่งห้ามขายสินค้านั้น และถ้าเห็นสมควรจะสั่งให้ผู้ประกอบธุรกิจเปลี่ยนแปลงสินค้านั้น ภายใต้งบเงื่อนไขตามที่คณะกรรมการกำหนดก็ได้ ในกรณีที่สินค้านั้นไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้หรือเป็นที่สงสัยว่าผู้ประกอบธุรกิจทำลายหรือจะจัดให้มีการทำลายโดยผู้ประกอบธุรกิจเป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายก็ได้

3) กรณีที่จำเป็นเร่งด่วน ถ้าคณะกรรมการมีเหตุที่น่าเชื่อว่าสินค้าใดอาจเป็นอันตรายแก่ผู้บริโภค ให้คณะกรรมการมีอำนาจสั่งห้ามขายสินค้านั้นเป็นการชั่วคราว จนกว่าจะมีการทดสอบหรือพิสูจน์สินค้า

4) ถ้าผู้ประกอบธุรกิจขายสินค้าที่คณะกรรมการสั่งห้ามขายเพราะสินค้านั้นอาจเป็นอันตรายแก่ผู้บริโภคตามมาตรา 36 นี้ ผู้ประกอบธุรกิจต้องระวางโทษตามมาตรา 56 คือ จำคุกไม่เกิน 6 เดือนหรือทั้งจำทั้งปรับ และถ้าผู้ประกอบธุรกิจนั้นเป็นผู้ผลิตเพื่อขายหรือเป็นผู้ส่งหรือนำเข้ามาในราชอาณาจักรเพื่อขาย ต้องระวางโทษหนักขึ้น คือจำคุกไม่เกิน 5 ปีหรือทั้งจำทั้งปรับ

3.2 หลักการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดี

นักกฎหมายได้มีการแบ่งกฎหมายออกเป็น กฎหมายสารบัญญัติและกฎหมายวิธีสบัญญัติ ซึ่งในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีทั้งทางแพ่งและทางอาญาเป็นไปตามกฎหมายวิธีสบัญญัติซึ่งเป็นกฎหมายที่บัญญัติถึงวิธีการต่างๆ ในการที่บุคคลทั้งหลายจะต้องปฏิบัติเพื่อจะได้รับความรับรองคุ้มครอง และบังคับตามในทางศาลตามสิทธิและหน้าที่ ซึ่งได้มีอยู่ตามกฎหมาย ส่วนกฎหมายสารบัญญัตินั้น ได้แก่กฎหมายที่บัญญัติถึงสิทธิและหน้าที่ หรือความรับผิดชอบของบุคคล เช่น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ที่บัญญัติถึงหน้าที่และความรับผิดชอบต่างๆ ของผู้มีหนี้

เกี่ยวข้องกัน และประมวลกฎหมายอาญาที่บัญญัติถึงการกระทำต่างๆ อันเป็นความผิด และได้กำหนดโทษไว้อย่างชัดเจน

โดยกฎหมายสารบัญญัติกับกฎหมายวิธีสบัญญัตินั้น ย่อมต้องใช้เกี่ยวโยงกันอยู่เสมอ กล่าวคือ สารบัญญัติได้กำหนดบังคับไว้ให้บุคคลผู้หนึ่งผู้ใดมีสิทธิ หรือหน้าที่ในการอย่างใดแล้ว การที่บุคคลนั้นจะขอให้ศาลรับรองคุ้มครอง หรือบังคับตามซึ่งสิทธิและหน้าที่นั้น ก็จะต้องดำเนินการตามแบบวิธีซึ่งได้บัญญัติไว้ตามกฎหมายอันว่าด้วยวิธีสบัญญัติ

3.2.1 หลักการดำเนินคดีแพ่ง

ในการดำเนินคดีแพ่งนั้นมีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายวิธีสบัญญัติ คือ ได้แก่ กฎหมายที่ว่าด้วยความรับรอง คุ้มครองและบังคับตามซึ่งสิทธิของบุคคลในอรรถคดีทางแพ่ง โดยการฟ้องร้องหรือต่อสู้คดีในศาล การที่เราจะขอให้ได้รับความรับรอง คุ้มครองและบังคับตามซึ่งสิทธิของเรา เมื่อเราถูกละเมิดสิทธิหรือได้รับความเสียหายจากการกระทำของบุคคลอื่นใด ก็ต้องดำเนินการตามกฎหมายอันว่าด้วยวิธีพิจารณาความแพ่ง

3.2.1.1 ผู้มีสิทธิเสนอคดีต่อศาล

ในการนำเสนอคดีต่อศาลนั้นต้องเป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 55³⁴ ซึ่งได้กำหนดให้บุคคลมีสิทธิเสนอคดีต่อศาลได้ 2 กรณี คือ

1) กรณีที่มีการโต้แย้งเกิดขึ้นเกี่ยวกับสิทธิหรือหน้าที่ของบุคคลใดตามกฎหมายแพ่ง

การโต้แย้งสิทธิหรือหน้าที่ คือ การกระทำหรือการงดเว้นการกระทำอย่างใดๆ ของบุคคลหนึ่ง เป็นเหตุให้ละเมิดหรือกระทบกระเทือนต่อสิทธิหรือหน้าที่ของบุคคลอื่นที่มีตามกฎหมาย และก่อให้เกิดสิทธิเรียกร้องแก่บุคคลอื่นนั้น การกระทำหรือการงดเว้นการกระทำใดๆ นั้นถือว่าเป็นการโต้แย้งเกี่ยวกับสิทธิหรือหน้าที่³⁵

เมื่อมีการโต้แย้งสิทธิหรือหน้าที่ผู้ที่ถูกโต้แย้งย่อมมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองป้องกันตามกฎหมาย โดยผู้ถูกโต้แย้งสิทธิหรือหน้าที่ย่อมมีสิทธิเสนอคดีของตนต่อศาล โดยผู้ที่ถูกโต้แย้งมีฐานะเป็น “โจทก์” ยื่นฟ้องผู้ที่โต้แย้งในฐานะ “จำเลย” กรณีนี้เรียกว่าคดีมีข้อพิพาท

³⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง. มาตรา 55.

³⁵ ประพนธ์ ศาตะมาน. (2515). สัมมนากฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งเรื่องคู่ความ. หน้า 2.

2) กรณีที่ต้องใช้สิทธิทางศาล

การใช้สิทธิทางศาล เป็นกรณีที่บุคคลหนึ่งบุคคลใดจะต้องใช้สิทธิทางศาล เพื่อให้ศาลแสดงสิทธิของตน แม้บางกรณีจะไม่มีผู้ใดโต้แย้งสิทธิหรือหน้าที่แต่มีความจำเป็นที่ต้องใช้สิทธิทางศาล ส่วนกรณีใดบ้างจะต้องใช้สิทธิทางศาลจะต้องพิจารณาตามกฎหมายสารบัญญัติ เช่น การร้องขอตั้งผู้ปกครองผู้เยาว์ การร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ เป็นต้น กล่าวคือจะต้องมีกฎหมายสารบัญญัติรับรองให้บุคคลใดใช้สิทธิทางศาลแล้ว บุคคลนั้นย่อมมีสิทธิที่จะเสนอคดีต่อศาลได้ กรณีเช่นนี้เรียกว่า “คดีไม่มีข้อพิพาท”

3.2.1.2 ภาระการพิสูจน์

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมิได้กำหนดความหมายของภาระการพิสูจน์ไว้อย่างชัดเจน แต่มีคำพิพากษาของศาลฎีกาได้วางแนวบรรทัดฐานว่าหมายถึง หน้าที่ที่กฎหมายกำหนดให้คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะต้องนำพยานหลักฐานมาพิสูจน์ต่อศาลให้ได้ว่าข้อเท็จจริงในแต่ละประเด็นที่พิพาทกันนั้นเป็นดังที่ตนกล่าวอ้าง ถ้าไม่นำพยานหลักฐานมาสืบ หรือนำสืบไม่ได้สมดังที่ตนกล่าวอ้าง คู่ความฝ่ายที่มีภาระการพิสูจน์ในประเด็นนั้นจะต้องเป็นผู้แพ้ในประเด็นดังกล่าว³⁶

การกำหนดภาระการพิสูจน์ต้องเป็นไปตามหลักที่ว่า “ผู้ใดกล่าวอ้างผู้นั้นมีภาระการพิสูจน์” ตามมาตรา 84/1 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง บัญญัติว่า “คู่ความฝ่ายใดกล่าวอ้างข้อเท็จจริงเพื่อสนับสนุนคำคู่ความของตน ให้คู่ความฝ่ายนั้นมีภาระการพิสูจน์ข้อเท็จจริงนั้น” ดังนั้นข้อเท็จจริงที่โจทก์หรือจำเลยต้องกล่าวอ้างนี้เป็นข้อเท็จจริงอันเป็นประเด็นแห่งคดีภาระการพิสูจน์อาจตกแก่คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายตามแต่ละประเด็น ขึ้นอยู่กับว่าฝ่ายใดเป็นผู้กล่าวอ้างข้อเท็จจริงในประเด็นใดและอีกฝ่ายหนึ่งไม่ยอมรับ ฝ่ายที่กล่าวอ้างย่อมมีภาระการพิสูจน์ในประเด็นนั้น³⁷

3.2.2 หลักการดำเนินคดีอาญา

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเป็นกฎหมายที่วางวิธีปฏิบัติในการดำเนินคดีอาญาตามขั้นตอน ซึ่งมีความคล้ายคลึงกับในการดำเนินคดีแพ่ง แต่ในคดีอาญามีทั้งราษฎรเป็นโจทก์เองและพนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้อง ซึ่งในคดีอาญาก็จะต้องพิจารณาเสียก่อนว่า ใครเป็นผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญาได้

³⁶ จรัญ ภักดีธนากุล. (2550). รวมคำบรรยายภาคสองสมัยที่ 60 ปีการศึกษา 2550 เล่มที่ 7. หน้า 228.

³⁷ โสภณ รัตนากร. (2539). คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน. หน้า 59.

3.2.2.1 ผู้มีสิทธิเสนอคดีต่อศาล

เมื่อมีความผิดอาญาขึ้น ผู้ที่มีอำนาจฟ้องคดีอาญาต่อศาล คือ

- (1) พนักงานอัยการ
- (2) ผู้เสียหาย³⁸

โดยพนักงานอัยการ มีอำนาจฟ้องคดีอาญาได้ทุกชนิด โดยมีข้อจำกัดเพียงว่า คดีนั้นต้องได้มีการสอบสวนโดยพนักงานสอบสวนมาก่อนเท่านั้น

ผู้เสียหาย หมายถึงผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำผิดอาญาฐานใด ฐานหนึ่ง รวมทั้งบุคคลอื่นที่มีอำนาจจัดการแทนได้ ดังบัญญัติไว้ในมาตรา 4 มาตรา 5 และ มาตรา 6³⁹

ดังนั้น หากผู้เสียหายไม่อยากฟ้องคดีด้วยตนเอง ก็อาจให้พนักงานอัยการ เป็นผู้ฟ้องผู้กระทำผิดอาญาต่อตนแทนได้ โดยการไปแจ้งความร้องทุกข์ยังสถานีตำรวจที่ความผิดนั้นเกิดขึ้นในเขตรับผิดชอบ ซึ่งพนักงานสอบสวนก็จะทำการสอบสวนแล้วจับตัวผู้กระทำผิดนั้น เป็นผู้ต้องหา เมื่อสอบสวนเสร็จสิ้นแล้วหากเห็นว่าผู้ต้องหากระทำผิดตามข้อกล่าวหาที่จะส่งสำนวนพร้อมผู้ต้องหาให้พนักงานอัยการพิจารณา หากพนักงานอัยการพิจารณาแล้วเห็นว่าจากพยานหลักฐานและพฤติการณ์แห่งคดีเชื่อได้ว่า ผู้ต้องหาได้กระทำความผิด พนักงานอัยการก็จะฟ้องผู้ต้องหาเป็นคดีต่อศาล ซึ่งเมื่อพนักงานอัยการฟ้องผู้ต้องหาต่อศาลแล้ว ผู้เสียหายอาจยื่นคำร้องขอเข้าเป็นโจทก์ร่วมในคดีนั้นๆ ได้ เมื่อพนักงานอัยการฟ้องคดีนั้นต่อศาล ผู้เสียหายจึงยื่นคำร้องขอเข้าเป็นโจทก์ร่วมกับพนักงานอัยการ โดยขอถือเอาคำฟ้องของอัยการเป็นฟ้องของตนเองด้วย เมื่อศาลอนุญาตผู้เสียหายก็มีฐานะเป็นโจทก์ร่วมกับพนักงานอัยการ แต่การยื่นคำร้องนั้นต้องอย่าให้เกินเวลาที่ศาลชั้นต้นอ่านคำพิพากษาให้จำเลยฟังก็แล้วกัน มิฉะนั้นศาลจะไม่รับคำร้องขอเข้าเป็นโจทก์ร่วมของผู้เสียหายดังกล่าวไว้⁴⁰

3.2.2.2 ภาระการพิสูจน์

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามีได้กำหนดความหมายของภาระการพิสูจน์ไว้อย่างชัดเจน แต่มีคำพิพากษาของศาลฎีกาได้วางแนวบรรทัดฐานว่าภาระการพิสูจน์ หมายถึง หน้าที่ที่กฎหมายกำหนดให้โจทก์จะต้องนำพยานหลักฐานมาพิสูจน์ต่อศาลให้ได้ว่าข้อเท็จจริงนั้นเป็นไปตามที่ตนกล่าวอ้าง ถ้าไม่นำพยานหลักฐานมาสืบ หรือนำสืบไม่ได้สมดังที่ตนกล่าวอ้าง ศาลจะยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้จำเลย

³⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. มาตรา 28.

³⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. มาตรา 4 มาตรา 5 และมาตรา 6.

⁴⁰ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. มาตรา 30.

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 174 เป็นบทบัญญัติที่แสดงให้เห็นว่าในคดีอาญาโจทก์มีหน้าที่ต้องนำสืบก่อนเสมอ คือ ก่อนนำพยานเข้าสืบ โจทก์มีอำนาจเปิดคดีเพื่อให้ศาลทราบคดีโจทก์ คือการแถลงถึงลักษณะของฟ้อง รวมทั้งพยานหลักฐานที่จะนำสืบเพื่อพิสูจน์ความผิดของจำเลยเสร็จแล้วให้โจทก์นำพยานเข้าสืบ

เมื่อสืบพยานโจทก์แล้ว จำเลยมีอำนาจเปิดคดีเพื่อให้ศาลทราบเกี่ยวกับคดีจำเลย โดยแถลงข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายซึ่งตั้งใจอ้างอิง ทั้งแสดงพยานหลักฐานที่จะนำสืบเสร็จแล้วให้จำเลยนำพยานเข้าสืบ ซึ่งเมื่อสืบพยานจำเลยเสร็จ โจทก์และจำเลยมีอำนาจแถลงปิดคดีของตนด้วยปากหรือหนังสือหรือทั้งสองอย่าง ซึ่งในระหว่างพิจารณาเป็นดุลพินิจของศาลซึ่งถ้าศาลเห็นว่าไม่จำเป็นต้องสืบพยานหรือทำการอะไรอีกจะสั่งงดพยานหรือการนั้นก็ไต่

และเมื่อโจทก์นำสืบแล้วศาลจะใช้ดุลพินิจวินิจฉัยจากพยานหลักฐานที่โจทก์นำสืบนั้น หากมีความสงสัยตามสมควรว่าจำเลยได้กระทำความผิดหรือไม่ ให้ยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้จำเลยดังที่บัญญัติไว้ใน มาตรา 227 ซึ่งเป็นดุลพินิจของศาลที่จะวินิจฉัยเพื่อชั่งน้ำหนักพยานหลักฐาน และจะยังไม่พิพากษาจนกว่าจะแน่ใจว่ามีการกระทำความผิดจริงและจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดนั้น

3.3 ความรับผิดชอบของผู้ประกอบธุรกิจที่มีต่อผู้บริโภคในผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็กที่เป็นห่วงใยและขวดนม

ผู้ประกอบการธุรกิจต่างมีความรับผิดชอบตามกฎหมายนั้นๆ ที่ได้บัญญัติไว้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ซึ่งในประเทศไทยได้กำหนดความรับผิดชอบของผู้ประกอบธุรกิจไว้ทั้งในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ประมวลกฎหมายอาญา พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551

3.3.1 ความรับผิดชอบตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้บัญญัติหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องความรับผิดชอบของผู้ประกอบธุรกิจผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็กไว้ในกฎหมายลักษณะละเมิด ดังนี้

3.3.1.1 หลักเกณฑ์ความรับผิดเพื่อละเมิด

ตามหลักประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420⁴¹ ได้มีการกำหนดให้ผู้ซึ่งทำละเมิดไม่ว่าจะเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคล ซึ่งกระทำความผิดโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อต่อบุคคลอื่น โดยผิดกฎหมายทำให้เขาได้รับความเสียหายถึงแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย

⁴¹ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์. มาตรา 420.

ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใด ให้ถือว่าผู้นั้นทำละเมิด ผู้กระทำละเมิดต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการละเมิดแก่ผู้เสียหาย ซึ่งค่าสินไหมทดแทนนั้นเรียกได้เท่าที่เสียหาย กรณีที่ผู้เสียหายได้รับการเยียวยาความเสียหาย ไม่ทำให้ผู้กระทำละเมิดพ้นจากความรับผิดในค่าสินไหมทดแทน ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็กที่เป็นห้วนมยางและขวดนมไม่มีมาตรฐาน หรือไม่ปลอดภัยเป็นการกระทำละเมิดต่อบุคคลอื่น ที่มีลักษณะเป็นการกระทำโดยจงใจ เนื่องจากผู้กระทำรู้สำนึกถึงผลเสียหายที่เกิดจากการกระทำของตนว่าผลิตภัณฑ์ดังกล่าว ย่อมเกิดความเสียหายต่อผู้บริโภคที่เป็นเด็ก แต่ก็ยังฝ่าฝืนผลิตสินค้าดังกล่าวออกมาจำหน่ายในท้องตลาด⁴²

3.3.1.2 ค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิด

ค่าสินไหมทดแทน คือ การชดใช้ความเสียหายอันเกิดจากการทำละเมิด โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ การใช้ทรัพย์สินหรือราคา คือ ต้องเป็นทรัพย์สินที่ต้องเสียไป เพราะถูกเอาไปทำละเมิดในลักษณะแย่งการครอบครอง เจ้าของหรือผู้มีสิทธิครอบครองมีสิทธิครอบครองมีสิทธิติดตามเอาคืนได้ และการใช้ค่าเสียหาย อาจเป็นค่าเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใด

การกำหนดค่าสินไหมทดแทนนั้น ให้ศาลกำหนดให้ตามพฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิดในมาตรา 438⁴³ โดยในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้บัญญัติหลักเกณฑ์ความรับผิดในค่าสินไหมทดแทน ไว้ดังนี้

1) ค่าสินไหมทดแทนกรณีที่ทำให้ผู้เสียหายถึงแก่ความตาย ตามมาตรา 443 ผู้เสียหายเรียกได้ดังนี้ ค่าปลงศพซึ่งผู้มีสิทธิเรียกได้คือทายาทผู้มีอำนาจตามกฎหมาย ค่าใช้จ่ายอันจำเป็นอย่างอื่นในการจัดการศพ ค่ารักษาพยาบาลก่อนตาย ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ก่อนตาย ค่าขาดไร้อุปการะต้องเป็นบุคคลที่มีสิทธิได้รับอุปการะเลี้ยงดู และต้องเป็นสิทธิตามกฎหมาย ค่าขาดแรงงานของบุคคลภายนอก ตามมาตรา 445

2) ค่าสินไหมทดแทนกรณีทำให้เสียหายแก่ร่างกายหรืออนามัย ตามมาตรา 444 แบ่งออกเป็น ค่าใช้จ่ายที่ผู้เสียหายต้องเสียไป ได้แก่ ค่ารักษาพยาบาล ค่าใช้จ่ายอันจำเป็นในการรักษาพยาบาล เช่น ค่าพาหนะไปมาโรงพยาบาลเป็นค่าเสียหายที่เกิดขึ้นโดยตรงสืบเนื่องจากการละเมิดซึ่งสามารถเรียกได้ทั้งที่ได้เสียไปแล้วและที่จะต้องเสียในอนาคตด้วย

⁴² มนุ รัตนานิน. (2533). การฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา: ศึกษากรณีความผิดที่เกิดจากรถยนต์. หน้า 53.

⁴³ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์. มาตรา 443.

ค่าเสียหายความสามารถประกอบการงานสิ้นเชิงหรือแต่บางส่วน เช่น ค่าเสียหายความสามารถในการประกอบการงานในช่วงที่ต้องรักษาตัว รวมทั้งค่าเสียหายความสามารถในการประกอบการงานในอนาคตด้วย

3) ค่าสินไหมทดแทนจากความเสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงิน ตามมาตรา 446 ซึ่งให้เรียกค่าเสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงินได้อีกด้วยคือ กรณีที่ไม่สามารถคำนวณค่าเสียหายเป็นตัวเงินที่แน่นอนได้ เช่น ค่าเสียหายที่ทำให้หน้าตาเสียโฉม เป็นต้น ซึ่งสิทธิเรียกร้องอันนี้เป็นสิทธิเฉพาะตัวของผู้เสียหายจึงโอนแก่กันไม่ได้ เป็นสิทธิที่ไม่ตกทอดเป็นมรดกไปยังทายาท เว้นแต่สิทธินั้นจะได้รับสภาพกันไว้โดยสัญญาหรือได้เริ่มฟ้องคดีตามสิทธินั้นแล้ว

ส่วนในกรณีหญิงที่ต้องเสียหายเพราะถูกข่มขืนกระทำชำเรา ก็มีสิทธิเรียกค่าเสียหายอันมิใช่ตัวเงินได้

3.3.1.3 อายุความคดีละเมิด

สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายอันเกิดจากมูลละเมิด ซึ่งอายุความในการเรียกร้องค่าเสียหายนั้นต้องเรียกร้องภายใน 1 ปีนับแต่วันที่ผู้ต้องเสียหายรู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้ต้องจ่ายค่าสินไหมทดแทน หรือเรียกร้องค่าเสียหายภายใน 10 ปีนับแต่วันที่ทำละเมิด ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 448⁴⁴

การนำอายุความในคดีละเมิดดังกล่าวมาใช้กับกรณีผู้บริโภคที่เป็นเด็กที่ได้รับ ความเสียหายจากการใช้ผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็กที่เป็นห้วนมยางและขวดนมก็อาจไม่เหมาะสมมากนัก เนื่องจากหากว่าความเสียหายจากการใช้ผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็กที่เป็นห้วนมยางและขวดนม ซึ่งใช้ระยะเวลาในการปรากฏความเสียหาย และอาจยังไม่ปรากฏความเสียหายจนระยะเวลาล่วงเลยอายุความในการใช้สิทธิเรียกร้องคือ ภายใน 1 ปีนับแต่ผู้เสียหายรู้ถึงการละเมิด และรู้ตัวผู้ต้องจ่ายค่าสินไหมทดแทนหรือเมื่อพ้น 10 ปีนับแต่วันทำละเมิดแล้ว ย่อมขาดอายุความฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายอันเนื่องมาจากผลิตภัณฑ์สำหรับเด็กที่เป็นห้วนมยางและขวดนม

3.3.2 ความรับผิดชอบตามประมวลกฎหมายอาญา

บางกรณีที่มีผลิตภัณฑ์ไม่ได้มาตรฐาน หรือมีสารเคมีที่เป็นอันตรายเจือปนก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้บริโภคนั้น ผู้ผลิตหรือผู้ขายอาจต้องรับผิดชอบตามประมวลกฎหมายอาญาดังซึ่งได้มีบัญญัติที่เกี่ยวข้องดังนี้

⁴⁴ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์. มาตรา 448 วรรคหนึ่ง.

3.3.2.1 ความผิดฐานปลอมปนอาหาร ยา หรือเครื่องอุปโภคบริโภค

ความผิดฐานปลอมปนอาหาร ยา หรือเครื่องอุปโภคบริโภค ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 236⁴⁵ มีความผิด 2 กรณีคือ กรณีการปลอมปนอาหาร ยา หรือเครื่องอุปโภคบริโภคอื่นใดเพื่อบุคคลอื่นเสพหรือใช้ และในการปลอมปนนั้นน่าจะเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่สุขภาพ การปลอมปน ได้แก่ การทำให้ไม่บริสุทธิ์ โดยเอาของอย่างอื่นซึ่งต่างกันหรือมีคุณภาพด้อยกว่าผสมลงไป ไม่จำเป็นต้องทำให้เข้าใจผิดคิดว่าเป็นของแท้ และสิ่งปลอมแปลงลงไปไม่จำเป็นต้องเป็นพิษเพียงทำให้น่าจะเป็นอันตรายก็ถือว่ามีความผิดแล้ว

และกรณีจำหน่ายหรือเสนอขายสิ่งที่มีการปลอมปนดังกล่าว โดยการกระทำความผิดทั้งสองกรณี ผู้กระทำความผิดต้องมีเจตนาปลอมปนโดยมีมูลเหตุจงใจเพื่อให้ผู้อื่นเสพหรือใช้⁴⁶ โดยมีโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี หรือปรับไม่เกิน 6,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ทั้งนี้หากการกระทำความผิดตามมาตราดังกล่าวเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้ถึงแก่ความตายหรือได้รับอันตรายสาหัส ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษหนักขึ้นตามมาตรา 238 และหากผู้กระทำความผิดโดยประมาทและผลทำให้ใกล้จะเป็นอันตรายแก่ชีวิตของผู้อื่นต้องรับโทษตามมาตรา 239⁴⁷

3.3.2.2 ความผิดฐานขายสินค้าโดยหลอกลวง

ความผิดฐานขายสินค้าโดยหลอกลวง ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 271⁴⁸ ได้แก่ การขายโดยการหลอกลวงด้วยประการใดๆ ให้ผู้ซื้อหลงเชื่อในแหล่งกำเนิด สภาพ คุณภาพ หรือปริมาณแห่งของนั้นอันเป็นเท็จ ถ้าการกระทำนั้นไม่เป็นความผิดฐานฉ้อโกง

การ “ขายของ” ตามมาตรานี้ หมายถึง การตกลงซื้อขายของกัน ส่วนสัญญาซื้อขายจะสมบูรณ์หรือไม่ไม่ใช่ข้อสำคัญ แม้ยังไม่ได้มีการชำระราคาหรือส่งมอบทรัพย์สินก็ตาม ซึ่ง “ของ” ตามมาตรานี้ คงหมายถึง สหทรัพย์เท่านั้น⁴⁹ เพราะเป็นการกล่าวถึงการขายของต่างๆ ไป โดยการทำให้ผู้อื่นหลงเชื่อ ในแหล่งกำเนิด สภาพ คุณภาพ ปริมาณ การกระทำความผิดเป็นการหลอกลวงให้ได้ไปซึ่งทรัพย์สินอย่างหนึ่ง ซึ่งโทษตามมาตรานี้ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี หรือปรับไม่เกิน 6,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรานี้เป็นกรณีที่มีการหลอกลวงผู้ซื้อให้หลงเชื่อ โดยผู้กระทำได้กระทำได้ไป โดยรู้ว่าไม่เป็นความจริงและการกระทำนั้นไม่เป็นความผิดฐานฉ้อโกง ซึ่งหมายความว่า

⁴⁵ ประมวลกฎหมายอาญา. มาตรา 236

⁴⁶ ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ. (2544). หลักกฎหมายอาญาภาคความผิด. หน้า 129.

⁴⁷ ประมวลกฎหมายอาญา. มาตรา 238 และ มาตรา 239.

⁴⁸ ประมวลกฎหมายอาญา. มาตรา 271.

⁴⁹ ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ. เล่มเดิม. หน้า 161.

หลอกลวงที่จะเป็นความผิดตามมาตรา 271 นี้เป็นการหลอกลวงที่ไม่เข้าองค์ประกอบความผิดฐานฉ้อโกงตามมาตรา 341 ถึง มาตรา 348

3.3.2.3 ความผิดฐานฉ้อโกง

ความผิดฐานฉ้อโกง ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 341⁵⁰ การฉ้อโกง ได้แก่ เจตนาหลอกลวงผู้อื่น ด้วยการแสดงข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดความจริง ซึ่งควรบอกให้แจ้ง โดยการหลอกลวงดังว่านั้น ได้ไปซึ่งทรัพย์สินของผู้ถูกลวงลงหรือบุคคลที่สาม ทำให้ผู้ถูกลวงหรือบุคคลที่สามนั้น ทำ ถอน หรือทำลายเอกสารสิทธิโดยมีมูลเหตุชักจูงใจทุจริต

การหลอกลวง ได้แก่ การทำให้เข้าใจผิด ซึ่งอาจกระทำโดย การแสดงข้อความอันเป็นเท็จ หมายถึง ข้อความที่แสดงนั้นไม่ตรงกับความจริงขณะที่แสดง จึงต้องเป็นการแสดงข้อความเท็จที่เกิดขึ้นแล้วหรือมีอยู่แล้ว ก่อนหรือขณะแสดง หรือการปกปิดความจริง ซึ่งควรบอกให้แจ้ง ซึ่งหมายถึง การไม่บอกข้อความจริง โดยการหลอกลวงดังกล่าว เป็นเหตุให้ได้ทรัพย์สินจากผู้ถูกลวง หรือบุคคลที่สาม

การกระทำความผิดดังกล่าวต้องเป็นการกระทำโดยมีเจตนา หลอกลวงผู้อื่น โดยรู้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องที่หลอกลวงนั้น โดยผู้กระทำความผิดฐานฉ้อโกง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี หรือปรับไม่เกิน 6,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

องค์ประกอบความผิดมาตราดังกล่าวเห็นว่าข้อความเท็จเป็นข้อความทั้งหลายที่ไม่ตรงกับความจริงซึ่งผู้กระทำต้องรู้ว่าเป็นข้อความเท็จ และการปกปิดข้อความจริงซึ่งควรบอกให้แจ้ง จะต้องเป็นการกระทำที่เป็นการซ่อนเร้นข้อเท็จจริงมิให้ผู้บริโภคหรือผู้บริโภครู้ เช่น การไม่แจ้งข้อความแสดงรายการปริมาณของสารเคมีที่มีในผลิตภัณฑ์สำหรับเด็ก เป็นต้น

3.3.3 ความรับผิดตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551

พระราชบัญญัติฉบับนี้มีผลใช้บังคับเมื่อพ้นหนึ่งปีนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป โดยมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 20 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2552 เป็นต้นไป เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่สินค้าในปัจจุบันไม่ว่าจะผลิตภายในประเทศหรือนำเข้า มีกระบวนการผลิตที่ใช้ความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสูงขึ้นเป็นลำดับ การที่ผู้บริโภคจะตรวจพบว่าสินค้านั้นไม่ปลอดภัยจะกระทำได้ยาก เมื่อผู้บริโภคนำสินค้าที่ไม่ปลอดภัยไปใช้อาจก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพ อนามัย จิตใจ หรือทรัพย์สินของผู้บริโภคหรือบุคคลอื่นได้ แต่การฟ้องคดีในปัจจุบันเพื่อเรียกค่าเสียหายมีความยุ่งยาก เนื่องจากภาระในการพิสูจน์ถึงความ

⁵⁰ ประมวลกฎหมายอาญา. มาตรา 341.

จงใจหรือประมาทเลินเล่อในการกระทำผิดของผู้ผลิตหรือผู้นำเข้าตกเป็นหน้าที่ของผู้ได้รับความเสียหายตามหลักกฎหมายทั่วไป เพราะยังไม่มีกฎหมายให้ความคุ้มครองผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายที่เกิดจากสินค้า โดยมีการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบในความเสียหายของผู้ผลิตหรือผู้เกี่ยวข้องไว้โดยตรง จึงสมควรให้มีกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย โดยนำหลักความรับผิดโดยเคร่งครัดมาใช้ อันจะมีผลให้ผู้เสียหายไม่ต้องพิสูจน์ถึงความไม่ปลอดภัยของสินค้า ตลอดจนได้รับการชดเชยค่าเสียหายที่เป็นธรรม จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้ ซึ่งพระราชบัญญัตินี้มีเนื้อหาทั้งสิ้น 16 มาตรา โดยมีสาระสำคัญดังนี้

3.3.3.1 ภาระการพิสูจน์ความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

เพื่อให้ผู้ประกอบการทุกคนซึ่งต้องร่วมกันรับผิดชอบต่อผู้เสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยและสินค้านั้นได้มีการขายแก่ผู้บริโภคแล้ว ไม่ว่าจะความเสียหายนั้นจะเกิดจากการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบการหรือไม่ก็ตาม⁵¹ ผู้เสียหายหรือผู้มีสิทธิฟ้องคดีแทนต้องพิสูจน์ว่าผู้เสียหายได้รับความเสียหายจากสินค้าของผู้ประกอบการและการใช้หรือการเก็บรักษาสินค้านั้นเป็นไปตามปกติธรรมดา แต่ไม่ต้องพิสูจน์ว่าความเสียหายเกิดจากการกระทำของผู้ประกอบการผู้ใด⁵²

3.3.3.2 เหตุอันทำให้หลุดพ้นความรับผิดของผู้ประกอบการ⁵³

ผู้ประกอบการไม่ต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หากพิสูจน์ได้ว่า สินค้านั้นมิได้เป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย โดยผู้เสียหายได้รู้อยู่แล้วว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หรือความเสียหายเกิดขึ้นจากการใช้หรือการเก็บรักษาสินค้าไม่ถูกต้องตามวิธีใช้ วิธีเก็บรักษา คำเตือน หรือข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าที่ผู้ประกอบการได้กำหนดไว้อย่างถูกต้องและชัดเจนตามสมควรแล้ว

3.3.3.3 ค่าเสียหายอย่างอื่นนอกจากค่าสินไหมทดแทนเพื่อการละเมิด⁵⁴

นอกจากค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิดตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ศาลมีอำนาจกำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายตามหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้ด้วย

(1) ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจอันเป็นผลเนื่องมาจากความเสียหายต่อร่างกาย สุขภาพ หรืออนามัยของผู้เสียหาย และหากผู้เสียหายถึงแก่ความตาย สามปี ภริยา บุพการี หรือผู้สืบสันดานของบุคคลนั้นชอบที่จะได้รับค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจ

⁵¹ พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551. มาตรา 5.

⁵² พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551. มาตรา 6.

⁵³ พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551. มาตรา 7.

⁵⁴ พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551. มาตรา 11.

(2) หากข้อเท็จจริงปรากฏว่าผู้ประกอบการได้ผลิต นำเข้า หรือขายสินค้าโดยรู้อยู่แล้วว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หรือมิได้รู้เพราะความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง หรือเมื่อรู้ว่าสินค้าไม่ปลอดภัยภายหลังจากการผลิต นำเข้า หรือขายสินค้านั้นแล้วไม่ดำเนินการใดๆ ตามสมควรเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหาย ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ประกอบการจ่ายค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษเพิ่มขึ้นจากจำนวนค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริงที่ศาลกำหนดได้ตามที่ศาลเห็นสมควรแต่ไม่เกิน 2 เท่าของค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริงนั้น ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงพฤติการณ์ต่างๆ เช่น ความร้ายแรงของความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับ การที่ผู้ประกอบการรู้ถึงความไม่ปลอดภัยของสินค้า ระยะเวลาที่ผู้ประกอบการปกปิดความไม่ปลอดภัยของสินค้า การดำเนินการของผู้ประกอบการเมื่อทราบว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ผลประโยชน์ที่ผู้ประกอบการได้รับ สถานะทางการเงินของผู้ประกอบการ การที่ผู้ประกอบการได้บรรเทาความเสียหายที่เกิดขึ้น ตลอดจนการที่ผู้เสียหายมีส่วนในการก่อให้เกิดความเสียหายด้วย

3.3.3.4 อายุความ⁵⁵

ในการกำหนดอายุความ ตามมาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ได้กำหนดให้ผู้เสียหายต้องเรียกร้องค่าเสียหายภายในกำหนดอายุความ 3 ปี นับแต่วันที่ผู้เสียหายรู้ถึงความเสียหาย และรู้ตัวผู้ประกอบการที่ต้องรับผิดชอบหรือ 10 ปี นับแต่วันที่รู้ถึงความเสียหาย แต่ถ้าเป็นกรณีที่ความเสียหายเกิดขึ้นต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพหรืออนามัย โดยผลของสารที่สะสมอยู่ในร่างกายของผู้เสียหายหรือเป็นกรณีที่ต้องใช้เวลาในการแสดงอาการ ผู้เสียหายต้องใช้สิทธิเรียกร้องภายใน 3 ปี นับแต่วันที่รู้ถึงความเสียหายและรู้ถึงผู้ประกอบการที่ต้องรับผิดชอบแต่ไม่เกิน 10 ปี นับแต่วันที่รู้ตัวความเสียหาย

โดยความเสียหายทั้งสองกรณีอายุความในการใช้สิทธิเรียกร้องคือ 3 ปี นับแต่วันที่รู้ถึงเป็นผู้ผลิตหรือผู้ว่าจ้างให้ผลิตหรือนำเข้า ซึ่งบุคคลดังกล่าวนี้เป็นผู้ประกอบการที่ต้องร่วมกันรับผิดชอบผู้เสียหายในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยและสินค้านั้นได้มีการขายให้แก่ผู้บริโภคแล้วทั้งนี้ไม่ว่าความเสียหายนั้นจะเกิดขึ้นจากความประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบการหรือไม่ก็ตาม

⁵⁵ พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551. มาตรา 12.

3.3.4 ความรับผิดชอบตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551⁵⁶

พระราชบัญญัติฉบับนี้กำหนดให้ใช้บังคับเมื่อพ้นหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป โดยมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 23 สิงหาคม พ.ศ. 2551 เป็นต้นไป เหตุผลที่ประกาศใช้บังคับพระราชบัญญัตินี้เนื่องจากโดยที่ปัจจุบันระบบเศรษฐกิจมีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว และมีการนำความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาใช้ในการผลิตสินค้าและบริการมากขึ้น ในขณะที่ผู้บริโภคส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ในเรื่องคุณภาพของสินค้าหรือบริการ ทำให้ผู้บริโภคถูกเอารัดเอาเปรียบอยู่เสมอ นอกจากนี้เมื่อเกิดข้อพิพาทขึ้นกระบวนการในการเรียกร้องค่าเสียหายต้องใช้เวลานานและสร้างความยุ่งยากให้แก่ผู้บริโภคที่จะต้องพิสูจน์ถึงข้อเท็จจริงต่างๆ ซึ่งไม่อยู่ในความรู้เห็นของตนเอง อีกทั้งต้องเสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีสูง ผู้บริโภคจึงตกอยู่ในฐานะที่เสียเปรียบจนบางครั้งนำไปสู่การใช้วิธีการที่รุนแรงและก่อให้เกิดการเผชิญหน้าระหว่างผู้ประกอบการกับกลุ่มผู้บริโภคที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมอันส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจกับกลุ่มผู้บริโภคที่ไม่ได้รับความเป็นธรรม อันส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ สมควรให้มีระบบพิจารณาคดีที่เอื้อต่อการใช้สิทธิเรียกร้องของผู้บริโภค เพื่อให้ผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายได้รับการแก้ไขเยียวยาด้วยความรวดเร็ว ประหยัดและมีประสิทธิภาพอันเป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภค ขณะเดียวกันเป็นการส่งเสริมให้ผู้ประกอบการธุรกิจหันมาให้ความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพของสินค้าและบริการให้ดียิ่งขึ้น

3.3.4.1 สาระสำคัญเกี่ยวกับคดีผู้บริโภค⁵⁷

“คดีผู้บริโภค” หมายความว่า

(1) คดีแพ่งระหว่างผู้บริโภคหรือผู้มีอำนาจฟ้องคดีแทนผู้บริโภคตามมาตรา 19 หรือตามกฎหมายอื่น กับผู้ประกอบการซึ่งพิพาทกันเกี่ยวกับสิทธิหรือหน้าที่ตามกฎหมายอันเนื่องมาจากการบริโภคสินค้าหรือบริการ

(2) คดีแพ่งตามกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

(3) คดีแพ่งที่เกี่ยวข้องพัวพันกับคดีตาม (1) หรือ (2)

(4) คดีแพ่งที่มีกฎหมายบัญญัติให้ใช้วิธีพิจารณาตามพระราชบัญญัติ

“ผู้บริโภค” หมายความว่า ผู้บริโภคตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภค และให้หมายความรวมถึงผู้เสียหายตามกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจาก

⁵⁶ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 125 ตอนที่ 38 ก (25กุมภาพันธ์ 2551): 32.

⁵⁷ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551. มาตรา 3.

สินค้าที่ไม่ปลอดภัยด้วย

“ผู้ประกอบการธุรกิจ” หมายความว่า ผู้ประกอบการธุรกิจตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภคและให้หมายความรวมถึงผู้ประกอบการตามกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยด้วย

3.3.4.2 กำหนดอายุความสิทธิเรียกร้อง⁵⁸

ในกรณีที่ความเสียหายเกิดขึ้นต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพ หรืออนามัย โดยผลของสารที่สะสมอยู่ในร่างกายของผู้บริโภคหรือเป็นกรณีที่ต้องใช้เวลาในการแสดงอาการ ผู้บริโภคหรือผู้มีอำนาจฟ้องคดีแทนผู้บริโภคต้องใช้สิทธิเรียกร้องภายใน 3 ปีนับแต่วันที่รู้ถึงความเสียหายและรู้ตัวผู้ประกอบการที่ต้องรับผิดชอบ แต่ไม่เกิน 10 ปีนับแต่วันที่รู้ถึงความเสียหาย

3.3.4.3 ภาระการพิสูจน์

พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มาตรา 29⁵⁹ หากมีประเด็นข้อพิพาทซึ่งต้องมีการพิสูจน์ถึงข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับการผลิต การประกอบ การออกแบบ หรือส่วนผสมของสินค้า การให้บริการ หรือการดำเนินการใดๆ ซึ่งหากศาลเห็นว่าเป็นข้อเท็จจริงที่ผู้ประกอบการมีความรู้เห็น ให้ภาระการพิสูจน์ประเด็นดังกล่าวตกอยู่กับฝ่ายผู้ประกอบการ ซึ่งจะเห็นได้ว่าตามพระราชบัญญัติฉบับนี้มุ่งคุ้มครองผู้บริโภคในด้านการดำเนินคดีที่เปลี่ยนรูปแบบจากเดิมที่ต่อสูบนพื้นฐานของกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งโดยยึดหลักที่ว่า “ผู้ใดกล่าวอ้าง ผู้นั้นมีหน้าที่นำสืบ” มาเป็นการผลักภาระในการพิสูจน์พยานหลักฐานในด้านเทคนิค หรือขั้นตอนการผลิต หรือการให้บริการซึ่งผู้บริโภคไม่มีความสามารถในการเข้าถึงข้อมูล จึงเป็นหน้าที่ของฝ่ายผู้ประกอบการที่จะต้องนำข้อมูลหลักฐานมาแสดงต่อศาลเพื่อพิสูจน์ว่าตนไม่ต้องรับผิดชอบ

3.3.4.4 อำนาจศาลในการสั่งให้ผู้ประกอบการจ่ายค่าเสียหายเพื่อการลงโทษเพิ่มขึ้น

พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ได้กำหนดบทบัญญัติที่ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ประกอบการจ่ายค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษเพิ่มขึ้น (Punitive damages) ตาม มาตรา 42⁶⁰ ได้กำหนดให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ประกอบการจ่ายค่าเสียหายเพื่อการลงโทษเพิ่มขึ้นจากจำนวนค่าเสียหายที่แท้จริงได้ ในกรณีที่ผู้ประกอบการกระทำโดยเจตนาเอาเปรียบผู้บริโภคโดยไม่เป็นธรรม หรือจงใจให้ผู้บริโภคได้รับความเสียหาย หรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงไม่นำพาต่อความเสียหายที่จะเกิดแก่ผู้บริโภคหรือกระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนต่อความรับผิดชอบในฐานะผู้มีอาชีพหรือธุรกิจอันยอมเป็นที่ไว้วางใจประชาชน โดยให้ศาลมีอำนาจ

⁵⁸ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551. มาตรา 13.

⁵⁹ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551. มาตรา 29.

⁶⁰ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551. มาตรา 42.

กำหนดให้ไม่เกิน 2 เท่าของค่าเสียหายที่แท้จริงที่ศาลกำหนด แต่ถ้าค่าเสียหายที่แท้จริงไม่เกิน 50,000 บาท ให้ศาลมีอำนาจกำหนดค่าเสียหายเพื่อการลงโทษไม่เกิน 5 เท่าของค่าเสียหายที่แท้จริง

3.4 มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็กที่เป็นห้วนมยางและขวดนมในต่างประเทศ

ในหลายประเทศให้ความสำคัญในผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็กมากขึ้นโดยได้มีการออกกฎหมายควบคุมมาตรฐานในการผลิตผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็กที่เป็นห้วนมยางและขวดนมต่างกันไป อันเนื่องมาจากการเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีหรือแนวความคิดในการคุ้มครองผู้บริโภค

3.4.1 กฎหมายระหว่างประเทศ

ในต่างประเทศมีการกำหนดมาตรการในการคุ้มครองผู้บริโภค โดยได้มีการร่วมมือกันในหลายประเทศให้ความสำคัญในเรื่องการคุ้มครองผู้บริโภคไว้ เพื่อให้มีการสอดคล้องกับระบบทางเศรษฐกิจ การเมืองของแต่ละประเทศ

3.4.1.1 แนวปฏิบัติว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภคของสหประชาชาติ ค.ศ. 1985

เมื่อวันที่ 9 เมษายน ค.ศ. 1985 ที่ประชุมใหญ่แห่งสหประชาชาติมีมติ (Resolution 39/85) ร่วมกันต่อแนวปฏิบัติว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภคของสหประชาชาติ (United Nation Guidelines for Consumer Protection) เพื่อให้ผลประโยชน์และความจำเป็นตกแก่ผู้บริโภคในบรรดาประเทศสมาชิกโดยเฉพาะประเทศกำลังพัฒนาตระหนักถึงการบริโภคอันไม่เท่าเทียมกันไม่ว่าจะเป็นในด้านเงื่อนไขทางเศรษฐกิจ ระดับการศึกษาและอำนาจการต่อรองรวมถึงให้ผู้บริโภคได้รู้สิทธิในการเข้าถึงผลิตภัณฑ์ที่ไม่อันตรายรวมสิทธิในการรณรงค์การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมและการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมให้เป็นไปอย่างต่อเนื่องและเป็นธรรม โดยแนวปฏิบัติดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อจะช่วยเหลือผู้บริโภคของประเทศต่างๆ ให้ได้มาหรือคงระดับไว้ซึ่งการคุ้มครองต่อประชาชนในฐานะผู้บริโภค เพื่อจัดรูปแบบของการผลิตและการกระจายผลิตภัณฑ์ให้ตอบสนองต่อความจำเป็นและความต้องการของผู้บริโภคเพื่อสนับสนุนให้ผู้ที่มีในการผลิตและการกระจายผลิตภัณฑ์และบริการมีจรรยาบรรณที่สูงต่อผู้บริโภคเพื่อช่วยเหลือประเทศต่างๆ ในการเหนี่ยวรั้งธุรกิจซึ่งไม่เหมาะสมที่ได้ดำเนินการในประเทศหรือระหว่างประเทศซึ่งอาจมีผลเสียต่อผู้บริโภคได้สนับสนุนการพัฒนาของกลุ่มผู้บริโภคอิสระเพื่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างประเทศในการคุ้มครองผู้บริโภค เพื่อที่จะสนับสนุนการพัฒนาของสภาพตลาดและเพื่อที่ผู้บริโภคจะสามารถเลือกผลิตภัณฑ์ที่ราคาถูกลงได้มาก

แนวทางการคุ้มครองผู้บริโภคที่รัฐบาลแต่ละประเทศควรจะวางลำดับของการคุ้มครองผู้บริโภคให้สอดคล้องกับสภาพทางเศรษฐกิจ และความจำเป็นของการคุ้มครองผู้บริโภคให้สอดคล้องกับสภาพทางเศรษฐกิจและความจำเป็นของประชาชนกับการคุ้มครองผู้บริโภคซึ่งเกี่ยวกับของเล่นสำหรับเด็กที่มีสารตะกั่วสูง โดยจัดให้รัฐออกกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคให้ปลอดภัยจากอันตรายที่อาจมีต่อสุขภาพได้ ส่งเสริมและป้องกันผู้บริโภคทางเศรษฐกิจช่วยให้ผู้บริโภคได้เข้าถึงข้อมูลที่เหมาะสมครบถ้วนสำหรับตัดสินใจเลือกผลิตภัณฑ์ที่ต้องการ ให้มีการศึกษาถึงการบริโภค รวมถึงการศึกษาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม สังคมและเศรษฐกิจเพื่อเลือกการบริโภคได้และให้มีการชดเชยผู้บริโภคอย่างมีประสิทธิภาพ ให้อิสระในการจัดตั้งกลุ่มผู้บริโภคและกลุ่มองค์กรอื่นที่มีวัตถุประสงค์คล้ายกันและให้รัฐจัดให้มีการพัฒนา การบังคับใช้กฎหมายและการเฝ้าระวังนโยบายการคุ้มครองผู้บริโภคที่เป็นพื้นฐานอย่างเพียงพอ โดยออกมาตรการสำหรับการคุ้มครองผู้บริโภคซึ่งมีผลบังคับใช้แก่พลเมืองทุกคน โดยเฉพาะประชากรตามชนบทและมีฐานะยากจน

สำหรับสาระสำคัญของแนวทางการคุ้มครองผู้บริโภคของสหประชาชาติได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคไว้ ดังนี้ คือ

1) ความปลอดภัยทางกายภาพ (Physical Safety)

ข้อ 11 รัฐบาลควรต้องแก้ไขและปรับปรุงมาตรการให้เหมาะสมรวมถึงกฎหมาย กฎข้อบังคับเรื่องความปลอดภัย มาตรฐานระหว่างประเทศหรือภายในประเทศ มาตรฐานโดยความสมัครใจและปลอดภัยเพื่อเป็นประกันว่าผลิตภัณฑ์นั้นปลอดภัยไม่ว่าจะเป็นการใช้ตามเจตนาหรือการนำไปประยุกต์ใช้ต่อไป

ข้อ 12 รัฐบาลควรมีนโยบายที่เหมาะสมว่าสินค้าที่มีความปลอดภัย ไม่ว่าจะใช้โดยเจตนาหรือการคาดเห็นได้ตามปกติ เมื่อผู้ขาย ผู้นำเข้า ผู้ส่งออก ผู้ค้าปลีกนำสินค้าออกสู่ตลาดแล้วในขณะที่สินค้าที่อยู่ในความดูแลมีการควบคุม หรือเก็บสินค้าที่ไม่ปลอดภัยหรือไม่เป็นอันตราย ผู้บริโภคควรได้รับการแจ้งถึงวิธีการใช้สินค้าที่เหมาะสมและความเสี่ยงอันเกิดจากการใช้อย่างตั้งใจหรือคาดเห็นได้ตามปกติ ทั้งนี้ ข้อมูลด้านความปลอดภัยนั้น

ข้อ 13 รัฐควรมีนโยบายจัดการที่เหมาะสมในกรณีที่ผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายไม่คาดเห็นอันตรายที่เกิดขึ้นหลังจากผลิตภัณฑ์ได้ออกวางตามท้องตลาดแล้ว โดยการแจ้งเตือนต่อเจ้าหน้าที่และสาธารณะโดยไม่ชักช้า ทั้งนี้รัฐบาลควรพิจารณาถึงวิธีการให้ผู้บริโภครับรู้ถึงข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ที่เป็นอันตรายนั้น

ข้อ 14 รัฐควรมีการปรับปรุงนโยบายการเรียกคืนสินค้า การทดแทนสินค้าเมื่อมีผลิตภัณฑ์ชำรุดบกพร่องหรือเป็นวัตถุอันตรายได้ใช้หรือผลิตหรือจัดจำหน่าย ถ้าไม่มีการดำเนินการภายในระยะเวลาที่เหมาะสมก็ควรจัดให้ผู้บริโภคได้รับการชดเชยอย่างเพียงพอ

2) มาตรฐานสำหรับความปลอดภัย คุณภาพและการบริการต่อผู้บริโภค

ข้อ 28 รัฐบาลควรส่งเสริมออกมาตรฐานความปลอดภัยและคุณภาพสินค้าและบริการในระดับชาติและระดับสากล ทั้งนี้มาตรฐานระดับชาติและกฎข้อบังคับความปลอดภัยในผลิตภัณฑ์และคุณภาพควรพิจารณาขึ้นยืนทุกครั้งที่ถ้าเป็นไปได้ เพื่อเป็นที่ยอมรับแก่มาตรฐานสากล

ข้อ 29 รัฐบาลควรปรับปรุงมาตรฐานเท่าที่เป็นไปได้ ในกรณีที่เป็นมาตรฐานต่ำกว่ามาตรฐานทั่วไป

ข้อ 30 รัฐบาลควรส่งเสริมและจัดให้มีการทดสอบความชำนาญและรับรองความปลอดภัย คุณภาพและปฏิบัติเกี่ยวกับสินค้าบริโภคและบริการที่จำเป็น

3) มาตรการเพื่อให้ผู้บริโภคได้รับการชดเชย (Measures Enabling Consumers to Obtain Redress)

ข้อ 33 รัฐบาลควรส่งเสริมให้มีการดำเนินการยุติข้อพิพาทอันเป็นธรรมและรวดเร็วและลักษณะที่ไม่เป็นทางการ และจัดตั้งอาสาสมัครที่เชี่ยวชาญรวมถึงจัดให้มีวิธีพิจารณาฟ้องร้องดำเนินคดีอย่างเป็นทางการแก่ผู้บริโภค

ข้อ 34 รัฐบาลควรจัดให้ผู้บริโภคได้รับการชดเชยค่าเสียหายและดำเนินการยุติข้อพิพาท

3.4.1.2 อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1990

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1990 ได้ผ่านการรับรองของสหประชาชาติในปี ค.ศ. 1989 โดยมีผลบังคับใช้ในปี ค.ศ. 1990 ในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กมีบทบัญญัติถึง 54 ข้อ โดยแบ่งเป็น 3 ส่วน โดยส่วนที่หนึ่งเริ่มตั้งแต่ข้อ 1 ถึง ข้อ 41 เป็นข้อที่ว่าด้วยเรื่องหลักการและเนื้อหาเกี่ยวกับสิทธิต่างๆ ที่เด็กพึงได้รับ ส่วนที่สอง ข้อ 42 ถึง ข้อ 45 เป็นข้อที่กำหนดหลักเกณฑ์และแบบพิธีซึ่งประเทศที่ให้สัตยาบันพึงต้องปฏิบัติตาม ส่วนที่สาม ข้อ 46 ถึง ข้อ 54 เป็นข้อที่เกี่ยวข้องกับกลไกของอนุสัญญาซึ่งกำหนดวิธีการสอดส่องดูแลการปฏิบัติตามอนุสัญญาและกำหนดเงื่อนไขในการบังคับใช้

เมื่อพิจารณาถึงบทบัญญัติดังกล่าวแล้วสามารถแยกสิทธิที่เด็กควรได้รับการคุ้มครองเป็น 4 ประเภท กล่าวคือ สิทธิในการดำรงชีวิตหรือสิทธิพื้นฐานทั่วไปของเด็ก สิทธิในการรับการปกป้องคุ้มครอง สิทธิที่ได้รับการพัฒนาและสิทธิในการมีส่วนร่วม จึงกล่าวได้ว่าเจตนารมณ์

ของอนุสัญญาฉบับนี้ได้มุ่งส่งเสริมสิทธิเด็กทั้งหลายภายในประเทศและระหว่างประเทศ โดยกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำให้รัฐภาคีสมาชิกแห่งอนุสัญญาฉบับนี้ให้มีพันธกรณีที่พึงปฏิบัติต่อเด็กทั้งหลายและได้บัญญัติสิทธิที่เด็กควรได้รับการคุ้มครอง ซึ่งเห็นได้จากการกำหนดให้มีการเคารพและประกันสิทธิของเด็กโดยไม่มีการเลือกปฏิบัติและไม่คำนึงถึงผลประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญและการบริการต่อเด็กต้องเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดและมีการส่งเสริมการฟื้นฟูร่างกายและจิตใจและกลับคืนสู่สังคมของเด็กด้วย

สาระสำคัญของอนุสัญญาฉบับนี้ที่เกี่ยวข้อโดยตรงกับการคุ้มครองเด็กซึ่งเป็นผู้บริโภค สามารถสรุปได้ดังนี้

1) รัฐภาคีต้องดำเนินการคุ้มครองเด็กและจัดการให้เกิดการดูแลเด็กตามเหตุความจำเป็นที่พึงปรารถนาโดยรัฐภาคีต้องยอมรับว่าเด็กทุกคนมีสิทธิคิดตัวที่จะมีชีวิตและต้องประกันอย่างเต็มที่ให้เด็กมีโอกาสในการอยู่รอดและมีโอกาสในการพัฒนาอย่างสม่ำเสมอ

2) รัฐจะต้องใช้ความพยายามเพื่อประกันให้มีการยอมรับหลักการที่ว่า บิดาหรือมารดาที่มีความรับผิดชอบร่วมกันในการเลี้ยงดูและการพัฒนาเด็ก บิดาหรือมารดาหรือผู้ปกครองตามกฎหมายแล้วแต่กรณีเป็นผู้รับผิดชอบในการเลี้ยงและการพัฒนาเด็กโดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นพื้นฐานและรัฐภาคีจะให้ความช่วยเหลือที่เหมาะสมแก่บิดามารดาหรือผู้ปกครองตามกฎหมายในอันที่จะปฏิบัติความรับผิดชอบของตนในการอบรมเลี้ยงดูบุตร

3) รัฐภาคีต้องยอมรับสิทธิของเด็กทุกคนในอันที่จะได้รับมาตรฐานของการดำรงชีวิตที่เพียงพอสำหรับการพัฒนา ด้านร่างกาย สมอง จิตใจ ศีลธรรมและสังคมของเด็ก

4) รัฐภาคียอมรับสิทธิของเด็กที่จะมีเวลาพักผ่อนการเข้าร่วมกิจกรรมการเล่น สันทนาการที่เหมาะสมตามวัยของเด็ก

ทั้งนี้โดยประเทศไทยเข้าเป็นภาคีเมื่อวันที่ 27 มีนาคม พ.ศ. 2535 โดยอนุสัญญาดังกล่าวมีผลใช้บังคับกับไทยตั้งแต่วันที่ 26 เมษายน พ.ศ. 2535 ซึ่งประเทศไทยได้ตั้งข้อสงวนไว้ในเรื่องสัญชาติ สถานะของผู้ลี้ภัยและการศึกษา ต่อมาได้ยกเลิกข้อสงวนไว้ในเรื่องการศึกษาแล้วมีผลให้ประเทศไทยต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับบทบัญญัติแห่งอนุสัญญานี้

3.4.2 มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภคผลิตภัณฑ์ที่ใช้สำหรับเด็กในประเทศสหรัฐอเมริกา

ในประเทศสหรัฐอเมริกามีการตรากฎหมายเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคในด้านความปลอดภัยจากการบริโภคสินค้าใช้บังคับอยู่หลายฉบับ แต่ส่วนใหญ่อยู่ในลักษณะที่มีได้เป็นการคุ้มครองเป็นการทั่วไป แต่เป็นการตราขึ้นเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคเป็นกรณีไปตามที่เกิดปัญหาขึ้น เช่น Food Drugs

and cosmetics Act 1938 ซึ่งตราขึ้นเนื่องจากปรากฏว่าผู้บริโภคจำนวนมากได้รับความเสียหายจากอาหาร ยา และเครื่องสำอางที่ได้บริโภคไป National Traffic and Motor Vehicle Act 1966 เพื่อคุ้มครองความปลอดภัยในการใช้รถใช้ถนน เนื่องจากมีจำนวนผู้เสียชีวิตและผู้บาดเจ็บจากการใช้ยานพาหนะที่ชำรุดบกพร่องเพื่อมากขึ้นและในปี 1967 ได้มีการตรากฎหมาย Flammable Fabric Act 1967 ขึ้น เพื่อควบคุมการใช้วัสดุติดไฟง่ายโดยเฉพาะเป็นต้น ต่อมาแนวความคิดที่จะให้ความปลอดภัยแก่ผู้บริโภคจากการใช้สินค้าในลักษณะเป็นการทั่วไปได้รับการพิจารณาอย่างเป็นทางการในปี 1972 โดยมีการตรากฎหมาย Consumer Product Safety Act of 1972 ขึ้น อันถือเป็นกฎหมายที่มีลักษณะทั่วไปในการคุ้มครองความปลอดภัยของผู้บริโภคจากการใช้สินค้า⁶¹

3.4.2.1 The Consumer Product Safety Act of 1972 (CPSA)

The Consumer Product Safety Act of 1972 เป็นกฎหมายที่มีลักษณะทั่วไปในการคุ้มครองความปลอดภัยของผู้บริโภคจากการใช้สินค้าโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองประชาชนจากการบาดเจ็บและได้รับความเสียหายจากสินค้าที่บริโภค ช่วยเหลือผู้บริโภคในการประเมินเปรียบเทียบความปลอดภัยของสินค้าบริโภคให้มีเอกภาพ ลดความขัดแย้งระหว่างการออกกฎข้อบังคับท้องถิ่นและมลรัฐรวมถึงการ โฆษณาการวิจัย การสืบสวนหาสาเหตุและการป้องกันเกี่ยวกับสินค้าที่ทำให้เกิดการตายและการบาดเจ็บ⁶²

(1) การดำเนินการของ CPSA

ตามขอบเขตของกฎหมาย Consumer Product Safety Act of 1972 นี้ เป็นการมุ่งเน้นเรื่องของความปลอดภัยของสินค้าที่ผู้บริโภคจะได้ซื้อมาบริโภค โดยการกำหนดกฎเกณฑ์ความปลอดภัยของสินค้าที่จะบริโภคที่จะไม่เป็นอันตรายต่อชีวิตและร่างกายของผู้บริโภค ซึ่งกฎเกณฑ์ดังกล่าวจะต้องเป็นกฎเกณฑ์ที่ถูกต้องและชัดเจนดังนั้นเพื่อให้มีการดำเนินการประมวลกฎเกณฑ์ความปลอดภัยของสินค้าบรรลุถึงวัตถุประสงค์ตามพระราชบัญญัติ CPSA นี้ จึงได้กำหนดองค์กรขึ้นเพื่อปฏิบัติการเป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ รวมถึงการตรวจสอบ ควบคุม ดูแล เรื่องความปลอดภัยของสินค้า ซึ่งองค์กรดังกล่าวพระราชบัญญัติ CPSA นี้ได้กำหนดเรียกว่า Consumer Product Safety Commission หรือ CPSC

ตาม Consumer Product Safety Act of 1972 หรือ CPSA ได้กำหนดให้มีคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่งที่มีความเป็นอิสระในการปฏิบัติงานและไม่ขึ้นกับหน่วยงานใดๆ ไม่ว่าจะหน่วยงานเอกชนหรือหน่วยงานของรัฐ เรียกว่า Consumer Product Safety Commission หรือ CPSC ซึ่งประกอบด้วยกรรมการจำนวน 5 คน ซึ่งประธานาธิบดีแต่งตั้งจากบุคคลที่ไม่มี ความ

⁶¹ ธนาวัฒน์ สังข์ทอง. เล่มเดิม. หน้า 93-97.

⁶² The Consumer Product Safety Act 1972. Section 2 (b).

เกี่ยวข้องกับการขายหรือการผลิตสินค้าบริโภคหรือธุรกิจประเภทอื่นที่มีความเกี่ยวข้องกับสินค้าดังกล่าว โดยคำแนะนำและเห็นชอบของวุฒิสภา และมีวาระการดำรงตำแหน่ง 7 ปี สำหรับการถอดถอนบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นกรรมการในคณะกรรมการ CPSC นี้จะต้องเป็นการถอดถอนในกรณีที่กรรมการผู้นั้นละเลยหรือไม่ปฏิบัติหน้าที่ และประพฤติไม่เหมาะสมในการปฏิบัติหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดเท่านั้น โดยจะถอดถอนด้วยเหตุประการอื่นที่มีโทษกรณีดังกล่าวไม่ได้ และการถอดถอนดังกล่าวผู้ซึ่งมีอำนาจถอดถอน ได้แก่ประธานาธิบดีเท่านั้น ทำให้มีความเป็นกลางและมีอิสระในการปฏิบัติหน้าที่อย่างมาก กล่าวคือ ข้อกำหนดในเรื่องคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้ซึ่งจะได้นั้นการแต่งตั้งเป็นกรรมการนั้นจะต้องเป็นบุคคลที่ไม่มีความเกี่ยวข้องกับการขายหรือผลิตสินค้า ไม่ว่าจะเป็นการจ้างหรืออยู่ในบังคับของหน่วยงานที่บุคคลใด ไม่ว่าจะเป็กรณีใดก็ตาม รวมทั้ง ต้องไม่เป็นผู้มีส่วนได้เสียในธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับสินค้านั้นซึ่งทำให้เห็นว่ากรรมการที่ได้รับการแต่งตั้งนี้ไม่มีผลประโยชน์อันใดในสินค้าที่ควรจะไปใช้อำนาจตามกฎหมาย CPSA รวมทั้งหน่วยงานอื่นใดทั้งเอกชนหรือหน่วยงานของรัฐ ที่จะเข้ามามีผลในการตัดสินใจต่างๆ ได้อันจะทำให้เกิดความไม่ชอบธรรมนั้น และสำหรับกรณีของงบประมาณของประเทศ หากแต่จะเป็นการพิจารณาโดยตรงจากวุฒิสภา⁶³

นอกจากนี้ตามพระราชบัญญัติ CPSA ยังได้กำหนดให้คณะกรรมการ CPSC แต่งตั้งคณะที่ปรึกษาจำนวน 15 คนซึ่งคณะกรรมการ CPSC จะต้องปรึกษาหารือก่อนที่จะกำหนดกฎเกณฑ์ความปลอดภัยของสินค้าบริโภคหรือก่อนที่จะดำเนินการอย่างใดตามที่พระราชบัญญัตินี้กำหนด สมาชิกของคณะที่ปรึกษาด้านความปลอดภัย (Product Safety Advisory Council) นี้จะได้รับการแต่งตั้งโดยคณะกรรมการ CPSC โดยสมาชิกแต่ละคนจะต้องมีคุณสมบัติอย่างน้อยว่าได้ดำเนินการหรือมีประสบการณ์ด้านใดด้านหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยของสินค้าตามพระราชบัญญัตินี้ โดยที่กรรมการจำนวน 5 คน จะได้ทำการคัดเลือกมาจากตัวแทนของรัฐบาลประกอบด้วย ตัวแทนของรัฐบาลกลาง มลรัฐและรัฐบาลท้องถิ่น และกรรมการจำนวน 5 คน มาจากโรงงานอุตสาหกรรมผลิตสินค้าบริโภค และอย่างน้อยหนึ่งคนต้องเป็นตัวแทนจากธุรกิจขนาดเล็กและกรรมการจำนวน 5 คนสุดท้ายมาจากองค์กรผู้บริโภคองค์กรชุมชน และตัวแทนผู้บริโภคที่ได้มีการรับรองเพื่อประโยชน์ในการที่จะกำหนดกฎเกณฑ์เกี่ยวกับความปลอดภัยเสนอต่อคณะกรรมการ CPSC คณะที่ปรึกษานี้จะต้องมีการประชุมร่วมกันอย่างน้อยสี่ครั้งในหนึ่งปี และต้องแจ้งต่อคณะกรรมการ CPSC ด้วยกระบวนการทั้งหมดของคณะที่ปรึกษาต้องเป็นไปเพื่อการสาธารณะและบันทึกไว้ให้สาธารณชนสามารถดำเนินการตรวจสอบได้ด้วย

⁶³ The Consumer Product Safety Act of 1972. Section 4(a).

(2) อำนาจและหน้าที่ของคณะกรรมการ CPSC

สำหรับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ CPSC ที่เกี่ยวกับเรื่องความปลอดภัยของสินค้าพระราชบัญญัติ Consumer Product Safety Act of 1972 นี้จึงสามารถแบ่งออกได้ 4 ประการที่สำคัญ ได้แก่

(2.1) อำนาจในการประกาศกำหนดมาตรฐานความปลอดภัยของสินค้าบริโภค(Consumer Product Safety Act of 1972) ซึ่งมาตรฐานความปลอดภัยที่ประกาศขึ้นนี้ ถือว่าเป็นคำสั่งทางปกครองที่ผู้ผลิตต้องถือปฏิบัติโดยให้สินค้าของตนที่มีปรากฏอยู่ตามพระราชบัญญัติต้องปฏิบัติตามมาตรฐานดังกล่าวรวมถึงข้อกำหนดที่จะรับประกันต่อตลาดด้วยว่าสินค้าที่ได้วางจำหน่ายอยู่ในตลาดต้องปลอดภัยจากอันตรายที่จะเกิดขึ้น

(2.2) อำนาจในการสั่งห้ามหรือระงับสินค้าที่เป็นอันตราย (Banned Hazardous Product) ซึ่งตามพระราชบัญญัติ CPSA นี้ ได้กำหนดความหมายของคำว่า สินค้าที่เป็นอันตราย ไว้ว่า สินค้าที่วางจำหน่ายในตลาดนั้นอาจก่อให้เกิดหรือเป็นเหตุแห่งความเสียหายต่อกระบาดเจ็บเสียหายต่อผู้บริโภคโดยไม่สมควรหรือเป็นสินค้าที่ไม่ได้ปฏิบัติตามมาตรฐานความปลอดภัยของสินค้าบริโภค ดังนั้นหากสินค้าดังกล่าวได้อยู่ในตลาดแล้วอาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อชีวิตร่างกาย และทรัพย์สินของผู้บริโภคได้จึงควรจะถูกห้ามหรือระงับสินค้านั้น ซึ่งโดยวัตถุประสงค์ของการสั่งห้ามหรือระงับสินค้าที่อาจก่อให้เกิดอันตรายดังกล่าว ก็เพื่อที่จะหยุดการแพร่กระจายของสินค้านั้นในตลาด แต่กรณีคณะกรรมการ CPSC จะใช้อำนาจในการสั่งห้ามหรือระงับสินค้าที่เป็นอันตรายนี้ได้จะต้องปรากฏว่าสินค้าบริโภคได้แพร่กระจายหรือกำลังจะได้แพร่กระจายในตลาดและสินค้านั้นได้แสดงถึงความเสี่ยงของการบาดเจ็บโดยไม่มีเหตุผลสมควรและมาตรฐานความปลอดภัยของสินค้าที่กำหนดขึ้นนั้นไม่สามารถคุ้มครองส่วนรวมได้เพียงพอจากความเสียหายต่อกระบาดเจ็บโดยไม่มีเหตุผลสมควรที่มาจากสินค้าบริโภคนั้นได้

(2.3) อำนาจในการตรวจสอบสินค้าบริโภคที่อาจก่อให้เกิดอันตรายภายหลังจากสินค้านั้นได้ถูกวางตลาดไปแล้ว ซึ่งอำนาจตามกรณีนี้คณะกรรมการ CPSC จะมีอำนาจในการที่จะร้องขอต่อศาลท้องถิ่น (District Court) เพื่อสั่งให้เข้าตรวจยึดสินค้าบริโภคที่จะก่อให้เกิดอันตรายได้ รวมถึงการตรวจสอบซึ่งควบคุมต่อผู้ผลิต ผู้จำหน่ายและผู้นำเข้าสินค้าดังกล่าวได้ แต่อย่างไรก็ตามมาตรการในกรณีนี้มีช่องว่างประการสำคัญอยู่ เนื่องจากอาจเกิดความล่าช้าในกระบวนการ หรือขั้นตอนที่ต้องดำเนินการในชั้นศาล

(2.4) อำนาจในการสั่งให้มีการเรียกหรือนำสินค้าที่ไม่ปลอดภัยกลับจากผู้บริโภค (Recall) ซึ่งตามพระราชบัญญัติ CPSA นี้ได้กำหนดให้คณะกรรมการ CPSC มีอำนาจที่จะสั่งให้ผู้ผลิตดำเนินการจัดการแก้ไขซ่อมแซม หาสินค้ามาเปลี่ยนหรือชดเชยราคาสินค้านั้นแก่

ผู้บริโภค ในกรณีที่สินค้านั้นได้แสดงให้เห็นว่าเป็นอันตรายตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติ นอกจากนั้น คณะกรรมการ CPSC ยังมีอำนาจที่จะกำหนดให้ผู้ผลิตหรือผู้จัดจำหน่ายทำรายงานเกี่ยวกับสินค้าที่อาจแสดงให้เห็นว่ามีอันตรายได้ด้วย

(3) มาตรฐานความปลอดภัยของสินค้า

กฎหมาย Consumer Product Safety Act of 1972 นี้ได้กำหนดเรื่องการกำหนดมาตรฐานความปลอดภัยของสินค้าโดยให้เป็นอำนาจของคณะกรรมการตามกฎหมาย CPSC เป็นผู้กำหนดความปลอดภัยของสินค้า เพื่อประกาศเป็นมาตรฐานความปลอดภัยของสินค้าประเภทนั้นซึ่งมาตรฐานดังกล่าวประกอบด้วยหลักเกณฑ์ดังนี้

(3.1) ข้อกำหนดเกี่ยวกับลักษณะของสินค้าในรูปแบบขนาดบรรจุ การออกแบบโครงสร้างหรือการบรรจุหีบห่อ เป็นต้น

(3.2) ข้อกำหนดให้สินค้าจะต้องมีคำเตือนที่ชัดเจนและเพียงพอเกี่ยวกับวิธีการใช้งาน รวมทั้งข้อควรระวังอันเนื่องมาจากการใช้

โดยที่ข้อกำหนดดังกล่าวนี้จะกำหนดขึ้นเท่าที่มีความจำเป็นและมีเหตุผลอันสมควรในการป้องกันหรือลดความเสี่ยงภัยอันจะเกิดขึ้นจากสินค้านั้น อย่างไรก็ตาม มาตรฐานความปลอดภัยสินค้านี้เป็นเพียงมาตรการขั้นต่ำที่กฎหมาย CPSC กำหนดขึ้นเพื่อให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคที่จะบริโภคสินค้าที่มีความปลอดภัยสูงกว่าผู้ผลิตสินค้านั้นได้กำหนดมาตรฐานความปลอดภัยของสินค้าของตนไว้สูงกว่าหรือมีประสิทธิภาพกว่ามาตรฐานตามที่กฎหมาย CPSC กำหนดนี้แล้วก็ได้ถือมาตรฐานของผู้ผลิตดังกล่าวซึ่งเป็นความสมัครใจของผู้ผลิตเองเป็นมาตรฐานความปลอดภัยของสินค้าที่ใช้บังคับกับสินค้าของผู้ผลิตนั้น⁶⁴

(4) มาตรการในการควบคุมความปลอดภัยของสินค้า

(4.1) การสั่งห้ามและระงับการจำหน่ายสินค้าที่ไม่ปลอดภัยเพื่อให้การใช้มาตรฐานความปลอดภัยของสินค้ามีประสิทธิภาพในการคุ้มครองความปลอดภัยของผู้บริโภคจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย CPSC ได้กำหนดถึงกรณีให้คณะกรรมการที่มีอำนาจตามกฎหมายนี้ดำเนินการออกประกาศหรือคำสั่งห้ามหรือระงับการจำหน่ายสินค้าที่มีอันตรายในตลาดได้ โดยเงื่อนไขที่ว่าหากคณะกรรมการตรวจสอบพบว่า สินค้าได้แสดงถึงความเสี่ยงต่อการบาดเจ็บเสียหายต่อร่างกายหรือชีวิตของผู้บริโภคหรือสินค้านั้นไม่เป็นไปตามมาตรฐานความปลอดภัยที่จะป้องกันอันตรายต่อส่วนรวมได้อย่างเพียงพอจากความเสี่ยงหรือคณะกรรมการได้พบว่าสินค้านั้นมีข้อบกพร่องซึ่งอาจก่อให้เกิดอันตรายอย่างร้ายแรง เหตุผลเหล่านี้คณะกรรมการจะมี

⁶⁴ The Consumer Product Safety Act of 1972. Section 7.

อำนาจสั่งให้ผู้ผลิตหรือผู้จัดจำหน่ายหรือผู้ค้าปลีกดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง ดังนี้คือ

- 1) หยุดการจัดจำหน่ายสินค้า
- 2) แจ้งต่อบรรดาบุคคลที่ขนส่ง เก็บรักษา จัดจำหน่าย หรือดูแลหรือผู้ที่ได้รับจากการขนส่ง การขาย การจัดจำหน่ายหรือการดูแลสินค้านั้นให้หยุดการจัดจำหน่าย
- 3) จัดทำหนังสือถึงสาธารณชนให้ทราบถึงข้อบกพร่องของสินค้า
- 4) แจ้งเจ้าหน้าที่ของมลรัฐ และของหน่วยงานสาธารณสุขท้องถิ่นที่เหมาะสมให้ทราบ

6) เรียกคืนสินค้า
 ทั้งนี้คณะกรรมการ CPSC จะใช้อำนาจดังกล่าวจึงต้องเป็นกรณีที่ตรวจพบว่า

(ก) สินค้าบริโภคที่วางหรือจะวางจำหน่ายในตลาดนั้นอาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้บริโภคได้โดยไม่มีเหตุสมควรและ

(ข) ไม่มีมาตรการใดๆ ที่จะคุ้มครองผู้บริโภคไม่ให้ได้รับความเสียหายได้อย่างเพียงพอ

คณะกรรมการจะประกาศกำหนดกฎเกณฑ์ห้ามจำหน่ายสินค้านี้ เนื่องจากเหตุผลที่ว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าอันตรายเพื่อให้สอดคล้องกับกระบวนการสำหรับพัฒนากฎเกณฑ์ความปลอดภัยของสินค้าบริโภค⁶⁵

ทั้งนี้ในการดำเนินการให้กฎเกณฑ์ความปลอดภัยของสินค้าตามกฎหมาย CPSA นี้สามารถใช้บังคับและมีการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพในการคุ้มครองผู้บริโภคให้ปลอดภัย CPSA จึงได้กำหนดกระบวนการสำหรับกฎเกณฑ์ความปลอดภัยของสินค้าบริโภคไว้ดังนี้

1) กำหนดว่าสินค้าและลักษณะของความเสี่ยงต่อการบาดเจ็บเสียหายอันเนื่องมาจากสินค้านั้น

2) อ้างถึงการตรวจสอบของคณะกรรมการตาม CPSA นี้ว่าได้มีการยอมรับมาตรฐานความปลอดภัยสำหรับสินค้าที่มีความเพียงพอที่จะคุ้มครองผู้บริโภค (รวมทั้งมาตรฐานความปลอดภัยของสินค้าที่ผู้ผลิตกำหนดขึ้น โดยสมัครใจ)

⁶⁵ The Consumer Product Safety Act of 1972. Section 8.

3) ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับมาตรฐานความปลอดภัยที่คณะกรรมการควรทราบว่ามาตรฐานนั้นไม่ได้กำจัดหรือลดความเสี่ยงต่อการบาดเจ็บได้อย่างเพียงพอตามที่กำหนดไว้

4) เชิญให้ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียหรือบุคคลใดมาชี้แจงภายใน 30-60 วัน หลังจากที่ได้ประกาศเพื่อแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความเสี่ยงของการบาดเจ็บหรือมาตรฐานที่กำหนดอยู่หรือส่วนใดส่วนหนึ่งของมาตรฐานความปลอดภัยของสินค้าหรือเสนอที่จะพัฒนาแก้ไขมาตรฐานความปลอดภัยของสินค้า

มาตรฐานความปลอดภัยของสินค้าที่ผู้ผลิตกำหนดขึ้นโดยสมัครใจนั้น ถ้าเป็นมาตรฐานที่สมบูรณ์เพียงพอที่จะคุ้มครองผู้บริโภคและใช้อย่างกว้างขวางในหมู่โรงงานอุตสาหกรรมแล้ว พระราชบัญญัติ CPSA นี้ได้กำหนดให้คณะกรรมการมีอำนาจที่จะยอมรับเอามาตรฐานดังกล่าว ถ้าได้ตรวจสอบแล้วว่ามาตรฐานนั้นสามารถป้องกันและลดความเสียหายที่เกิดจากสินค้าได้และประกาศเป็นมาตรฐานทั่วไปต่อไป⁶⁶

(4.2) การรองรับและการออกฉลากสินค้า

พระราชบัญญัติ CPSA กำหนดผู้ผลิต ผู้นำเข้า และเจ้าของฉลากของสินค้าบริโภคซึ่งต้องปฏิบัติตามมาตรฐานความปลอดภัยของสินค้าจะต้องกำหนดรับรองว่าได้ยินยอมผลิตหรือจำหน่ายสินค้าที่เป็นไปตามมาตรฐานโดยการออกใบรับรองสินค้านั้นได้มีการทดสอบโดยปกติทั่วไปหรือมีการทดสอบที่และต้องแสดงชื่อของผู้ผลิต ผู้นำเข้าหรือเจ้าของฉลาก และวันและสถานที่ที่ผลิตของสินค้านั้นไว้ด้วย⁶⁷

ต่อมาเมื่อวันที่ 27 กันยายน 2550 ประเทศสหรัฐอเมริกาได้ปรับปรุงและแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย The Consumer Product Safety Act of 1972 ใน 15 U.S.C. 2063 (e) โดยกำหนดคำนิยาม “ผลิตภัณฑ์สำหรับเด็ก” หมายถึง ของเล่นหรือของอื่นใดที่เจตนาเพื่อให้เด็กอายุต่ำกว่า 12 ปีใช้ ที่ถูกนำเสนอในตลาดโดยผ่านกระบวนการค้าระหว่างรัฐขึ้น ในการกำหนดว่าสิ่งใดเป็นของเล่นหรือของอื่นใดที่เจตนาเพื่อให้เด็กอายุต่ำกว่า 12 ปีใช้ ซึ่งต้องพิจารณาจากข้อความของผู้ผลิต เกี่ยวกับเจตนาที่จะให้ใช้ของเล่นหรือของอื่นใดนั้น รวมถึงฉลากบนของเล่นหากข้อความดังกล่าวมีเหตุผลเหมาะสม

ข้อความและลักษณะของการโฆษณา การส่งเสริมการขายและการตลาดที่เกี่ยวข้องกับของเล่น และของเล่นนั้นเป็นที่รู้จักทั่วไปของผู้บริโภคว่ามีเจตนาให้เด็กอายุต่ำ

⁶⁶ The Consumer Product Safety Act of 1972. Section 9.

⁶⁷ The Consumer Product Safety Act of 1972. Section 14.

กว่า 12 ปีใช้ อีกทั้งคำแนะนำในการกำหนดอายุซึ่งกำหนดโดยคณะกรรมการ CPSC ของเดือน กันยายน 2545 เป็นต้นไป

สำหรับการติดตามฉลากสำหรับผลิตภัณฑ์สำหรับเด็กนั้นให้ คณะกรรมการในการใช้ดุลยพินิจของตนในการจัดทำกระบวนการทำกฎระเบียบตามที่กำหนด โดย กำหนดให้ผู้ผลิตผลิตภัณฑ์สำหรับเด็กหรือผลิตภัณฑ์สำหรับผู้บริโภคจะต้องทำเครื่องหมายพิเศษ บนผลิตภัณฑ์หรือบรรจุภัณฑ์ของตนเพื่อให้ผู้ซื้อคนสุดท้ายทราบถึงแหล่ง วันที่และหน่วยงานของ การผลิตผลิตภัณฑ์โดยอ้างอิงจากเครื่องหมายเหล่านี้รวมทั้งลำดับเลขที่รุ่นหรือสิ่งที่ใช้บรรยาย คุณลักษณะ

แต่อย่างไรก็ตาม การบรรยายฉลากที่บอกอายุ ผู้ผลิตสามารถช่วย พ่อแม่ และผู้ซื้ออื่นๆ ตามความเหมาะสมในการเลือกของเล่น โดยบรรยายที่ฉลากโดยระบุความ ปลอดภัยและให้ความคิดเห็นต่ออายุของเด็กที่ควรจะสามารถเล่นของเล่นชิ้นนี้ได้ เช่น ถ้าของเล่นที่ มีส่วนประกอบของของเล่นชิ้นเล็กๆ มากก็ควรที่จะเก็บของเล่นชิ้นเล็กๆ นั้นไว้ต่างหากและควรที่ จะระบุไว้ในฉลากด้วย

(4.3) การตรวจสอบผลิตภัณฑ์สำหรับเด็กโดยบุคคลที่สาม

คำว่า “บุคคลที่สามที่เป็นอิสระ” ในส่วนที่เกี่ยวกับองค์การทดสอบ หมายถึง องค์การทดสอบที่เป็นอิสระที่แยกตัวเป็นอิสระทางกายภาพจากผู้ผลิตหรือผู้ทำฉลากใน ภาคเอกชน ซึ่งผลิตภัณฑ์ของตนจะถูกทดสอบ โดยองค์การดังกล่าวและจะต้องไม่มีเจ้าของ ถูกบริหาร ถูกควบคุม หรือสั่งการ โดยผู้ผลิตหรือผู้ทำฉลากในภาคเอกชนดังกล่าว และได้รับการ รับรองตามกระบวนการให้การรับรองที่จัดตั้งโดยคณะกรรมการตามกฎหมาย 15 U.S.C. 2063 (ข) ได้กำหนดให้ในกรณีของผลิตภัณฑ์สำหรับเด็ก การทดสอบ หรือกระบวนการทดสอบใดๆ บน พื้นฐานที่จะต้องออกไปรับรองนั้นจะต้องกระทำโดยบุคคลที่สามที่ไม่ใช่ของค์กรของรัฐและมีความ เป็นอิสระและมีคุณสมบัติในการดำเนินการทดสอบ หรือกระบวนการทดสอบดังกล่าว

(5) บทลงโทษ

(5.1) การกระทำความผิด

ตาม Consumer Product Safety Act of 1972 มาตรา 19 ข้อ (a) ได้ กำหนดห้ามมิให้ผู้ใดกระทำการผิดกฎหมายดังต่อไปนี้

1) ผลิตสินค้าบริโภคเพื่อการขาย เสนอเพื่อการขาย เผยแพร่ในเชิง พาณิชย์ หรือนำเข้าในประเทศซึ่งไม่สอดคล้องกับมาตรฐานความปลอดภัยในผลิตภัณฑ์ของ ผู้บริโภค

2) ผลิตสินค้าบริโภคเพื่อการขาย เสนอเพื่อการขาย เผยแพร่ในเชิงพาณิชย์ หรือนำเข้าสู่ประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งประกาศให้เป็นผลิตภัณฑ์อันตรายที่ต้องห้าม

3) ไม่ปฏิบัติหรือปฏิเสธต่อการให้เข้าถึงหรือการทำสำเนาบันทึกทั้งหลาย หรือการจัดทำหรือการรักษาไว้ซึ่งบันทึกทั้งหลาย หรือการทำรายงานทั้งหลาย หรือการให้ข้อมูล หรือการอนุญาตให้เข้าหรือตรวจสอบ

4) ผู้ผลิตไม่จัดส่งข้อมูลซึ่งเป็นข้อสรุปแท้จริงในเรื่องที่ผลิตภัณฑ์ไม่ได้ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ว่าด้วยความปลอดภัยสินค้าบริโภคหรือไม่ได้ปฏิบัติตามมาตรฐานความปลอดภัยสินค้าบริโภคด้วยความสมัครใจ ไม่บรรยายถึงสารอันตรายในผลิตภัณฑ์และผลิตภัณฑ์นั้น เป็นเหตุให้เกิดการบาดเจ็บสาหัสหรือตาม ซึ่งได้กำหนดไว้ในข้อ 15 (b)

5) ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งที่เกี่ยวข้องกับการแจ้งให้ทราบการซ่อมแซม การเปลี่ยนทดแทน และการคืนเงิน และการห้ามซึ่งกำหนดไว้ในข้อ 15 (c) หรือ (d)

6) ไม่สามารถจัดส่งใบรับรองตามที่กำหนดไว้โดยข้อ 14 หรือ ออกใบรับรองปลอม หรือไม่สามารถที่จะปฏิบัติเกี่ยวกับการติดฉลากตามข้อ 14 (c)

7) ห้ามการขายปลีกผลิตภัณฑ์สินค้าที่เรียกคืน ถ้าบุคคลนั้นทราบก่อนว่าผลิตภัณฑ์ดังกล่าวอยู่ใต้บังคับคำสั่งการเรียกคืนที่ออกโดยผู้ผลิต คณะกรรมการ หรือศาล

(5.2) การลงโทษทางแพ่ง

1) กำหนดให้บุคคลใดที่กระทำความผิดให้ลงโทษทางแพ่งได้ไม่เกิน 5,000 ดอลลาร์⁶⁸ ของแต่ละเรื่องซึ่งความผิดตามข้อ 19 (a) (1) (2) (4) (5) (6) นั้น ให้ถือเป็นความผิดที่แยกจากกันได้ในแต่ละผลิตภัณฑ์ของผู้บริโภคที่เกี่ยวข้อง แต่ทั้งนี้บทลงโทษทางแพ่งสูงสุดจะถูกกำหนดขึ้นด้วยคณะกรรมการ สำหรับการกระทำความผิดที่เกี่ยวข้องหลายครั้งรวมกันโดยพิจารณา มาตรา 20 (b) ประกอบ สำหรับความผิดตามมาตรา 19 ข้อ (a) (3) ถือว่าเป็นการกระทำผิดแยกจากกันและถ้าความผิดดังกล่าวได้กระทำต่อเนื่องกัน ก็ถือว่าเป็นความผิดที่แยกจากกันของแต่ละวันไป เว้นแต่ห้ามลงโทษทางแพ่งสูงสุดเกิน 1,250,000 ดอลลาร์ สำหรับความผิดต่อเนื่องใดๆ ที่เกี่ยวข้องกัน

2) กำหนดให้ความผิดในข้อนี้ ห้ามใช้กับการฝ่าฝืนวรรค (1) หรือ (2) ของมาตรา 19 ข้อ (a) ถ้าผู้ที่กระทำผิดไม่ได้เป็นผู้ผลิตหรือผู้ติดฉลากด้วยตนเองหรือผู้เผยแพร่ของผลิตภัณฑ์ทั้งหลายที่เกี่ยวข้อง และผู้นั้นไม่ทราบอย่างแท้จริงว่าการเผยแพร่หรือการขายผลิตภัณฑ์นั้นเป็นความผิด หรือไม่ทราบการแจ้งจากคณะกรรมการว่า การเผยแพร่หรือการขายดังกล่าวเป็นความผิด

⁶⁸ 1 ดอลลาร์ เท่ากับ 30.25 บาท. สืบค้นเมื่อ 17 พฤศจิกายน 2553. จาก <http://www.bangkokbank.com>.

3) กำหนดให้ในการกำหนดจำนวนเงินของการลงโทษเมื่อมีการเริ่มต้นการกระทำที่แสวงหา เพื่อประเมินการลงโทษสำหรับการฝ่าฝืนข้อ 19 (a) ให้คณะกรรมการพิจารณาหาระหว่างปัจจัยอื่นอีกหลายปัจจัยตามความบกพร่องของผลิตภัณฑ์ ความรุนแรงในความเสี่ยงของการบาดเจ็บ การไม่ได้รับบาดเจ็บ การประกาศเผยแพร่ถึงจำนวนผลิตภัณฑ์ที่บกพร่องและความเหมาะสมของการลงโทษดังกล่าวที่เกี่ยวข้องกับขนาดธุรกิจของบุคคลที่ถูกแจ้งข้อหา

4) การกำหนดให้การลงโทษทางแพ่งใดๆ อาจได้รับการประนีประนอมยอมความจากคณะกรรมการเกี่ยวกับการกำหนดจำนวนเงินของการลงโทษ หรือการกำหนดว่าการลงโทษนั้นควรได้รับการยกความผิดหรือได้รับการบรรเทา และเป็นจำนวนเงินเท่าใดนั้นให้คณะกรรมการพิจารณาความเหมาะสมของการลงโทษดังกล่าวกับขนาดธุรกิจของบุคคลที่ถูกแจ้งข้อหาความบกพร่องของผลิตภัณฑ์ ความรุนแรงในความเสี่ยงของการบาดเจ็บ การไม่ได้รับบาดเจ็บและการประกาศเผยแพร่ถึงจำนวนผลิตภัณฑ์ที่มีความบกพร่อง โดยจำนวนเงินในการลงโทษดังกล่าวเมื่อได้รับการกำหนดในที่สุด หรือจำนวนเงินที่ตกลงกันในการประนีประนอมยอมหักจากจำนวนเงินใดๆ ที่รัฐเป็นหนี้อยู่กับบุคคลที่ถูกแจ้งข้อหา นั่นก็ได้

(5.3) การลงโทษทางอาญา

1) กำหนดให้ผู้ใดฝ่าฝืนโดยเจตนา มาตรา 19 ของพระราชบัญญัตินี้ หลังจากที่ได้รับแจ้งให้ทราบถึงการไม่ปฏิบัติตามจากคณะกรรมการความปลอดภัยผลิตภัณฑ์ผู้บริโภคในสหรัฐนั้น จะถูกปรับไม่เกิน 50,000 ดอลลาร์ หรือถูกจำคุกไม่เกิน 1 ปีหรือทั้งจำทั้งปรับ (ตาม 18 U.S.C 3571 ได้มีการแก้ไขโทษปรับขององค์การทั้งหลายเป็นไม่เกิน 200,000 ดอลลาร์ ถ้าการกระทำผิดนั้นถึงขั้นเสียชีวิตก็จะถูกปรับไม่เกิน 500,000 ดอลลาร์ สำหรับเอกชนทั้งหลายจะถูกปรับไม่เกิน 100,000 ดอลลาร์ ถ้าการกระทำผิดนั้นไม่เป็นอันตรายถึงแก่ชีวิต และถูกปรับไม่เกิน 250,000 ดอลลาร์ ถ้าการกระทำนั้นถึงขั้นเสียชีวิต)

2) กำหนดให้กรรมการบริษัทหรือเจ้าหน้าที่หรือตัวแทนของบริษัทที่เป็นรายบุคคลใด ผู้ซึ่งอนุญาต สั่งหรือปฏิบัติ ทั้งที่ทราบและโดยเจตนาซึ่งการกระทำหรือข้อปฏิบัติทั้งหลายที่ประกอบเป็นการฝ่าฝืนในทั้งหมดหรือในบางส่วนของข้อ 19 และผู้ซึ่งมีความรู้ของการแจ้งให้ทราบถึงการไม่ปฏิบัติตามที่บริษัทได้รับมาจากคณะกรรมการ CPSC นั้น ให้อยู่ภายใต้บังคับแห่งการลงโทษภายใต้ข้อนี้ โดยไม่คำนึงถึงการลงโทษใดๆ ซึ่งบริษัทนั้นอาจจะอยู่ภายใต้การบังคับของข้อย่อย (a)

3.4.2.2 The Restatement (Third) of Tort⁶⁹

The Restatement (Third) of Tort เป็นกฎหมายที่สร้างความรับผิดชอบในผลิตภัณฑ์ให้ชัดเจนโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างผู้ผลิตและผู้บริโภค ทำให้ผู้ผลิตสามารถผลักภาระความเสี่ยงออกไปได้ ทั้งนี้โดยกำหนดขอบเขตของความรับผิดชอบในผลิตภัณฑ์ คือ ความชำรุดบกพร่องในการผลิตและความชำรุดบกพร่องในการออกแบบผลิตภัณฑ์ ซึ่งแบ่งเนื้อหาได้เป็น 4 ส่วน คือ

1) การพัฒนาหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความเสียหายอันเกิดจากการใช้สินค้าในการผลิต

2) ความเสียหายอันเกิดจากการใช้สินค้าในการออกแบบผลิตภัณฑ์

3) การอธิบายในส่วนที่เกี่ยวข้องกับคำเตือน

4) คำแนะนำในผลิตภัณฑ์

โดยกฎหมายฉบับนี้สามารถสรุปสาระสำคัญได้ดังต่อไปนี้ กล่าวคือ

(1) กำหนดค่านियามความเสียหายอันเกิดจากการใช้สินค้าโดยให้สินค้าที่แตกต่างไปจากแบบผลิตภัณฑ์ที่ควรจะเป็น แม้ว่าจะได้ใช้ความระมัดระวังในการเตรียมการและการจัดจำหน่ายสินค้าเป็นอย่างดีแล้วก็ตาม เช่น การผลิตสินค้ามีความแตกต่างไปจากต้นแบบของสินค้า รวมถึงการประกอบผลิตภัณฑ์ที่เหมาะสมด้วย นอกจากนี้ The Restatement (Third) of Tort ยังได้ขยายความรับผิดไปถึงผู้ขายและผู้จัดจำหน่าย ด้วยเหตุที่ว่าความชำรุดบกพร่องของสินค้าที่เกิดขึ้นภายหลังการผลิตในขณะที่ผลิตภัณฑ์นั้นอยู่ในระหว่างการขนส่งหรืออยู่ในความดูแลของผู้ขายและผู้จัดจำหน่าย เมื่อผู้ผลิตได้มอบสินค้าไปแล้วผู้ผลิตก็อาจไม่ต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดจากการใช้สินค้านั้น หรือหากความชำรุดบกพร่องของสินค้าที่เกิดขึ้นมีสาเหตุมาจากการขาดการดูแลจากผู้ขายและผู้จัดจำหน่าย เช่นนี้ผู้ผลิตจะต้องพิสูจน์ให้ชัดเจนว่าความชำรุดบกพร่องเกิดขึ้นหลังจากผลิตภัณฑ์ได้ถูกส่งไปยังผู้ขายหรือผู้จำหน่ายเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ผู้ผลิตก็ไม่ต้องรับผิดชอบในความเสียหายอันเกิดจากการใช้สินค้านั้น

(2) กำหนดหลักเกณฑ์ให้ผู้ผลิตสามารถยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ เนื่องจากความเสียหายอันเกิดจากความชำรุดบกพร่องโดยผู้เสียหายจะพิสูจน์ความประมาทเลินเล่อของผู้ผลิตได้ลำบาก การทำให้ผู้เสียหายพิสูจน์ถึงความประมาทเลินเล่อในส่วนที่ชัดเจนมากขึ้นย่อมก่อให้เกิดประโยชน์ต่อทั้งสองฝ่าย ทั้งยังหาตัวผู้ที่ทำให้เกิดความเสียหายที่แท้จริงมารับผิดชอบได้ ดังนั้นใน The Restatement (Third) of Tort จึงได้จำแนกความรับผิดออกเป็น 4 ส่วน เพื่อให้ผู้เสียหายจะแจ้งผู้

⁶⁹ มนต์ชัย ชาติอำนวยชัย. (2545). กฎหมายความรับผิดในผลิตภัณฑ์: รูปแบบที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทย. หน้า 44-48.

ที่ต้องรับผิดชอบไป กล่าวคือ หากเกิดความชำรุดบกพร่องในส่วนใด ผู้ที่ก่อให้เกิดความเสียหายในส่วนนั้นก็ต้องรับผิดชอบในการช่วยแก้ปัญหาให้กับผู้ประกอบการที่ไม่ได้ก่อให้เกิดความเสียหายด้วย นอกจากนี้ในการทำให้ผู้ผลิตสามารถจำกัดความรับผิดชอบของตนได้จะทำให้ผู้ผลิตมีแรงจูงใจในการผลิตสินค้าที่มีคุณภาพ โดยไม่ต้องกังวลกับกฎหมายความรับผิดในผลิตภัณฑ์ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ฝ่ายผู้บริโภค แต่ The Restatement (Third) of Tort ยังคงยึดหลักความรับผิดเด็ดขาดเพื่อทำให้ผู้ผลิตยังคงต้องรับผิดชอบต่อหากเกิดความชำรุดบกพร่องของสินค้า เพื่อให้ผู้ผลิตให้ความสำคัญในการลงทุนและการสร้างความปลอดภัยในสินค้า อีกทั้งยังขยายหลักความรับผิดเด็ดขาดไปถึงผู้ขายหรือผู้จำหน่าย แต่หากเกิดความชำรุดบกพร่องโดยมิได้เป็นความผิดของผู้ขายหรือผู้จำหน่ายสามารถไล่เบียดเอาจากผู้ผลิตได้

นอกจากนี้ The Restatement (Third) of Tort ยังได้ใช้ทางเลือกที่สมเหตุสมผลหรือ R.A.D. (The Reasonable Alternative Design) ซึ่งเป็นการทดสอบความสมมูลระหว่างการใช้อยู่ผลิตภัณฑ์และความเสี่ยงต่ออันตรายในการใช้ผลิตภัณฑ์ กล่าวคือ ในบางครั้งการออกแบบหรือการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์อาจเกิดข้อผิดพลาดได้ แต่หากผู้ผลิตมิได้ประมาทเลินเล่อในการผลิตหรือการออกแบบก็ควรมีข้อยกเว้นความรับผิดแก่ผู้ผลิตด้วย มิฉะนั้นแล้วผู้ผลิตจะไม่กล้าสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ขึ้นมา เนื่องจากความกลัวว่าอาจถูกฟ้องร้องและต้องชดเชยค่าเสียหาย รวมถึงในการป้องกันความเสียหายอันเกิดจากความชำรุดบกพร่อง ผู้ผลิตยังสามารถอาศัยหลัก State of the Art (วิทยาการในการผลิต) ได้ โดยหลักนี้จะเป็นหลักที่ชี้ยกเว้นความรับผิดในกรณีที่ผู้ผลิตได้ใช้เทคโนโลยีที่ก้าวหน้ามากที่สุดและปลอดภัยที่สุด ณ เวลาที่ได้ผลิตสินค้านั้น ดังนั้นผลิตภัณฑ์จึงไม่มีความชำรุดบกพร่องได้เนื่องจากใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยในเวลาที่ยกแบบ หากผู้ผลิตสามารถพิสูจน์ได้ว่าแบบของผลิตภัณฑ์ที่เขาผลิตขึ้นนั้นปลอดภัยที่สุดในเวลาที่ได้ออกจำหน่ายอยู่แล้ว หลักนี้จึงเป็นการช่วยเหลือผู้ผลิตทางหนึ่ง แต่ถ้าหากผู้บริโภคสามารถนำสืบได้ว่ามีทางเลือกในการผลิตที่ดีกว่าได้ ผู้ผลิตยังคงต้องรับผิดชอบในความชำรุดบกพร่องเนื่องจากผลิตภัณฑ์นั้นมีความไม่ปลอดภัยในเวลาที่ได้วางจำหน่ายตามท้องตลาด

(3) การกำหนดให้ผู้ผลิตมีหน้าที่ต้องให้คำแนะนำและคำเตือนที่เหมาะสมแก่ผู้บริโภค เพื่อเป็นทางเลือกให้แก่ผู้บริโภคที่จะเลือกใช้ผลิตภัณฑ์นั้นหรือไม่ มิฉะนั้นหากมีความชำรุดบกพร่องจนเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่ผู้บริโภค ผู้ที่ให้คำแนะนำจะต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายนั้น โดยศาลจะต้องพิจารณาถึงความเหมาะสมของคำแนะนำและคำเตือน เช่น เนื้อหาและความสามารถในการทำความเข้าใจและลักษณะของผู้ใช้ผลิตภัณฑ์อันเป็นการปกป้องผลประโยชน์ของผู้บริโภคอีกประการหนึ่ง

ในประเทศสหรัฐอเมริกา บทบัญญัติแห่งกฎหมายเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็กที่เป็นห้วนมยางและขวดนมนั้นมิได้มีการบัญญัติไว้โดยเฉพาะ แต่ถูกบัญญัติรวมอยู่ใน The Consumer Product Safety Act อันเป็นกฎหมายที่มีลักษณะทั่วไปในการคุ้มครองความปลอดภัยของผู้บริโภคจากการใช้สินค้ารวมถึงกฎหมาย The Consumer Product Safety Improvement Act of 2008 (CPSIA) ซึ่งประเทศสหรัฐอเมริกาบังคับใช้เมื่อวันที่ 22 ธันวาคม 2551 กำหนดให้สินค้าที่วางจำหน่ายในประเทศสหรัฐทั้งที่ผลิตในประเทศและที่นำเข้าต้องได้รับการตรวจสอบความปลอดภัยก่อนวางจำหน่าย โดยครอบคลุมสินค้าอุปโภคต่างๆ เช่น เสื้อผ้าและเครื่องนุ่งห่ม ของเล่นเด็ก และผลิตภัณฑ์เด็กต่างๆ เช่น เฟอ์นิเจอร์ และเครื่องประดับ ฯลฯ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็กนั้น บทบัญญัตินี้ได้กำหนดคำนิยามของคำว่า “ผลิตภัณฑ์สำหรับเด็ก” หมายถึง ของเล่นหรือของอื่นใดที่เจตนาเพื่อให้เด็กอายุต่ำกว่า 12 ปีใช้ จึงหมายความรวมถึงผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็กที่เป็นห้วนมยางและขวดนมด้วยนั่นเอง ทั้งนี้มาตรการสำคัญที่บทบัญญัตินี้ได้กำหนดไว้เพื่อเป็นการคุ้มครองผู้บริโภคผลิตภัณฑ์สำหรับเด็กนั้นก็คือการตรวจสอบคุณสมบัติของผลิตภัณฑ์โดยบุคคลที่สามที่เป็นอิสระ ซึ่งตาม 15 U.S.C. 2063 (ข) ได้กำหนดให้ในกรณีของผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็ก การทดสอบหรือกระบวนการทดสอบใดๆ นั้นจะต้องกระทำโดยบุคคลที่สามที่ไม่ใช่องค์กรของรัฐและมีความเป็นอิสระและมีความซื่อสัตย์ในการดำเนินการทดสอบ หรือกระบวนการทดสอบดังกล่าว

อย่างไรก็ตาม นอกจาก The Consumer Product Safety Act แล้ว ประเทศสหรัฐอเมริกายังได้มีการออกกฎหมายและประกาศข้อกำหนดต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอีกหลายฉบับเพื่อให้มีผลเป็นการคุ้มครองผู้บริโภคผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็กได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น รวมถึงในแต่ละมลรัฐก็ได้มีการออกกฎหมายหรือข้อกำหนดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็กขึ้นใช้เฉพาะในรัฐของตนด้วย โดยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็กที่เป็นห้วนมยางและขวดนมนั้น ขอกล่าวถึงไว้เป็นลำดับดังนี้

(1) ประกาศข้อกำหนดห้ามผลิต จำหน่าย และแจกจ่ายของเล่นหรืออุปกรณ์สำหรับเด็กที่มีส่วนผสมของสาร Phthalates และ Bisphenol A เกินกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนด ซึ่งมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2553 เป็นต้นมา ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาของสหรัฐอเมริกา ที่ได้กำหนดให้มีพาทาเลตในพลาสติกได้ไม่เกินร้อยละ 30

(2) ห้ามจำหน่ายหรือใช้วัสดุที่มีสารตะกั่วในผลิตภัณฑ์สำหรับเด็ก และกำหนดให้การผลิตผลิตภัณฑ์ที่มีสารตะกั่วเป็นส่วนประกอบจะต้องแสดงฉลาก ทั้งยังได้มีกฎหมายควบคุมปริมาณสารตะกั่วในผลิตภัณฑ์สำหรับเด็ก โดยมีการจำกัดปริมาณสารตะกั่วในวัสดุหรือผลิตภัณฑ์สำหรับเด็กไว้ด้วย ซึ่งกฎหมายแม่บทสำคัญในการควบคุมปริมาณสารตะกั่วในผลิตภัณฑ์

สำหรับเด็กนี้ ก็คือ The Consumer Product Safety Improvement Act of 2008 (CPSIA) ซึ่งกำหนดให้ระดับสารตะกั่วตกค้างในสินค้าสำหรับเด็กหรือสินค้าที่ออกแบบและตั้งใจให้เด็กอายุต่ำกว่า 12 ปีใช้ ต้องมีระดับที่ไม่เกินกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนดไว้ มิฉะนั้นให้ถือว่าเป็นสินค้าที่มีสารอันตรายต้องห้าม โดยในการกำหนดระดับสารตะกั่วตกค้างของ CPSIA นั้น ได้มีการกำหนดเป็นลำดับขั้นต่างกัน กล่าวคือ ปริมาณสารตะกั่วที่ตกค้างนั้นจะต้องมีระดับที่ลดลงเรื่อยๆ หลังจากที่มีการประกาศใช้กฎหมายฉบับดังกล่าว เริ่มต้นจากเมื่อพ้นกำหนด 180 วันนับแต่กฎหมายดังกล่าวบังคับใช้ ระดับสารตะกั่วตกค้างต้องมีไม่เกิน 600 ส่วนในล้านส่วนของน้ำหนักสินค้าทั้งหมด และเมื่อพ้นกำหนด 1 ปี นับแต่กฎหมายใช้บังคับ ระดับสารตะกั่วต้องมีไม่เกิน 300 ส่วนในล้านส่วนของน้ำหนักสินค้าทั้งหมด และเมื่อพ้นกำหนด 3 ปี นับแต่วันที่กฎหมายนี้ใช้บังคับ ระดับสารตะกั่วตกค้างจะต้องมีไม่เกิน 100 ส่วนในล้านส่วนของน้ำหนักสินค้าทั้งหมด เป็นต้น ทั้งนี้เป็นไปตาม SEC. 101 (a)(1)(2) แห่ง The Consumer Product Safety Improvement Act of 2008 (CPSIA) นอกจากนี้ยังมีการกำหนดให้ผู้ผลิตต้องฉลากกลางบนสินค้า เพื่อเป็นข้อมูลในการเรียกเก็บสินค้า (Recall) และในส่วนของผู้ผลิตและผู้นำเข้าต้องออกเอกสารรับรองว่าได้ปฏิบัติตามกฎระเบียบถูกต้องและสินค้าได้รับการทดสอบจากห้องทดลองเอกชนซึ่ง CPSC รับรอง โดยผู้ที่ละเมิดกฎหมายจะถูกปรับเป็นเงิน 5,000 ถึง 100,000 เหรียญสหรัฐ แต่ไม่เกิน 1.85 ถึง 15 ล้านดอลลาร์ต่อผู้ที่ได้กระทำผิดต่อครั้ง หรือจำคุกไม่เกิน 5 ปี

(3) ให้หลีกเลี่ยงการใช้สารไนโตรซามีนในจุกยางของขวดนมเด็กในปริมาณที่สูงกว่าปริมาณที่ระบุไว้ในหัวข้อที่ 406 ตามมาตรฐานขององค์การอาหารและยาแห่งชาติ กล่าวคือ ต้องมีปริมาณสารไนโตรซามีนที่ต่ำกว่า 10 pp หรือ 10 ส่วนในพันล้านส่วน โดยข้อกำหนดดังกล่าวถูกนำมาใช้กับทั้งอุปกรณ์เครื่องมือ เครื่องใช้ที่เป็นยางในโรงพยาบาล รวมถึงหัวนมยางกับขวดนมเด็ก ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 1985 เป็นต้นมา

3.4.3 มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภคผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็กในประเทศอังกฤษ

กฎหมายหลักได้แก่ The Consumer Protection Act 1987 แนวคิดในการคุ้มครองผู้บริโภคในประเทศอังกฤษนั้น โดยหลักแล้วเป็นผลมาจากปัจจัยทางด้านการผลิตที่มีวิธีการผลิตที่ซับซ้อน ใช้เทคโนโลยีที่สูงขึ้นรวมทั้งการจับจ่ายที่เปลี่ยนแปลงไปโดยมีการใช้โฆษณาที่มากขึ้น อันทำให้ผู้บริโภคไม่สามารถยังรู้ถึงข้อเท็จจริงในสินค้าได้⁷⁰ โดยบทบัญญัติที่สำคัญตามกฎหมายฉบับนี้ในการคุ้มครองผู้บริโภคเกี่ยวกับความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์นั้น ปรากฏอยู่ใน

⁷⁰ ศรีนัย ศรีนัยสุนทร. (2549). วิถีพิจารณาคดีคุ้มครองผู้บริโภคทางแพ่งในชั้นศาล. หน้า 82.

หมวดที่ 43 ส่วนที่ 2 อันอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานเลขาธิการรัฐสภา (The Secretary of State) ทั้งนี้โดยการดำเนินงานของหน่วยงานที่มีของกรมการค้าและอุตสาหกรรม (Department of Trade and Industry หรือ DTI) ซึ่งมีหน้าที่ในการออกมาตรการบังคับ อันได้แก่ การทดสอบสินค้าที่ซื้อ การออกคำเตือน การห้ามจัดเสนอผลิตภัณฑ์ที่พบว่าเป็นผลิตภัณฑ์ที่ไม่ปลอดภัย การสืบหาข้อมูล การสำรวจตลาดตามระยะเวลาที่สมควร การร้องขอต่อศาลเพื่อให้มีคำสั่งทำลายผลิตภัณฑ์ที่ไม่ปลอดภัย รวมทั้งการดำเนินการฟ้องคดีอาญาต่อศาลด้วย

ทั้งนี้โดย The Consumer Protection Act 1987 ในหมวด 43 นั้นเป็นบทบัญญัติที่กำหนดขึ้นเพื่อให้มีการคุ้มครองผู้บริโภคให้ได้รับความปลอดภัยจากการใช้ผลิตภัณฑ์ซึ่งผลิตภัณฑ์ของผู้บริโภคนั้นหมายถึงสินค้าใดๆ ที่ตามปกติมีเจตนาใช้หรือบริโภคเป็นส่วนตัว แต่ไม่รวมถึงพืชไร่ที่กำลังเจริญเติบโต น้ำ อาหาร อาหารสัตว์หรือปุ๋ย ก๊าซ ที่ได้รับอนุญาตให้จัดส่ง อากาศยานหรือรถยนต์ ยาเสพติดที่ได้รับการควบคุมหรือผลิตภัณฑ์ที่มีใบอนุญาต ซึ่งโดยสรุปแล้วในกฎหมายฉบับนี้สามารถแบ่งออกได้เป็น 5 ส่วน ดังนี้คือ

- ส่วนที่ 1 ว่าด้วยความรับผิดชอบในผลิตภัณฑ์
- ส่วนที่ 2 ว่าด้วยความปลอดภัยของผู้บริโภค
- ส่วนที่ 3 ว่าด้วยการแสดงราคาที่ทำให้เข้าใจผิด
- ส่วนที่ 4 ว่าด้วยการบังคับใช้ส่วนที่ 2 และส่วนที่ 3
- ส่วนที่ 5 ว่าด้วยบทเบ็ดเตล็ด

The Consumer Protection Act 1987 สามารถสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้ คือ

(1) ความรับผิดชอบในผลิตภัณฑ์ชำรุดบกพร่อง หมายถึง ความรับผิดชอบในความเสียหายแก่ทรัพย์สินหรือทำให้บุคคลถึงแก่ความตายหรือได้รับบาดเจ็บอันเกิดจากการบริโภคผลิตภัณฑ์ อันมีสาเหตุมาจากความบกพร่องในการผลิตหรือความผิดปกติของผลิตภัณฑ์ซึ่งไม่อาจคาดหมายได้ตามธรรมดา ซึ่งผู้เกี่ยวข้องในการผลิต ได้แก่ ผู้ผลิตผู้ซึ่งใช้ชื่อหรือผู้ที่ใช้เครื่องหมายการค้า ผู้นำเข้า ผู้ขนส่งอาจต้องเป็นผู้รับผิดชอบในสินค้าที่ชำรุดบกพร่องตามหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด หากพบว่ามีการทำลายฉลากหรือคำเตือนของสินค้าที่ขายตามท้องตลาด⁷¹

ในการดำเนินคดีแพ่งกำหนดให้บุคคลซึ่งเกี่ยวข้องในการผลิตผลิตภัณฑ์ที่ชำรุดบกพร่องอาจยกข้อต่อสู้ได้ว่าผลิตภัณฑ์ซึ่งชำรุดบกพร่องนั้นสืบเนื่องมาจากการปฏิบัติตามกฎระเบียบหรือยกข้อต่อสู้ได้ว่าตนมิได้วางขายผลิตภัณฑ์หรือผลิตภัณฑ์นั้นไม่ได้ชำรุดบกพร่องหรือผลิตภัณฑ์นั้นมิได้ถูกผลิตขึ้นเพื่อประโยชน์ทางธุรกิจหรือแสวงหากำไรของผู้ผลิตหรือสถานะความรู้ทางวิทยาศาสตร์และทางเทคนิค ในขณะที่ผู้ผลิตสินค้าออกวางจำหน่ายไม่อาจทำให้ตรวจ

⁷¹ The Consumer Protection Act 1987. Section 3.

พบความบกพร่องของสินค้าที่มีอยู่ได้ หรือความบกพร่องได้เกิดขึ้นในขั้นตอนของกรรมวิธีการประกอบชิ้นส่วนหรือการออกแบบของผลิตภัณฑ์นั้น⁷²

ความเสียหายที่จะต้องรับผิดชอบจะไม่บังคับใช้กับกรณีที่ผลิตภัณฑ์ได้เกิดความบกพร่องขึ้นเองหรือเกิดจากการใช้หรือครอบครองหรือการบริโภคตามปกติหรือผู้ที่ได้รับความเสียหายได้ทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความเสียหายอยู่แล้ว⁷³

(2) กำหนดถึงการกระทำที่เป็นความผิดเกี่ยวกับข้อกำหนดด้านความปลอดภัยทั่วไปว่าในการจัดส่งสินค้า เสนอหรือตกลงที่จะจัดส่ง การเปิดเผยหรือครอบครองสินค้าของผู้บริโภค รายใดที่ไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดด้านความปลอดภัยทั่วไปทำให้เป็นสินค้านั้นไม่ความปลอดภัย เมื่อมีการคำนึงถึงวัตถุประสงค์สินค้านั้นกำลังวางตลาดหรือจะวางตลาด การได้มาของสินค้านั้นใช้เครื่องหมายใดๆ เกี่ยวกับสินค้าและข้อแนะนำหรือคำเตือนใดๆ ซึ่งมีหรือจะมีไว้ในการเก็บรักษา การใช้หรือการบริโภคสินค้านั้น⁷⁴ เว้นแต่จะมีเหตุผลแสดงว่า สินค้านั้นจะไม่นำมาบริโภคในสหราชอาณาจักรหรือแสดงให้เห็นที่พอใจว่าได้เปิดเผยหรือครอบครองสินค้านั้นไว้แก่การจัดส่งในช่วงระยะเวลาของการดำเนินธุรกิจค้าปลีกซึ่งไม่อาจรู้ได้และไม่มีหลักฐานพอสมควรให้เป็นที่เชื่อว่าสินค้านั้นไม่สามารถปฏิบัติตามข้อกำหนดด้านความปลอดภัยทั่วไปได้ หรือข้อกำหนดดังกล่าวมีเจตนาชัดเจนว่าเป็นการจัดส่งสินค้าเก่าเพื่อหากำไร จึงกำหนดให้บุคคลผู้กระทำความผิดต้องรับโทษจำคุกเป็นระยะเวลาที่ไม่เกิน 6 เดือนหรือให้ปรับไม่เกินระดับ 5 ในขณะมาตรฐาน (ไม่เกิน 5,000 ยูโร⁷⁵) หรือทั้งจำทั้งปรับ⁷⁶

(3) กำหนดให้เลขาธิการรัฐสภา (The Secretary of State) จัดทำระเบียบด้านความปลอดภัย โดยมีจุดประสงค์เพื่อให้สินค้าที่บัญญัติตามกฎหมายนี้มีความปลอดภัย จัดทำข้อบัญญัติเกี่ยวกับองค์ประกอบหรือความจุ การออกแบบ การก่อสร้างหรือการบรรจุหีบห่อของสินค้าซึ่งเกี่ยวกับมาตรฐานสำหรับสินค้า การอนุมัติให้สอดคล้องกับรายละเอียดมาตรฐานเกี่ยวกับการทดสอบหรือการตรวจสอบสินค้า กำหนดแนวทางการจัดการกับสินค้าที่ไม่ผ่านการทดสอบเพื่อกำหนดเครื่องหมาย คำเตือน หรือข้อแนะนำ หรือข้อมูลอื่นใดที่เกี่ยวกับสินค้าโดยแนบไว้กับสินค้า การห้ามบุคคลจากการจัดส่งหรือการเสนอเพื่อจัดส่ง การตกลงที่จะจัดส่ง การเปิดเผยสำหรับการจัดส่ง หรือการครอบครองสินค้าสำหรับการจัดส่ง สินค้าและชิ้นส่วนที่เป็น

⁷² The Consumer Protection Act 1987. Section 4.

⁷³ The Consumer Protection Act 1987. Section 5.

⁷⁴ The Consumer Protection Act 1987 Section 10(1).

⁷⁵ 1 ยูโร เท่ากับ 40.66 บาท. สืบค้นเมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน 2553. จาก <http://www.bangkokbank.com>.

⁷⁶ The Consumer Protection Act 1987. Section 10(4).

องค์ประกอบและวัตถุประสงค์สำหรับสินค้าดังกล่าว การกำหนดข้อมูลให้กับบุคคลใดๆ สามารถปฏิบัติตามระเบียบได้⁷⁷

(4) กำหนดความผิดที่ฝ่าฝืนต่อระเบียบด้านความปลอดภัยโดยให้บุคคลมีความผิดต่อเมื่อได้มีการจัดส่ง หรือทำคำเสนอหรือตกลงที่จัดส่งสินค้าใดๆ โดยเปิดเผยหรือครอบครองสินค้าใดๆ สำหรับการจัดส่งนั้น หรือไม่ดำเนินการทดสอบโดยเปิดเผยหรือครอบครองสินค้าใดๆ สำหรับการจัดส่งนั้น หรือ ไม่ดำเนินการทดสอบสินค้าตามระเบียบด้านความปลอดภัยนั้น บุคคลนั้นจะได้รับโทษจำคุกเป็นระยะเวลาไม่เกินหกเดือนให้ปรับไม่เกินระดับ 5 ในขนาดมาตรฐาน (ไม่เกิน 5,000 ยูโร) หรือทั้งจำทั้งปรับ⁷⁸

(5) กำหนดถึงข้อห้ามแจ้งและการแจ้งเตือน โดยให้เลขาธิการรัฐสภา (The Secretary of State) ส่งการแจ้งให้ทราบถึงการห้าม การแจ้งให้ทราบเพื่อเตือนให้กับบุคคลใดๆ ซึ่งห้ามบุคคลนั้นจากการจัดส่งหรือการเสนอเพื่อการจัดส่ง การตกลงเพื่อการจัดส่งการเปิดเผยสำหรับการจัดส่ง หรือการครอบครองสำหรับการจัดส่ง สินค้าที่เกี่ยวข้องใดๆ ซึ่งเลขาธิการรัฐสภา (The Secretary of State) พิจารณาเห็นว่าไม่ปลอดภัย โดยให้บุคคลนั้นตีพิมพ์ในรูปแบบ ลักษณะและในโอกาสตามที่ระบุไว้ในการแจ้งให้ทราบนั้นซึ่งคำเตือนเกี่ยวกับสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ถ้าฝ่าฝืนการแจ้งให้ทราบถึงการห้ามหรือการแจ้งให้ทราบเพื่อเตือนนั้น ให้มีความผิดในการกระทำผิดและให้รับผิดชอบในการตัดสินลงโทษโดยให้จำคุกเป็นระยะเวลาไม่เกิน 6 เดือนหรือให้ปรับไม่เกินระดับ 5 ในขนาดมาตรฐาน (ไม่เกิน 5,000 ยูโร)หรือทั้งจำทั้งปรับ⁷⁹

(6) หน่วยงานที่บังคับใช้พระราชบัญญัตินี้ออกคำสั่งการระงับชั่วคราว เมื่อมีหลักฐานที่สมควรโดยสงสัยว่ามีการฝ่าฝืนข้อบัญญัติใดๆ ด้านความปลอดภัยเกี่ยวกับสินค้า หน่วยงานนั้นอาจจะส่งการแจ้งให้ทราบฉบับหนึ่ง (การแจ้งให้ทราบถึงการระงับชั่วคราว) ทั้งนี้การแจ้งให้ทราบนั้นมีระยะเวลาที่สิ้นสุดไม่มากกว่า 6 เดือนหลังจากวันที่ของการแจ้งให้ทราบนั้นซึ่งการแจ้งดังกล่าวจะต้องอธิบายสินค้าที่เพียงพอต่อการวินิจฉัยสินค้าเหล่านั้น ให้กำหนดหลักฐานซึ่งหน่วยงานสงสัยว่าได้มีการกล่าวถึงข้อบัญญัติด้านความปลอดภัยเกี่ยวกับสินค้านั้น และจะต้องระบุว่าบุคคลนั้นอาจจะอุทธรณ์ต่อการแจ้งให้ทราบ บุคคลใดๆ ผู้ซึ่งฝ่าฝืนการแจ้งให้ทราบถึงการระงับชั่วคราวให้มีความผิดในการกระทำผิดของส่วนว่าด้วยความปลอดภัยของผู้บริโภคและผู้ให้รับผิดชอบในการตัดสินลงโทษโดยให้จำคุกเป็นระยะเวลาไม่เกิน 6 เดือน หรือให้ปรับไม่เกินระดับ 5 ของระดับมาตรฐาน (ไม่เกิน 5,000 ยูโร) หรือทั้งจำทั้งปรับ เมื่อหน่วยงานที่ส่งการแจ้งให้ทราบถึงการระงับ

⁷⁷ The Consumer Protection Act 1987. Section 11.

⁷⁸ The Consumer Protection Act 1987. Section 12.

⁷⁹ The Consumer Protection Act 1987. Section 13.

ชั่วคราวเกี่ยวกับสินค้าใดๆ แล้ว ให้หน่วยงานนั้นรับผิดชอบต่อการจ่ายเงินชดเชยให้กับบุคคลใดๆ ที่มีผลประโยชน์ในสินค้านั้น เกี่ยวกับการสูญเสียหรือเสียหายใดๆ ที่เกิดจากเหตุผลของการส่ง การแจ้งให้ทราบนั้น ถ้าไม่มีการฝ่าฝืนข้อบัญญัติใดๆ ด้านความปลอดภัยเกี่ยวกับสินค้านั้นและใช้อำนาจที่ไม่สามารถให้เห็นผลได้ต่อการละเลยหรือความผิดใดๆ โดยบุคคลนั้นๆ⁸⁰

(7) กำหนดถึงกระบวนการป้องกันจากการตรวจสอบโดยให้ผู้เสนอขายสินค้าทั้งของเล่น อาจจะเข้าสู่การป้องกันตนจากการตรวจสอบโดยยินยอมให้ผู้เสนอขายชี้แจงว่าเขาได้ดำเนินขั้นตอนที่มีเหตุผลและถูกต้องเพื่อให้พ้นจากการเป็นผู้กระทำความผิด หากผู้ขายพบว่าเป็นการกระทำผิดหรือการผิดสัญญาของผู้อื่นหรือการไว้วางใจในข้อมูลที่ผู้อื่นให้ไว้ ผู้ขายจะต้องชี้แจงให้ทราบไม่น้อยกว่า 7 วันกำหนดก่อนวันพิจารณาตัดสินนั้นต่อศาล⁸¹

สำหรับในประเทศอังกฤษซึ่งถือเป็นหนึ่งในสมาชิกของสหภาพยุโรปหรือ EU นั้น ในเรื่องของการข้อกำหนดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็กที่เป็นขบวนการหรือห้วนมยางนั้นมิได้มีการบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะ คงมีเพียงแต่ประกาศข้อกำหนดเกี่ยวกับมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ของใช้ทั่วไปสำหรับเด็ก ซึ่งหมายความรวมถึงผลิตภัณฑ์สำหรับเด็กที่เป็นห้วนมยางและขบวนการไว้ด้วย ทั้งนี้ข้อกำหนดสำคัญของ EU คือการห้ามมิให้มีการจำหน่ายของและเครื่องใช้สำหรับเด็กที่ทำมาจาก Soft PVC ซึ่งมีส่วนผสมของ Phthalate มากกว่าร้อยละ 0.01 ต่อน้ำหนักของสารดังกล่าว

3.4.4 มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภคผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็กในประเทศญี่ปุ่น

ปัญหาเกี่ยวกับผู้บริโภคในประเทศญี่ปุ่นเริ่มเป็นประเด็นสำคัญในทางเศรษฐกิจและสังคมตั้งแต่ช่วงปี ค.ศ. 1950 ถึง 1960 เป็นต้นมา ทั้งนี้ เนื่องจากการเจริญเติบโตอย่างมากในทางเศรษฐกิจ การผลิตสินค้ามีความซับซ้อนมากขึ้น ประกอบกับการที่ผู้บริโภคไม่ได้รับข้อมูลที่เพียงพอในการตัดสินใจจึงต้องรับภาระเสี่ยงภัยเองในการเลือกซื้อสินค้า รวมถึงการที่ความสามารถในเชิงธุรกิจหรือทักษะในเชิงการตลาดของผู้ประกอบการบางรายมีการผูกขาดทำให้ผู้บริโภคขาดอำนาจต่อรอง ด้วยเหตุดังกล่าวจึงก่อให้เกิดการตรากฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคขึ้นในปี ค.ศ. 1968 คือ The Consumer Protection Fundamental Act, 1968

⁸⁰ Section 14. The Consumer Protection Act 1987.

⁸¹ Section 39. The Consumer Protection Act 1987.

3.4.4.1 The Consumer Protection Fundamental Act, 1968

ซึ่งมีหลักการและเหตุผลเพื่อสนับสนุนมาตรการต่างๆ ในการคุ้มครองสิทธิและผลประโยชน์ผู้บริโภค โดยได้กำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของรัฐบาลกลาง รัฐบาลท้องถิ่น ผู้ประกอบธุรกิจ และบทบาทของผู้บริโภค สรุปได้ดังนี้

- 1) รัฐบาลกลางและรัฐบาลท้องถิ่นจะต้องวางแผนและปฏิบัติการให้เป็นไปตามแผนและนโยบายเกี่ยวกับผู้บริโภคตามพัฒนาการของเศรษฐกิจและสังคม
- 2) ผู้ประกอบธุรกิจจะต้องคุ้มครองผู้บริโภคและดำเนินการตามนโยบายต่างๆ ของรัฐบาลและ
- 3) ผู้บริโภคจะต้องมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาชีวิตของตนในฐานะผู้บริโภค ด้วยการมีความคิดริเริ่มและพยายามที่จะใช้เหตุผลของตนเองด้วยความเชื่อมั่น

ตาม The Consumer Protection Fundamental Act, 1968 ได้วางนโยบายไว้ให้ รัฐบาลกลางและรัฐบาลท้องถิ่นเพื่อการดำเนินงานและการพัฒนาด้านการคุ้มครองผู้บริโภค รวมทั้งมีการจัดตั้งองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้บริโภค ดังนี้

(1) คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค (The Consumer Protection Council) และกระทรวง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค โดยนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน ทำหน้าที่วางแผนและกำหนดทิศทางด้านนโยบายและมาตรการการคุ้มครองผู้บริโภคของ รัฐบาล คณะกรรมการฯ ประกอบด้วยรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้อง 15 คน อนึ่ง จะมีการประชุมร่วมกัน ระหว่างกระทรวงระดับ Director หลายครั้งต่อปี ทั้งนี้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการประสานงานและ ติดตามผลเกี่ยวกับมาตรการตามมติที่คณะกรรมการได้พิจารณาแล้ว

(2) คณะกรรมการนโยบายเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต (Quality of Life Bureau) คณะกรรมการนโยบายเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตจัดเป็นองค์กรด้านการให้คำแนะนำปรึกษาต่อ นายกรัฐมนตรี ซึ่งถูกตั้งขึ้นและอยู่ภายใต้ EPA คณะกรรมการ ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญต่างๆ ใน สาขาการคุ้มครองผู้บริโภค ได้แก่ นักวิชาการ ตัวแทนองค์กรผู้บริโภค และตัวแทนด้าน อุตสาหกรรมหลักต่าง ๆ

(3) สำนักงานคณะรัฐมนตรี (Cabinet Office) และกระทรวงกับองค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง กระทรวงต่าง ๆ จะมีหน้าที่เกี่ยวข้องกับผู้บริโภคในขอบเขตอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย สำหรับสำนักงานคณะรัฐมนตรีนั้น (เดิมคือ EPA) ทำหน้าที่ประสานมาตรการหรือนโยบายที่ เกี่ยวข้องกับผู้บริโภคในกระทรวงต่างๆ และทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการให้แก่คณะกรรมการ คุ้มครองผู้บริโภคและคณะกรรมการนโยบายเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต

(4) รัฐบาลท้องถิ่นตาม The Consumer Protection Fundamental Act รัฐบาลท้องถิ่นต้องวางแผนและนำไปปฏิบัติตามนโยบายของตนเอง ทั้งนี้ ต้องสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลกลาง นอกจากนี้ รัฐบาลท้องถิ่นจะทำหน้าที่ออกข้อบัญญัติของตนเองในเรื่องที่เกี่ยวกับผู้บริโภคและจะต้องยุติปัญหาระหว่างผู้บริโภคและผู้ประกอบการให้ได้

(5) ศูนย์กิจการเกี่ยวกับผู้บริโภคแห่งชาติ (NCAC) และในระดับท้องถิ่น NCAC เป็นองค์การของรัฐบาลซึ่งก่อตั้งขึ้นตามกฎหมาย หน้าที่สำคัญหลัก คือ เป็นศูนย์รับเรื่องราวร้องทุกข์เพื่อรับทราบสภาพปัญหาของผู้บริโภคเกี่ยวกับสินค้าและบริการแล้วนำข้อมูลจากคำร้องดังกล่าวมารวบรวมเก็บเป็นสถิติเพื่อการวิเคราะห์เป็นข้อมูลในเชิงบริหารให้แก่คณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับนโยบายและทิศทางการคุ้มครองผู้บริโภค ให้ข้อมูลข่าวสารแก่ผู้บริโภคด้วยการให้การศึกษาจัดการเกี่ยวกับการร้องทุกข์ของผู้บริโภค ทดสอบผลิตภัณฑ์ เป็นศูนย์เครือข่ายคอมพิวเตอร์ของศูนย์ในระดับท้องถิ่น

ทั้งนี้โดยมีขอบเขตการบริหารงานเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค ดังนี้

(1) มาตรการหลักในกิจการด้านการคุ้มครองผู้บริโภค

(1.1) การคุ้มครองผู้บริโภคด้านการสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีสารสนเทศ

(1.2) การพัฒนากฎหมายเพื่อคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

(1.3) สนับสนุนเรื่องสัญญาที่เป็นธรรมระหว่างผู้บริโภครกับผู้ประกอบการ

(1.4) มาตรการความปลอดภัยด้านอาหาร

(1.5) สนับสนุนการแข่งขันที่เป็นธรรม

(1.6) สนับสนุนกระบวนการร้องทุกข์ที่เรียบง่ายในระดับท้องถิ่น

(2) ปรับปรุงเรื่องสัญญาต่างๆ ของผู้บริโภคโดยการบังคับใช้ The Consumer Contract Act, 2000 เมื่อวันที่ 1 เมษายน ค.ศ. 2001

(3) สนับสนุนมาตรการความปลอดภัยในผลิตภัณฑ์ โดยการบังคับใช้ Product Liability, 1994 เมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม ค.ศ. 1995 สำนักงานคณะรัฐมนตรี ได้ปรับปรุงมาตรการอื่นๆ ระวังข้อพิพาทนอกเหนือจากการดำเนินการทางศาล (Alternative Dispute Resolution: ADR) เป็นต้น

(4) ให้ข้อมูลข่าวสารและการศึกษาแก่ผู้บริโภค

(4.1) ก่อตั้งสถาบันการให้การศึกษาแก่ผู้บริโภคแห่งชาติภายใต้การดูแลของ EPA และกระทรวงศึกษาธิการ

(4.2) จัดตั้งโครงการต่างๆ ที่เกี่ยวกับผู้บริโภคเช่นมติคณะรัฐมนตรีให้ถือว่าเดือนพฤษภาคมของทุกปี เป็นเดือนแห่งผู้บริโภค เป็นต้น

(5) การร่วมมือระหว่างประเทศ

(5.1) สำนักงานคณะรัฐมนตรีได้มีส่วนร่วมในการกำหนดขอบเขตมาตรการด้านพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในมิติของการคุ้มครองผู้บริโภค ให้สอดคล้องกับแนวทางของ OECD

(5.2) ร่วมกิจกรรมกับประเทศต่างๆ ในสาขาที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้บริโภค

อย่างไรก็ตาม นับตั้งแต่ได้มีการบังคับใช้ The Consumer Protection Fundamental Act, 1968 การร้องทุกข์ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องเกี่ยวกับความปลอดภัยด้านอาหารแต่ในระยะหลังจนถึงปัจจุบันสถานการณ์ได้เริ่มเปลี่ยนแปลงไป อัตราส่วนภาคอุตสาหกรรมและบริการมีการขยายตัวเพิ่มมากขึ้น ดังนั้น การร้องทุกข์ด้านบริการจึงมีเพิ่มมากขึ้นในขณะที่โครงสร้างของ The Consumer Protection Fundamental Act, 1968 เป็นกฎหมายที่ได้วางหลักทั่วไปไว้เท่านั้น ไม่มีรายละเอียดวิธีปฏิบัติโดยอำนาจในการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวเป็นของกระทรวงต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและส่วนท้องถิ่นซึ่งจะไปกำหนดกฎข้อบังคับอีกครั้งหนึ่งขณะเดียวกันรัฐบาลได้กำหนดนโยบายหรือเจตนารมณ์แห่ง The Consumer Protection Fundamental Act โดยเน้นว่าการคุ้มครองผู้บริโภคมิใช่ให้ภาครัฐดูแลทั้งหมด ผู้บริโภคจะต้องคุ้มครองตนเองเป็นสำคัญโดยภาครัฐจะเป็นผู้ให้ความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนให้รู้ถึงสิทธิของตนเอง เพื่อให้มีความพร้อมในการดูแลตนเองมากที่สุดและมีหน้าที่เตรียมความพร้อมและกลไกของประเทศในทุกด้านคู่ขนานไปด้วย เพื่อเป็นการสนับสนุนให้ผู้บริโภคได้พึ่งพาตนเองให้มากที่สุดเท่านั้น⁸² ประกอบกับการให้ความคุ้มครองผู้บริโภคในญี่ปุ่นที่ได้มีการพัฒนาโดยนาระบบกฎหมายมาใช้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติหลายประการ เช่น ปัญหาที่เกิดจากการมีกลไกภาครัฐ เพื่อการคุ้มครองผู้บริโภคที่ไม่คล่องตัว รวมทั้งความเชื่อและค่านิยมของชาวญี่ปุ่นเกี่ยวกับสิทธิของผู้บริโภค ซึ่งแตกต่างจากแนวคิดในสังคมประชาธิปไตยทั่วไป กล่าวคือประชาชนชาวญี่ปุ่นจะไม่นิยมใช้สิทธิฟ้องเรียกค่าเสียหายจากผู้ประกอบธุรกิจเพราะเชื่อว่าเป็นความผิดของตนเอง เช่น ในกรณีที่มีสินค้าให้เลือกในตลาดหลายยี่ห้อ หากเลือกบริโภคสินค้าที่มีคุณภาพต่ำและมีราคาถูกแล้วได้รับความเสียหายก็จะโทษตนเองที่

⁸² <http://gotoknow.org/blog/akrapong/144700>

ไม่เลือกสินค้าที่มีราคาแพงกว่าซึ่งน่าจะมีคุณภาพดีกว่าผู้บริโภคมีแนวคิดเช่นนี้น่าจะมาจากสภาพแวดล้อม ซึ่งสังคมและหน่วยงานของรัฐมิได้ให้ความสนใจปัญหาเหล่านี้ อีกทั้งไม่มีผู้ดำเนินคดีเพื่อผู้เสียหายไม่ว่าจะเป็นรัฐหรือเอกชนก็ตาม⁸³ เมื่อมีกฎหมายกลางคุ้มครองผู้บริโภค ประกาศใช้แต่ประชาชนไม่สนใจที่ใช้สิทธิทางกฎหมายกันมากนัก ญี่ปุ่นจึงได้พยายามหามาตรการทางกฎหมายอื่นๆ มาใช้ในการคุ้มครองผู้บริโภคและในปี ค.ศ.1994 ญี่ปุ่นจึงได้ประกาศใช้กฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบในผลิตภัณฑ์ขึ้นบังคับใช้เพื่อให้การคุ้มครองผู้บริโภคเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

3.4.4.2 The Product Liability Law (Law NO.85, 1994)

ก่อนปี ค.ศ.1995 การฟ้องร้องคดีความรับผิดชอบในผลิตภัณฑ์ในประเทศญี่ปุ่นนั้น เป็นไป ตามหลักทั่วไปในประมวลกฎหมายแพ่งของญี่ปุ่น โดยผู้เสียหายอาจฟ้องร้องให้ผู้ผลิตหรือผู้ขาย รับผิดชอบตามสัญญาหรือให้รับผิดชอบในทางละเมิดก็ได้แล้วแต่กรณี การฟ้องร้องให้รับผิดชอบตามสัญญานั้นสามารถกระทำได้โดยอาศัยหลักกฎหมายในมาตรา 570 ประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่นในเรื่องของความรับผิดชอบในกรณีความชำรุดบกพร่องที่ไม่เห็นประจักษ์ (Latent Defect) และมาตรา 415 ประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่นในเรื่องของการชำระหนี้ไม่ถูกต้อง (Imperfect Performance) ซึ่งตามมาตรา 570 นั้นผู้ซื้อสามารถฟ้องร้องให้ผู้ขายรับผิดชอบในกรณีที่สินค้าที่ขายนั้นมีความชำรุดบกพร่องที่ไม่อาจเห็นประจักษ์ได้ในขณะที่รับมอบสินค้าและผู้ซื้อไม่รู้ถึงความชำรุดบกพร่องดังกล่าว โดยผู้ซื้ออาจฟ้องเพื่อเลิกสัญญาหรือเรียกค่าเสียหาย เนื่องจากการฟ้องให้รับผิดชอบตามสัญญา ดังนั้นผู้เสียหายซึ่งไม่ได้เป็นผู้ซื้อสินค้าโดยตรงจากผู้ขายก็ไม่อาจฟ้องร้องผู้ขายได้ และความรับผิดของผู้ขายตามมาตรา 570 นี้ไม่ครอบคลุมถึงความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ชีวิต ร่างกาย หรือความสูญเสียอื่นๆ ส่วนกรณีตามมาตรา 415 นั้นก็คือว่าการที่ผู้ขายส่งมอบสินค้าที่ชำรุดบกพร่องให้แก่ผู้ซื้อนั้นถือว่าผู้ขายชำระหนี้ไม่ถูกต้อง ผู้ซื้อที่มีสิทธิเรียกร้องให้ผู้ขายชดเชยค่าเสียหายอันเกิดจากการชำระหนี้ไม่ถูกต้องดังกล่าวได้ ในการฟ้องร้องตามมาตรา 415 นี้ ศาลญี่ปุ่นได้นำมาตรา 416 ประมวลกฎหมายแพ่งมาใช้บังคับเพื่อกำหนดค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหายซึ่งมาตรา 416 ให้ลูกหนี้รับผิดชอบชดเชยค่าเสียหายให้แก่เจ้าหนี้สำหรับความเสียหายซึ่งเกิดขึ้นตามปกติธรรมดาจากการไม่ชำระหนี้ในส่วนความเสียหายพิเศษนั้นลูกหนี้จะต้องรับผิดชอบหากเป็นความเสียหายที่ลูกหนี้คาดหมายได้ว่าจะเกิดขึ้นจากการชำระหนี้ไม่ถูกต้อง โดยศาลของญี่ปุ่นได้ตีความตามมาตรา 416 ว่าครอบคลุมถึงค่าขาดรายได้และความสูญเสียอื่นๆ ถ้าคู่สัญญาคาดหมายได้ แต่ผู้ที่ฟ้องร้องตามมาตรา 415 นี้จะต้องเป็นผู้ซื้อสินค้าเท่านั้น การฟ้องร้องตามสัญญานั้นมีข้อจำกัดในเรื่องของหลักความรับผิดตามสัญญา ดังนั้นผู้เสียหายที่ไม่ใช่คู่สัญญาจะต้องฟ้องผู้ผลิตหรือผู้ขายตามหลักกฎหมายลักษณะละเมิดตาม

⁸³ สุขุม สุภนิตย์ ค เล่มเดิม. หน้า 45.

ความในมาตรา 709 ประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่นซึ่งยึดหลักความผิดที่เกิดจากความจงใจหรือประมาทเลินเล่อ (Liability Based on Fault) ผู้เสียหายต้องพิสูจน์ถึงความจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ผลิตหรือ ผู้จำหน่ายด้วย แม้ศาลจะพยายามลดภาระในการพิสูจน์ของผู้เสียหายในเรื่องนี้ด้วยการกำหนดหน้าที่ในการใช้ความระมัดระวังของผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายโดยเข้มงวด แต่ก็ยังเป็นภาระที่ค่อนข้างยุ่งยากแก่ผู้เสียหายอยู่ดี

ในปี ค.ศ. 1994 ประเทศญี่ปุ่นได้ประกาศใช้กฎหมายความรับผิดชอบในผลิตภัณฑ์ (Law NO. 85, 1994) ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม ค.ศ. 1995 โดยได้เปลี่ยนแนวคิดจากความรับผิดตามการกระทำ (Conduct-based Liability) ซึ่งต้องมีการพิสูจน์ว่าผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายจงใจหรือประมาทเลินเล่อก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เสียหาย มาเป็นความรับผิดบนฐานความชำรุดบกพร่องของสินค้า (Product Defect-based Liability) ที่เน้นถึงความชำรุดบกพร่องของสินค้าที่ผลิตโดยไม่จำเป็นต้องพิจารณาอีกต่อไปว่า ผู้ผลิตจงใจหรือประมาทเลินเล่อก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ได้รับความเสียหายจากการที่สินค้าชำรุดบกพร่องหรือไม่ ซึ่งเป็นแนวคิดในเรื่องของหลักความรับผิดชอบเด็ดขาดนั่นเอง โดยในการร่างกฎหมายดังกล่าวประเทศญี่ปุ่นได้นำเอาแบบอย่างมาจากระเบียบข้อบังคับของสหภาพยุโรป (EC Directive 85/374/EEC) โดยคำนึงถึงผลกระทบต่อภาคธุรกิจทั้งขนาดกลางและขนาดเล็กด้วยอันมีวัตถุประสงค์สำคัญดังนี้

1) ต้องการให้ผู้บริโภคมีฐานะในระบบเศรษฐกิจแบบตลาดทัดเทียมกับผู้ประกอบการซึ่งมีศักยภาพสูงในการพัฒนากระบวนการผลิตอย่างสลับซับซ้อนขึ้น จนอาจทำให้ผู้บริโภคตามไม่ทันไม่สามารถรู้ได้เท่าทันการพัฒนากระบวนการผลิตของผู้ประกอบการ และตกเป็นผู้เสียหายเปรียบในที่สุด ความทัดเทียมกันในระบบเศรษฐกิจการตลาดของทั้งสองฝ่ายจะเป็นการป้องกันและรองรับปัญหาอันอาจเกิดจากการพัฒนาการผลิตในอนาคต

2) ต้องการให้ผู้ประกอบการเป็นผู้รับภาระในการนำสืบกรณีต่างๆ ที่เกิดความเสียหายแก่ชีวิตและทรัพย์สินของผู้บริโภค เป็นการลดภาระการพิสูจน์ของผู้เสียหายซึ่งไม่สามารถที่จะนำสืบถึงความบกพร่อง ความจงใจหรือความประมาทเลินเล่อในการผลิตของผู้ประกอบการโดยหากพบว่าเกิดความบกพร่องอย่างหนึ่งอย่างใดของผู้ประกอบการแม้มิได้จงใจหรือประมาทเลินเล่อ ผู้ประกอบการก็จะต้องเป็นผู้รับผิดชอบในการชดเชยค่าเสียหายแก่ผู้บริโภค

ทั้งนี้ สามารถสรุปสาระสำคัญของกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบในผลิตภัณฑ์ The Product Liability Law (Law NO.85, 1994) ได้ดังนี้⁸⁴

⁸⁴ สุนีย์ มัลลิกะมาลย์. กฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบในผลิตภัณฑ์ของประเทศญี่ปุ่น. บทบัญญัติ เล่ม 53 ตอน 1 มีนาคม 2540. หน้า 18-26.

(1) วัตถุประสงค์ของกฎหมายฉบับดังกล่าว คือ เพื่อเป็นการบรรเทาความเสียหายให้แก่ผู้เสียหาย กฎหมายจึงกำหนดให้เป็นความรับผิดชอบของผู้ผลิต สำหรับความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สินอันเกิดจากความบกพร่องของผลิตภัณฑ์ อันจะเป็นการคุ้มครองชีวิตของประชาชนและให้เหมาะสมกับการพัฒนาเศรษฐกิจที่มั่นคงของประเทศ (มาตรา 1)

(2) “ผลิตภัณฑ์” หมายถึง ทรัพย์สินที่เคลื่อนที่ได้โดยผ่านการประดิษฐ์หรือกระบวนการอันเป็นกรรมวิธีการผลิต (มาตรา 2 (1)) จากความหมายดังกล่าว คำว่า “ผลิตภัณฑ์” จึงน่าจะหมายถึง สังกะหรณ์ทรัพย์สินทุกประเภทที่มีใช้ของสดหรือของธรรมชาติ แต่ได้ผ่านขั้นตอนหรือกระบวนการผลิตในลักษณะที่แปรรูปจากทรัพย์สินเดิมมาเป็นทรัพย์สินใหม่นั้นเอง

(3) “ความบกพร่อง” (Defect) หมายถึง ความไม่ปลอดภัยที่มาจากผลิตภัณฑ์ ซึ่งโดยปกติวิสัยแล้วผลิตภัณฑ์นั้นควรจะมีความปลอดภัยอยู่ ทั้งนี้โดยพิจารณาจากลักษณะสภาพของผลิตภัณฑ์ วิธีการใช้ ระยะเวลาของการผลิต การขนส่งผลิตภัณฑ์ และสภาวะการณ์แวดล้อมอื่นที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์ (มาตรา 2(2))

(4) “ผู้ผลิต” เป็นผู้รับผิดชอบในกรณีที่มีความเสียหายเกิดขึ้นจากความบกพร่องของผลิตภัณฑ์ (มาตรา 2(3)) หมายถึง

(4.1) ผู้ที่ประกอบการประดิษฐ์หรือผลิตผลิตภัณฑ์ (Manufacturer)

(4.2) ผู้นำเข้าผลิตภัณฑ์โดยมีจุดมุ่งหมายในทางธุรกิจ (Importer)

(4.3) ผู้ที่ใช้ชื่อหรือเครื่องหมายการค้า หรือเครื่องหมายใดๆ ประทับบนผลิตภัณฑ์ที่แสดงความเป็นตัวแทนหรือเป็นผู้ผลิตหรือทำให้เข้าใจได้ว่าเป็นผู้ผลิตสินค้านั้น

(4.4) ผู้ที่ประทับตราบนผลิตภัณฑ์ทำให้เข้าใจได้ว่าเป็นผู้ผลิต ผู้ปรุงแต่ง ผู้นำเข้าสินค้า ผู้จัดจำหน่าย

(5) “ผู้เสียหาย” หมายถึง ผู้บริโภคผลิตภัณฑ์ที่มีความบกพร่องจนก่อให้เกิดความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย อนามัย และทรัพย์สินของผู้บริโภคนั้น อันพิสูจน์ได้ว่าความเสียหายนั้นเป็นผลมาจากผลิตภัณฑ์ของผู้ผลิต (มาตรา 3) จึงกล่าวได้ว่าการพิจารณาความรับผิดชอบในผลิตภัณฑ์ ยึดหลักความบกพร่องของผลิตภัณฑ์เป็นองค์ประกอบสำคัญในการพิจารณาความรับผิดชอบนั้นเอง

(6) ข้อยกเว้นความรับผิดชอบของผู้ผลิต (มาตรา 4) ได้แก่

(6.1) กรณีที่ผู้ผลิตได้ใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์หรือเทคโนโลยี ตรวจสอบในช่วงเวลาการผลิตและการขนส่งผลิตภัณฑ์แล้ว ไม่พบเหตุอันใดอันน่าจะทำให้ผลิตภัณฑ์มีความบกพร่องเกิดขึ้นได้ หรือค้นพบความบกพร่องได้ซึ่งเท่ากับเป็นการป้องกันความเสียหายของการบริโภคผลิตภัณฑ์แล้ว

(6.2) กรณีวัตถุประสงค์ที่ใช้ในการผลิตหรือส่วนประกอบในการผลิตซึ่งมีความบกพร่อง เกิดขึ้นเนื่องจากผลของการแนะนำวิธีการใช้ของผู้ผลิตวัตถุดิบนั้นและผู้ผลิตเองก็มีได้ประมาณใกล้เคียงที่จะเป็นเหตุให้เกิดความบกพร่องขึ้นในผลิตภัณฑ์ของตน

ข้อยกเว้นความรับผิดทั้งสองประการนี้ หากผู้ผลิตสามารถพิสูจน์ได้เช่นนั้นแล้ว ผู้ผลิตย่อมไม่ต้องรับผิดในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากความบกพร่องของผลิตภัณฑ์นั้น

1) อายุความ (มาตรา 5) อายุความในการฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายของผู้บริโภคหรือผู้มีสิทธิฟ้องคดีแทน มีกำหนดอายุความดังนี้

(1) อายุความสามปี นับตั้งแต่วันที่รู้ถึงความเสียหายและรู้ตัวผู้ที่ต้องรับผิด

(2) อายุความสิบปีนับแต่วันที่ผลิตหรือวันที่ส่งมอบสินค้าถึงผู้บริโภค

(3) ในกรณีที่ความเสียหายเกิดจากการสะสมในร่างกายซึ่งต้องใช้ระยะเวลาหนึ่งความเสียหายจึงปรากฏอาการขึ้นมา ในกรณีเช่นนี้ อายุความจะเริ่มนับตั้งแต่วันที่รู้ถึงความเสียหายหรือปรากฏอาการขึ้นโดยมีกำหนดอายุความสิบปีนับแต่วันดังกล่าว

2) ในกรณีที่มีได้มีบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ก็ให้นำเอากฎหมายแพ่งมาใช้บังคับ (มาตรา 6) เช่น ข้อตกลงยกเว้นความรับผิดระหว่างผู้ผลิตและผู้บริโภค การไล่เบียดระหว่างผู้ต้องรับผิด และหลักการชดเชยค่าเสียหาย เป็นต้น

บทที่ 4

ปัญหาและวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็ก ที่เป็นห้วนมยางและขวดนม

จากการศึกษากฎหมายเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์สำหรับเด็กตามกฎหมายของประเทศไทยและพิจารณาเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศแล้วเห็นว่ายังมีปัญหาและอุปสรรคหลายประการเนื่องจากบทบัญญัติที่มีลักษณะเป็นการคุ้มครองผู้บริโภคที่เป็นเด็กนั้นมีความจำเป็นที่จะต้องให้ความสำคัญต่อผลกระทบที่ส่งผลต่อเด็ก ไม่ว่าจะเป็นผลกระทบทั้งทางร่างกายและจิตใจของเด็ก โดยอาจจะส่งผลกระทบระยะยาวต่อร่างกายของเด็ก ดังนั้นหากมีการผลิตผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็กที่ไม่ได้มาตรฐานจะก่อให้เกิดอันตรายอย่างใหญ่หลวงสำหรับเด็กในอนาคต

ผู้เขียนจึงได้ทำการศึกษาในกรณีผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็กที่เป็นห้วนมยางและขวดนมที่มีผลกระทบต่อเด็กและใกล้ตัวเด็กมากที่สุด เนื่องจากเป็นผลิตภัณฑ์ที่จะต้องให้ความสำคัญต่อคุณภาพและมาตรฐานความปลอดภัยมากที่สุด เพื่อจะได้ไม่ก่อให้เกิดอันตรายสำหรับเด็กซึ่งจะส่งผลกระทบต่อพัฒนาการของเด็กต่อไปในอนาคต โดยจากการศึกษาหลักเกณฑ์ทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคที่เป็นเด็กในกรณีผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็กที่เป็นห้วนมยางและขวดนม นั้นปรากฏว่าได้มีกฎหมายหลายฉบับซึ่งขาดความชัดเจน และไม่สามารถบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร จึงส่งผลให้กฎหมายเหล่านั้นไม่สามารถคุ้มครองผู้บริโภคและกำหนดความรับผิดชอบของผู้ประกอบการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจากการศึกษาผู้เขียนได้วิเคราะห์ไว้ตามประเด็นปัญหาดังต่อไปนี้

4.1 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมในทางแพ่ง

เป้าหมายสำคัญของการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางแพ่งในกรณีที่เกิดความเสียหายจากการใช้ผลิตภัณฑ์หรือสินค้าใดๆ ขึ้นนั้น คือการมุ่งประสงค์ต่อการได้รับการชดเชยเยียวยาความเสียหายจากผู้ประกอบการหรือผู้ที่เกี่ยวข้องในการผลิตหรือจำหน่ายสินค้านั้นออกสู่ผู้บริโภคนั่นเอง ดังนั้น เมื่อเด็กซึ่งถือได้ว่าเป็นผู้บริโภคคนหนึ่งโดยเฉพาะในผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็กที่เป็นห้วนมยางและขวดนม เมื่อผู้บริโภคที่เป็นเด็กได้รับความเสียหายจากผลิตภัณฑ์สำหรับเด็กที่เป็นห้วนมยางและขวดนมแล้ว ย่อมมีสิทธิตามกฎหมายที่จะใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจาก

ผู้ประกอบการได้เช่นกัน แต่จากการศึกษากลับพบว่าทบทวนฎีกฎหมายที่เกี่ยวข้องในปัจจุบันนั้น ยังมีข้อบกพร่องหลายประการซึ่งก่อให้เกิดปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินคดีของผู้บริโภคซึ่ง เป็นเด็ก อันสามารถแยกพิจารณาได้ดังนี้

4.1.1 ปัญหาความรับผิดชอบของผู้ประกอบการตามหลักภาระการพิสูจน์

โดยทั่วไปความรับผิดชอบของบุคคลนั้นเป็นไปตามหลักความรับผิดทางสัญญาที่คู่สัญญา สามารถตกลงข้อสัญญาระหว่างกันเป็นอย่างไรก็ได้ และหลักความรับผิดทางละเมิดที่ผู้เสียหายจากการกระทำละเมิดจะต้องพิสูจน์ถึงความจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้กระทำรวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างผลกับการกระทำละเมิดนั้นด้วย อันเป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งมีหลักว่า “ผู้ใดกล่าวอ้าง ผู้นั้นย่อมมีหน้าที่นำสืบ” ด้วยเหตุดังกล่าว ในคดีซึ่งผู้บริโภคได้รับความเสียหายจากผลิตภัณฑ์หรือสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้น จึงทำให้เกิดอุปสรรคแก่คู่ความฝ่ายที่ได้รับความเสียหายซึ่งก็คือผู้บริโภค ที่จะต้องมีภาระในการแสวงหาพยานหลักฐานมาเพื่อพิสูจน์ความเสียหายที่ อาจทำได้ยากลำบาก เนื่องจากข้อเท็จจริงส่วนใหญ่จะอยู่ในความรู้เห็นของฝ่ายผู้ผลิตแต่ฝ่ายเดียว และผู้บริโภคไม่อาจทราบหรือเข้าถึงข้อเท็จจริงดังกล่าวได้ ดังนี้ เพื่อให้มีการเยียวยาความเสียหาย แก่ผู้เสียหายอย่างเป็นธรรมและเหมาะสมกับสภาพสังคมและเศรษฐกิจในปัจจุบัน จึงมีการพยายาม นำหลักความรับผิดโดยเคร่งครัดหรือหลักความรับผิดเด็ดขาด (Strict Liability) มาใช้ในกรณี ดังกล่าวมากขึ้น โดยถือว่าหากมีความเสียหายเกิดขึ้นจากผลิตภัณฑ์หรือสินค้าใดซึ่งถือได้ว่าเป็น สินค้าที่ไม่ปลอดภัยแล้ว ผู้ประกอบการจะต้องรับผิดชอบในผลแห่งความเสียหายนั้น ไม่ว่าจะความเสียหาย นั้นจะเกิดจากการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบการหรือไม่ก็ตาม

ในประเทศไทยได้มีการรับเอาหลักความรับผิดเด็ดขาดมาใช้เพื่อให้มีผลเป็นการ ค้ำครองผู้บริโภคมากขึ้นเช่นกัน ดังที่ปรากฏตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่ เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มาตรา 5 ซึ่งผู้ประกอบการไม่ว่าจะเป็นผู้ผลิต ผู้ว่าจ้างให้ ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ขายที่ไม่สามารถรู้ตัวผู้ผลิต หรือผู้ว่าจ้างให้ผลิต หรือผู้นำเข้า หรือผู้ใช้ชื่อทางการค้า เครื่องหมายการค้า เครื่องหมายข้อความหรือแสดงด้วยวิธีใดๆ อันมีลักษณะทำให้เข้าใจว่าเป็นผู้ผลิต ผู้ว่าจ้างให้ผลิต หรือผู้นำเข้า ผู้ประกอบการทุกคนต้องร่วมกันรับผิดชอบต่อผู้เสียหายในความเสียหายที่ เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย และสินค้านั้นได้มีการขายให้แก่ผู้บริโภคแล้ว โดยไม่ว่าความเสียหายนั้นจะเกิดจากการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบการหรือไม่ก็ตาม

แต่อย่างไรก็ตาม ตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ดังกล่าวนั้น การที่จะถือว่าผู้ประกอบการต้องรับผิดชอบในความเสียหายอันเกิด จากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ฝ่ายผู้เสียหายมีหน้าที่ต้องพิสูจน์ให้ได้ข้อเท็จจริงตามที่กำหนดไว้ด้วย

ปรากฏตามมาตรา 6 ที่บัญญัติให้ผู้ประกอบต้องรับผิดชอบตามมาตรา 5 ผู้เสียหายหรือผู้มีสิทธิฟ้องคดี แทนตามมาตรา 10 ต้องพิสูจน์ว่าผู้เสียหายได้รับความเสียหายจากสินค้าของผู้ประกอบการและการใช้หรือการเก็บรักษาสินค้านั้นเป็นไปตามปกติธรรมดา แต่ไม่ต้องพิสูจน์ว่าความเสียหายเกิดจากการกระทำของผู้ประกอบการผู้ใด ซึ่งกรณีดังกล่าวจึงเป็นภาระการพิสูจน์ของผู้เสียหายหรือผู้มีสิทธิฟ้องคดีแทน อันได้แก่ คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค สมาคม หรือมูลนิธิที่คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคให้การรับรองตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภคมีหน้าที่ต้องพิสูจน์ก่อน โดยต้องพิสูจน์ให้ได้ว่าผู้บริโภคได้รับความเสียหายจากสินค้าของผู้ประกอบการ และการใช้หรือการเก็บรักษาสินค้านั้นเป็นไปตามปกติธรรมดา โดยไม่ต้องพิสูจน์ว่าความเสียหายนั้นเกิดจากการกระทำของผู้ใด

หากผู้เสียหายสามารถพิสูจน์ได้ดังที่ได้กล่าวมา โดยหลักแล้วผู้ประกอบการจะต้องรับผิดชอบ ส่วนกรณีที่จะไม่ต้องรับผิดชอบนั้นถือเป็นข้อยกเว้นและเป็นภาระการพิสูจน์ของผู้ประกอบการที่ต้องพิสูจน์ให้ได้ตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด ซึ่งหากพิสูจน์ได้ก็ไม่ต้องรับผิดชอบแต่หากพิสูจน์ไม่ได้ก็ต้องรับผิดชอบ โดยข้อยกเว้นความรับผิดชอบของผู้ประกอบการนั้น ปรากฏตามมาตรา 7 ที่ว่า “ผู้ประกอบการไม่ต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยหากพิสูจน์ได้ว่า

- (1) สินค้านั้นมีได้เป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย
- (2) ผู้เสียหายได้รู้อยู่แล้วว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หรือ
- (3) ความเสียหายเกิดขึ้นจากการใช้หรือการเก็บรักษาสินค้าไม่ถูกต้องตามวิธีใช้ วิธีเก็บรักษา คำเตือน หรือข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าที่ผู้ประกอบการได้กำหนดไว้อย่างถูกต้องและชัดเจนตามสมควรแล้ว”

และจากข้อยกเว้นความรับผิดชอบของผู้ประกอบการดังกล่าวนี้เองที่ก่อให้เกิดปัญหาต่อประสิทธิภาพในการคุ้มครองผู้บริโภคได้ กล่าวคือ

ในกรณีข้อยกเว้นตามมาตรา 7 (2) ที่ว่าหากผู้ประกอบการสามารถพิสูจน์ได้ว่าผู้เสียหายได้รู้อยู่แล้วว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ผู้ประกอบการก็ไม่ต้องรับผิดชอบในความเสียหายนั้นเช่นกัน ซึ่งความหมายของคำว่า “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” นั้น หมายความว่า สินค้าที่ก่อให้เกิดหรืออาจก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นได้ ไม่ว่าจะเป็เพราะเหตุจากความบกพร่องในการผลิตหรือการออกแบบ หรือ ไม่ได้กำหนดวิธีใช้ วิธีเก็บรักษา คำเตือน หรือข้อมูลเกี่ยวกับสินค้า หรือกำหนดไว้แต่ไม่ถูกต้องหรือไม่ชัดเจนตามสมควร ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงสภาพของสินค้า รวมทั้งลักษณะการใช้งาน และการเก็บรักษาตามปกติธรรมดาของสินค้าอันพึงคาดหมายได้ ทั้งนี้ตามบทนิยามศัพท์ใน มาตรา 4

ดังนั้น จากข้อยกเว้นความรับผิดชอบดังกล่าวนี้จะเห็นได้ว่า เพียงผู้เสียหายรู้อยู่แล้วว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ไม่ว่าจะเพราะมีความบกพร่องในการผลิต หรือไม่มีการกำหนดวิธีใช้ การเก็บรักษา คำเตือน ข้อมูลเกี่ยวกับสินค้า หรือกำหนดไว้แต่ไม่ถูกต้องหรือไม่ชัดเจน ก็ล้วนเป็นเหตุให้ผู้ประกอบต้องหลุดพ้นจากความรับผิดไปได้ทั้งสิ้น ซึ่งในกรณีนี้อาจเป็นปัญหาตามการศึกษาที่ ยกตัวอย่างเช่น หากผู้บริโภคซื้อผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็กที่เป็นห้วนมยางหรือขวดนมจากร้านค้าทั่วไปหรือตลาดนัดซึ่งมักจะมีราคาถูกหรือเป็นสินค้านำมาลดราคาเพราะมีตำหนิ ซึ่งส่วนใหญ่แล้วสินค้านี้มักไม่มีการระบุถึงข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าหรือวิธีการใช้ คำเตือน การเก็บรักษา หรือหากมีก็ไม่ชัดเจน กรณีดังกล่าวนี้ย่อมถือได้ว่าผู้บริโภคได้รู้อยู่แล้วว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัยตามพระราชบัญญัตินี้ และส่งผลให้ผู้ประกอบการไม่ต้องรับผิดในความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อไปด้วย ซึ่งดูเหมือนจะไม่เป็นธรรมแก่ผู้บริโภคเท่าใดนัก โดยเฉพาะผู้บริโภคที่ไม่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดีพอและมีความจำเป็นต้องอุปโภคบริโภคสินค้านี้ราคาถูกเป็นส่วนใหญ่

ในเรื่องเกี่ยวกับข้อยกเว้นความรับผิดชอบของผู้ประกอบการดังกล่าวนี้ จากการศึกษาบทบัญญัติแห่งกฎหมายในต่างประเทศพบว่าในแต่ละประเทศมีการกำหนดข้อยกเว้นความรับผิดชอบของผู้ประกอบการไว้ทั้งที่เป็นลายลักษณ์อักษรและจากแนวคำพิพากษาของศาล โดยในประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งถือได้ว่าเป็นต้นแบบของแนวคิดในเรื่องหลักความรับผิดโดยเด็ดขาด ก็มีได้มีการบัญญัติข้อยกเว้นความรับผิดชอบของผู้ประกอบการไว้โดยชัดเจน แต่ขึ้นอยู่กับศาลของแต่ละมลรัฐ โดยมีแนวทางสรุปได้ดังนี้

1) กรณีที่ผู้เสียหายสมัครใจเข้าเสี่ยงภัยเองและใช้สินค้านั้น ทั้งที่มีความไม่ปลอดภัยโดยไม่มีเหตุอันสมควร ในกรณีดังกล่าวผู้ประกอบการจะมีภาระการพิสูจน์ว่าผู้เสียหายทราบถึงความไม่ปลอดภัยและตระหนักถึงความเสี่ยงดังกล่าวเป็นอย่างดี และสมัครใจเข้ารับความเสี่ยงนั่นเองและ

2) กรณีความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในขณะที่สินค้าถูกผลิตและจำหน่ายนั้น ไม่สามารถที่จะรู้ได้ถึงความปลอดภัย เป็นต้น

ซึ่งอย่างไรก็ตามศาลในประเทศสหรัฐอเมริกามักจะถือเป็นบรรทัดฐานอย่างเคร่งครัดในเรื่องของการสมัครใจเข้าเสี่ยงภัยของผู้บริโภคว่าต้องเป็นเรื่อง que ผู้เสียหายรู้ถึงความไม่ปลอดภัยของสินค้านั้นอย่างชัดเจนและเป็นความเสี่ยงภัยที่ไม่มีเหตุผลอันสมควรที่สามารถอ้างได้ เช่น คดีของ Deveney V. Sarno⁷³ ที่โจทก์ได้ซื้อรถยนต์และพบว่าเข็มขัดนิรภัยชำรุดบกพร่อง แต่ระหว่างที่รอให้มีการเปลี่ยนเข็มขัดนิรภัยนั้น โจทก์ได้นำรถยนต์มาใช้โดยไม่มีเข็มขัดนิรภัย และเกิด

⁷³ อนันต์ จันทโรภากร. (2547). กฎหมายว่าด้วยความรับผิดเพื่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ขาดความปลอดภัย. หน้า 168.

อุบัติเหตุขึ้น โจทก์ได้รับบาดเจ็บจึงฟ้องร้องให้ผู้ขายรับผิดชอบตามหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด ศาลตัดสินว่า แม้โจทก์จะสมัครใจยอมรับความเสี่ยงภัยที่เกิดขึ้น แต่กรณีดังกล่าวศาลไม่เห็นว่าการกระทำของโจทก์เป็นการกระทำที่ปราศจากเหตุผลอันสมควร และตัดสินให้ผู้ขายรับผิดชอบต่อโจทก์

จากบรรทัดฐานดังกล่าวนี้ หากนำมาปรับใช้กับกรณีปัญหาตามตัวอย่างที่อาจเกิดขึ้นได้ในประเทศไทยดังที่ผู้เขียนได้กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า ความจำเป็นในการอุปโภคผลิตภัณฑ์สินค้าราคาถูกของผู้บริโภคบางคนนั้น ถือได้ว่าเป็นความจำเป็นในการดำรงชีวิตให้เหมาะสมกับสภาพความเป็นอยู่และรายได้ของผู้บริโภคแต่ละคน และเป็นกรณีที่แม้ผู้บริโภคจะสมัครใจรับความเสี่ยงภัยที่อาจเกิดขึ้นจากสินค้าราคาถูกที่อาจไม่ได้มาตรฐานหรือมีข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าที่ไม่เพียงพอแต่ก็มีใช่เป็นเรื่องที่ปราศจากเหตุอันสมควร แต่เป็นเรื่องความจำเป็นตามสภาพความเป็นอยู่ของผู้บริโภคแต่ละคนที่จะพึงได้รับการคุ้มครองภายใต้กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคเช่นเดียวกัน

การที่พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 บัญญัติข้อยกเว้นความรับผิดของผู้ประกอบการไว้ในมาตรา 7 (2) ว่า “ผู้เสียหายได้รู้อยู่แล้วว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย” นั้น ผู้เขียนเห็นว่า การบัญญัติบทกฎหมายในลักษณะดังกล่าว ยังไม่มีความชัดเจนและเป็นการยากในการตีความในทางปฏิบัติที่จะยังให้เกิดผลเป็นการคุ้มครองผู้เสียหายตามวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของพระราชบัญญัตินี้ โดยเฉพาะกรณีตามการศึกษาฉบับนี้ ความไม่ปลอดภัยในสินค้าประเภทผลิตภัณฑ์ที่ใช้สำหรับเด็กที่เป็นหัวหน้าขบวนและขบวนม นอกจากรูปร่างของสินค้าภายนอกแล้ว องค์ประกอบภายในของผลิตภัณฑ์อันได้แก่วัสดุทางเคมีต่างๆ ในการผลิตนั้นล้วนแล้วแต่อาจก่อให้เกิดอันตรายได้ทั้งสิ้น ผู้บริโภคจึงไม่อาจรู้ได้โดยอาศัยความรู้โดยทั่วไปและไม่อาจมองเห็นได้ด้วยตาเปล่าประกอบกับการที่จะพิจารณาว่าผู้บริโภคได้รับรู้ถึงความเสียหายแล้วหรือไม่ ควรพิจารณาว่าการรู้ดังกล่าวเป็นไปโดยชัดแจ้ง และได้รับรู้ถึงผลร้ายที่จะเกิดขึ้นหรือไม่ด้วย รวมถึงการพิจารณาถึงเหตุผลอันสมควรในการยอมรับเข้าเสี่ยงภัยที่จะเกิดขึ้นแก่ตนเองด้วย ด้วยเหตุดังกล่าวการที่บทบัญญัติแห่งกฎหมาย มาตรา 7 (2) ของประเทศไทยบัญญัติไว้ในลักษณะที่เอื้อต่อผู้ประกอบการให้สามารถอ้างเป็นข้อยกเว้นความรับผิดได้อย่างกว้างขวางเช่นนี้ จึงอาจกล่าวได้ว่าไม่มีผลเป็นการคุ้มครองผู้บริโภคซึ่งได้รับความเสียหายได้อย่างแท้จริง และไม่อาจบรรลุถึงเจตนารมณ์แห่งกฎหมายว่าด้วยความรับผิดจากความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยที่มุ่งต่อการคุ้มครองผู้เสียหายเป็นสำคัญอีกด้วย

ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติเรื่องข้อยกเว้นความรับผิดของผู้ประกอบการตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2511 มาตรา 7 วรรคหนึ่ง (2) เป็นว่า ผู้ประกอบการไม่ต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดจาก

สินค้าที่ไม่ปลอดภัย หากพิสูจน์ได้ว่าผู้เสียหายได้อยู่แล้วว่าเป็นสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัยโดยชัดแจ้ง แต่กลับเข้าเสียภัยนั้นเองโดยปราศจากเหตุอันสมควร

สำหรับการศึกษาถึงกฎหมายของประเทศญี่ปุ่นในการคุ้มครองผู้บริโภค โดยเฉพาะความรับผิดชอบในผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการนั้น แม้กฎหมายของประเทศญี่ปุ่นจะมีได้มีการบัญญัติบทกเว้นความรับผิดชอบของผู้ประกอบการไว้อย่างกว้างขวางก็ตาม แต่จากการศึกษาโดยภาพรวมของกฎหมายดังกล่าวนี้เห็นได้อย่างชัดเจนว่ากฎหมายของประเทศญี่ปุ่นยังมีข้อบกพร่องบางประการที่ส่งผลให้ประสิทธิภาพในการคุ้มครองผู้บริโภคของประเทศญี่ปุ่นอาจมีมาตรฐานที่น้อยกว่าประเทศไทย กล่าวคือ แม้โดยหลักแล้วกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบในผลิตภัณฑ์ของผู้ญี่ปุ่นจะยึดถือหลักความรับผิดชอบเด็ดขาดเช่นเดียวกับประเทศไทย คือไม่ต้องพิจารณาว่าผู้ที่ต้องรับผิดชอบจะได้กระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้บริโภคหรือไม่ แต่ให้ความสำคัญในเรื่องของความชำรุดบกพร่องหรือความไม่ปลอดภัยในตัวสินค้า ดังนั้น โดยทั่วไปแล้วผู้เสียหายจึงมีหน้าที่ที่จะต้องพิสูจน์ว่าสินค้านั้นมีความชำรุดบกพร่องทำให้เกิดความเสียหายเกิดขึ้นแก่ชีวิตร่างกาย และทรัพย์สินของผู้เสียหาย และพิสูจน์ว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้น เป็นผลมาจากความชำรุดบกพร่องของสินค้านั้น ซึ่งจากหลักการการพิสูจน์ดังกล่าวนี้เองที่ก่อให้เกิดปัญหาต่อประสิทธิภาพในการคุ้มครองผู้บริโภคของญี่ปุ่น ทั้งนี้เพราะการจะพิสูจน์ให้ได้ข้อเท็จจริงที่ครบถ้วนตามที่ได้กล่าวมานั้น ย่อมเป็นเรื่องที่ยากสำหรับผู้บริโภคที่มีความรู้ความสามารถทั่วไป เมื่อเทียบกับความรู้ความสามารถของผู้ประกอบการและระดับของเทคโนโลยีในการผลิตที่ก้าวหน้าและซับซ้อนขึ้นเรื่อยๆ ในขณะที่เมื่อพิจารณาบทบัญญัติของไทย ตามมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 นั้น จะเห็นได้ว่าตามบทบัญญัติดังกล่าวผู้บริโภคเพียงแต่พิสูจน์ให้ได้ว่า ตนเองได้รับความเสียหายจากสินค้าของผู้ประกอบการ และการใช้หรือการเก็บรักษาสินค้านั้นเป็นไปตามปกติธรรมดาเท่านั้น ซึ่งเป็นเรื่องที่สามารถกระทำได้ง่ายกว่า และหากผู้เสียหายสามารถพิสูจน์ได้ผู้ประกอบการจะต้องรับผิดชอบ ส่วนกรณีที่จะไม่ต้องรับผิดชอบนั้นถือเป็นข้อยกเว้น และเป็นภาระการพิสูจน์ของผู้ประกอบการที่ต้องพิสูจน์ให้ได้ตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด

กรณีจึงเป็นว่าแม้ตามกฎหมายญี่ปุ่นในเรื่องของข้อยกเว้นความรับผิดชอบของผู้ประกอบการจะมีได้เอื้อต่อการฟื้นความรับผิดชอบของผู้ประกอบการให้เป็นไปได้โดยง่ายดังเช่นกรณีปัญหาของประเทศไทยที่ได้กล่าวมาข้างต้นก็ตาม แต่ก่อนจะถึงขั้นตอนของผู้ประกอบการที่ต้องมีการการพิสูจน์เพื่อให้ฟื้นความรับผิดชอบนั้น กลับเห็นได้ชัดเจนว่ามีอุปสรรคสำคัญซึ่งเป็นภาระของผู้บริโภคในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงที่สามารถกระทำได้ยาก ด้วยเหตุดังกล่าว ผู้เขียนจึงเห็นว่าหลักเกณฑ์ตามกฎหมายไทยสามารถมีผลเป็นการคุ้มครองผู้บริโภคได้มากกว่าหลักเกณฑ์ตาม

กฎหมายญี่ปุ่น และยังไม่มีความเหมาะสมในการที่จะถือเอาบทบัญญัติของกฎหมายญี่ปุ่นมาเป็นแบบแผนในการพัฒนาปรับปรุงกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคของไทยในปัจจุบัน

4.1.2 ปัญหาการใช้ดุลพินิจของศาลในการกำหนดค่าเสียหาย

ดังที่ได้กล่าวไปแล้วว่า ในการที่ผู้บริโภคจะเรียกร้องค่าเสียหายในความเสียหายที่เกิดจากผลิตภัณฑ์ที่ไม่ปลอดภัยจากผู้ประกอบการนั้นอาศัยหลักกฎหมายแพ่งลักษณะละเมิดเป็นสำคัญ โดยในคดีละเมิดนั้นผู้บริโภคซึ่งได้รับอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย อนามัย มีสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายซึ่งเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 ซึ่งค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้นได้กำหนดไว้ 3 ลักษณะ ตามมาตรา 438 วรรคสอง ได้แก่ การคืนทรัพย์สิน หรือใช้ราคาในกรณีที่ไม่สามารถคืนทรัพย์สินได้ และค่าเสียหายเพื่อความเสียหายซึ่งโดยทั่วไปมักเป็นตัวเงินนั่นเอง

แต่สำหรับกรณีความเสียหายจากผลิตภัณฑ์ที่ไม่ปลอดภัยตามการศึกษาจะเห็นได้ว่าเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับค่าเสียหายซึ่งต้องกำหนดเป็นตัวเงินเป็นสำคัญ เนื่องจากโดยทั่วไปแล้วลักษณะของความเสียหายที่ผู้บริโภคได้รับจากการใช้ผลิตภัณฑ์ที่ไม่ปลอดภัยนั้นมักเป็นความเสียหายที่เกิดแก่ชีวิต ร่างกาย หรืออนามัยของผู้บริโภค กรณีจึงไม่อาจที่จะมีค่าสินไหมทดแทนโดยการคืนทรัพย์สินหรือใช้ราคาได้นั่นเอง แต่อย่างไรก็ตามค่าเสียหายเพื่อความเสียหายอันเกิดแต่การละเมิดนั้น ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้กำหนดไว้อย่างจำกัดกรณีเท่านั้น อันได้แก่

1) ในกรณีทำให้เขาถึงตาย ค่าเสียหาย ได้แก่ ค่าปลงศพและค่าใช้จ่ายอันจำเป็นอย่างอื่นในการจัดการศพ ค่ารักษาพยาบาลและค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ในกรณีที่มิได้ตายทันที รวมถึงค่าขาดไร้อุปการะตามกฎหมายและค่าขาดแรงงานด้วย

2) ในกรณีทำให้เสียหายแก่ร่างกายหรืออนามัย ค่าเสียหาย ได้แก่ ค่าใช้จ่ายอันได้เสียไป ค่าเสียหายเพื่อการที่เสียความสามารถในการประกอบกิจการสิ้นเชิงหรือแต่บางส่วน และค่าขาดแรงงาน นอกจากนี้ยังรวมถึงค่าเสียหายเพื่อความเสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงินด้วย เช่น ค่าทนายทนายหรือทนายทุกขเวทนาจากความเจ็บป่วย เป็นต้น

ดังนั้น หากเป็นค่าเสียหายที่นอกเหนือไปจากที่กฎหมายกำหนดไว้ผู้บริโภคซึ่งได้รับความเสียหายก็ไม่อาจเรียกร้องได้

แต่อย่างไรก็ตาม เนื่องจากคดีเรียกร้องค่าเสียหายจากผู้ประกอบการเพื่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้น ตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มาตรา 11 กำหนดให้นอกจากค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิดตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แล้ว ศาลมีอำนาจกำหนดค่าสินไหม

ทดแทนเพื่อความเสียหายต่อจิตใจอันเป็นผลเนื่องมาจากความเสียหายต่อร่างกาย สุขภาพ หรือ อนามัยของผู้เสียหาย และหากผู้เสียหายถึงแก่ความตาย สามี ภริยา บุพการี หรือผู้สืบสันดานของ บุคคลนั้นชอบที่จะได้รับค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจด้วย รวมถึงหากข้อเท็จจริงปรากฏ ว่าผู้ประกอบการ ได้ผลิต นำเข้า หรือขายสินค้าโดยรู้อยู่แล้วว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หรือมิได้รู้เพราะความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง หรือเมื่อรู้ว่าสินค้าไม่ปลอดภัยภายหลังจากการ ผลิต นำเข้า หรือขายสินค้านั้นแล้วไม่ดำเนินการใดๆ ตามสมควรเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหาย ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ประกอบการจ่ายค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษเพิ่มขึ้นจากจำนวนค่า สินไหมทดแทนที่แท้จริงที่ศาลกำหนดได้ตามที่ศาลเห็นสมควรแต่ไม่เกิน 2 เท่าของค่าสินไหม ทดแทนที่แท้จริงนั้น ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงพฤติการณ์ต่างๆ เช่น ความร้ายแรงของความเสียหายที่ ผู้เสียหายได้รับ การที่ผู้ประกอบการรู้ถึงความไม่ปลอดภัยของสินค้า ระยะเวลาที่ผู้ประกอบการ ปกปิดความไม่ปลอดภัยของสินค้า การดำเนินการของผู้ประกอบการเมื่อทราบว่าสินค้านั้นเป็น สินค้าที่ไม่ปลอดภัย ผลประโยชน์ที่ผู้ประกอบการได้รับ สถานะทางการเงินของผู้ประกอบการ การที่ผู้ประกอบการได้บรรเทาความเสียหายที่เกิดขึ้น ตลอดจนการที่ผู้เสียหายมีส่วนในการ ก่อให้เกิดความเสียหายด้วย

จึงสรุปได้ว่าตามบทบัญญัติที่เกี่ยวข้อง อันได้แก่ ประมวลกฎหมายแพ่งและ พานิชย์ และพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 นั้น ได้บัญญัติให้อำนาจศาลในการใช้ดุลพินิจกำหนดค่าสินไหมทดแทนได้ 3 กรณี คือ ค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิดตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพานิชย์ ค่าเสียหายต่อ จิตใจ และค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษ

เมื่อพิจารณาบทบัญญัติในการกำหนดค่าเสียหายตามประมวลกฎหมายแพ่งและ พานิชย์และพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ดังกล่าวแล้ว จะเห็นได้ว่าค่าเสียหายที่กำหนดไว้ตามบทบัญญัติทั้งสองนั้นสามารถครอบคลุมความ เสียหายได้เกือบทุกกรณี แต่ปัญหาสำคัญในการกำหนดค่าเสียหายคือการกำหนดค่าเสียหายนั้นเป็น ดุลพินิจของศาลโดยแท้ันเอง ซึ่งในการที่ศาลจะใช้ดุลพินิจในการกำหนดค่าเสียหายเพื่อความ เสียหายอย่างใดๆ นั้น ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพานิชย์ มาตรา 438 กำหนดให้ศาลวินิจฉัยตาม ควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด ดังนั้น ในทางปฏิบัติศาลจึงมักจะกำหนดค่าสินไหม ทดแทนไปตามความเสียหายที่แท้จริง ทั้งนี้เป็นไปตามหลักที่มุ่งหมายให้การชดใช้ค่าสินไหม ทดแทนเป็นไปเพื่อให้ผู้เสียหายกลับคืนสู่ฐานะเดิมมากที่สุดเท่าที่นั้น ซึ่งอาจไม่เพียงพอต่อการ เยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้บริโภคได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในที่นี้ผู้เขียนจึงจะขอแยกพิจารณา ประเด็นปัญหาออกเป็นดังนี้

ประเด็นแรก ในเรื่องเกี่ยวกับค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจ ตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มาตรา 11 (1) นั้น ตามมาตรา 4 กำหนดนิยามคำว่า “ความเสียหาย” หมายความว่า ความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยไม่ว่าจะเป็นความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพ อนามัย จิตใจหรือทรัพย์สิน ทั้งนี้ไม่รวมถึงความเสียหายต่อตัวสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้น และ “ความเสียหายต่อจิตใจ” หมายความว่า ความเจ็บปวด ความทุกข์ทรมาน ความหวาดกลัว ความวิตกกังวล ความเศร้าโศกเสียใจ ความอับอาย หรือความเสียหายต่อจิตใจอย่างอื่นที่มีลักษณะทำนองเดียวกัน

ตามกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา การกำหนดค่าเสียหายต่อจิตใจต้องเป็นไปตามหลักสำคัญสองประการ คือ หลักเรื่อง Impact Rule ที่ว่าการจะเรียกร้องค่าเสียหายต่อจิตใจได้นั้นจะต้องมีความเสียหายทางร่างกายเกิดขึ้นด้วย หรือปรากฏหลักฐานแน่ชัดว่าผู้ผลิตจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ถ้าเกิดความเสียหายต่อจิตใจเพียงอย่างเดียวโดยไม่มีความบาดเจ็บของร่างกายเกิดขึ้น บุคคลนั้นก็ไม้อาจเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนต่อจิตใจได้ และหลักเรื่อง Zone of Danger Rule ที่ว่า ผู้ได้รับความเสียหายต้องพิสูจน์ว่าตนอยู่ในบริเวณที่อาจได้รับอันตรายต่อร่างกายจากการกระทำโดยประมาทของผู้กระทำละเมิด และมีความเสี่ยงอย่างมากที่จะได้รับอันตรายนั้น ผู้ได้รับความเสียหายจึงจะสามารถเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนต่อจิตใจได้⁷⁴

เมื่อพิจารณาบทบัญญัติมาตรา 11 แล้วจะเห็นได้ว่า หลักเกณฑ์ในการกำหนดค่าเสียหายต่อจิตใจตามบทมาตราดังกล่าวกำหนดไว้เพียงว่า ความเสียหายต่อจิตใจนั้นต้องเป็นผลเนื่องมาจากความเสียหายต่อร่างกาย สุขภาพ หรืออนามัยของผู้เสียหาย อันได้แก่ความเจ็บปวด ความทุกข์ทรมาน ความหวาดกลัว ความวิตกกังวล ความเศร้าโศกเสียใจ ความอับอาย หรือความเสียหายต่อจิตใจอย่างอื่นที่มีลักษณะทำนองเดียวกันเท่านั้น แต่ไม่ได้บัญญัติถึงหลักเกณฑ์ที่เป็นเครื่องมือสำหรับศาลในการใช้ดุลพินิจหรือพฤติการณ์ใดๆ เพื่อใช้ประกอบการกำหนดค่าเสียหายต่อจิตใจไว้แต่อย่างใด รวมถึงมิได้มีการกำหนดขอบเขตหรือจำนวนสูงสุดที่ศาลสามารถกำหนดให้ได้ ประกอบกับที่ผ่านมาศาลส่วนใหญ่มักจะไมยอมรับในเรื่องค่าเสียหายต่อจิตใจ โดยเห็นว่าไม่มีกฎหมายให้อำนาจในการเรียกค่าเสียหายต่อจิตใจไว้ ดังนั้นหากจะถือเอาบรรทัดฐานของคำพิพากษาของศาลที่ผ่านมาเป็นแนวทางในการกำหนดค่าเสียหายดังกล่าวคงเป็นเรื่องที่เป็นไปได้ยาก

ด้วยเหตุที่บทบัญญัติแห่งกฎหมายถูกบัญญัติไว้ในลักษณะที่ไม่ชัดเจนดังกล่าว จึงเป็นการให้อำนาจแก่ศาลในการใช้ดุลพินิจได้อย่างกว้างขวางจนไม่มีขอบเขตหรือมาตรฐานที่ศาลจำต้องถือปฏิบัติเหมือนกันเป็นการทั่วไป แม้จะสามารถพิจารณาได้ว่าการกำหนดหลักเกณฑ์ใน

⁷⁴ สมศักดิ์ นวตระกูลพิสุทธิ. (2546). ร่างกฎหมายว่าด้วยความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยกับผลกระทบต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง. วารสารนิติศาสตร์ 33. หน้า 696.

ลักษณะที่ให้อำนาจศาลใช้ดุลพินิจตามสมควรดังกล่าวเป็นเรื่องที่อาจอำนวยความสะดวกให้แก่ ผู้บริโภคได้เพราะไม่มีขอบเขตของกฎหมายมาจำกัดอำนาจศาลไว้ แต่หากพิจารณาในแง่ของ ผู้บริโภคด้วยกันเองแล้ว เนื่องจากการใช้ดุลพินิจในการกำหนดค่าเสียหายนั้นเป็นการพิจารณาถึง ข้อเท็จจริงประกอบด้วยความเห็นส่วนบุคคล จึงมีความเป็นไปได้สูงที่ว่าในกรณีเดียวกันหรือคดีที่มี ข้อเท็จจริงเหมือนกัน แต่ผลของคำพิพากษากลับแตกต่างกันมากอันก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมใน ลักษณะหนึ่งนั่นเอง

ดังนั้น จึงจำเป็นต้องเพิ่มเติมพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้น จากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2511 โดยให้มีหลักการการใช้ดุลพินิจของศาลในการพิจารณา กำหนดค่าเสียหายให้กับผู้เสียหายไว้ให้ชัดเจน โดยให้ทำพฤติกรรมของผู้ประกอบธุรกิจตามที่ บัญญัติหลักการการใช้ดุลพินิจของศาลในการกำหนดค่าสินไหมทดแทนหรือการลงโทษเพิ่มขึ้น ตามมาตรา 11 วรรคหนึ่ง (2) มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ประเด็นที่สอง ในเรื่องเกี่ยวกับค่าเสียหายเชิงลงโทษ ทั้งนี้เนื่องจากในปัจจุบัน แนวคิดในการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษได้รับความสนใจมากขึ้น โดยเฉพาะในคดีที่เกี่ยวกับการ ละเมิดสิทธิผู้บริโภค ดังนั้น เพื่อให้มีผลเป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคมากขึ้น ในประเทศไทย เองก็ได้มีการยอมรับหลักการดังกล่าวด้วยเช่นกันโดยมีการนำมาบัญญัติไว้ในกฎหมายหลายฉบับ ซึ่งที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้บริโภคนั้นได้แก่ ตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่ เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มาตรา 11 (2) ที่ได้บัญญัติให้ผู้ประกอบการที่ได้ผลิต นำเข้า หรือขายสินค้าโดยรู้อยู่แล้วว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หรือมิได้รู้เพราะความ ประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง หรือเมื่อรู้ว่าสินค้าไม่ปลอดภัยภายหลังจากการผลิต นำเข้า หรือขาย สินค้านั้นแล้วไม่ดำเนินการใดๆ ตามสมควรเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหาย ให้ศาลมีอำนาจสั่ง ให้ผู้ประกอบการจ่ายค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษเพิ่มขึ้นจากจำนวนค่าสินไหมทดแทนที่ แท้จริงที่ศาลกำหนดได้ตามที่ศาลเห็นสมควร แต่ไม่เกิน 2 เท่าของค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริงนั้น ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงพฤติการณ์ต่างๆ เช่น ความร้ายแรงของความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับ การที่ ผู้ประกอบการรู้ถึงความไม่ปลอดภัยของสินค้า ระยะเวลาที่ผู้ประกอบการปกปิดความไม่ปลอดภัย ของสินค้า การดำเนินการของผู้ประกอบการเมื่อทราบว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ผลประโยชน์ที่ผู้ประกอบการได้รับ สถานะทางการเงินของผู้ประกอบการ การที่ผู้ประกอบการได้ บรรเทาความเสียหายที่เกิดขึ้น ตลอดจนการที่ผู้เสียหายมีส่วนในการก่อให้เกิดความเสียหายด้วย และตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มาตรา 42 ที่กำหนดว่าถ้าการกระทำที่ ถูกฟ้องร้องเกิดจากการที่ผู้ประกอบการกระทำโดยเจตนาเอาเปรียบผู้บริโภคโดยไม่เป็นธรรมหรือ จงใจให้ผู้บริโภคได้รับความเสียหาย หรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงไม่นำพาต่อความเสียหายที่

จะเกิดแก่ผู้บริโภครหรือกระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนต่อความรับผิดชอบในฐานะผู้มีอาชีพหรือธุรกิจ อันยอมเป็นที่ไว้วางใจของประชาชน เมื่อศาลมีคำพิพากษาให้ผู้ประกอบธุรกิจชดเชยค่าเสียหายแก่ผู้บริโภค ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ประกอบธุรกิจจ่ายค่าเสียหายเพื่อการลงโทษเพิ่มขึ้นจากจำนวนค่าเสียหายที่แท้จริงที่ศาลกำหนดได้ตามที่เห็นสมควร โดยคำนึงถึงพฤติการณ์ต่างๆ เช่น ความเสียหายที่ผู้บริโภคได้รับ ผลประโยชน์ที่ผู้ประกอบธุรกิจได้รับ สถานะทางการเงินของผู้ประกอบธุรกิจ การที่ผู้ประกอบธุรกิจได้บรรเทาความเสียหายที่เกิดขึ้น ตลอดจนการที่ผู้บริโภครมีส่วนในการก่อให้เกิดความเสียหายด้วย การกำหนดค่าเสียหายเพื่อการลงโทษตามวรรคหนึ่ง ให้ศาลมีอำนาจกำหนดได้ไม่เกิน 2 เท่าของค่าเสียหายที่แท้จริงที่ศาลกำหนด แต่ถ้าค่าเสียหายที่แท้จริงที่ศาลกำหนดมีจำนวนเงินไม่เกิน 50,000 บาท ให้ศาลมีอำนาจกำหนดค่าเสียหายเพื่อการลงโทษได้ไม่เกิน 5 เท่าของค่าเสียหายที่แท้จริงที่ศาลกำหนด

ซึ่งเมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติดังกล่าวแล้ว จะเห็นได้ว่าแม้หลักเกณฑ์ในการกำหนดค่าเสียหายเพื่อการลงโทษจะมีการกำหนดแนวทางในการใช้ดุลพินิจของศาลไว้ โดยให้ศาลต้องคำนึงถึงพฤติการณ์ต่างๆ เช่น ความเสียหายที่ผู้บริโภคได้รับ ผลประโยชน์ที่ผู้ประกอบธุรกิจได้รับ สถานะทางการเงินของผู้ประกอบธุรกิจ การที่ผู้ประกอบธุรกิจได้บรรเทาความเสียหายที่เกิดขึ้น ตลอดจนการที่ผู้บริโภครมีส่วนในการก่อให้เกิดความเสียหาย เป็นต้น รวมถึงมีการกำหนดขอบเขตหรือกรอบค่าเสียหายสูงสุดไว้ก็ตาม แต่เห็นว่าจำนวนค่าเสียหายสูงสุดที่กฎหมายกำหนดไว้ยังเป็นจำนวนที่ต่ำเกินไป ซึ่งอาจไม่บรรลุถึงวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษที่มุ่งหมายต่อการลงโทษให้เช็ดหลาบเพื่อมิให้มีการกระทำผิดอีก รวมถึงเพื่อมิให้ผู้ประกอบการอื่นกระทำความผิดอันเป็นการป้องปรามมิให้เกิดความเสียหายในลักษณะเดียวกันอีกนั่นเอง

เมื่อพิจารณาค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษในประเทศสหรัฐอเมริกาแล้ว จะเห็นได้ว่า กฎหมายดังกล่าวกำหนดให้มีการเรียกได้ดังนี้

- 1) กรณีที่ผู้ผลิตรู้ว่าสินค้าเป็นอันตรายและรู้วิธีที่จะลดความเป็นอันตรายนั้นลงจนถึงระดับที่ยอมรับได้โดยทั่วไป แต่ไม่ดำเนินการ
- 2) กรณีที่ผู้ขายรู้ว่าสินค้านั้นเป็นอันตรายแต่ปิดบังซ่อนเร้นไว้ หรือกรณีภายหลังที่ได้พบว่าสินค้ามีความบกพร่อง แต่ผู้ผลิตไม่ดำเนินการใดๆ ที่เหมาะสมหรือยังคงดำเนินการผลิตสินค้านั้นต่อไป

ทั้งนี้โดยการกำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษในประเทศสหรัฐอเมริกานั้น ไม่มีการกำหนดจำนวนแน่นอนหรือเพดานขั้นสูงไว้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับพฤติการณ์แวดล้อมต่างๆ เช่น ความร้ายแรงของความเสียหาย ผลประโยชน์ที่ผู้ประกอบการได้รับจากการผลิตหรือการจำหน่ายสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้น รวมถึงการดำเนินการเมื่อทราบว่าเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย เป็นต้น

แต่อย่างไรก็ตามในช่วงระยะเวลาหลายปีมานี้ ศาลสูงสหรัฐอเมริกาได้กำหนดกรอบค่าเสียหายในเชิงลงโทษเป็นแนวทางแก่ศาลในมลรัฐว่าไม่ควรเกินอัตรา 10 เท่าของความเสียหายที่แท้จริง⁷⁵

ในส่วนของกฎหมายที่เกี่ยวข้องเฉพาะกับความปลอดภัยของสินค้าในประเทศสหรัฐอเมริกา นั้น ปรากฏตาม Consumer Product Safety Act of 1972 มาตรา 19 ข้อ (a) ซึ่งกำหนดการกระทำที่เป็นความผิดของผู้ประกอบการไว้หลายลักษณะตาม 19 (a) (1) (2) (4) (5) (6) (7) และมีการกำหนดค่าเสียหายเพื่อการลงโทษไว้ โดยกำหนดให้บุคคลใดที่กระทำความผิดให้ลงโทษทางแพ่งได้ไม่เกิน 5,000 ดอลลาร์ของแต่ละเรื่องซึ่งความผิดตามข้อ 19 (a) (1) (2) (4) (5) (6) นั้น ให้ถือเป็นความผิดที่แยกจากกันได้ในแต่ละผลิตภัณฑ์ของผู้บริโภคที่เกี่ยวข้อง แต่ทั้งนี้บทลงโทษทางแพ่งสูงสุดจะถูกกำหนดขึ้นโดยคณะกรรมการสำหรับการกระทำความผิดที่เกี่ยวข้องหลายครั้งรวมกัน โดยพิจารณามาตรา 20 (b) ประกอบ สำหรับความผิดตามมาตรา 19 ข้อ (a) (3) ถือว่าเป็นการกระทำผิดแยกจากกันและถ้าความผิดดังกล่าวได้กระทำต่อเนื่องกัน ก็ถือว่าเป็นความผิดที่แยกจากกันของแต่ละวันไป เว้นแต่ห้ามลงโทษทางแพ่งสูงสุดเกิน 1,250,000 ดอลลาร์ สำหรับความผิดต่อเนื่องใดๆ ที่เกี่ยวข้องกัน

ซึ่งเมื่อพิจารณาบทบัญญัติและหลักเกณฑ์ทั้งหลายของประเทศสหรัฐอเมริกาแล้วเห็นว่า ในเรื่องความผิดที่เกี่ยวข้องกันนั้นเป็นกรณีที่สามารถเกิดขึ้นได้ในประเทศไทยเช่นกันเพราะลักษณะของความผิดที่กำหนดไว้ตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 อันเป็นเหตุให้ศาลสามารถกำหนดค่าเสียหายเพื่อการลงโทษได้นั้น อาจเกิดขึ้นต่อเนื่องกันได้ เช่น ในกรณีที่ผู้ประกอบการได้ผลิต นำเข้าหรือขายสินค้าโดยมิได้รู้ว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัยเพราะความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง แต่เมื่อรู้ว่าสินค้าไม่ปลอดภัยภายหลังแล้วไม่ดำเนินการใดๆ ตามสมควรเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหาย เป็นต้น ซึ่งตามบทบัญญัติของประเทศสหรัฐอเมริกา กำหนดไว้ให้เป็นความผิดที่แยกออกจากกันได้แต่ละวันนั้น ย่อมส่งผลให้การกำหนดค่าเสียหายเพื่อลงโทษสำหรับความผิดแต่ละอย่างที่ได้กระทำนั้นสามารถมีผลเป็นการลงโทษและป้องปรามการกระทำผิดที่เกิดขึ้นได้อย่างแท้จริงและมีประสิทธิภาพ เพราะมิฉะนั้นแล้วก็จะเป็นการผู้ประกอบการที่กระทำความผิดในลักษณะใดลักษณะหนึ่งได้รับการลงโทษเท่ากับผู้ประกอบการที่กระทำความผิดหลายอย่างรวมกันซึ่งมีความร้ายแรงกว่า อันเป็นลักษณะหนึ่งของความไม่เท่าเทียมกันนั่นเอง แต่อย่างไรก็ตาม การที่บทบัญญัติของประเทศสหรัฐอเมริกาที่กำหนดให้ห้ามลงโทษทาง

⁷⁵ ปีตันธนา เล่าอัครภาคย์. (2542). ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย: ศึกษาเฉพาะกรณีสินค้าประเภทรถยนต์. หน้า 172.

แฟงสูงสุดเกิน 1,250,000 ดอลลาร์⁷⁶ สำหรับความผิดต่อเนื่องใดๆ ที่เกี่ยวข้องกันนั้น ผู้เขียนเห็นว่า ยังไม่มีความเหมาะสมต่อการลงโทษทางแพ่งเพราะหากความผิดในลักษณะใดลักษณะหนึ่งหรือหลายอย่างที่ต้องเนื่องกันนั้นก่อให้เกิดความเสียหายที่มากกว่าจำนวนเงินค่าเสียหายที่ศาลจะพึงกำหนดแล้วย่อมเป็นผลเสียหายต่อผู้บริโภครายอย่างชัดเจน กรณีจึงควรที่จะกำหนดอัตราค่าเสียหายเชิงลงโทษขั้นสูงไว้สำหรับความผิดแต่ละลักษณะว่าเป็นจำนวนที่เท่าของความเสียหายที่แท้จริง และเมื่อมีความผิดเกิดขึ้นหลายลักษณะต่อเนื่องกันก็กำหนดค่าเสียหายเพื่อเป็นการลงโทษไปตามนั้น อันส่งผลให้หลักการในการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษได้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างแท้จริงและยังสามารถเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้บริโภคได้อย่างครบถ้วนอีกด้วย

แต่อย่างไรก็ตามการจะกำหนดหลักเกณฑ์ในการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษของไทยนั้น หากจะนำบรรทัดฐานของประเทศสหรัฐอเมริกาไปปรับใช้เสียทั้งหมดนั้นคงจะเป็นการไม่เหมาะสม โดยเฉพาะการจะให้รับผิดในค่าเสียหายเพื่อการลงโทษเป็นจำนวนถึง 10 เท่าของค่าเสียหายที่แท้จริง เนื่องจากประเทศไทยและประเทศสหรัฐอเมริกานั้นมีความแตกต่างกันทางด้านสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ เทคโนโลยี จำนวนเงินลงทุนในภาคธุรกิจและผลประโยชน์ทางธุรกิจกันอยู่มาก ทั้งวิวัฒนาการและการยอมรับในหลักการเรื่องค่าเสียหายเชิงลงโทษของประเทศสหรัฐอเมริกานั้นมีมายาวนานกว่าประเทศไทยมาก ทำให้มีการกำหนดมาตรการรองรับความรับผิดชอบของผู้ประกอบการที่เหมาะสมไว้หลายประการ ในขณะที่ประเทศไทยนั้นเพิ่งจะมีการยอมรับหลักการกำหนดค่าเสียหายเพื่อการลงโทษมาไม่นาน การที่จะกำหนดค่าเสียหายเพื่อการลงโทษไว้เป็นจำนวนที่สูงมาก จึงอาจส่งผลกระทบต่อการลงทุนในภาคธุรกิจหรือความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีได้ ซึ่งความเหมาะสมในการกำหนดค่าเสียหายเพื่อการลงโทษของไทยนั้น ผู้เขียนจะได้เสนอแนะไว้ในบทต่อไป

ส่วนในประเทศญี่ปุ่นนั้น กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภคและความรับผิดชอบในผลิตภัณฑ์ของประเทศญี่ปุ่นนั้น มิได้มีการกล่าวถึงค่าเสียหายเชิงลงโทษไว้แต่อย่างใด ดังนั้นหลักในการชดเชยค่าเสียหายจึงต้องพิจารณาตามกฎหมายแพ่งดังที่ มาตรา 6 แห่งกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบในผลิตภัณฑ์ของญี่ปุ่นกำหนดไว้ ซึ่งโดยทั่วไปแล้วศาลมักจะไม่กำหนดค่าเสียหายเป็นจำนวนที่เกินไปกว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นจริง ด้วยเหตุดังกล่าวจึงไม่อาจนำมาเป็นแนวทางในการปรับปรุงหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษของไทยให้มีความเหมาะสมได้

⁷⁶ 1 ดอลลาร์ เท่ากับ 30.25 บาท สืบค้นเมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน 2553 จาก

ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้โดยสรุปว่าบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องในการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษของไทยยังไม่มีความเหมาะสมกับสภาพทางสังคมเท่าที่ควร โดยเฉพาะในประเด็นเรื่องจำนวนค่าเสียหายสูงสุดที่ศาลจะสามารถกำหนดให้ได้นั้นยังเป็นจำนวนที่น้อยเกินไปเมื่อเปรียบเทียบกับผลกำไรที่ผู้ประกอบการจะได้รับจึงอาจทำให้ผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการอื่นไม่มีความเกรงกลัวและกระทำการอันก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้บริโภคต่อไปได้

4.1.3 ปัญหาการชดเชยเยียวยาความเสียหายแก่ผู้บริโภค

ความมุ่งหมายที่สำคัญของกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้น คือการมุ่งหมายให้ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้นได้รับการเยียวยาความเสียหาย โดยตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ได้กำหนดให้ศาลสามารถกำหนดค่าเสียหายเพื่อเป็นการเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายไว้อย่างกว้างขวาง อันได้แก่ ค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิดตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ค่าเสียหายต่อจิตใจและค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษ แต่ในการที่ผู้เสียหายจะดำเนินการเรียกร้องค่าเสียหายจากผู้ประกอบการนั้นจำเป็นต้องดำเนินการตามขั้นตอนของกฎหมายด้วยเช่นกัน ทั้งนี้โดยการดำเนินการกระบวนพิจารณาคดีสำหรับผู้บริโภคตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มาตรา 3 ที่กำหนดให้คดีตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ถือเป็นคดีผู้บริโภคตามพระราชบัญญัตินี้ด้วย

แม้ในการดำเนินคดีผู้บริโภคตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 นั้น จะมีการนำเอาหลักความรับผิดชอบในทางละเมิดและความรับผิดโดยเคร่งครัดมาใช้เพื่อเยียวยาความเสียหายแก่ผู้บริโภคในความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยก็ตาม โดยกำหนดให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าหากมีความเสียหายเกิดขึ้นจากสินค้า ผู้ประกอบการจำต้องรับผิดชอบเว้นแต่สามารถพิสูจน์ให้เข้าหลักเกณฑ์ของข้อยกเว้นความรับผิดที่กฎหมายกำหนดไว้ได้ แต่อย่างไรก็ตามมาตรการดังกล่าวหาได้เป็นการยืนยันว่าความเสียหายที่ผู้บริโภคได้รับนั้นจะได้รับการเยียวยาอย่างสมบูรณ์ เพราะหลักการชดเชยเยียวยาความเสียหายนั้น นอกจากการจะได้รับการชดเชยเยียวยาอย่างครบถ้วนแล้ว จะต้องเป็นการชดเชยเยียวยาในเวลาทีรวดเร็วและเหมาะสมด้วย ดังนั้นแม้ตามกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคทั้งหลายหรือกฎหมายวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภคจะได้มีการบัญญัติบทกฎหมายที่เอื้อต่อการคุ้มครองผู้บริโภค โดยการชดเชยเยียวยาความเสียหายให้มากที่สุดแล้ว หากการบังคับให้ชดเชยค่าเสียหายยัง

มีข้อบกพร่องอันเป็นผลให้การชดใช้เยียวยาความเสียหายมีความล่าช้าอยู่ ย่อมไม่เป็นการบรรลุถึงความมุ่งหมายในการคุ้มครองผู้บริโภคอย่างแท้จริง

เนื่องจากคดีระหว่างผู้บริโภคและผู้ประกอบการนั้นถือเป็นคดีแพ่งอย่างหนึ่งเพียงแต่ที่ผ่านมากดีลักษณะดังกล่าวก่อให้เกิดปัญหาความไม่เท่าเทียมกันระหว่างคู่ความในคดี ดังเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ที่ว่าปัจจุบันระบบเศรษฐกิจมีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว และมีการนำความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาใช้ในการผลิตสินค้าและบริการมากขึ้น ในขณะที่ผู้บริโภคส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ในเรื่องของคุณภาพสินค้าหรือบริการตลอดจนเทคนิคการตลาดของผู้ประกอบการ ทั้งยังขาดอำนาจต่อรองในการเข้าทำสัญญาเพื่อให้ได้มาซึ่งสินค้าหรือบริการ ทำให้ผู้บริโภคถูกเอารัดเอาเปรียบอยู่เสมอ นอกจากนี้เมื่อเกิดข้อพิพาทขึ้นกระบวนการในการเรียกร้องค่าเสียหายต้องใช้เวลาอันยาวนานและสร้างความยุ่งยากให้แก่ผู้บริโภคที่จะต้องพิสูจน์ถึงข้อเท็จจริงต่างๆ ซึ่งไม่อยู่ในความรู้เห็นของตนเอง อีกทั้งต้องเสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีสูง ผู้บริโภคจึงตกอยู่ในฐานะที่เสียเปรียบจนบางครั้งนำไปสู่การใช้วิธีการที่รุนแรงและก่อให้เกิดการเผชิญหน้าระหว่างผู้ประกอบการกับกลุ่มผู้บริโภคที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมอันส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ สมควรให้มีระบบวิธีพิจารณาคดีที่เอื้อต่อการใช้สิทธิเรียกร้องของผู้บริโภค เพื่อให้ผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายได้รับการแก้ไขเยียวยาด้วยความรวดเร็ว ประหยัด และมีประสิทธิภาพ อันเป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภค ขณะเดียวกันเป็นการส่งเสริมให้ผู้ประกอบการหันมาให้ความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพของสินค้าและบริการให้ดียิ่งขึ้นจึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้ ดังนั้นในบททั่วไปของพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว มาตรา 7 จึงได้บัญญัติว่า “กระบวนการพิจารณาคดีผู้บริโภคให้เป็นไปตามบทบัญญัตินี้และข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาตามมาตรา 6 ในกรณีที่มีบทบัญญัติและข้อกำหนดดังกล่าว ให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้บังคับโดยอนุโลม”

เมื่อพิจารณาถึงเหตุผลและความจำเป็นในการตราพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 รวมถึงบทบัญญัติทั้งหลายตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวแล้ว แม้ว่าตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวจะมีบทบัญญัติให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีเป็นไปด้วยความสะดวกและรวดเร็วก็ตาม แต่การที่ผู้เสียหายจะได้รับการชดใช้เยียวยาความเสียหายก็ยังคงต้องใช้เวลา เนื่องจากต้องปฏิบัติตามขั้นตอนของการดำเนินคดีที่ถูกต้องด้วย กล่าวคือ ตั้งแต่การรวบรวมข้อมูลเพื่อฟ้องคดี การเจรจาไกล่เกลี่ย การกำหนดวันนัดพิจารณาจนถึงการสืบพยานของทั้งสองฝ่าย ซึ่งในกรณีศึกษานี้เป็นการพิจารณาถึงความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยเพราะการมีสารเคมีตกค้างหรือเจือปนในผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็กที่เป็นห้วนมยางและขวดนมนั้นได้ก่อให้เกิดความเสียหายแก่เด็ก อันเป็นเรื่องที่มีความสลับซับซ้อนและรายละเอียดที่ค่อนข้างมาก เนื่องจาก

เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีในการผลิต ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ และความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ดังนั้นในการนำเสนอข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานต่อศาลนั้นจึงย่อมต้องใช้เวลาาน ส่วนขั้นตอนต่อไปก็คือการพิพากษาและการบังคับคดีตามคำพิพากษานั้นเอง

ในส่วนของการบังคับคดีใช้เยียวยาความเสียหายตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 นั้น เพื่อให้มีผลเป็นการคุ้มครองผู้บริโภคให้มากขึ้นในกรณีที่ฝ่ายผู้บริโภคเป็นฝ่ายชนะคดี(เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษา) พระราชบัญญัติดังกล่าวได้บัญญัติไว้ใน มาตรา 64 ว่า “ในการบังคับคดี หากการออกคำบังคับไปยังลูกหนี้ตามคำพิพากษา ก่อนมีการออกหมายบังคับคดีจะทำให้เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาได้รับความเสียหายหรือหากเงินเข้าไปจะไม่อาจบังคับคดีได้ เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาอาจมีคำขอฝ่ายเดียวต่อศาลเพื่อให้ออกหมายบังคับคดีไปทันทีโดยไม่ต้องออกคำบังคับก่อนก็ได้” จากบทบัญญัติดังกล่าวจึงมีผลเป็นการลดขั้นตอนในการบังคับคดีของเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาลง เพราะโดยหลักแล้วในคดีแพ่งซึ่งศาลพิพากษาให้ชำระเงินนั้น หากลูกหนี้ตามคำพิพากษายังไม่ทราบคำบังคับให้ปฏิบัติตามคำพิพากษา เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาจะต้องขอให้ศาลออกคำบังคับเสียก่อน เมื่อพ้นกำหนดเวลาให้ปฏิบัติตามคำพิพากษาตามที่กำหนดในคำบังคับแล้ว ลูกหนี้ยังคงเพิกเฉย เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาจึงจะสามารถขอต่อศาลเพื่อให้ออกหมายบังคับคดียึดทรัพย์สินของลูกหนี้มาชำระหนี้ตามคำพิพากษาต่อไปได้ ดังนั้นบทบัญญัติมาตรา 64 ดังกล่าว จึงมีผลให้เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาสามารถบังคับคดีเพื่อชดเชยเยียวยาความเสียหายได้รวดเร็วขึ้นตามความมุ่งหมายของกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคดังที่ได้กล่าวมา

แต่อย่างไรก็ตาม ปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่ง ก็คือ การบังคับคดีโดยการยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาออกขายทอดตลาดนั้นไม่อาจกระทำได้ง่าย เพราะขั้นตอนในการบังคับคดีมีเป็นจำนวนมากและหากเกิดข้อขัดข้องอย่างใด ๆ ขึ้น เช่น เกิดคดีข้อพิพาทในชั้นบังคับคดีหรือผู้ประกอบการกลายเป็นบุคคลล้มละลาย ย่อมก่อให้เกิดความล่าช้าในการบังคับคดีใช้เยียวยาความเสียหายได้เช่นกัน

ดังนั้น เมื่อการได้รับการเยียวยาความเสียหายจำเป็นต้องใช้เวลาาน ในขณะที่ผู้บริโภคซึ่งเป็นผู้เสียหายนั้นต้องมีค่าใช้จ่ายเกิดขึ้นตลอดเวลา นอกเหนือไปจากค่าใช้จ่ายในทางคดีที่กฎหมายยกเว้นให้ โดยเฉพาะค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล การจะให้ผู้เสียหายต้องแบกรับภาระดังกล่าวภายใต้แนวคิดในการคุ้มครองผู้บริโภคย่อมไม่เป็นการเหมาะสมอย่างแน่นอน

ปัญหาอีกประการหนึ่งก็คือ เนื่องจากตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 นั้น ได้มีการกำหนดให้ผู้ประกอบการสามารถนำสืบข้อเท็จจริงเพื่อยกเว้นความรับผิดได้ ตามมาตรา 7 ซึ่งหากสามารถพิสูจน์ได้ผู้ประกอบการนั้นย่อมไม่ต้องรับผิดในความเสียหายที่เกิดขึ้น หากว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นมิได้เป็นความผิดของผู้บริโภค

แต่อย่างไรหรือเป็นกรณีที่เกิดจากข้อบกพร่องในการดำเนินคดีของฝ่ายผู้บริโภคจนต้องแพคดี ปัญหาที่เกิดขึ้นก็คือแล้วผู้ใดจะเป็นผู้รับผิดชอบต่อความเสียหายดังกล่าว

ในเรื่องปัญหาเกี่ยวกับการชดเชยเยียวยาความเสียหายดังกล่าวนี้ ในต่างประเทศ โดยเฉพาะในประเทศในแถบสแกนดิเนเวีย เช่น สวีเดน เดนมาร์ก นอร์เวย์ และฟินแลนด์ ได้มีการแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยการนำเอาทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการหาหลักประกันเพื่อส่วนรวมหรือระบบกองทุนประกันความเสียหายมาปรับใช้กับความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการบริโภคสินค้าบางจำพวก เช่น รถยนต์ ยารักษาโรค เครื่องใช้ไฟฟ้า เป็นต้น ทั้งนี้ โดยการบัญญัติกฎหมายรับรองสิทธิของผู้เสียหายไว้เป็นการเฉพาะให้มีสิทธิในการได้รับการชดเชยจากกองทุนประกันความเสียหาย ซึ่งเงินในกองทุนดังกล่าวมีที่มาจากภาครัฐและผู้ประกอบธุรกิจนั้นๆ เช่น ผู้ประกอบธุรกิจยานยนต์ หรือผู้ประกอบธุรกิจยา เป็นต้น การดำเนินมาตรการดังกล่าวนี้ส่งผลให้ทั้งฝ่ายผู้บริโภคและผู้ประกอบการต่างได้รับประโยชน์ เพราะฝ่ายผู้ประกอบการนั้นสามารถกำหนดต้นทุนในการประกอบการได้อย่างชัดเจนโดยคำนวณจากเงินที่จ่ายเข้ากองทุน และแม้จะเป็นเหตุให้มีต้นทุนที่มากขึ้นแต่ก็เป็นภาระและความเสี่ยงลงเพราะรัฐเองก็เข้ามาช่วยเหลือในกองทุนนี้ด้วย ส่วนผู้บริโภคย่อมได้รับประโยชน์อย่างมาก เพราะเมื่อเกิดความเสียหายขึ้นแล้วก็จะได้รับการเยียวยาอย่างทันที

เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้บริโภคจากความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยในประเทศไทยแล้ว จะเห็นได้ว่ามิได้มีบทบัญญัติแห่งบทกฎหมายใดที่กำหนดให้มีกองทุนทดแทนหรือองค์กรใดเพื่อเป็นหลักประกันความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายว่าจะได้รับการเยียวยาความเสียหายหรือการคุ้มครองอย่างเหมาะสมแต่อย่างใด อันถือได้ว่าเป็นการขัดต่อสิทธิขั้นพื้นฐานของผู้บริโภคประการหนึ่งด้วย

ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีการปรับปรุงพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 โดยกำหนดให้มีบทบัญญัติว่าด้วยการจัดตั้งกองทุนเพื่อเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายซึ่งได้รับความเสียหายจากผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็กที่เป็นห้วนมยางและขวดนมที่ไม่ปลอดภัย

4.2 ปัญหาประมวลกฎหมายอาญาที่ใช้ในการลงโทษผู้ผลิตและผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็กที่เป็นห้วนมยางและขวดนม

การคุ้มครองผู้บริโภคในประเทศไทยในส่วนของมาตรการทางกฎหมายด้านคุ้มครองผู้บริโภคของประเทศไทยนั้น สามารถจำแนกกฎหมายออกได้ 3 ประเภทใหญ่ๆ คือประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะสัญญาและละเมิด ประมวลกฎหมายอาญา และพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522

การฟ้องคดีอาญาเป็นการฟ้องโดยอาศัยประมวลกฎหมายอาญา ประกอบกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคและกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องในกรณีที่กฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิดทางอาญา ซึ่งความรับผิดทางอาญาของผู้ประกอบธุรกิจต่อผู้บริโภคนั้น เราสามารถพิจารณาได้จากกฎหมายความรับผิดตามประมวลกฎหมายอาญา จากการศึกษาไม่พบว่ามียกเว้นบทบัญญัติมาตราใดที่บัญญัติถึงความรับผิดของผู้ประกอบธุรกิจผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็กที่เป็นห้วนมยางและขวดนมไว้โดยตรง หรือบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายอาญาที่กำหนดโทษแก่ผู้ผลิตและผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็กที่เป็นห้วนมยางและขวดนมที่คุณภาพบกพร่องนั้นยังไม่เพียงพอ ซึ่งบทบัญญัติที่มีอยู่ ได้แก่ มาตรา 236 และมาตรา 271 ที่สามารถนำมาปรับใช้กับผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็กที่เป็นห้วนมยางและขวดนมได้ แต่ก็ยังมีข้อจำกัดเนื่องจากไม่สามารถลงโทษผู้ประกอบธุรกิจได้ครอบคลุมทุกกรณี คือ การกระทำที่ผิดกฎหมายอาญาต้องเป็นการกระทำที่มีเจตนาหรือกระทำโดยประมาทเท่านั้น กรณีเครื่องอุปโภคบริโภคเกิดเป็นพิษหรือเป็นอันตรายโดยไม่คาดหมายได้ไม่อยู่ในความคุ้มครองของกฎหมายอาญา

บทบัญญัติในมาตรา 236 และมาตรา 271 ทั้งสองมาตราได้กำหนดโทษแก่ผู้กระทำความผิดไว้ให้จำคุกไม่เกิน 3 ปี หรือปรับไม่เกิน 6,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับนั้นเป็นบทบัญญัติที่มีการลงโทษน้อยและตายตัวทำให้ผู้กระทำผิดไม่รู้สึกเจ็บช้ำทรมาน โดยเฉพาะในกรณีโทษปรับได้มีการกำหนดไว้เป็นจำนวนที่แน่นอนตายตัวและเป็นจำนวนที่น้อยมาก นอกจากนี้หากผู้ที่ต้องรับผิดเป็นนิติบุคคลด้วยแล้วแม้นิติบุคคลอาจต้องรับผิดทางอาญา แต่เนื่องจากนิติบุคคลไม่มีตัวตนโดยสภาพแล้วย่อมไม่อาจถูกลงโทษจำคุกได้จึงไม่เกรงกลัวต่อกฎหมาย ฉะนั้นโทษที่จะลงแก่นิติบุคคลได้ จึงมีเฉพาะโทษปรับเท่านั้น ซึ่งทำให้ผู้ผลิตในฐานะนิติบุคคลไม่รู้สึกเจ็บช้ำทรมานและถึงแม้ว่าจะมีโทษปรับ ผู้ผลิตดังกล่าวก็ไม่เกรงกลัวเพราะการชำระค่าปรับในจำนวนที่น้อยก็คุ้มค่าเพราะว่าผลกำไรที่ได้มาจากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์นั้นย่อมมากกว่ามหาศาลเมื่อเปรียบเทียบกับค่าปรับ ในความเป็นจริงผู้บริโภคมักใช้สิทธิดังกล่าวน้อย เนื่องจากไม่นิยมฟ้องร้องคดีในศาล นอกจากนี้การฟ้องคดีอาญาไม่สามารถได้รับการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นได้ ผู้บริโภคมักจะนิยมใช้ช่องทาง

ฟ้องดำเนินคดีทางแพ่งโดยเรียกร้องค่าเสียหายจากผู้ผลิตเป็นส่วนมาก ทำให้กฎหมายอาญาดังกล่าวไม่เกิดประสิทธิภาพในการคุ้มครองผู้บริโภคอย่างแท้จริง

สำหรับในประเทศสหรัฐอเมริกา มีกฎหมายที่ใช้ในการลงโทษแก่ผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็กที่เป็นอันตรายตาม The Consumer Product Safety Act of 1972 เป็นความผิดตามมาตรา 19 (a) ซึ่งกำหนดว่าหากผู้ที่ผลิตสินค้าบริโภคเพื่อการขาย เสนอเพื่อการขายไม่ตรงตามมาตรฐานความปลอดภัยในผลิตภัณฑ์ของผู้บริโภค หรือผลิตสินค้าบริโภคเพื่อการขาย เสนอเพื่อการขาย เผยแพร่ในเชิงพาณิชย์ หรือนำเข้าสู่ประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งประกาศให้เป็นผลิตภัณฑ์อันตรายที่ต้องห้ามจะถูกปรับไม่เกิน 50,000 เหรียญสหรัฐหรือถูกจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ ทั้งนี้ 18 U.S.C. 3571 ได้แก้ไขโทษปรับแก่องค์กรทั้งหลายถูกปรับไม่เกิน 200,000 เหรียญสหรัฐ ถ้าการกระทำผิดนั้นเป็นผลให้ถึงให้ถึงแก่ชีวิต และถูกปรับไม่เกิน 500,000 เหรียญสหรัฐ ถ้าการกระทำนั้นเป็นผลให้ถึงแก่ชีวิต สำหรับปัจเจกบุคคลทั้งหลายจะถูกปรับไม่เกิน 100,000 เหรียญสหรัฐ ถ้าการกระทำนั้นไม่เป็นผลให้ถึงชีวิต และถูกปรับไม่เกิน 250,000 เหรียญสหรัฐ ถ้าการกระทำผิดนั้นเป็นผลให้ถึงแก่ชีวิต

เมื่อเปรียบเทียบการบังคับใช้กฎหมายอาญาในการลงโทษผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็กของประเทศสหรัฐอเมริกากับประเทศไทยแล้ว เห็นว่ากฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาตาม The Consumer Product Safety Act of 1972 มีข้อดีสอดคล้องกับนโยบายสิทธิพื้นฐานของผู้บริโภคให้มีสิทธิที่จะได้รับความปลอดภัย อันเป็นสิทธิพื้นฐานของมนุษย์ในฐานะผู้บริโภค กล่าวคือผู้บริโภคมีสิทธิที่จะได้รับความปลอดภัยในร่างกาย ชีวิต และทรัพย์สินที่บุคคลอื่นจะมาล่วงละเมิดหรือทำให้เสียหายมิได้ จึงนับได้ว่าเป็นกฎหมายที่ให้ความสำคัญและคุ้มครองผู้บริโภคมากที่สุด โดยมีการกำหนดระดับของการลงโทษที่เหมาะสมในกรณีที่ผู้บริโภคได้รับอันตรายต่อร่างกายหรือถึงแก่ความตายจากผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็กที่เป็นห้วนมยางและขวดนมที่ปนเปื้อนด้วยสารเคมีที่เป็นอันตราย โดยแบ่งระดับอัตราโทษจำคุกค่าปรับเชิงลงโทษหรือลงโทษทางแพ่งที่ใช้ลงโทษผู้ผลิตซึ่งเป็นองค์กรหรือเอกชนที่แตกต่างกัน

ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีการกำหนดมาตรการทางอาญาให้การลงโทษผู้ประกอบการเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็กที่เป็นห้วนมยางและขวดนมโดยแก้ไขเพิ่มเติมอัตราโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 236 และมาตรา 271 ให้สูงขึ้นเพื่อให้ความเหมาะสมแก่สภาพสังคมและเศรษฐกิจในปัจจุบันและเพื่อให้มีประสิทธิภาพในการลงโทษผู้ประกอบการที่มีฐานะเป็นนิติบุคคลให้มีความเข็ดหลาบไม่กล้ากระทำการละเมิดสิทธิผู้บริโภคอีกต่อไป

4.3 ปัญหาของข้อจำกัดในอำนาจและหน้าที่ของคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค

ปัญหาของข้อจำกัดในอำนาจและหน้าที่ของคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 มาตรา 10 (1) ซึ่งกำหนดให้มีอำนาจหน้าที่จำกัดเพียงพิจารณาเรื่องราวร้องทุกข์จากผู้บริโภคที่ได้รับความเดือดร้อน หรือเสียหายอันเนื่องมาจากการกระทำของผู้ประกอบธุรกิจเท่านั้น บทบัญญัติดังกล่าวยังไม่มีความชัดเจนในเรื่องการไต่ถามถ้อยคำหรือประนีประนอมข้อพิพาทเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิของผู้บริโภค

เมื่อพิจารณาขั้นตอนการดำเนินงานของสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคที่ได้รับเรื่องราวร้องทุกข์จากผู้บริโภคที่ประสบปัญหาจากการซื้อสินค้าจากผู้ประกอบธุรกิจที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนและไม่พอใจต่อสินค้าซึ่งผู้บริโภคสามารถร้องเรียนในส่วนกลาง ศูนย์รับเรื่องราวร้องทุกข์ ณ สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค หรือสายด่วน 1166 หรือ 1111 หรือขอรับแบบคำร้องจากร้านเซเล่นอีเลฟเว่นทุกสาขา หรือร้องเรียนทางไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ ในส่วนภูมิภาคร้องเรียนได้ที่ศาลากลาง ณ สำนักงานจังหวัดหรือที่ว่าการอำเภอ ณ ที่ทำการปกครองอำเภอแล้ว สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคจะดำเนินงานสำหรับเรื่องร้องเรียนของผู้บริโภคที่เป็นกรณีที่เกิดความเสียหาย ความชำรุดบกพร่องของสินค้าแล้วได้รับความเสียหายโดยทำการเชิญคู่กรณีซึ่งประกอบด้วยผู้ร้องเรียนและผู้ประกอบธุรกิจอาจเป็นผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายมาพบเจ้าหน้าที่เพื่อทำการเจรจาไกล่เกลี่ย เพื่อให้ทราบข้อเท็จจริงและดำเนินการเจรจาไกล่เกลี่ยหาข้อยุติ หากกรณีที่มาทำการเจรจาไกล่เกลี่ยในชั้นเจ้าหน้าที่ไม่สามารถตกลงกันได้ จึงนำเรื่องเสนอต่อคณะอนุกรรมการไกล่เกลี่ยเรื่องราวร้องทุกข์จากผู้บริโภคที่ประกอบด้วยพนักงานอัยการ ผู้แทนสมาคมทนายความ พนักงานสอบสวนและเจ้าหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค

แม้การไกล่เกลี่ยจะมีข้อดี คือ ช่วยลดปริมาณคดีความที่จะไปสู่การพิจารณาพิพากษาโดยศาลและใช้เวลาและค่าใช้จ่ายน้อยกว่าการพิจารณาพิพากษาคดีโดยศาลก็ตาม แต่การไกล่เกลี่ยก็มีข้อด้อย คือ อาจทำให้คู่กรณีอาจปิดบังข้อเท็จจริงได้ และหากเป็นกระบวนการไกล่เกลี่ยที่เกิดขึ้นในกรณีที่คู่กรณีมีอำนาจไม่เท่าเทียมกันอาจทำให้เกิดการได้เปรียบเสียเปรียบกันได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการคุ้มครองผู้บริโภค การไกล่เกลี่ยอาจไม่ได้รับความเชื่อถือจากผู้ประกอบการกับผู้บริโภคเนื่องจากเจ้าหน้าที่ดังกล่าวไม่มีความเชี่ยวชาญหรือความรู้เกี่ยวกับขั้นตอนกรรมวิธีการผลิตผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็กที่เป็นห้วนมยางและขวดนมที่มีสารพิษเจือปน รวมทั้งการใช้สิทธิดังกล่าวยังมีเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอที่จะทำหน้าที่รับเรื่องร้องเรียนและไกล่เกลี่ยให้ผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็กที่เป็นห้วนมยางและขวดนมที่ไม่ปลอดภัยขาดใช้ค่าเสียหาย และในกรณีที่ไม่สามารถไกล่เกลี่ยกันได้ จะดำเนินการส่งเรื่องร้องเรียนให้สำนักคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค

โดยคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคซึ่งประกอบด้วยนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน เลขาธิการนายกรัฐมนตรี ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ปลัดกระทรวงพาณิชย์ ปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม ปลัดกระทรวงคมนาคม เลขาธิการคณะกรรมการอาหารและยา และผู้ทรงคุณวุฒิอีกไม่เกิน 8 คน ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งเป็นกรรมการ และเลขาธิการคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคเป็นกรรมการและเลขานุการ การจัดให้มีการประชุมกันนั้นขึ้นอยู่กับเสถียรภาพทางการเมือง ในขณะที่มีคดีฟ้องร้องกันมาซึ่งทำให้เกิดขึ้นสู่การพิจารณาในศาลเกิดความล่าช้า มีขั้นตอนซึ่งศาลใช้ระยะเวลาในการพิจารณาพิพากษาคดีเป็นเวลานานหลายเดือนหรือหลายปี ไม่อาจคุ้มครองการกระทำที่จะเกิดความเสียหายแก่ผู้บริโภคได้ทันทั่วทั้งที่ ประกอบกับในปัจจุบันมีจำนวนผู้บริโภคร้องเรียนเพิ่มมากขึ้นทำให้สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคไม่สามารถคุ้มครองความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินได้อย่างทั่วถึง

ในทางปฏิบัติแม้เจ้าหน้าที่คุ้มครองผู้บริโภคจะมีการใกล้เคียงหรือประนีประนอมข้อพิพาทเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิของผู้บริโภคหลังจากได้รับเรื่องราวร้องทุกข์จากผู้บริโภคที่ประสบปัญหาจากการซื้อสินค้าจากผู้ประกอบธุรกิจที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนและไม่พอใจสินค้า แต่เมื่อพิจารณาถึงจากการศึกษาปัญหาดังกล่าวผู้เขียนเห็นว่าอำนาจและหน้าที่ของคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 มาตรา 10 (1) ได้กำหนดให้อำนาจและหน้าที่เพียงพิจารณาเรื่องราวร้องทุกข์จากผู้บริโภคที่ได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหาย อันเนื่องมาจากการกระทำของผู้ประกอบธุรกิจเท่านั้น บทบัญญัติดังกล่าวจึงยังไม่มีบทบัญญัติกฎหมายที่ให้อำนาจและหน้าที่แก่คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคเกี่ยวกับการใกล้เคียงหรือประนีประนอมข้อพิพาทเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิของผู้บริโภคอย่างชัดเจน

ในกรณีปัญหาของข้อจำกัดในอำนาจและหน้าที่ของคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคดังกล่าว เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบตามกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาแล้วเห็นว่าตาม Consumer Product Safety Act of 1972 (CPSA) ของประเทศสหรัฐอเมริกาได้กำหนดให้มืองค์กรที่อำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภค คือ คณะกรรมการการค้าแห่งสหพันธรัฐ หรือ CPSC ซึ่งประกอบด้วย คณะกรรมการ 5 คน แต่งตั้งโดยประธานาธิบดีโดยคำแนะนำของสภาสูง และคณะกรรมการไม่ต่ำกว่า 3 คนจากสมาชิกพรรคการเมือง คณะกรรมการมีอายุแห่งการดำรงตำแหน่งไม่เกิน 7 ปี และคณะกรรมการอาจเลือกประธานกรรมการจากองค์คณะหนึ่งให้เป็นประธาน ที่สำคัญคือกรรมการจะเป็นผู้ประกอบธุรกิจ ผู้ประกอบวิชาชีพ หรือลูกจ้างรับจ้างงานใดๆ มิได้ นอกจากนี้ประธานาธิบดีมีอำนาจถอดถอน ปลดออกจากตำแหน่งได้หากกรรมการคนใดทำผิดละเลยหน้าที่ หรือไร้ความสามารถในการปฏิบัติงาน แต่แม้จะมีการปลดกรรมการคนใดคนหนึ่งออกจากตำแหน่งแล้ว การดำเนินงานของคณะกรรมการก็ยังคงมีการดำเนินต่อไปได้

โดยไม่กระทบกระเทือนแต่อย่างใด อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการค้าแห่งสหพันธรัฐ หรือ CPSC คือ การควบคุมและดำเนินการตามกฎหมายเกี่ยวกับการผูกขาดทางการค้า และการปฏิบัติทางการค้าอันไม่เป็นธรรม ซึ่งครอบคลุมถึงการโฆษณาหลอกลวงและอื่นๆ ซึ่งมีผลโดยตรงต่อผู้บริโภคและผู้ประกอบธุรกิจด้วยตนเอง สำหรับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ CPSC เกี่ยวกับเรื่องความปลอดภัยของสินค้า พระราชบัญญัติ Consumer Product Act of 1972 นี้ได้กำหนดไว้ในประการที่สำคัญ ได้แก่ การประกาศกำหนดมาตรฐานความปลอดภัยของสินค้าบริโภค การสั่งห้ามหรือระงับสินค้าที่เป็นอันตราย การตรวจสอบสินค้าบริโภคที่อาจก่อให้เกิดอันตรายหลังจากสินค้าได้ถูกวางตลาดไปแล้ว และการสั่งให้มีการเรียกหรือนำสินค้าที่ไม่ปลอดภัยกลับจากผู้บริโภค

เมื่อพิจารณากฎหมายของประเทศไทยและกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาแล้วจะเห็นได้ว่าต่างก็มีหน่วยงานคุ้มครองผู้บริโภคจากผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็กที่เป็นห้วนมยางและขวดนมเหมือนกัน แต่คณะกรรมการ CPSC ของประเทศสหรัฐอเมริกาจะมีความเป็นอิสระในการปฏิบัติงานมากกว่าคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคของประเทศไทย ไม่ขึ้นกับหน่วยงานใดๆ ไม่ว่าจะหน่วยงานเอกชนหรือหน่วยงานของรัฐ จึงทำให้มีความเป็นกลางและมีอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ ส่วนสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคของไทยอยู่ภายใต้สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี โดยมีเลขาธิการคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคมีอำนาจหน้าที่ควบคุมดูแลโดยทั่วไปทำให้การทำงานของคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคไม่เป็นไปอย่างอิสระ ต้องมีการประสานการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานจากข้อจำกัดของอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคนี้เองทำให้การดำเนินการต่างของคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคจึงต้องดำเนินการตามที่พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ได้กำหนดไว้เท่านั้น ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้เอง เมื่อพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ไม่มีบทบัญญัติกฎหมายที่ให้อำนาจและหน้าที่แก่คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยหรือประนีประนอมข้อพิพาทเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิของผู้บริโภคอย่างชัดเจน จึงทำให้ไม่สามารถทำหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควรดังที่ได้กล่าวข้างต้น

ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 โดยเพิ่มบทบัญญัติให้คณะกรรมการการคุ้มครองผู้บริโภคมีอำนาจหน้าที่ในการไกล่เกลี่ย หรือประนีประนอมข้อพิพาทเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิของผู้บริโภคและผู้ประกอบธุรกิจตกลงกันก่อนมีการฟ้องคดีต่อศาล

4.4 ปัญหาในการเรียกคืนผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็กที่เป็นห้วนมยางและขวดนมที่เป็นอันตราย

การเรียกคืนผลิตภัณฑ์ (Recall) เป็นกระบวนการในการเรียกคืนผลิตภัณฑ์ที่ต้องสงสัยออกจากท้องตลาดรวมถึงผลิตภัณฑ์ที่ส่งถึงมือผู้บริโภคอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ การเรียกคืนผลิตภัณฑ์มีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองผู้บริโภค โดยวิธีการดังนี้คือ

- 1) หยุดการส่งมอบและที่อยู่ระหว่างจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่ต้องสงสัย
- 2) แจ้งองค์การภาครัฐที่เกี่ยวข้อง
- 3) นำผลิตภัณฑ์ที่ต้องสงสัยออกจากตลาดโดยเร็ว

ไม่ว่าอย่างไร ในท้ายที่สุดเป็นความรับผิดชอบของผู้ผลิตที่มีหน้าที่ในการเรียกเก็บสินค้าที่ต้องสงสัยออกจากตลาด ผู้ผลิตต้องทำการเรียกเก็บสินค้าก่อนที่จะเกิดความเสียหายหรืออันตรายต่อสุขภาพของผู้บริโภค การเรียกเรียกคืนผลิตภัณฑ์ (Recall) จะมีประสิทธิผลก็ต่อเมื่อมีระบบการตรวจสอบและการติดตามที่ดีเท่านั้น เพื่อจะทำให้ผู้บริโภคได้รับความเสียหายน้อยที่สุด การเรียกคืนผลิตภัณฑ์อาจเกิดได้ในกรณีดังต่อไปนี้ ตัวอย่างเช่น เกิดการปนเปื้อนโดยไม่เจตนา เกิดการผิดพลาดในการผลิตไม่ว่าจากคนหรือเครื่องจักร รวมถึงการล้มเหลวของโปรแกรมในการผลิต การติดฉลากผิด การปนเปื้อนของยาฆ่าแมลง สารเคมี เกิดการระบาดของอาหารเป็นพิษ ภาชนะบรรจุมีตำหนิ เป็นต้น

สำหรับประเทศไทย พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 มาตรา 36 วรรคสอง ได้กำหนดให้คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคมีอำนาจดำเนินการเกี่ยวกับสินค้าที่อาจเป็นอันตรายแก่ผู้บริโภค โดยบัญญัติว่ากำหนดให้คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคมีอำนาจหน้าที่ดำเนินการเกี่ยวกับสินค้าที่อาจเป็นอันตราย โดยมีอำนาจในการออกคำสั่งห้ามมิให้ผู้ผลิตขาย การสั่งให้ทำลายสินค้าอันตราย ทั้งนี้การสั่งห้ามจำหน่ายสินค้าที่น่าเชื่อว่าเป็นอันตรายชั่วคราวนั้นจึงเป็นกลไกในการป้องกันไม่ให้สินค้าเข้าสู่ตลาดในเบื้องต้น

จากการศึกษาพบว่า ในปัจจุบันแม้กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคจะมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการห้ามจำหน่ายสินค้าหรือบริการที่เป็นอันตรายแก่ผู้บริโภคอยู่บ้างดังกล่าวข้างต้นก็ตาม แต่ก็ยังเป็นมาตรการป้องกันไม่ให้สินค้าเข้าสู่ตลาดเท่านั้นยังไม่มีมาตรการบังคับให้เรียกคืน (recall) สินค้าที่อาจเป็นอันตรายซึ่งกำลังวางขายอยู่ในตลาดแล้วหรือที่ขายให้แก่ผู้บริโภคไปแล้ว กล่าวคือ คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคดังกล่าวมีอำนาจและหน้าที่ที่มีขอบเขตที่จำกัด โดยยังขาดมาตรการบังคับให้ผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็กโดยเฉพาะอย่างยิ่งห้วนมยางและขวดนมที่เป็นอันตรายซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีความสำคัญและส่งผลกระทบต่อเด็กซึ่งเป็นผู้บริโภคโดยตรง ให้มีอำนาจในการเรียกคืนสินค้าขณะที่ยังวางขายในท้องตลาดหรือที่ได้ไปอยู่ในมือของผู้บริโภคแล้วคืน

จึงทำให้ไม่สามารถจัดการปัญหาการละเมิดสิทธิของผู้บริโภคได้อย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพได้โดยข้อดีของการให้ผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็กที่เป็นห่วงยางและขบวนที่เป็นอันตรายจัดเก็บและเรียกคืนขณะที่วางขายอยู่คือนั้น คือ เป็นการแสดงออกถึงความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้ผลิตอันจะทำให้เด็กซึ่งเป็นผู้บริโภคได้รับการคุ้มครองให้ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินอันเป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคที่เป็นเด็กให้ได้รับความปลอดภัยจากการใช้สินค้า โดยมีเป้าหมายเพื่อกำจัดหรือลดความเสี่ยงในอันตรายที่จะเกิดจากของผลิตภัณฑ์ที่มีสารเคมีอันตราย

มาตรการบังคับให้เรียกคืน (recall) สินค้าที่อาจเป็นอันตรายนี้ได้มีการบังคับใช้ในประเทศที่พัฒนาแล้วแทบทุกประเทศ ดังเช่นในประเทศสหรัฐอเมริกา โดยให้มีหน่วยงานที่ทำหน้าที่เฝ้าระวังตรวจสอบและประกาศเรียกคืนสินค้า ซึ่งมีกรณีตัวอย่างในกรณีประเทศสหรัฐอเมริกาเรียกเก็บสินค้าแก้วน้ำของร้าน McDonald's ซึ่งพบสาร Cadmium โดยสำนักงานคณะกรรมการความปลอดภัยของสินค้าบริโภคในประเทศสหรัฐอเมริกา (U.S. Consumer Product Safety Commission: CPSC) ได้เรียกเก็บแก้วน้ำของร้าน McDonald's จำนวน 12 ล้านชิ้นซึ่งวางจำหน่ายทั่วประเทศ และในแคนาดาเนื่องจากพบสาร Cadmium สินค้าดังกล่าวบริษัท ARC International ที่เมือง Millville มลรัฐ New Jersey ผลิตให้บริษัท McDonald's Corp. ซึ่งมีสำนักงานใหญ่อยู่ที่เมือง Oakbrook มลรัฐ Illinois จำหน่ายแต่เพียงผู้เดียว (Sold Exclusively) เริ่มจำหน่ายตั้งแต่วันที่ 21 พฤษภาคม 2553 สาเหตุที่ CPSC เรียกเก็บเนื่องมาจากผลจากการตรวจในห้องทดลอง (Lab) ซึ่งเป็นบริษัท Third Party ที่หน่วยงาน CPSC รับรอง พบว่าแก้วน้ำทั้ง 4 รูปแบบมีสาร Cadmium เคลือบซึ่งเป็นสารอันตรายและเป็นพิษ โดยเฉพาะหากเข้าไปในร่างกายในระยะยาวจะมีผลกระทบต่อระบบไต ปอด และทำให้กระดูกเปราะบาง นอกจากอันตรายที่เกิดจากสารตะกั่วที่มีปริมาณเกินระดับที่กำหนดแล้ว หน่วยงาน CPSC ได้ดำเนินการตรวจสอบอย่างเข้มงวดกับสินค้าของใช้สำหรับเด็กที่อาจจะมีสาร Cadmium และเตือนให้ผู้ผลิตหลีกเลี่ยงการใช้สารดังกล่าว ทั้งนี้ทางการประเทศสหรัฐอเมริกา อาจจะมีมาตรการความปลอดภัยที่เข้มงวดขึ้น โดยการเสนอให้มีการออกกฎหมายห้าม (Banning) สาร Cadmium และสารพิษอื่นๆ ที่ใช้กับสินค้าของใช้สำหรับเด็ก⁷⁷

จากกรณีตัวอย่างการเรียกคืนผลิตภัณฑ์ในประเทศสหรัฐอเมริกาดังกล่าวนั้น เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับประเทศไทยแล้ว อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคของไทยและอำนาจหน้าที่ของ CPSC ของประเทศสหรัฐอเมริกานั้นแตกต่างกันอยู่มาก เนื่องจากในกรณีคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคของไทยยังไม่มีอำนาจในการเรียกคืนผลิตภัณฑ์หากตรวจ

⁷⁷ สำนักงานส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ ณ นครชิคาโก. สืบค้นเมื่อ 26 ตุลาคม 2553, จาก <http://www.depthai.go.th>. สืบค้นเมื่อ 26 ตุลาคม 2553.

พบว่าสินค้านั้นอาจเป็นอันตรายต่อผู้บริโภค แม้ว่าในปัจจุบันจะมีพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มาตรา 43 วรรคแรก ซึ่งบทบัญญัติดังกล่าวได้กำหนดมาตรการในการเรียกคืนสินค้าไว้ แต่เป็นมาตรการในขั้นตอนหลังฟ้องคดี กล่าวคือต้องมีการฟ้องคดีต่อศาลก่อน แล้วจึงให้เป็นอำนาจหน้าที่ของศาลที่จะสั่งในเรื่องดังกล่าว ฉะนั้นบทบัญญัติดังกล่าวก็ยังมิได้ให้ความคุ้มครองในขั้นตอนก่อนฟ้องคดีที่จะให้อำนาจคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคสามารถเรียกคืนผลิตภัณฑ์ได้ทันทีหากตรวจพบว่าสินค้านั้นอาจเป็นอันตรายต่อผู้บริโภค มาตรการที่กำหนดในพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 จึงไม่อาจคุ้มครองผู้บริโภคได้อย่างมีประสิทธิภาพและทันท่วงที จึงทำให้ผลิตภัณฑ์ที่เป็นอันตรายนั้นยังคงมีจำหน่ายอย่างแพร่หลายในท้องตลาดอยู่ต่อไป และความเสียหายก็จะเกิดขึ้นต่อผู้บริโภคอย่างต่อเนื่องจนยากแก่การแก้ไข

ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 มาตรา 36 วรรคสอง โดยกำหนดให้คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคมีอำนาจออกคำสั่งให้ผู้ประกอบธุรกิจจัดเก็บหรือเรียกคืนผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็กที่เป็นห้วนมยางและขวดนมที่เป็นอันตรายและเป็นสินค้าที่ไม่อยู่ในความควบคุมของหน่วยงานใด

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

สภาพสังคมมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องทั้งในด้านของเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีต่างๆ ปัจจัยที่มีความสำคัญมากที่สุดประการหนึ่งก็คือทรัพยากรมนุษย์ทั้งในแง่ของการเกื้อหนุน การพัฒนา และการได้รับผลกระทบจากการพัฒนาด้วย โดยเฉพาะในด้านการพัฒนาทางเศรษฐกิจภายใต้ระบบการค้าแบบเสรี ซึ่งทำให้เกิดการแข่งขันทางการค้ากันมากขึ้น บรรดาผู้ประกอบการต่างมุ่งหวังถึงผลประโยชน์ในทางการค้าหรือผลกำไรเป็นสำคัญและคำนึงถึงความปลอดภัยของผู้บริโภคลดลงไม่ว่าจะเป็นการลดคุณภาพของวัสดุในการผลิตสินค้าเพื่อลดต้นทุนการผลิต การเพิ่มปริมาณในการผลิตต่อครั้งที่มากขึ้นจนทำให้เกิดความบกพร่องในขั้นตอนการผลิต หรือการใช้สารเคมีบางอย่างในการผลิตสินค้าเพื่อเพิ่มคุณสมบัติบางประการอันส่งผลกระทบต่อผู้บริโภคบริโภคสินค้าที่มากขึ้น โดยมีได้คำนึงถึงผลกระทบจากสารเคมีที่อาจมีต่อผู้บริโภค เป็นต้น

เนื่องด้วยความปลอดภัยถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ โดยเฉพาะเด็กซึ่งถือได้ว่าเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาสังคมต่อไปในภายหน้า ในปัจจุบันหลายประเทศจึงต่างให้ความสนใจแก่สภาพความเป็นอยู่ของเด็กรวมถึงการคุ้มครองสิทธิของเด็กมากขึ้น โดยต่างให้ความยอมรับถึงหลักการที่ว่า เด็กทุกคนเกิดมาพร้อมด้วยสิทธิต่างๆ อันมนุษย์ทุกคนพึงมีซึ่งรวมถึงสิทธิในการได้รับการดูแลอย่างเหมาะสมทั้งในด้านสุขภาพและความปลอดภัยต่างๆ หลักสำคัญข้อนี้ย่อมส่งผลให้บรรดาบิดามารดา ผู้ปกครอง องค์กรภาคสังคมต่างๆ รวมถึงภาครัฐต่างต้องให้ความสำคัญแก่คุณภาพในผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็กอย่างเล็งไม่ได้ โดยเฉพาะห้วนมยางและขวดนม เพราะถือเป็นเครื่องใช้สำหรับเด็กที่จำเป็นและต้องสัมผัสกับตัวเด็กโดยตรง การควบคุมมาตรฐานในการผลิตและคุณภาพของสินค้าจำพวกดังกล่าวจึงควรได้รับการควบคุมดูแลเป็นพิเศษ ทั้งนี้เพื่อเป็นการคุ้มครองถึงสิทธิของเด็กซึ่งถือเป็นหนึ่งในฐานะผู้บริโภคด้วยเช่นกัน

ในปัจจุบันมีการตรวจพบว่าในห้วนมยางและขวดนมมีสารเคมีบางอย่างปนเปื้อนอยู่ซึ่งอาจก่อให้เกิดอันตรายแก่สุขภาพของเด็กได้ กล่าวคือในขวดนมมีการตรวจพบสารเคมีที่เรียกว่า “Bisphenol A” หรือ “BPA” ซึ่งมีผลต่อฮอร์โมนในการเจริญเติบโต ระบบประสาทและระบบสืบพันธุ์ โดยพบว่า ขวดนมที่ทำมาจากพลาสติกโพลีคาร์บอเนตนั้นจะปล่อยสารพิษ Bisphenol A

มากกว่าถึง 55 เท่า เมื่อนำมาล้างหรือต้มในน้ำเดือด ส่วนในห้วนมยางมีสารไนโตรซามีนซึ่งเป็นสารเคมีที่ใช้เติมลงไปในช่วงเพื่อเร่งขบวนการผลิตยางและเพื่อรักษาคุณภาพของห้วนมยางให้นุ่มทนทานไม่กรอบแตกง่าย แต่สารดังกล่าวถือเป็นสารก่อมะเร็งตัวหนึ่งด้วยเช่นกัน

สำหรับกฎหมายของประเทศไทยที่เกี่ยวข้องในการคุ้มครองผู้บริโภคที่เป็นเด็ก และ ความรับผิดชอบในผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็กที่เป็นห้วนมยางและขวดนม ได้แก่ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ประมวลกฎหมายอาญา พระราชบัญญัติอาหารพ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม พ.ศ. 2511 พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความผิดผู้บริโภค พ.ศ. 2551 พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 และ ประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 117 (พ.ศ. 2532) เรื่อง ขวดนม แต่อย่างไรก็ตามจากการศึกษาถึงมาตรการในการคุ้มครองผู้บริโภคที่เป็นเด็กหรือที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็กนั้นพบว่ามีปัญหาเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภคที่สำคัญอยู่หลายประการอันสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้ กล่าวคือ

ในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมในทางแพ่ง เรื่องความรับผิดของผู้ประกอบการตามหลักการการพิสูจน์ เนื่องจากตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งนั้นมีหลักสำคัญอยู่ว่า “ผู้ใดกล่าวอ้างข้อเท็จจริงใด ผู้นั้นมีหน้าที่นำสืบข้อเท็จจริงนั้น” ดังนั้น จึงทำให้เกิดอุปสรรคแก่ผู้บริโภคที่จะต้องมีการแสวงหาพยานหลักฐานมาเพื่อพิสูจน์ความเสียหายซึ่งอาจทำได้ยากลำบาก เนื่องจากข้อเท็จจริงส่วนใหญ่จะอยู่ในความรู้เห็นของฝ่ายผู้ผลิตแต่ฝ่ายเดียวและ ผู้บริโภคไม่อาจทราบได้และแม้ว่าปัจจุบันจะมีพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความผิดผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ที่มีบทบัญญัติให้ภาระการพิสูจน์ข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับการผลิต การประกอบ การออกแบบหรือ ส่วนผสมของผลิตภัณฑ์ที่ศาลเห็นว่าอยู่ในความรู้เห็นของผู้ผลิตตกอยู่แก่ฝ่ายผู้ผลิต และพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ที่ให้ภาระการพิสูจน์เป็นหน้าที่ของผู้ประกอบการ แต่ก็ยังมีการกำหนดข้อยกเว้นความรับผิดไว้เช่นกันซึ่งมีขอบเขตที่ค่อนข้างกว้าง ทำให้กฎหมายดังกล่าวยังมีข้อจำกัดอยู่หลายประการที่ยังไม่สามารถคุ้มครองผู้บริโภคได้อย่างแท้จริง

ในเรื่องการใช้ดุลพินิจของศาลในการกำหนดค่าเสียหาย กล่าวคือในการดำเนินคดีผู้บริโภคนั้น ในกรณีที่ศาลเห็นว่าผลิตภัณฑ์หรือสินค้านั้นๆ ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย หรืออนามัยของผู้บริโภค โดยหลักแล้วในการกำหนดค่าสินไหมทดแทนของศาลนั้น ตามมาตรา 438 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้นกำหนดให้ศาลวินิจฉัยตามควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด โดยในทางปฏิบัติศาลมักจะกำหนดให้ตามความเสียหายที่แท้จริงซึ่งไม่เพียงพอ

ต่อการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ผู้บริโภค และถึงแม้ว่าในปัจจุบันตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 จะให้อำนาจศาลในการกำหนดค่าเสียหายในเชิงลงโทษได้ตามมาตรา 42 ก็ตาม แต่ตามบทบัญญัติดังกล่าวกลับขาดหลักเกณฑ์ที่แน่นอนชัดเจนและให้อำนาจศาลสามารถใช้ดุลพินิจได้อย่างกว้างขวางโดยพิจารณาถึงพฤติการณ์ต่างๆ เช่น ความเสียหายที่ผู้บริโภคได้รับ ผลประโยชน์ที่ผู้ประกอบการได้รับ สถานะทางการเงินของผู้ประกอบการ การบรรเทาความเสียหายของผู้ประกอบการ ตลอดจนการมีส่วนในการก่อให้เกิดความเสียหายของผู้ประกอบการ ด้วย นอกจากนี้ยังกำหนดให้ศาลใช้ดุลพินิจในบางกรณีซึ่งค่อนข้างจำกัดและกำหนดกรอบค่าเสียหายที่ศาลสามารถกำหนดค่าเสียหายเพื่อการลงโทษไว้เป็นจำนวนที่น้อยเกินสมควรและไม่มี ความเหมาะสมต่อสภาพสังคมไทยในปัจจุบัน

ส่วนในการชดเชยเยียวยาความเสียหายแก่ผู้บริโภคนั้น เนื่องจากความมุ่งหมายสำคัญของกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคจากความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย คือการให้ผู้เสียหายได้รับการเยียวยาอย่างครบถ้วนและรวดเร็ว แต่จากการศึกษาขั้นตอนในการเรียกร้องค่าเสียหายตามกฎหมายไทยนั้นต้องใช้ระยะเวลายาวนานในการดำเนินคดี ประกอบกับเนื่องจากตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 นั้นได้กำหนดข้อยกเว้นเกี่ยวกับความรับผิดชอบของผู้ประกอบการไว้ด้วยซึ่งหากสามารถพิสูจน์ได้ผู้ประกอบการก็ไม่ต้องรับผิดชอบจึงอาจทำให้ความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นได้รับการเยียวยาที่ล่าช้า หรืออาจไม่ได้รับการชดเชยเยียวยาเลยก็ได้

มาตรการทางอาญาในการลงโทษผู้ผลิตและผู้ประกอบการเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์สำหรับเด็กที่เป็นห้วนมยางและขวดนม เนื่องจากบทลงโทษทางอาญาที่สามารถนำมาใช้เพื่อลงโทษผู้ประกอบการในกรณีดังกล่าวได้นั้น ได้แก่ ความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 236 และ มาตรา 271 ซึ่งตามบทมาตราดังกล่าวกำหนดอัตราโทษไว้ให้จำคุกไม่เกิน 3 ปี หรือปรับไม่เกิน 6,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ซึ่งถือว่าเป็นอัตราโทษที่ต่ำเมื่อเทียบกับสถานการณ์หรือสภาพสังคมในปัจจุบัน ทั้งในกรณีที่ผู้ประกอบการเป็นนิติบุคคลนั้น โดยสภาพแล้วไม่อาจถูกจำคุกได้จึงอาจทำให้ไม่เกรงกลัวต่อกฎหมาย ดังนั้นเพียงบทลงโทษดังกล่าวอาจไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอในการป้องกันและปราบปรามต่อการกระทำผิดของบรรดาผู้ประกอบการได้ อันส่งผลให้ประสิทธิภาพในการคุ้มครองผู้บริโภคลดน้อยลงเช่นกัน

ในเรื่องของอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคนั้น เนื่องจากตามมาตรา 10 (1) พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค กำหนดให้คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคมีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาเรื่องราวร้องทุกข์จากผู้บริโภคที่ได้รับความเดือดร้อนเสียหายจากการกระทำของผู้ประกอบธุรกิจเท่านั้น โดยบทบัญญัติดังกล่าวมิได้ให้อำนาจแก่คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคใน

การไถ่เกี้ยวหรือประนีประนอมข้อพิพาทเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิของผู้บริโภคไว้ ทำให้ต้องเสียเวลาในการดำเนินคดีในชั้นศาล และทำให้เกิดความล่าช้าในการได้รับการชดเชยเยียวยาความเสียหายของผู้บริโภคนั่นเอง

การเรียกคืนผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็กที่เป็นห้วนมยางและขวดนมที่เป็นอันตราย เนื่องจากตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 มาตรา 36 วรรคสอง ได้กำหนดให้คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคมีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการเกี่ยวกับสินค้าที่อาจเป็นอันตรายแก่ผู้บริโภคเพียงในขอบเขตที่จำกัด อันได้แก่ การสั่งห้ามขาย การสั่งให้ทำลายสินค้าอันตราย และการสั่งห้ามจำหน่ายสินค้าที่น่าเชื่อว่าเป็นอันตรายชั่วคราว แต่มิได้มีการกำหนดมาตรการบังคับและลงโทษผู้กระทำผิดในการเรียกคืนสินค้าที่วางขายอยู่ในท้องตลาดได้ ซึ่งย่อมส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในคุ้มครองผู้บริโภคประการหนึ่งด้วย

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัญหาในการคุ้มครองผู้บริโภคเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็กที่เป็นห้วนมยางและขวดนมที่ได้กล่าวมานั้น ผู้เขียนจึงขอนำเสนอข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

5.2.1 กรณีปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมในทางแพ่ง สามารถแยกข้อเสนอแนะได้ดังนี้

5.2.1.1 ในเรื่องความรับผิดชอบของผู้ประกอบการตามหลักภาระการพิสูจน์ เห็นควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติในพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 จากเดิมที่บัญญัติว่า ผู้ประกอบการไม่ต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หากพิสูจน์ได้ว่าผู้เสียหายได้รู้อยู่แล้วว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย เป็นว่า ผู้ประกอบการไม่ต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หากพิสูจน์ได้ว่าผู้เสียหายได้รู้อยู่แล้วว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัยโดยชัดแจ้ง แต่กลับเข้าเสี่ยงภัยนั้นเองโดยปราศจากเหตุอันสมควร

5.2.1.2 เห็นควรเพิ่มเติมพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 โดยกำหนดให้มีหลักเกณฑ์การใช้ดุลพินิจของศาลในการพิจารณาคำหนดค่าเสียหายต่อจิตใจให้กับผู้เสียหายไว้ให้ชัดเจน โดยให้นำเหตุพฤติกรรมของผู้ประกอบธุรกิจตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 11 วรรคแรก (2) มาใช้บังคับโดยอนุโลม ได้แก่พฤติกรรมดังนี้

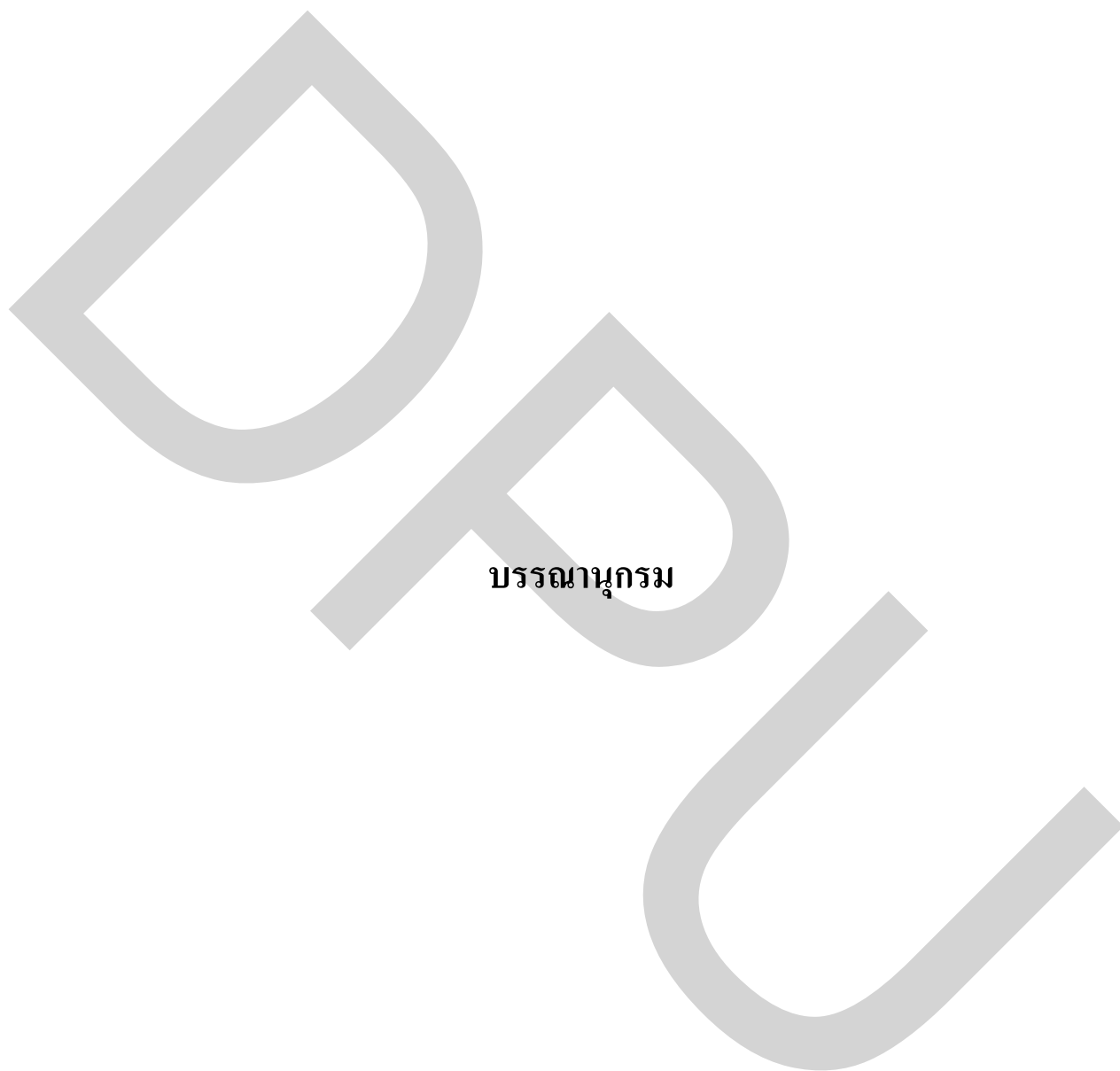
หากข้อเท็จจริงปรากฏว่าผู้ประกอบการได้ผลิต นำเข้า หรือขายสินค้าโดยรู้อยู่แล้วว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หรือมิได้รู้เพราะความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงหรือเมื่อรู้ว่าสินค้าไม่ปลอดภัยภายหลังจากการผลิต นำเข้า หรือขายสินค้านั้นแล้วไม่ดำเนินการใดๆ ตามสมควรเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหาย ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงพฤติการณ์ต่างๆ เช่น ความร้ายแรงของความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับ การที่ผู้ประกอบการรู้ถึงความไม่ปลอดภัยของสินค้า ระยะเวลาที่ผู้ประกอบการปกปิดความไม่ปลอดภัยของสินค้า การดำเนินการของผู้ประกอบการเมื่อทราบว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ผลประโยชน์ที่ผู้ประกอบการได้รับ สถานะทางการเงินของผู้ประกอบการ การที่ผู้ประกอบการได้บรรเทาความเสียหายที่เกิดขึ้น ตลอดจนการที่ผู้เสียหายมีส่วนในการก่อให้เกิดความเสียหายด้วย

5.2.1.3 เห็นควรมีการปรับปรุงพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 โดยกำหนดให้มีการจัดตั้งกองทุนเพื่อเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายซึ่งได้รับความเสียหายจากผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็กที่เป็นห้วนมยางและขวดนมที่ไม่ปลอดภัย

5.2.2 เห็นควรให้มีการกำหนดมาตรการทางอาญาในการลงโทษผู้ผลิตและผู้ประกอบการเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็กที่เป็นห้วนมยางและขวดนมโดยแก้ไขเพิ่มเติมอัตราโทษตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 236 และมาตรา 271 ให้สูงขึ้นเพื่อให้เหมาะสมแก่สภาพสังคมและเศรษฐกิจในปัจจุบันและเพื่อให้มีประสิทธิภาพในการลงโทษผู้ประกอบการที่มีฐานะเป็นนิติบุคคลให้มีความเข็ดหลาบไม่กล้ากระทำการละเมิดสิทธิผู้บริโภคอีกต่อไป

5.2.3 เห็นควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 โดยให้คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคมีอำนาจและหน้าที่ในการไต่ถามหรือประณิษณ์ประนามข้อพิพาทเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิของผู้บริโภคตามที่ผู้บริโภคและผู้ประกอบธุรกิจตกลงกันก่อนมีการฟ้องคดีต่อศาล

5.2.4 เห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 มาตรา 36 โดยกำหนดให้คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคมีอำนาจออกคำสั่งให้ผู้ประกอบธุรกิจจัดเก็บหรือเรียกคืนผลิตภัณฑ์ของใช้สำหรับเด็กที่เป็นห้วนมยางและขวดนมที่เป็นอันตรายและเป็นสินค้าที่ไม่อยู่ในความควบคุมของหน่วยงานใด

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

เอกสารภาษาไทย

หนังสือ

- ขวัญชัย สันตสว่าง. (2545). *วิวัฒนาการของกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค*. สรุปคำบรรยายวิชา
กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค. คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- จรัญ ภักดีชนากุล. (2550). *รวมคำบรรยายภาคสองสมัยที่ 60 ปีการศึกษา 2550 เล่มที่ 7*.
กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา.
- ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ. (2544). *หลักกฎหมายอาญาภาคความผิด*. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- ธีรวัฒน์ จันทรสุมบูรณ์. (2552). *คำอธิบายและสาระสำคัญของพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความ
เสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 (พิมพ์ครั้งที่ 1)*.
กรุงเทพมหานคร: นิติธรรม.
- ประพนธ์ ศาตะมาน. (2515). *สัมมนากฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งเรื่องคู่ความ*. พระนคร:
โรงพิมพ์แสงทองการพิมพ์.
- ละเมียด กรยุทธพัฒน์. (2546). *สุขภาพผู้บริโภค (พิมพ์ครั้งที่ 6)*. กรุงเทพมหานคร:
มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สุขุม สุภนิติษฐ์. (2540). *คำอธิบายกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค (พิมพ์ครั้งที่ 3)*. กรุงเทพมหานคร:
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2537). *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด*. กรุงเทพมหานคร:
นิติบรรณการ.
- _____. (2544). *คำอธิบายกฎหมายความรับผิดในผลิตภัณฑ์*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์
เดือนตุลา.
- โสภณ รัตนากร. (2539). *คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน (พิมพ์ครั้งที่ 8)*. กรุงเทพมหานคร:
นิติบรรณการ.

บทความ

คัมภีร์ แก้วเจริญ. (2527, มกราคม). “ละเมิดกับสังคม.” วารสารอัยการนิเทศ 46, 1. หน้า 98-104.
 สมศักดิ์ นวตระกูลพิสุทธิ. (2546, ธันวาคม). “ร่างกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่
 เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยกับผลกระทบต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง.” วารสารนิติศาสตร์ 33, 4
 หน้า 696.

เอกสารอื่นๆ

สำนักนายกรัฐมนตรี. (ม.ป.ป.). **สคบ.กับการคุ้มครองผู้บริโภค.** สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครอง
 ผู้บริโภค. กรุงเทพฯ.

อดิศักดิ์ ผลิตผลการพิมพ์. (2550). “โลกที่เหมาะสมสำหรับเด็ก: เด็กกับความปลอดภัย.”
 กรุงเทพฯ.

วิทยานิพนธ์

จูนยศ ศิรินารถ. (2548). **ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีแพ่งในศาลยุติธรรมตาม
 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต
 สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ทัศนีย์ วีระกันต์. (2541). **การดำเนินการคุ้มครองผู้บริโภค: ศึกษาเฉพาะกรณีศูนย์รับเรื่องราวร้อง
 ทุกข์มูลนิธิเพื่อผู้บริโภค.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศาสตร์.
 กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ชนาวัดน์ สังข์ทอง. (2542). **การเรียกคืนสินค้าที่อาจเป็นอันตรายต่อผู้บริโภค.** วิทยานิพนธ์
 ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพมหานคร:
 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ปิลันธนา เล่าอัครภาคย์. (2542). **ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้น
 จาก สินค้าที่ไม่ปลอดภัย: ศึกษาเฉพาะกรณีสินค้าประเภทรถยนต์.** วิทยานิพนธ์
 ปริญญาโทมหาบัณฑิต. สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพมหานคร:
 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- มนู รัตนาสิน. (2533). การฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา: ศึกษากรณีความผิดที่เกิดจากรถยนต์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มนต์ชัย ธาดาอำนวยการ. (2545). กฎหมายความรับผิดในผลิตภัณฑ์: รูปแบบที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รัตนา ขวัญบัว. (2549). ปัญหากฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภคด้านฉลาก: กรณีศึกษาอาหารดัดแปลงพันธุกรรม (GMOs). วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ศรันย์ ศรันยสุนทร. (2549). วิธีพิจารณาคดีคุ้มครองผู้บริโภคทางแพ่งในชั้นศาล. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สมชาย อติกรจุฑาศิริ. (2542). ปัญหากฎหมายในการดำเนินคดีที่เกี่ยวกับการละเมิดสิทธิของผู้บริโภคพ.ศ. 2522. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สารสนเทศจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์

- พันธกรณีระหว่างประเทศ. สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. สืบค้นเมื่อ 2 กันยายน 2553, จาก http://www.nhrc.or.th/menu_content.php?doc_id=29.
- สำนักงานส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ ณ นครซิดนีย์. สืบค้นเมื่อ 2 กันยายน 2553, จาก <http://www.depthai.go.th>.
- บัญญัติ สุชีวะ. ความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคล. ธรรมศาสตร์บัณฑิต เนติบัณฑิตอังกฤษ. ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลฎีกา. สืบค้นเมื่อ 22 ตุลาคม 2553, จาก <http://www.lawonline.co.th>.

กฎหมาย

- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550.
- ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์.
- ประมวลกฎหมายอาญา.

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง.

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522.

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่2) พ.ศ. 2541.

พระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม พ.ศ. 2511.

พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551.

พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551

ประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 117 (พ.ศ.2532) เรื่อง ขวดนม.

ประกาศคณะกรรมการว่าด้วยฉลาก ฉบับที่ 72 (พ.ศ. 2539) เรื่อง กำหนดขวดนมเป็นสินค้าที่

ควบคุมฉลาก.

ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม (ฉบับที่ 2189) พ.ศ. 2539 เรื่องกำหนด มาตรฐานอุตสาหกรรม

สำหรับห้วนมยางสำหรับขวดนม.

ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม (ฉบับที่ 1605) พ.ศ. 2533 เรื่องกำหนด มาตรฐานอุตสาหกรรม

สำหรับห้วนมยางสำหรับดูดเล่น.

แนวปฏิบัติว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภคของสหประชาชาติ ค.ศ.1985.

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1990.

ภาษาต่างประเทศ

The Consumer Product Safety Act 1972 .

The Consumer Protection Act 1987.

The Consumer Protection Fundamental Act, 1968

The Product Liability Law (Law NO.85, 1994)

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-นามสกุล	หทัยรัตน์ สมสุข
วัน เดือน ปี เกิด	19 มีนาคม 2520
วุฒิการศึกษา	นิติศาสตร์บัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง (ปีการศึกษา 2543) เนติบัณฑิตไทย สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งประเทศไทย (รุ่นปี 2550)
สถานที่ทำงาน	บริษัท กฎหมายนิติพงศ์ อินเตอร์ลอร์ จำกัด